

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

MÜTEVATİR HADİSLER

Düzenleyen: bılğınDK
2018-07-11

İmam-ı Suyuti

Tercüme ve
Hadis Metinlerini Tahkik
MEHMET EMİN AKIN

İmam-ı Suyuti

MÜTEVATİR HADİSLER

Tercüme ve Hadis Metinlerini Tahkik
MEHMET EMİN AKIN

Misak Dergisi'nin hediyesidir. Para ile satılmaz.

el-İmam es-Suyuti'nin Mukaddimesi

Ben (el-fevaid et-Mutekasire fi'l-Ahbar el-Mütevatiire) adlı bir kitap derledim. Bu kitapta sahabeden on veya daha yukarısının rivayet ettikleri hadisleri zikrettim. Bunu yaparken hadisin rivayet yollarını ve elfazını tamamen kapsayacak şekilde hazırladım. Böylece benzeri bir kitap yazmakta beni geçen kimse olmadı. Ancak, kitaptaki isnadların çokluğu sebebiyle bunu ancak kendisinde hadise karşı bir ilgi ve himmet olanlar sever, onlar da ne kadar azdır.

Bunun yararının daha geniş çapta olabilmesi için, bu deftercikte bu kitabın gayelerini ayrı olarak ele aldım.

Bunun için de hadisi ve sahabelerden onu rivayet edenlerle, hadisi tahrir eden meşhur imamlara işaret ettim. Bu, ilim ehlini ikna için yeterlidir ve kitabı (Katfu'l-ezhâr el-Mutenasire fi'l-Ahbari'l Mutevatiire) olarak adlandırdım ve kitabı aslındaki gibi bablandırarak tertip ettim.

Celalüddin es-Süyutî

Kitap Hakkında

a.) Mütevâtir hadislerle ilgili, elimizde yazılmış eserler sayılı olmakla beraber, mühtelif hadis kaynaklarında mütevâtir hadislere dair birçok açıklama bulunmaktadır. Muhaddisler kimi zaman, hadisin tevatürüne işaret etmiş olmakla beraber, kimi zaman da, hadisi veya haberi rivayet edenler, "adil" ve "zabit" olup, "Müttehem" olmayan bir çokluğun nakletmesinden ötürü tashihle yani, hadis veya haberin sahih olduğunu zikretmekle yetinmişlerdir. Ebu'l-Fadl Abdurrahman b. Ebi Bekr, el-İmam Celaluddin-i es-Suyuti (rha), mütevâtir hadisleri başlı başına bir kitapta derleyen ilk alim olarak karşımıza çıkmaktadır. Elinizdeki kitabı, mütevâtir hadisleri rivayet eden sahabelerin sayısını dikkate alarak bablandırdığı; "El-Fevaid el-Mütekâsire fil-Ehbari'l-Mütevâtire" diye adlandırdığı kitabından "ihtisar"la derlenmiştir. es-Suyuti'nin de ifade ettiği gibi, daha önce bir benzeri yazılmamış bir kitaptır.

es-Suyuti, kitabında "Tevâtür" derecesine ulaşan hadisleri zikrederken, kitapta da gördüğünüz gibi hadisleri on bab'ta (kitap) ele almıştır.

es-Suyuti'nin hadisleri serdedişinde ki metoda; önce hadisin metnini, sonra hadisi rivayet eden sahabileri, ardından da bu hadisi "tahric" eden meşhur imamlar zikretmektir.

Kitabı el-Ezher alimlerinden Halil Muhyiddin el-Miys tahkik edip, es-Suyuti'nin zikretmediği sahabi ve hadis kaynaklarını da ekleyerek yayına hazırlamış. Biz de tercümemizde "el-Mekteb'l-İslâmi" yayınevinin 1985, tarihli (Beyrut) baskısını esas aldık. Ancak, muhakkikin kitaptaki hadisle-

ri es-Suyuti'nin kısalttığı gibi bırakmasını biz bir eksiklik olarak gördüğümüz için, hadislerin tam metinlerini yeniden adı geçen kaynaklardan çıkarp kitaptaki yerlerine koyduk. Böylece, bu hadisleri asıl metinleriyle beraber siz değerli kardeşlerimizin istifadesine sunmaya çalıştık. Dileğimiz bu çalışmamızın Allahû Teâla (cc) katında sahih bir amel olmasıdır.

b.) Bir açıklama: Kitapta zikredilen hadisler içerisinde, hükmü bizzat Allah Resulü (sav)'nin kavli ve fiiliyle nesholmuş olan ve üzerinde Müctehid İmam, Muhaddis ve Fakihlerin ihtilaf ettikleri hadislerin bulunduğu nu hatırlatmakta yarar olduğuna inanarak, burada buna kısa bir işaretle bulunmak istiyoruz.

Hakkında bu kabilden ilmi tartışma veya ihtilaf olan; "17, 18, 19, 32, 33, 44, 47, 49, 56, 70, 87, 90 no.lu" hadisler hakkında ileride "Misak Dergisi"nde gerekli açıklama ve şerhler yapılacağından ve kitabı yayınlamakta ki gayelerimizden birisinin de bu olması sebebiyle şimdilik tercümeyle beraber, hadislerin şerhine yer vermiyoruz.

Gayret bizden, tevfik Allahtan...

M. Emin Akın
Nisan 1992 Ankara

Mütevâtir Hadis Nedir?

Mütevâtir hadis sahih hadislerin en yüksek mertebesinde olan hadislerdendir.⁽¹⁾

İlim ve ihtisas sahibi kişiler mütevâtir hadisi şöyle tanımlamışlardır: Mütevâtir-haber- herhangi bir karineye dayanmadan bir cemaatin bilgi ifade eden haberidir.⁽²⁾

İbnu's-Salah, mütevâtir haber; "doğruluğundan ötürü, haber verenin haberinin zarurî olarak kabul edilmesidir. Bu şartın haberin isnadında başından sonuna kadar ravîlerde bulunması gerekir" diyor.⁽³⁾

İmam-ı Nevevî, mütevâtir haber; "doğruluklarıyla bilinen ravîlerin kendileri gibi doğrulukla meşhur olanlardan rivayet ettikleri haberlerdir." der.⁽⁴⁾

Pezdevî ise, "Mütevâtir, Allah'ın Resûlü'nden (sav) gelen haberin varlığından şüphe edilmeyerek sana ulaşmış olmasıdır. Böyle olunca bu haber sanki gözle görülüp kulakla duyulmuş gibi bir kesinlik kazanır."

Bu da ancak, yalan söyleme şüphesinden uzak ve yalan üzere ittifak etmeleri mümkün olmayan ayrı ayrı ülkelere mensub olan çok sayıda ravînin haberi -bize- nakletmesidir.⁽⁵⁾ der.

(1) Tevâtür lügûtte, arka arkaya, peşpeşe gelen anlamındadır. Bir şeyin birbiri ardından belli bir zaman sonra gelmesidir de denilmiştir. "Sonra elçilerinizi ard arda gönderdik" (el-Mu'minun: 44) Ayet-i Kerimesi de bu konuda şahid gösterilmektedir. Yani peşpeşe aralarında belli bir süre farkı ile gelmişlerdir.

Müvâtere; eşya arasında zaman olmadıkça husule gelmez.

(2) İbnu'l-Hüman: Teysiru't-Tahrir C: 3, Sh: 30. Et-Takrir, C: 2, Sh: 230.

(3) Et Takrir.

(4) İbnu's-Salah: Mukaddime.

(5) El-Pezdevi: Keşfü'l-Esrar, C: 2, Sh: 360.

Tacuddin es-Subkî; "Mütevâtir haber, yalan üzere ittifak etmeleri genelde mümkün olmayan bir cemaatin "özel" bir haberidir" diyor.⁽⁶⁾ Cemu'l-Cevami şarihlerinden bazıları bu açıklamayı biraz daha açarak haber inşaya kabil olan bir sözdür. Bunun da anlamı, haber kendi özünde "sıdkı" (doğruyu) ve "kezibi" (yalanı) barındırma ihtimalini taşıyor demektir.

"Cemaat" sözüyle, isnad zincirinde bir veya iki kişinin anlaşılması ihtimal dışı bırakılmıştır.

"Mümkün olmayan" ibaresiyle de, ihtilaf etmeleri ihtimal dışı olmayan fasık veya kafir bir cemaat söz konusu edilmiştir. Böylelerinin tevafukla bir haber üzerinde ittifak etmelerine mütevâtir haber denmez.

"Yalan üzere ittifak etmeleri" cümlesiyle de; ne kasden, ne yanlışlıkla ve ne de unutkanlık gibi bir ayıp (kusur) olmadan ittifak etmeleri denilmek istenmiştir.

TEVATÜRÜN SABİT OLABİLECEĞİ ADET

Adet yönüyle tevatürün kendisiyle sabit olacağı kesin bir sınır yoktur. Doğru olan da budur. Çünkü haberin mütevâtir oluşuyla zaten gerçek bir ilim hasıl olmuştur.

İsnad'dan bir ferd bile olmasa, haber gerçek (yakın) ilim ifade etmez. Fakat biz çok az sayıda bir cemaatle tevatürün sabitleşeceği kanaatini taşımıyoruz. Bu görüşte şunu ifade eder; az sayıda insanın aslı olmayan bir haber üzerinde ittifak etmelerine imkan olmayıp, haber verenlerin ne zaman yalan üzere ittifak etmeleri ortadan kalkarsa haberleri mütevâtir olur.

Buna rağmen tevatürün sınırı (haddi) hakkında ilim ehli farklı görüşler ileri sürmüşlerdir.

Dört kişi veya daha yukarı bir sayının haberi rivayet etmesi. Bu söz şu anlama gelir; Kadı dört veya daha fazla kişinin şahidliğini ilmi ölçüsünde yarar sağlayan haber olarak kabul edebilir. Bu durumda ayrıntılı meselelerde olduğu gibi tezkıyye gerek duyulmaz. Zira bu şahidlere bağlıdır. Onların verdikleri haberin ilim ifade etmesi onları adil kabul etme yerine geçer.⁽⁷⁾

Kadı Ebu Ya'la diyor ki; "Tevatür de belli bir sayıya itibar olunmaz. Kendisiyle ilim sabit olup genelde insan nefsinin hakkında şüpheye düşmediği habere mütevâtir haber denir."⁽⁸⁾

(6) Tacuddin es-Subkî: Cemu'l-Cevami, C: 2, Sh: 147.

(7) es-Serahsi, Usulül-Fıkıh, C: 1, Sh: 294.

(8) eş-Şerbini, Cemu'l-Cevami (Hâşiye) C: 2, Sh: 248.

Bu, ravîlerin yalan üzere ittifak etmelerinin mümkün olmayışı, onların sayıca çok olmaları ve dinlerinin kemalindendir. Zira belli bir sayının bu konuda gerekliliği Şeriat (Kitab ve Sünnet yoluyla) sabit değildir. Buna rağmen biz bu sayının dörtten yukarı olması gerektiğine inanıyoruz.

Bir kişinin verdiği -doğru- haber bununla ilgili hükmü gerekli kılınca, dört kişinin verdiği haber daha güçlü bir kabul görür.

Dört kişi birinin zina ettiği hakkında şehadette bulunurlarsa; kadı onların şehadetlerini ilim olarak kabul edip, bu kişilerin doğruluğunu zaruri olarak tasdik etmiş olur. Dolayısıyla haberlerinin doğruluğu hakkında soruşturmayı gerektiren şer'i sebepte ortadan kalkmış olur.

Bir haber, kendinde iki şeyi bulundurmamakça, mütevâtir olamaz.

1. Haberin bizzat ravîler tarafından görülerek rivayet edilmesi. Zeyd'i şöyle yaparken gördük demeleri gibi.

Görülüp hissedilmeden rivayet edilen habere mütevâtir denilmediği gibi -doğruluğu- hakkında bizde bir ilim de hasıl olmaz, haber verenler ne kadar olurlarsa olsunlar.

2. Haber verenlerin öyle bir sayıya ulaşmaları gerekir ki, yalan üzere anlaşmalarına imkan bulunmasın. Haber verenler bu sayıya ulaşmadıkça velev ki haber başka bir sebeple ilim ifade etse bile, ona mütevâtir denilmez. Beş vakit namazın kılınış şekli gibi. Bu haberler Âhad'dır. Umumun Ameli icma ile yakın bir ilim keyfiyeti kesbetmiştir.

3. Mütevâtir haber rivayet edenler, isnadın başında, ortasında ve sonunda sayı ve sıfat olarak birbirilerine denk olmalıdır.

Misal olarak, halef seleften bir rivayette bulunsa ve bu, yüzyıllar boyunca devam etse, fakat her yüzyılda bu şartlar bulunmazsa, ravîlerin doğru oluşlarından ötürü ilim hâsıl olmaz. Çünkü her yüzyılın haberi başlı başına müstakil bir haberdir. Bu vesileyle bu şartların bulunması zaruridir.

Bu görüş doğru kabul edilirse, dört kişinin verdikleri haber, haber verilen şeyin doğruluğundan ötürü ilim ifade etmez.⑨

Bu konuda İbnu's-Sem'anî de İmam-ı Şafii'nin ashabı gibi haberin beş kişiden aşağı bir sayıyla rivayet edilmesinden ötürü Mütevâtir olmayacağını nakleder.

(9) El-Attar, El İddetu fi Usul'il-Fıkh C: 3, Sh: 855-856. El-Attar diyor ki; "Bu konu araştırma konusudur. Zira biz "Tezkîye" için ilim hasıl olmadığından dört şahide ihtiyaç duyulmuştur" diyen görüşü kabul etmiyoruz. Delilimizde şudur, eğer bu sayı bulunsa, "Tezkîye" ye ihtiyaç duyulacak. Bu Şafii fukahasının zahir kavlidir. Tevatür için aranan sayıya destekleyen, "İlim" dir. (Cemu'l Cevami C: 2, Sh: 149.)

Bu görüş, Ebu Mansur el-Cubbaî'nin görüşüdür. Bunun anlamı şudur: beş sayısını delil olarak öne sürenler, Ulûl-Azm Peygamberlerin "beş" kişi oluşlarından harekete geçmişlerdir.

El-İstarhî; bu adedin on olduğunu söyler. Aynı sözü es-Suyuti de el-Ezhar'da; "On sahabinin rivayet etmiş olduğu haber -biz- hadis ilmi ehlince mütevatır haberdur. Buna göre, on kişiden az olan sayı Cem'i Âhad'dır (fertler topluğudur.) Diğer bir ifadeyle azlığın çoğunluğudur." der.

Es-Sûyûtî'nin bu görüşü karşısında kendisinin bu kavlinin çok zayıf olduğu, adedin Cem'i killetten (azılığın çokluğundan) fazla olmasıyla, ilim ifade etme arasında hiç bir ilginin olmadığı şeklinde cevap verilmiştir.⁽¹⁰⁾

Bu sayının 12 olduğunu söyleyenler de olmuştur. "biz onlardan oniki nakib gönderdik" (el-Maide: 12) ayet-i kerimesini buna delil getirmişlerdir. Sayı üzerinde durulması, ilmin ancak sözkonusu edilen sayısıyla mümkün olacağı iddiasından ötürüdür.

Bu sayının 15 ve daha yukarı olduğunu söyleyenler de vardır.

Kabul görecek sayının yılın aylarından çok olması lazım geldiği te'vilini ileri sürmüşlerdir.⁽¹¹⁾

Bu iddialarını da şu ayet-i kerimeye dayandırmaktadırlar. "Sizden sabırlı yirmi -kişi- onlardan iki yüz kişiye üstün gelir". (el-Enfal: 65) Haber rivayet edenlerin bu sayıda olmaları istenen ilmin elde edilmesi içindir.

Bu adedin 40 kişi olması gerektiğini söyleyenler de vardır. Delilleri de; "Ey Peygamber Allah sana ve senin'le beraber olanlara yeter." (el-Enfal: 64) ayet-i kerimesidir. O gün Ömer'in müslüman oluşuyla müslümanların sayısı kırk kişiye ulaşmıştı. Allah bu sayıyla Resulü'nü (sav) korumuştur.

Bunun yetmiş kişi olması gerektiğini ileri süren görüşler de olmuştur.

Delilleri'de; "Musa mikatımız için kavminden yetmiş kişi seçti." (El-Araf: 155) ayetidir.⁽¹²⁾

Musa'nın (as) kavminden yetmiş kişiyi beraberinde götürmesi böyle bir haberde ilim ifade edebilmesi içindir.⁽¹³⁾ denilmiştir.

Bazıları bu sayının Bedir gazvesinde ki sahabenin adedince olması gerektiğini söylemiştir. Hatta öyle ki, bir beldenin içine alamayacağı kadar insan denilmiştir.

(10) Cemu'l Cevami, C: 2, Sh: 149. Et-Takrîru ve't-Tahbir, C: 2, Sh: 232.

(11) El-İdde, C: 3, Sh: 856.

(12) Cemu'l Cevami, C: 2, Sh: 233. Teysirü't-Tahrir C: 3, Sh: 234. Aliyyü'l-Kari: Şerhu Nuhbetü'l Fiker, Sh: 22.

Ebu Yâla el-Ferra el-Hanbelî bu sözleri yorumlarken; "Bu doğru değildir. Çünkü haber rivayet eden insanların şu veya bu sayıda olmaları önemli değildir. Zira öyle olur ki çok sayıda kişi yalan haber üzere ittifak etmiş olup, haberlerinden hiç bir ilim de hasıl olmayabilir. Buna karşılık ilim ifade eden bir haber bundan daha az bir sayıyla da gerçekleşmiş olabilir.

Haberde belli bir sayının şart koşulması caiz değildir. Burada söz konusu olan şey sayıdır, böyle bir sayıyla ilmin hasıl olması söz konusu değildir.⁽¹⁴⁾ Doğru olanın bunun için belli bir sayının şart koşulmasıdır.⁽¹⁵⁾ der.

Hadis ehli Tevatür için belli bir sayının şart olmadığı görüşündedir. Söz konusu olan haberin yakın ilim ifade etmesidir. Haberi çok büyük bir kalabalık rivayet etmekle beraber mütevâtir olmayabilir.

Gerçek ilim, haberi duyan çok sayıda kişinin oluşmasıyla husule gelmişse, bu haberi duyan her bir fert için İlim hasıl olmuş demektir.

Fakat, ilmin husûle gelmesinde, habere delalet edebilecek karinelere tevatürün ispatında gerek duyulmaz.

Çünkü Zeyd için, husûle gelen ilim, Amr için husule gelmeyebilir.

Bazılarına göre tevatür, bazı rivayet yollarından dolayı husule geldiği halde, diğerlerine göre bu bir şey ifade etmez. Bazen de birine göre mütevâtir olan bir haber diğerine göre mütevâtir değildir.

Haber, bazı cemaatlara sahih yollardan ulaştığı halde, öbürlerine bu yoldan gelmediği için sahih olmayabilir. Belki de bu cemaate haber, zayıf olan yollardan ulaşmıştır.⁽¹⁶⁾

İmam Alaüddin Abdulaziz b. Ahmed el-Buhari diyor ki, "gerçekte tevatür belli bir sayıya bağlı olamaz." Bunun kuralı da, kimin için bu tür haberlerden ötürü ilim hasıl olmuşsa, bu zaruri ilmin, Allahû Tealâ katında da kamil bir ilim olduğuna kanaat getirilir.

Gerçekte biz mütevâtir haberin, tahsis edilmiş, belli bir sayıya dayanmadan da olabileceği görüşündeyiz. Kendimizi böyle bir sayıyı tesbit etmekle mükellef kılsak, bu yaptığımızla hiç bir zaman doğru yolu bulamayız. Zira sayı arttıkça, "zarar"da dolayısıyla gelişerek artmış olacak

(13) El-Pezdevî, Keşfu'l Esrar, C: 3, Sh: 361.

(14) El-İddetu fi Usul'il Fıkh C: 3, Sh: 857.

(15) İbnu'l-Hümmam, et-Tahrir, C: 3, Sh: 244.

(16) El-Kittanî, Nazmül Mütenasir, C: 1, Sh: 10-11.

(tıpkı aklın tedricen artması gibi...) Doğrusu insan bu sayıyı tahdid etmede yetersizdir.⁽¹⁷⁾

MÜTEVATİR HADİSİN BÖLÜMLERİ

Mütavatir Hadis Lafzî ve Manevî olmak üzere iki bölüme ayrılır.

Lafzî olan, ravîlerin sözleri hakkında ittifak ettiği'dir. Filan -kişi- filanca şehri fethetti gibi . Bu veya bunun yerine geçen ve kastedilen anlama açıkça delalet eden lafızlar aynı değere sahiptir.

Manevî olana gelince, bu bölüm ravîlerin lafızlarının ihtilafı oluşuyla ilgilidir. Mesela bu ravîlerden bir kısmı bir hadiseyi, diğerleri de bir başka hadiseyi rivayet ederler. Fakat, bu hadiseler belli bir oranda ortak özellikleri içerirler. İşte bu ortak değer anlam cihetiyle Manevî mütevatir olur.

İbnu'l-Hacib,"hadiselerde mütevatir olan haberleri, haber vericilerin haber vermesinde ihtilaf arzeder ve "Tadammun" (içerme) ve iltizam (gereklilik) yönüyle külli bir manayı içerirse, bu manevi mütevatir'dir. Antere'nin savaşları, Hatemin cömertliği ve Hz. Ali'nin (ra) cesurluğu hakkında varid olan haberler gibi.⁽¹⁸⁾

Bununla beraber mütevatir -haber- zikredildiğinde, akla ilk gelen şey birinci bölümdür. Alimler bazı hadisler hakkında ihtilaf etmişlerdir. Bir kısmı mütevatirdir dediği halde, diğerleri değildir demişlerdir. Bu ihtilaf gerçeğinde lafzidir. Mütevatir'dir diyenler onun mana yönüyle mütevatir olduğunu söylemek istemişlerdir. Mütevatir değildir diyenler ise lafzi yönden de değildir demişlerdir.

Ancak hadiseler hakkında varid olan haberler çoğalır ve bunda da ihtilafa düşülür ve bu haberlerden herbiri belli miktarda ortak bir kısma şamilse "Tadammun" ve "iltizam" yönüyle bu ortak özelliğe sahip olan oranda "ilim" hasıl olur. Bu, mana yönüyle mütevatir olarak adlandırılır. Hatemin kıssaları gibi. Bu hususlar onun cömertliğine delalet eder.

Bir tek kıssa ne bir insanın cömertliğini ne de cesaretini içeremez. Belki bu kıssaların hepsinden belli bir kısmının biraraya gelmesiyle ortak bir yön oluşur. O bu haberlerin cüziyatından birinin doğru olduğundan dolayı doğru değil, belki geneli gözönünde bulundurulduğundandır.

Şeyhu'l-İslam Şibbir Ahmed el-Osmanî, tevatürü dört bölüme ayırır.⁽¹⁹⁾

(17) El-Pezdevî, Keşfu'l Esrâr, C: 2, Sh: 361.

(18) İbnu'l-Hacib, Muhtasarul Munteha, C: 2, Sh: 52.

(19) Şeyhu'l-İslam, Şibbir Ahmed el-Osmanî, Fethu'l-Mulhem (Mukaddime) Sh: 10-13.

1. İsnadın Tevatürü: Bu senedin başından sonuna kadar hadisi, yalan üzerine ittifak etmeleri mümkün olmayan bir cemaatın rivayet etmesidir. Muhaddislerin tevatürle rivayet ettikleri: "Kim benim adıma bilerek yalan söylerse cehennemdeki yerini almaya hazırlansın! "hadisi hakkında en-Nevevi: "Aşere-i mübeşşere de içlerinde olmak kaydıyla, bu hadis 200 kişi tarafından rivayet edilmiştir."der. Bundan başka cennetle müjdelenmiş olan aşere-i mübeşşerenin üzerinde ittifak ettikleri başka bir hadis yoktur.⁽²⁰⁾ Bunun gibi Nübüvvetin hitamı hadisi bazı faziletli insanların dediklerine bakılırsa, bu hadis 150 den fazla yoldan gelmiştir. Bunun otuz kadarı altı sahih hadis kitabında mevcuttur.

2. Tabakanın Tevatürü: Kur'anın doğuda ve batıda, okunuş, yazılış ve hıfzının tevatürü gibi. Bunu çok büyük topluluklar birbirlerinden tabaka tabaka olarak almışlardır. Kur'an'ı okudukça doğrudan doğruya risalet sahibine yükselirsiniz. Bunda filan, filandan diye bir isnada gerek duymazsınız. Çünkü Kur'an-ı doğuda, batıda ki insanlar benzerlerinden rivayet ederek onu nesilden, nesile aktarmışlardır. Bu doğuda da batıda mushaflarda yazılı olan Kur'an'dır. Bu tür bir tevatürü muhaddislerin isnad usulüne göre isnadlandırmak zordur.

İsnad da, ahadların haberlerinde titizlikle özen gösterilir; bu da bu haberlerde muhtemel olan şüpheye binaendir.

3. Tevatür-ü amel ve Tevatür-ü Tevarüs: Bu Hz. Muhammed'in (sav) zamanından günümüze kadar her asırdaki büyük kalabalıkların, özellikle yalan ve hata üzere ittifak etmelerine imkan bulunmayan insanların rivayetidir. Abdestte misvak kullanılması bunun bir misalidir. Misvak kullanımı sünnettir. Sünnet olduğunda ittifak etmek farzdır. Çünkü bu tevatürle sabittir; inkarı küfürdür. Onu bilmemek mahrumeyettir, terki, ahiret günü azap ve cezadır. Bu cümleden olarak beş vakit namazı zikredebiliriz. Bunda ne mü'min ne de kafir hiç kimsenin Allah Resulü'nün (sav) bu namazları ashabıyla beş vakitte belirlenmiş olan vakitlerde kıldığına şüphesi yoktur. Aynı misal Ramazan Orucu içinde verilebilir.

Keşful - Esrâr sahibi, "Abdest ayeti" hakkında konuşurken; "Varise vasiyet yoktur" hadisini zikreder. Bu hadis mütevâtir derecesindedir. Zira biliyoruz ki tevatür iki kısımdır. Rivayet yönüyle mütevâtir, amelin zahir olması yönüyle mütevâtir. İnsanların bunu inkar etmesine imkan yoktur. Çünkü kendisiyle amel edilen bir haber insanları rivayete muhtaç kıl-

maz. Böylece fetva sahibi imamların sözüyle amel etmek cüdale gerek olmadan çekışmesiz zahir olmuştur. Dolayısıyla bununla "Nesh" caiz olmuştur.

4. Müşterek miktarın Mütevatirliği:

Bu, ravîlerin bir kısmının bir vakıayı; diğerlerinin de başka bir vakıayı rivayet etmelerinde lafızlarının ihtilaf etmesidir. Buna rağmen bu vakıalar (hadiseler) bir oranda ortaklırlar. İşte bu müşterek miktarlara manevi mütevatir veya mana yönüyle mütevatir denir. Birinin Hatemin yüz dinar, diğerinin yüz deve, bir başkası da onun yirmi kuruş (dirhem) hibe ettiğini rivayet etmesi buna bir misaldir. Böylece ravîler tevatür derecesine ulaşmaya kadar devam eder. Bu haberlerin hepsi de bir şeyde müşterek bir yana sahiptirler, o da Hatemin malından bir şeyler hibe ettiğidir. Bu manevi tevatür yoluyla onun cömertliğine delildir. Bunun anlamı şudur: Bu haberler tek şeyde ortak bir yana sahiptirler. Bu da Hatem'in cömert olmasıdır. Ondan sarıh olarak haber rivayet eden birisi ima yoluyla bu ortak yönü rivayet etmiştir. Herhalde tevatür derecesine vardıklarında bu ortak yön kendiliğinden ortaya çıkmış olur. Bu da onun tevatür yoluyla cömertliğini ispat eder. Ancak bu manevi tevatür türündendir. İlk üç bölümün inkarcısının hükmü "tekfir" dir.

Dördüncüsünün hükmüne gelince; Bedihi veya nazari olduğu zaman tekfir olunmaz. Bu açıklama, (ikfar'ul-mulhidin) ve (Neylul-ferka-deyn) sahibinin sözleridir. Tafsilatlı -bilgi- için Neylül-Ferkadeyn kitabına bakınız.⁽²¹⁾

MÜTEVATİR HADİSİN İLİM İFADE ETMESİ:

Alimler ittifakla mütevatir haberin ilim elde etmeye yaradığını kabul etmişlerdir. Fakat bu ilmin derecesi hakkında ihtilafa düşüldü.

Cumhur ulema bunun (mütevatir haberin) zaruri olduğunu ve duyulduğu andan itibaren tefekküre gerek olmadan anılacağını, hatta bunu akli hafifler ve çocuklar dahi bilir demişlerdir.

el-Ka'bî (mu'teziledendir) Ebu'l-Hasan el-Basri ve İmam er-Razi bunun "nazari" olduğunu söylerler.⁽²²⁾

(21) Mearifu's-Sünen, C: 1, Sh: 47.

(22) İlim-i Zaruri ("delil getirmeye ihtiyaç duymayan bilmeye denir) İlim-i Nazari (bilgi edinmeye yarayacak delile ihtiyaç duyar) Her hususi nazari bilgi, umumi bir ilim sağlar ve zımında kendi delilini de barındırır. Has (özel) zaruri olan herşey zımında kendi delili olmadan bir bilme ifade eder.

el-Gazali bunun üçüncü bir bölüm olup ne öncelikli ne de kesbî olmadığını, bunun gerçeğinde kıyasları kendisiyle beraber olan kaziyelerden bir kaziyeye olduğunu söyler.

el-Murteda ve el-Amidi zarurî veya nazarî diye herhangi bir tercihle bu iki kavram hakkında delilin çelişmesinden ötürü bir şey söylemeyip tavakkuf etmişlerdir.

Kabule şayan olan gerçek, cumhurun sözüdür. Bu kesinlik kesbetmek içindir. Mesela biz kendi nefislerimizi bizden uzak ve görülmeyen ülke ve insanların varlığı hakkında haberleri kabulde bir azim içinde buluruz. Bizden önce yaşamış olan insanların varlıkları hakkındaki kabulümüz tıpkı gördüklerimiz gibidir. Mütevâtir haberle ilmin husule gelmesi zarurîdir "huccet" in terkibine muhtaç değildir. Öyle ki bundan -huccet terki bin- bilmeyen çocuklar dahi ilim sahibi olurlar.⁽²³⁾

Ebu'l-Hasan el-Basri (H. 426) diyor ki: "İlim ehli insanlar tevatür yoluyla vuku bulan bilgi hakkında ihtilaf etmişlerdir." Hocalarımız Ebu Ali ve Ebu Haşim'in -mütevâtir haberin- gerektirdiği bilginin zarurî olup mükte seb (kazanılmış) olmadığını söylemişlerdir.

Ebu'l Kâsım el-Belhi ise bunun mukteseb olduğunu söylemiştir. Biz de deriz ki: "İstidlal bir ilimden diğerine ulaşmak için ilimlerin (bilgilerin) tertibidir. Varlığı böyle ilmi bir tertibe bağlı olan herşey "mustedellun aleyh" dir. (Yani varlığına delil getirilmiştir.)

Tevatürle sabit olan bilginin yolu budur. çünkü biz ancak bize haber verilmiş olanı biliriz. Haber veren kendi görüşünü bildirmeyip hakkında şüpheye mahal olmayan birşeyi rivayet ediyorsa, burada yalana hiç gerek olmadığını ve bunun yalan olmasının caiz olmayacağını da biliriz. Zira -haberi rivayet edenin- yalan söylemeyi kasdetmediğini, haberin apaçık zahir olup etrafında ki şüphelerin kalkmasından bilmiş oluruz.

Bu haberin -ravîsinin doğruluğu söz konusu olmadığında, haberin yalan olarak sabit olduğu gibi doğru olarak sabit olabilir.⁽²⁴⁾ Bu şartlardan bir şart ne zaman fesada uğrar (sakat olursa) haberin doğru olup olmadığını bilemeyiz.

Alimler tevatür (haberle) zarurî ilmin oluşabilmesi için bazı şartlar ile ri sürmüşlerdir.

(23) Et-Telvihi Ale't-Tavdih, C: 3, Sh: 243. Irşadu'l-Fuhul, C: 1, Sh: 46. Cemu'l-Cevami C: 2, Sh: 150. Keşfu'l-Esrar C: 2, Sh: 263. Usulu's-Serahsi, C: 2, Sh: 291.

(24) El-Mu'temed C: 2, Sh: 82.

Bu şartlardan bazıları şöyledir:

- Haberi duyanların, haberi zorunlu olarak bilmemiş olmaları,
- Haber verenlerin -dört kişiden- fazla olması,
- Kendilerine haber verilenlerin haberi bilmeye mecbur olmaları,⁽²⁵⁾

İmam el-Gazzali, mütevatirin dört şartı olduğunu söylemiştir:

Birinci Şart: Haberi rivayet edenlerin "zann" ile değil, bilerek, haber vermeleri,

İkinci Şart: İlimlerinin müşahhas, görülen bir vakiya dayanması; mesela, Bağdat halkı, alemin "hâdis" oluşundan ve peygamberlerin sıdk'ından haber verseler, bununla bizim için bir ilim hasıl olmaz. Bu bildirildiği üzere böyledir. Bu ilmimizin hasıl olması Allah'ın kudreti dahilindedir.

Üçüncü Şart: Haberin her iki tarafının bu sıfatlarda ve adedin kema-linde mütesavî olması gerekir. Halef, seleften bir haberi birbiri ardına asırlarca rivayet etseler de bu şartlar bulunmazsa, onların doğruluklarıyla -zarurî- olan ilim elde edilemez.

Bundan ötürü yahudilerin, Hz. Musa (as)'dan naklettiklerini söyledikleri şeriatlarını, neshedenleri tekrîb etmelerine rağmen, onların büyük bir çoğunlukla rivayet ettikleri haberlere doğru diyemeyiz ve bundan dolayı da bizim için bir ilim hasıl olmaz.

Hakeza, ne Şia'nın Hz. Ali'nin, ne de Abbasi'ye ve Bekriyye fırkalarının Ebu Bekir (ra)'in imamlığı hakkında nass olduğunu söylemeleri de doğrulanamaz. Çünkü bu tür haberler önce âhadlarca uydurulmuş, sonra da kalabalık cemaatlerce rivayet edilmiştir.

Dördüncü Şart: Haberi nakledenlerin adedleri ki, bunu araştırma alanı çok hassas ve geniştir."⁽²⁶⁾

MÜTEVATİR HADİSLERİN VARLIĞI

Mütevatir hadislerin varlığı, bunu derleyen alimlerin kitapları yoluyla şarkta ve garpta müelliflerine nisbetlerinin sıhhatla sabit olduğundan şüphe yoktur.

Fakat İbnu's-Salah ve onun çizgisine uyanlar; "Cemmi-gafirin rivayet ettiği mütevatir -haberin, varlığı gerçekten zor ve azdır diyorlar"

İbn Hibban ve el-Haris bunun tamamen imkansız olduğunu söylemişlerdir.

(25) A.g.e. C: 2, Sh: 82.

(26) El-Gazzali, el-Mustefa, C: 1, Sh: 134.

İmam-ı Süyutî'nin Kitap Arşivi - <https://rantey.org>

Ancak İbnu's-Salah; "Kim mütammiden -haber- nisbetinde yalan söylerse, hadisini iddia etmek bundan müstesnadır. Aşer-i mübeşşere dahil olduğu halde altmış sahâbi bu haberi rivayet etmiştir. Dünyada bundan başka bir hadis üzerinde aşere-i mebeşşere bu şekilde ittifak etmemiştir" der.

Fakat bu iddia tenkid edilmekten kurtulamamıştır. Hafız Ebu'l-Fadl el-İrakî; bu iddiaya reddiyesinde "Meshu'l-Huffeyn" hadisini zikreder. "Bu hadisi içlerinde "aşere-i mübeşşere" dahil altmıştan fazla sahâbi rivayet etmiştir." demektedir.

Namazda "Raf'u'l Yedeyn" hadisini aralarında aşere-i nübeşşere olan elli kişi rivayet etmiştir. Es-Sehavî'de Fethu'l-Muğis'de buna istidrakta bulunarak "Hakeza Mess-i Zeker'den ötürü abdestin gerektiğini söyleyen hadisi zikreder. Bu hadisin ravîlerinin elliden çok olduğu söylenmiştir.

Keza ateşin dokunduğundan abdest alıp almama -hadisi- de böyledir.

Es-Sehavî diyor ki: "Hocamız, mütevâtir olan hadislerden söz ederken; şefaât ve havz hadisini sahâbeden rivayet edenlerin sayısı kırkın üzerindedir." dedi. Bu iki hadisin mütevâtir olduğunu -Kadı İyyad şifasında zikreder. "Kim Allah için bir mescid bina ederse"⁽²⁷⁾ hadisi de böyledir.

"Kur'an yedi harf üzerine inzal olundu" hadisi de -keza- böyledir. Allah Azze ve Celle'yi ahirette görme, "İmamlar Kureyş'tendir" Ahir zamanda herc (savaşlar) ve fitne hadisleri de bu türdendir.

Kadı İyyad Şifa'da hurma dalının iniltisi ve inşıkak-ı kamer hadisinin de mütevâtir olduğunu söyler.

İbn Hazm ise develerin konakladıkları yerde namaz kılınmasını nehyeden hadis ile kabirleri mescid edinme hadisini zikreder.

İbn Abdî'l-Ber de Said b. Muaz'ın ölümünden dolayı arşın titrediğini söyleyen hadisle diğer bazı hadislerden gösterdiği gibi İnşıkak-ı kamer hadisiyle, İbn Battalın sabah namazından ve ikindi namazından sonra namaz kılmayı nehyeden hadisinden söz eder.

Şeyh Ebû İshak eş-Şirazî Allah Resûlünden (sav) rivayet edilen hadisleri zikrettikten sonra, ayakları yıkama hadisine "haberi ahad" olamaz dedikten sonra şöyle der: "zira bu ahad haberlerin hepsi manasının tevatürünü ispat etmiştir."

Bunun gibi diğer birçok -alim- Ali'nin (ra) şecaati, Hatem'in cömertliği ve Deccal'in haberleri gibi manevi tevatürle sabit olan rivayetleri de söz konusu etmişlerdir.

Burada söz konusu edilen bir diğer hususta, -tevatürü- menedenler ancak lafzî tevatürü menetmişlerdir. İspat edenler de manevi tevatürü caiz görmüşlerdir.⁽²⁸⁾

İbn Hacer: "Tavdihu'n-Nuhbe" de "İbnu's-Salah'ın -tevatürün- vuku bulmasının çok zor olduğunu söylemesi ve başkalarının vuku bulmasını tamamen yok saymalarına gelince; bu anılar haberin yollarının çokluğunu araştırıp ricalinin ahvalini ve yalan söyleme üzere ittifak etmelerine adeten (tabi olarak) mümkün olmasını engelleyici vasıflarına vakıf olmadıklarındandır." der.

Hadis ilmine ve onun rivayet yollarına muttali olanlar için bu asla şüphe kabul etmeyen doğru bir görüştür.

Mütেকaddimin ve mütahhirin'den bir grup alim, çok hadisi tevatürle vasfetmişlerdir.

Şeyhülislam İbn Teymiyye: "el-Furkan-u Beyne'l-Hakkı ve'l-Batıl" adlı risalesinde Hariciler hakkında konuşurken şöyle der: "Bunun için onlara karşı savaşmayı emreden ve onları zemmeden sahih hadisler varid olmuştur. Onlara karşı harbetmeyi içeren pek çok hadis vardır." demiştir.

Bu hadisler hadis ehline mütevatirdir. Rü'yet hadisi, kabir azabı ve fitnesi ile şefa'at ve havz hadisleri buna misal gösterilebilir.

Müsellemu's-Sübu'ta şöyle denir. "Hadisin mütevatir olanı yoktur deniliyor. İbnu's-Salah, ancak "Kim benim adıma kasden yalan söylerse -cehennem- ateşindeki yerine hazırlansın." hadisinden başka -mütevatir- hadis yoktur" demiştir. Aralarında aşere-i mübeşşere de oldukları halde ravileri yüz sahabinin üzerindedirler. Bundan muratdlafzî olarak tevatür derecesine çıkmasıdır denilebilir. Yoksa "Meshu'l-Huffeyn" hadisi mütevatirdir. Onu yetmiş sahabe rivayet etmiştir."

"Kur'an yedi harf üzere indirilmiştir" hadisine de mütevatirdir denilmiştir. Bunu yirmi sahabe rivayet etmiştir." İbnu'l Cevzi diyor ki; "Mütevatir hadisleri takip ederek araştırdım, aşağıdakilerden bazısını bu cümleden olarak okuyabiliriz. Şefa'at, hesap, Allah Azze ve Celle'ye ahirette nazar etme, abdestte iki ayağı yıkama, kabir azabı, mestler üze-

rine mesh etme hadisi" Bazıları buna itiraz ederek; benzeri çok olan hadis manevi tevatürle mütevâtir olur dediler. Bu cümleden olarak, mütevâtir hadis azdır. Ancak tevatürü manevidir. Dinden zarurî olarak bilinmesi gereken emirlerin çoğu mütevâtirdir.⁽²⁹⁾

(29) Muhibbullah b. Abdüşşekûr; Musellemu's-Sübût (Şerhi Fevâihur-Rahmût (el-Mustesfa hamisi) C: 2, Sh: 120, El-Kitarî, Sh: 15.

Mütevâtir Hadis ve Haberler Hakkında Yazılmış Eserler

1. el-Fevaidu'l-Mütekâsire fi'l-Ehbar il-Mütevâtire Celaluddin es-Suyuti (elimizde ki kitabın aslı)
2. Katfu'l-Ezhar el-Mütenâsire fi'l-Ehbari'l Mütevâtire: Celaluddin es-Suyuti.
3. El-Leali el-Mütenasire fi'l-Ehadis el-Mütevâtire, Şam Müsnidi, Şemsuddin Ebu Abdillah, Muhammed b. Muhammed b. Ali b. Tolon.
4. Laktu'l Leali el-Mütenasire fi'l-Ehadisi'l Mütevâtire: (İbn Tolon'un kitabının muhtasarı) Ebu'l-Feyd, Muhammed Murteza el-Hüseyni ez-Zebiydi.
5. el-Hırzu'l-Meknun min Lafzi'l-Ma'sum il-Memun: Sıddık b. Hasan b. Ali el-Kannuci.
6. Nazmu'l-Mütenasir Min' el-Hadisi'l-Mütevâtir: Muhammed b. Ebi'l-Feyd, Cafer el-Hüseyni el-İdrisi el-Kettani.

Kitabu'l-İlm

Hadis No: 1

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَمَنْ كَذَبَ
عَلَى مُتَعَمِّدًا فَلْيَتْرَأْ مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ،

○ Abdullah b. Mes'ud (ra)'dan; Allah Resûlü (sav) şöyle söyledi:

"Kim kasıtlı olarak bana yalan söz nisbet edip -konuşursa- cehennem ateşindeki yerini almaya hazırlansın."

el-Buhari ve Müslim Ali b. Ebi Talib⁽¹⁾, Ebu Hureyre⁽²⁾, Enes b. Malik⁽³⁾, el-Muğire b. Şu'be⁽⁴⁾, el-Buhari (yine) ez-Zubeyr İbnu'l-Avvan⁽⁵⁾, Seleme İbnu'l-Ekva⁽⁶⁾, İbn Amr⁽⁷⁾; et-Tirmizi, en-Nesai ve İbn Mace İbn Mes'ud'dan⁽⁸⁾ İbn Mace, Cabir b. Abdullah⁽⁹⁾, Ebu Kade⁽¹⁰⁾ Ebu Said el-Hudri'den⁽¹¹⁾

el-Hakım, Ammar b. Habib'den⁽¹²⁾

ed-Darimi, Ya'la b. Murre'den⁽¹³⁾

Ahmed, Müsnedinde, Ömer İbnu'l-Hattab⁽¹⁴⁾, Osman b. Affan⁽¹⁵⁾, Halid b. Arfata⁽¹⁶⁾, Zeyd b. Erkam⁽¹⁷⁾, İbn Ömer⁽¹⁸⁾, Ukbe b. Amir⁽¹⁹⁾, Kays b. Sa'd⁽²⁰⁾, Muaviye b. Ebi Süfyan⁽²¹⁾, Ebu Said el-Hudri⁽²²⁾ ve Ebu Musa el-Fafiki'den⁽²³⁾

Et-Taberani; Ebu Bekri's-Siddik⁽²⁴⁾, Talha b. Abdillâh⁽²⁵⁾, Evs b. Evs⁽²⁶⁾, el-Bera b. Âzib⁽²⁷⁾, Huzeyfe İbnu'l-Yeman⁽²⁸⁾, Rafi b. Hadic⁽²⁹⁾, es-Saib b. Yezid⁽³⁰⁾, Sa'd İbnu'l-Midhas⁽³¹⁾, Selmanu'l-Farisi⁽³²⁾, Suheyb⁽³³⁾, İbn Abbas⁽³⁴⁾, Utbe b. Gazevan⁽³⁵⁾, El-Urs b. Umeyr⁽³⁶⁾, Ammar b. Yasir⁽³⁷⁾ Amr b. Haris⁽³⁸⁾, Amr b. Abese⁽³⁹⁾, Amr b. Murre⁽⁴⁰⁾, Muaz b. Cebel⁽⁴¹⁾, Nebit b. Şerit⁽⁴²⁾, Ka'la b. Murre⁽⁴³⁾, Ebu Umame⁽⁴⁴⁾, Ebu Musa el-Eşari⁽⁴⁵⁾, Ebu Meymun el-Kurdi⁽⁴⁶⁾, Ebu Karsafe⁽⁴⁷⁾, Ebu Malik el-Eşcai'nin babası Tanik b. Eşim'den⁽⁴⁸⁾.

ed-Darekutni, el-Bezzar Müsnedinde, Said b. Zeyd⁽⁴⁹⁾, İmran b. Husayn'dan⁽⁵⁰⁾, el-Efrad'da; Selmau'l-Farisi⁽⁵¹⁾ İbnu'z-Zubeyr⁽⁵²⁾, Yezid b. Esed⁽⁵³⁾, Ebu Ramse⁽⁵⁴⁾, Ebu Rafi⁽⁵⁵⁾, Ummu Eymen⁽⁵⁶⁾, Ebu Nuaym ve Cabir'den⁽⁵⁷⁾.

Ebu Nuaym, Cabir b. Habib⁽⁵⁸⁾, Selman b. Halid⁽⁵⁹⁾, Abdullah b. Zağeb⁽⁶⁰⁾, el-Muğire b. Şube'den⁽⁶¹⁾

İbn Kani, Mu'cemu's-Sahabe'de, Usame b. Yezid⁽⁶²⁾, Abdullah b. Ebi Evfa'dan⁽⁶³⁾, el-kamilde; Bureyde⁽⁶⁴⁾, Sefiyye⁽⁶⁵⁾, Vasil İbnu'l Erka⁽⁶⁶⁾.

İbn Adliyy el-Hatib, tarihinde; Ebu Ubeyde İbnu'l Cerrahtan⁽⁶⁷⁾.

Yusuf b. Halil, bu hadisin tahrir yollarında; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽⁶⁸⁾, Huzeyfe b. Esid⁽⁶⁹⁾, Zeyd b. Sabit⁽⁷⁰⁾, Ka'b b. Kutbe⁽⁷¹⁾, Muaviye b. Hayede⁽⁷²⁾, el-Mukniut-Temimi⁽⁷³⁾, Ebu Kebşe el-Eşari⁽⁷⁴⁾, Ebu'l-Aşranın babası⁽⁷⁵⁾, Ebu Zer⁽⁷⁶⁾, Aişe⁽⁷⁷⁾, rivayetlerinde zikrettikleri arasında Abdurrahman b. Avf'da⁽⁷⁸⁾ vardır. İbnu'l-Cevzi ise hadisi bana ulaşmadı der -keza- Amr b. Avf ve Ebu'l-Hamra hadisi.

1- el Buhari: C: 1/35 (Peygambere yalan haber isnad eden kişi babı) Ali ez-Zubeyr, Seleme İbnu'l-Ekva ve Ebu Hureyre'den

- 2- Müslim: C-5/7-8, C-8 (229)
- 3- et-Tirmizi: (2659, 2660, 2661, 2662), Kitabû'l-ilm.
- 4- en-Nesaî'de bulamadık.
- 5- İbn Mace, Mukaddime (30, 33, 36, 37 den 45'e kadar)
- 6- el-Hakim: C- 1/103 (Kitabu'l-İlm)
- 7- ed-Darimi: (C-1/76), Cabir b. Abdullah, ez-Zubeyr, Yala b. Murre, Enes b. Malik, Ebu Katade'den (Babu itikau'l-Hadis anî'n-Nebî)
- 8- Ahmed; 2/47, 83, 123, 159, 171, 202, 214, 410, 413, 469, 519.
- 9- et-Taberani: 5017, 5018, 5019, 5020, 5021 ve 5055 Zeyd b. Erkanî'den. 5502 Sa'd İbnü'l-Midhas'dan.
- 6163 Said İbnü'l-Museyyeb ve Selmanul-Farisi den
- 6215 Selman İbnü'l-Hadid el-Huzai'den
- 6280 Seleme İbnü'l-Ekva'dan.
- 6679 es-Saib b. Yezid'den,
- 7302 Sayfi b. Suyeb, Suheyb'den.
- 7599 Ebu Uname'den
- 8181 Ebu Malik el-Eşcaî (babasından)
- 10074, 10315 Ebu Mesud'dan
- 288 (ikinci kısmı) Utbe b. Gazevan'dan
- 346 (ikinci kısmı) Ars b. Umeyre'den
- 832, 843 (ikinci kısım) Ukbe b. Amir'den
- 442 (üçüncü kısım) İmran b. Husayn'dan
- 657 Malik b. Abdullah el-Fafiki'den,
- 879, 922 Muaviye'den
- 675 (üçüncü kısım) Ya'la b. Murre babası ve dedesinden.
- 10- el-Bezzar: (Keşfu'l-Estar) (204, 217)
- 11- ed-Darekütî: el-İlel'de: 3/192 B
- 12- Ebu Nuaym C: 8; 52, 119, 138 C: 9/59, C: 10/128, C: 3/33, C: 4/147, 60/B
- "Bu hadisin gelişi yollarını tasnif edenlerden -biri de- el-Molla Ali-el-Kari'dir (el-Esrar el-Merfua fi'l-Ahbar il-Mevdu'a) Sh: 54-39. Bu hadis için 102 yol zikretmiştir.
- el-Hatib, tarhihinde, C: 1/265, C: 2/84, 184, 192, 221, C: 3/25, 50, 238.
- C: 4/130, 264, 361,
- C: 5/115, 222, 319, 379,
- C: 6/45,
- C: 7/19, 55, 418.
- C: 8/68, 339, 402.
- C: 9/149, 312.
- C: 10/280, 300, 320.
- C: 12/51.
- C: 13/128, 439,
- C: 14/225, 308
- İbn Kesir: Camlu'l-Mesani'de 2/324
- (Nasru'd-din) el-Elbani, Sahihu't-Terğib vet-Terhib'de, C: 1/42 (89, 90, 91 No'lu hadis)
- el-Heysemi (Mecmauz-Zevaid)
- C: 1/142-149 Kitabû'l-ilm (Babu men kezebe Ala Resulillah)
1. Ebu Bekris-Siddik'tan Ebu Ya'la, et-Taberani el-Evsat'da,
2. Osman b. Affan'dan, Ahmed, Ebu Ya'la, el-Bezzar,
3. Ali b. Ebi Talib'den et-Taberani el-Evsat'ında,
4. Talhab Ubeydillah'dan Ebu Ya'la, et-Taberani el-Kebir'inde,
5. Said b. Zeyd'den, el-Bezzar, Ebu Ya'la,
6. Muaviye b. Ebi Süfyan: Ahmed, et-Taberani el-Kebirinde,
7. Halid b. Arfata'dan, Ahmed, Ebu Ya'la

8. Ukbe b. Amir el-Cuheni'den; Ahmed, et-Taberani,
9. Kays b. Sa'd b. Ubade'den, Ahmed,
10. Abdullah'dan el-Bezzar,
11. Enes'den, el-Bezzar,
- 12/13. Zeyd b. Erkam ve el-Bera b. Azib'den, et-Taberani el-Evsatın'da.
14. Ebu Musa el-Eş'ari'den, et-Taberani el-Evsat ve el-Kebir'de.
15. Muaz b. Cebel, Amr b. Murre el-Cuheni⁽¹⁶⁾,
Nubeyt b. Şerit⁽¹⁷⁾, Ebu Meryem⁽¹⁸⁾,
Amr b. Abese⁽¹⁹⁾, Amr b. Haris⁽²⁰⁾,
İbn Abbas⁽²¹⁾, Utbe b. Çazevan⁽²²⁾,
el-Ars b. Umeyre⁽²³⁾, Ya'la b. Murre⁽²⁴⁾, Ebu Malik el-Eş'cai⁽²⁵⁾, Selman⁽²⁶⁾, Suheyb⁽²⁷⁾,
es-Saib b. Zeyd⁽²⁸⁾, Ebu Umame⁽²⁹⁾, Ebu Karsafe⁽³⁰⁾,
el-Kittani, Nazmu'ı-Mütenasir'de (No: 2)
el-Ezhar'dan naklinde ravilerinin yetmiş beş olduğunu söyler.

Hadis No: 2

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ أَبِيهِ عَنِ النَّبِيِّ اللَّهِ ﷺ: قَالَ: «نَصَرَ اللَّهُ إِمْرَأً سَمِعَ مَقَالِي لَمَّا هَا فَأَذَاهَا إِلَى مَنْ لَمْ يَسْمَعْهَا. فَرُبَّ حَامِلٍ فِيهِ غَيْرُ فقيهٍ وَرُبَّ حَامِلٍ فِيهِ إِلَى مَنْ هُوَ أَفْقَهُ مِنْهُ. ثَلَاثٌ لَا يَغْلُ عَلَيْهِنَّ قَلْبُ مُسْلِمٍ: إِخْلَاصُ الْعَمَلِ لِلَّهِ وَمُتَاصَحَةُ أَيْمَةِ الْمُسْلِمِينَ، وَلُزُومُ جَمَاعَتِهِمْ، فَإِنَّ الدُّعْوَةَ لِحَيْطٍ مِنْ وَرَائِهِمْ.»

○ Abdullah b. Mes'ud (ra) (babasından) ve Allahû Resûlû'nden -şöyle- dedeğini rivayet ediyor:

"Sözümü duyup, ona anlayan ve onu duymayana ulaştıran kişinin, Allah -yüzünü- bereketle aydınlatır. Nice fıkıh bilgisini taşıyan var ki fakih değildir. Nice fıkıh ilmini taşıyan kimse de vardır ki kendinden daha fakih olana kişiye ilmini götürür."

Birçok rivayet yolunun başına şu rivayette okunur.

"Üç şey vardır ki ondan ötürü mü'minin kalbi ..... usanç duymaz. Allah için amelî halis kılmak, ulu'l-emre itaat, -müslümanların- cemaatine devam etmek"

Yine bu hadisin rivayet yollarının başında; "Allah Resulü (sav) Meccid-a Hayr'ta bî-ze hitap etti" hadisi zikredilir.

Dört Sünen sahipleri bu hadisi

- a) Zeyd b. Sabit'ten⁽¹⁾, et-Tirmizi: İbn Mes'ud'dan⁽²⁾,
- b) el-Hâkım Cubeyr b. Mut'im⁽³⁾ ve en-Nu'man b. Beşir'den⁽⁴⁾
- c) et-Taberani, Sa'd b. Ebi Vakkas⁽⁵⁾, Enes⁽⁶⁾, Beşir (en-Numan'ın babası)⁽⁷⁾, Cabir b. Abdillâh⁽⁸⁾, Umeyr b. Katade el-Leysi⁽⁹⁾, Muaz b. Cebel⁽¹⁰⁾, Ebu'd-Derda⁽¹¹⁾ ve Ebu Karsafe'den⁽¹²⁾

d) el-Bezzar, Ebu said el-Hudri'den⁽¹³⁾

e) Ebu Nuaym, Rabia b. Osman et-Teymi'den⁽¹⁴⁾

- f) er-Rasûl (Kazvin tarihinde); İbn Ömer'den⁽¹⁵⁾,
g) İbn Asakir, Zeyd b. Halid el-Cüheni'den⁽¹⁶⁾ -tahricle- rivayet etmişlerdir.

a, b. et-Tirmizî: Kitabu'l-ilm (hadis duymaya teşvik eden bab) (2658)

c. el-Hâkîm (Marifetu Ulumi'l-Hadis'te) Sh: 260. el-Mustedrek C: 8., Sh: 87 (Kitabu'l-İlm)

d.

e. el-Hilye C: 5/105, C: 7/331, C: 9/318.

f. Bulunmadı.

g. El-Bekr Kitabu'l-Erbain i 550, 126), Kitabu'l-Erbain fi erbaine Ma'na. kitabından. el-İmam Ebu Müslim, Abdurrahman b. Gazv b. Yahya en-Nehavendi'nin tasnifi.

1. el-Heysemî, Mevaridu'z-Zaman, C: 1/47, Hadis No: 72. Abdurrahman b. Ebban, (babasından), No: 73-74, İbn Mes'ud'dan (rahimehullah lafızıyla) el-Camiu's-Sahih (6639-6642), Sahihu'l-Cami' (404).

2. el-Humeydi, C: 1/88, Abdullah b. Mes'ud olan

3. el-Humeydi, C: 1/88, Abdullah b. Mes'ud dan

4. İbn Hibban (72-73)

5. ed Darimi b C: 1/75.

6. İbn Mace C: 2/528, 528.

7. el-Buseyri, ez-Zevaid C: 5/183, C: 6/296.

8. eş-Şafii, er-Risale Sh: 401.

9. İbn Ebi Hatem, el-cerhü ve't-T (C: 1/1, 9, 10)

10. el-Hatib, el-Kifaye, Sh: 29 (Tarihu Bağdad) C: 4/337, C: 8/337.

11. -Kadı- İyyad, el-İlma Sh: 153.

12. İbn Abdî'l Berr (Camiu'l-Beyan'da C: 1/40)

13. el-Humeydi, Müsned 1/47-48.

14. el-Beyhakl, Marifetu's-Sünen C: 1/15.

15. el-Kettani (Nazmül-Mutenasir Sh: 24-25 Hadis No: 3. İbn Mende, Tezkiresinde bunu Allah'ın Resulü'nden (sav) yirmidört sahabi rivayet etmiştir deyip isimlerini tek tek serdedi. İbn Hacer, Muhtasarı İbn Hâcib'de ve Şerhü'l-Mevahibu'l-Ledünniye'den tahrir ettiği Emali'sinde zikreder. Bazıları bunu mütevatır saymışlardır. Yirmi dört kadar sahabi rivayet etmiştir.

16. Ahmed, Müsnedinde C: 5/183.

17. es-Suyutî, el-Camiu's Sağir No: 9263-9264.

18. el-Elbanî, Sahihu'l-Cami, No: 6639, 6640, 6641, 6642.

19. el-Ehadis- es sahlha (404)

20. el-Elbanî, Sahihu't-Terğib, C: 1/40, 42, 84, 85, 86, 87 no'lu hadisler.

21. el-Heysemî (Keşfu'l-Estar) C: 1/85 (Babu'l Alim ve'l-Müteallim) Hadis No: 141.

Ebu Said, Allah Resulü'nden (sav) "veda haccında.

22. el-Heysemî (Mecmu'z-Zevaid, C: 1/137, 140. babu Semau'l-hadisi ve tebliğihi.

1. Ebu Said'den el-Bezzar.

2. Ebu'd-Derda'dan et-Taberani, el-Kebir'de.

3. Übeyd b. Umeyr, babasından ve ceddinden, et-Taberani, el-Kebir'in'de.

4. en-Numan b. Beşir'den, et-Taberani, el-Kebir'de.

5. Ebu Karsafe, Haydere b. Hayseme, et-Taberani, el-Evsat'ta.

6. Cabir, et-Taberani, el-Evsat'ta.

7. Sa'd b. Ebi Vakkas'dan, et-Taberani, el-Evsat'ta.

8. Enes b. Malik, et-Taberani, el-Evsat'ta.

9. Cubeyr b. Mutim, et-Taberani, el-Kebir'de.

Kitabu'l-İman

Hadis No: 3

عَنْ عُثْمَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ «مَنْ مَاتَ وَهُوَ يَعْلَمُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ دَخَلَ الْجَنَّةَ»

○ Osman b. Affan (ra) Allah Resûlü (sav)'den rivayet ediyor:
"Kim Allah'dan başka ilah olmadığını, ancak O'nun ilah olduğunu bilerek ölmüşse, o cennete girmiştir."

a. Buhari ve Müslim, Muaz b. Cebel ⁽¹⁾, Osman b. Malik⁽²⁾, Ebu Zer ⁽³⁾ ve Osman b. Affan⁽⁴⁾'den.

b. Müslim ve Ahmed, Ubade İbnu's-Samit'den⁽⁵⁾

c. İbn Hibban, Ebu Hureyre'den⁽⁶⁾

d. Ahmed, Ebu Bekr⁽⁷⁾, Ömer⁽⁸⁾, Huzeym b. Fatik⁽⁹⁾, Rufaa el-Cuheyni⁽¹⁰⁾, Seleme b. Nuaym el-Eşcaî⁽¹¹⁾, Sehl b. Beyda⁽¹²⁾, Şeddad b. Evs⁽¹³⁾, İbn Amr⁽¹⁴⁾, Ebu'd-Derda⁽¹⁵⁾, Ebu Said el-Hudri⁽¹⁶⁾, Ebu Amr el-Ensari⁽¹⁷⁾, Ebu Musa el-Eşari⁽¹⁸⁾ den.

e. et-Taberani, Bilal⁽¹⁹⁾, Cerir b. Abdillahi⁽²⁰⁾, Zeyd b. Erkam⁽²¹⁾, Zeyd b. Halid el-Cuheni⁽²²⁾, Sa'd b. Ubade⁽²³⁾, İbn Abbas⁽²⁴⁾, İbn Ömer⁽²⁵⁾, Ukbe b. Amir⁽²⁶⁾, Ammare b. Ruveybe⁽²⁷⁾, Ömer b. Husayn⁽²⁸⁾, İyyadu'l-Ensari⁽²⁹⁾, en-Nevvas b. Sem'an⁽³⁰⁾, Ebu Şeybeti'l-Hudri⁽³¹⁾.

f. el-Bezzar, Abdurrahman b. Avf'dan⁽³²⁾

g. Ebu Ya'la, Cabir b. Abdillahi'dan⁽³³⁾

a. el-Buhari C: 7/176-177, Ebu Zer'den hadis no: 30.

b. "Müslim Kim Allah'a birşeyi şirk koşmadan ölürse" lafzıyla.

c. el-Buhari C: 4/129 (Babu Halk-ı Adem. es-Salat: 28, el-Ezan, 148.

d. Müslim, C: 1/25 (Babu'l-İman: 6, 9, 12, 13, 56, 62) Babu'l-Cihad⁽⁵⁹⁾

e.....

f.....

Bu hadisi: el-Heysemi, Mevariduz-Zam'an'da C: 3/1-6, yakın lafızlarla rivayet eder.

et-Taberani, el-Mu'cemu'l-Kebir'de (6033, 6034) Sehl b. Beyda'dan, 6348 nolu hadisi seleme b. Nuaym el-Eşcaî'den, 790 nolu hadisi (üçüncü kısmını) Ebu Şeybe el-Hudri'den tahrir eylemiştir.

Keşfu'l-Estar'da C: 1/11 (7, 8 nolu hadisler) Ebu Sa'id'den (6) nolu hadis, Ömer'den tahrir edilmiştir.

el-Cami'de (8772 nolu hadisi) İbn Ömer'den "tahsin" hükmüyle (9039 nolu hadisi İbn Mesud'dan "tashih" ile, tahrir etmiştir.

Ayrıca Feydu'l-Kadir'de "Kim Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmadan ölürse cennete girmiştir" hadislerindeki ortak yön, tevattür haddine baliğ olmuştur. Bu da burada tevattürün manevî olup lafzî olmadığını ifade eder.

Müsned Ebu Avane C:1/7'de (farz ve nafile ameller babından söz ve amelle eda edince cennete girer, bahsi) Osman'dan "Kim yakinen La ilahe illallah'ı bilir ve öyle ölürse cennete girer" lafzıyla

C: 1/19'da Ebu Zerr'den "La ilahe illallah diyen hiç kimse yoktur ki..." lafzıyla el-İmam el-Hafız, Ebu Bekr b. Abdullah b. Muhammed b. Zekeriyya el-Cevzki'de el-Bekrinin (Kitabul-Erbainin de sh: 86, 11 nolu Hadis) tertibinde: Ubade İbnu's Samit'den. es-Süyuti, el-Cami'l-s-Sagîr'de (8771), -bu hadisi- el-Bezzar İbn Ömer hadisinden tahrir eylemiştir der.

Nasruddin el-Ubanî, Sahihul-Cami'de (6194)

el-Heysemi, Mevanduz-Zaman'da (C: 1/30 Kitabul-İman- Babu men şehide en -La ilahe illallah)

Sehl b. Beyda'dan (3 nolu hadis) ve aynı babda Muaz b. Cebel ve Cabir b. Abdillah'dan tahrir etmiştir.

el-Heysemi, Mecmaulz-Zevaid'de C: 1/14, (Kitabul-İman 1 nolu hadisi), Ebu Bekri's Sıddık(1), Ömer(2), Osman(3), Ebu Musa(4), Ebu'd-Derda(5), Muaz b. Cebel(6), Ebu Hureyre(7), Ebu Said el-Hudri(8), Zeyd b. Erkam(9), Bilal(10), Zeyd b. Halid el-Cuheni (11), Seleme b. Nuaym el-Esraî(12), Ya'la b. Şeddad(13), Amr İbnu'l-As(14), Ammar b. Ruveybe(15) ve daha birçok kişiden rivayet eder.

el-lu'lüve'l-Mercan: C: 1/7, 17 nolu Muaz hadisi, aynı babta Ubade İbnu's Samit'den de -tahrir vardır.

el-Kittanî'nin Nazmül-Mütenasir inde 8 nolu hadis -yine- el-Ezhar'dan hadisin 34 ravisinin adı zikredilir.

Hadis No: 4

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: أَمَرْتُ أَنْ أَقْبَلَ النَّاسَ حَتَّى يَقُولُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ. فَأَذَا قَالُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ عَصَمُوا مِنِّي دِمَاءَهُمْ وَأَمْوَالَهُمْ إِلَّا بِخَقِّهَا وَحِسَابِهِمْ عَلَى اللَّهِ...
 ...

○ Allah'ın Resûlü(sav)'den Ebu Hureyre (ra) rivayet ediyor:

"Ben insanlar La ilahe illallah deyinceye kadar, onlarla savaşmakla emrolundum. (onlar) La ilahe illallah deyince kanlarını (canlarını) ve mallarını benden ancak, O'nun hakkıyla korumuş olurlar ve onların hesabı Allah'a aittir."

a. el-Buhari-Müslim Cabir b. Abdullah'tan⁽¹⁾

b. Müslim, İbn Ömer ve Ebu Hurayre'den⁽²⁾

c. İbn Ebi Şeybe -el-Musanneffe- Ebu Bekris-Sıddık⁽³⁾, Ömer⁽⁴⁾, İbn Uveys es-Sekafi⁽⁵⁾, Cerir [b. Abdullah el-Beceli'den]⁽⁶⁾

d. et-Taberant: Enes⁽⁷⁾, Semure b. Cundeb⁽⁸⁾, Sehl b. Sa'd⁽⁹⁾, İbn Abbas⁽¹⁰⁾, Ebu Bekre⁽¹¹⁾, Ebu Malik el-Eşcaî⁽¹²⁾

e. El Bezzar: İyyad el-Ensari⁽¹³⁾ ve en-Numan b. Beşir'den⁽¹⁴⁾

a. el-Buhari C: 1/11 (Eğer tevbe ederler, namaz kılarlar, zekat verirlerse onların yollarını serbest bırakın babı. -İbn Ömer'den- C: 2/110, (Babu Vucubi'z -Zekat- Ebu Hureyre'den)

b. Müslim C: 1/38 (Babu'l-emri bi kitâli'n-Nasi hatta yekulune La ilahe illallah Mu-

hammedur Resulullah -Ebu Hureyre'den-) C: 2/39, Cabir'den

c.İbn EbiŞeybe Musaneff'te.

d. et-Tabarani: (el-Kebir'de) Bunu el-Heysemi söylemiştir. C: 1/25, el-Evsat C: 1/24.

e. el-Bezzar-Müsnedinde Sh: 4

"el-Elbanî aşağıdaki şekilde geliş yollarını takibe almıştır.

el-Buhari: C:3/206, C: 12/233 C: 3/206 Ebu Hureyre, İbn Ömer, Enes b. Malik'ten.

Müslim: 1/38, Ebu Hureyre, İbn Ömer ve Cabir b. Abdullah'tan.

Ebu Davud: 1/243 Ebu Hureyre'den.

en-Nesai: 2/161.

et-Tirmizî C: 5/(Kitabu'l-İman: 2606, 2607) Ebu Hureyre'den. 2608 no'lu hadis Enes

b. Malik'ten.

Ahmed C: 1/19, 35, 47, 48. C: 2/423-528.

C: 3/295, 300, 332, 339, 394.

C: 6/394, 395.

et-Tayalisi: (1109, 2441 no'lu hadisler) Evs b. Ebi Evs es-Sekafi'den el-Hakim: C: 2/

522 başka yollardan et-Darimi: 2/218, Evs b. Ebi Evs es-Sakafi'den (407, 408, 409 nolu hadisler)

Sahihu'l Cami'de (1366 no'lu hadis)

el-Camlu's-Sağır (1030 no'lu hadis) bu hadisin nassı'nın tevâtürüne işaret etmiştir. Bu hadisle (eftara ed-Hacim ve'l-Mahcum) hadisinden başka bir hadisin metninin tevâtürüne değinmedi.

et-Tabarani: (el-Mucemu'l-Kebir'de)

1105 no'lu hadisi: (üçüncü kısım) Muaz b. Cebel'den

1746 no'lu hadisi: Cabir b. Abdullah'tan

2276 no'lu hadisi: Cerir b. Abdullah el-Beceli'den (Ebu Amr)

2396 no'lu hadisi: İbrahim b. Cerir, o da babasından.

5746 no'lu hadisi: Sehl b. Said'den.

8191 no'lu hadisi: Ebu Malik el-Eşcai'ye babasından

el-Lu'lü ve'l-Mercan: C: 1/5 Ebu Hureyre'den. el-Buhari (Kitabu'z-Zekat 1, Babu Vucubi'z Zekat)

el-Heysemi: (Mecmau'z-Zavaid'de) C: 1/25 isnadında Mus'ab b. Sabit vardır. İbn Hi-ban'ın onu "Tevsik" etmesine rağmen çoğunluk onun zayıf olduğuna kanidirler.

b C: 1/19'da Ebu Zerr'den "La ilahe illallah diyen hiç kimse yoktur ki..." lafzıyla

C: 1/19'da Ebu Zerr'den "La ilahe illallah diyen hiç kimse yoktur ki..." lafzıyla

el-Haysemi keşfu'l-Estar'da C: 1/15

(Babu ma yuharrimu deme'l-abdi ve malihi) (5 no'lu) hadis, en-Nu'man b. Beşir'den.

el-Kittani: Nazmu'l-Mütenasir'de 9 no'lu hadis (el-Ezhar'dan naklen) ravilerinin adedi ondokuza baliğ olmuştur.

Hadis No: 5

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ إِنَّ رَجُلًا سَأَلَ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ:
«أَيُّ الْمُسْلِمِينَ خَيْرٌ؟ قَالَ: الْمُسْلِمُ مَن سَلِمَ الْمُسْلِمُونَ مِنْ لِسَانِهِ وَيَدِهِ.»

○ Abdullah b. Amr İbnû'l As (ra)'dan gelen bir -hadiste- Allah Resûlü (sav):

«Müslüman, müslümanların dilinden ve elinden selametle olduğu kimsedir.» dedi.

a. el-Buharî-Müslim; Abdullah b. Amr İbnu'l As'tan⁽¹⁾
 b. Müslîm, Cabir b. Abdullah⁽²⁾ ve Ebu Musa (el-Eşarî'den)⁽³⁾
 c. el-Hakim, Enes⁽⁴⁾, Fadale b. Ubeyd ve Ebu Hureyre'den⁽⁵⁾
 d. Ahmed, Muaz (b. Cebel)⁽⁶⁾ ve Amr b. Abese'den⁽⁷⁾
 e. et-Taberani; Bilal İbnu'l-Haris⁽⁸⁾, İbn Ömer⁽⁹⁾, Ebu Umame⁽¹⁰⁾, Vasile İbnu'l-Eska⁽¹¹⁾
 ve en-Nu'man b. Beşir'den⁽¹²⁾

a. el-Buharî; Kitabul'-İman C: 1/8 Kitabul'-İman Abdullah b. Amr⁽¹⁾ ve Ebu Musa'dan⁽²⁾ C: 7/186 (Kitabu'r-Rikak, Babu'l-intiha an'l-Measi)
 b. Müslîm; C: 1648, Abdullah b. Amr⁽¹⁾, Cabir⁽²⁾ ve Ebu Musa'dan⁽³⁾
 c. el-Hakim; C: 1/10 (Kitabu'l-İman'da Ebu Hureyre⁽¹⁾, Cabir b. Abdullah⁽²⁾, Fadale b. Ubeyd⁽³⁾ ve Enes b. Malik'ten⁽⁴⁾)
 d. Müsned (Ahmed b. Hanbel) C: 3/160, 163, 205, 206 no'lu hadisler Abdullah b. Amr'dan C: 3/154 no'lu hadis Cabir b. Abdullah'tan. C: 3/372, 291 (Cabir b. Abdullah'tan)

el-Ehadisu's-Sahih'a'da

1) (6585), (6586), (6587)

2) ed-Darimi; C: 2/299-Cabir'den (Kitabu'r Rikak)

3) es-Suyutî -el-Camiu's- Sağir'de; 9206, 9207, 9208.

4) en-Nesai; C: 8/105 (Babu Sifatü'l-Muslim)

5) et-Tirmizî (Kitabu'l-İman, Babu el-Müslimu men selime el-Muslimune min lisanihi ve yedihi) 2627 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

Ebu İsa (et-Tirmizî) bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir. Bu babta, Cabir⁽¹⁾ ve Abdullah b. Amr'den⁽²⁾ rivayet vardır.

2627 no'lu hadis, Ebu Musa el-Eşarî'den

(Suile Eyyu'l-Muslimine efdalı?) lafzıyla.

2627 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

Ebu İsa (et-Tirmizî) bu babta, Cabir⁽¹⁾, Ebu Musa⁽²⁾ ve Abdullah b. Amr⁽³⁾ rivayeti vardır. Bunu tekrar eder mahiyette Ebu İsa bu hadise sahih, garib, hasen hadis der.

Ebu Davud: Kitabul'-Cihad (Babu'l-Hicreti hel inkataat) 2841 no'lu hadis Abdullah b. Amr'dan.

el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da C: 1/19

(Babu'l-İslami ve'l-İman) 21 no'lu hadis Enes'ten

- el-Heysemi Mevaridüz-Zam'an'da Sh: 37 (Babu'l-İslami ve'l-İman) 25 no'lu hadis Fadale b. Ubeyd'den (Men Selimen-Nasu... el-Muhaciru men hecere-Hataya) lafzıyla 26 no'lu hadis, Enes b. Malik'ten (el-Muhaciru men hecere's-Sûe) lafzıyla.

- el-Kittanî, Nazmul Mütenasir'de 10 no'lu hadis (Kitabu'l İman) el-Ezhar'dan naklen. Ravilerinin adedi ondörde baliğ olmuştur.

Hadis No: 6

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: لَا تَزْنِي الزَّانِي حِينَ
 تَزْنِي وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَسْرِقُ السَّارِقُ حِينَ يَسْرِقُ وَهُوَ مُؤْمِنٌ، وَلَا يَشْرَبُ الْخَمْرَ حِينَ
 يَشْرَبُهَا وَهُوَ مُؤْمِنٌ وَلَا يَتَّبِعُ نَهْيَ ذَاتِ حَرَفٍ يَرْفَعُ الْمُؤْمِنُونَ إِلَيْهِ فِيهَا أَبْصَارَهُمْ وَهُوَ
 حِينَ يَتَّبِعُهَا مُؤْمِنٌ.

○ Ebu Hureyre (ra)'den Allah'ın Resûlü (sav) dedi ki:
 "Zani zina ederken, mü'min olarak zina etmez, hırsız, hırsızlık ettiğinde mü'min olarak hırsızlık etmez, (Kişi) şarabı içtiğinde mü'min olarak onu içmez. (Kişi) mü'minlerin gözlerini diktikleri kıymetli bir -ganimet malını- yağmaladığında mü'min olarak yağmalamaz!"

a. el-Buhari-Müslim, İbn Abbas⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾
 b. Ahmed, Abdullah b. Ebi Evfa⁽³⁾, İbn Ömer⁽⁴⁾ ve Aişe'den⁽⁵⁾
 c. et-Taberani, Ali b. Ebi Talib⁽⁶⁾, Abdullah b. Muğaffel⁽⁷⁾, Ebu Said el-Hudri⁽⁸⁾ ve Şerik ve sahabeden bir kişiden⁽⁹⁾.

a. el-Buhari C: 8/281 (Kitabu'l-Hudud 1 no'lu hadis) Ebu Hureyre'den
 C: 8/284 (Kitabu'l-Hudud, Babu's-Sarik 11 no'lu hadis) İbn Abbas'dan
 C: 8/293 (Kitabu'l-Hudud, Babu İsmi'z-zunât 9 no'lu hadis) Ebu Hureyre'den
 Müslim; C: 1/54-55 (Kitabu'l İman) Ebu Hureyre'den.
 el-Munzirî; (el-Muhtasar'da) 43 no'lu hadis.
 c. et-Taberani, el-Mucemu'l Kebir'de 11623, 11679, 11799 no'lu hadisler İbn Abbas'tan 13304 no'lu hadis İbn Ömer'den

*Ebu Nuaym Hilve'de C: 9/248 Ebu Hureyre'den.
 1) İbn Mace: (Babu'n-nehyi ani'n-Nehbe)
 3936 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.
 2) Ebu Avane Müsned'de; C: 1-2/49
 Ebu Hureyre'den (sahibini imandan çıkaran amellerin beyanı babı)
 3) Ebu Nuaym Hilve'de; C: 3/164, 322, 369, C: 6/256 C: 8/117-157.
 4) el-Hatib, tarihinde; C: 1/456, C: 2/142, C: 5/188, C: 6/256, C: 8/117-157.
 5) el-Heysemi; Keşfu'l Estar'da (Kitabu'l İman Babu [La yezni'z-Zani ve huve mu'minin])

11 no'lu hadis: İbn Ebi Evfa'dan.
 112 no'lu hadis: Aişe'den.
 113 no'lu hadis: Hişam, babasından Aişe'den mevkuf olarak.
 114 no'lu hadis: Ebu Said'den.
 115 no'lu hadis: İbn Abbas, Ebu Hureyre ve İbn Ömer'den.
 117 no'lu hadis: Fadl b. Yesar diyor ki: "Ben Muhammed b. Ali'den duydum Allah Resulü'nün «Zani zina ettiği anda mü'min değildir» hadísinden soruldu. Yerde eliyle geniş bir daire çizdi. Sonra o dairenin içine bir daire daha çizdi. «İlk daire İslâm, onun ortasındaki daire imandır» dedi.

Zina ettiği zaman imandan çıkar. İslâm'dan onu ancak şirk çıkarır.
 İbn Teymiyye (Kitabu'l-imanda) der ki: "Bu hadís tevîl ettiler"
 Ata ise, "İman ondan uzaklaşır" dedi.
 Tavûs: "Bunu yapınca İman ondan gider" dedi.
 el-Hasan el-Basri'den yapılan rivayette: "Eğer vazgeçerse İman ona geri gelir" demiştir.

Onun İslâm'dan çıktığını ve çıkmadığını söyleyen kavilleri Salih rivayet etmiştir.
 Ebu Cafer "İmandan İslâm'a çıkar. İman İslâm dairesi içersindendir. Zina ederse imandan İslâm dairesine girer." dedi.

el-İmam ez-Zuhri: "İslâm'ı "söz" İmanı amel olarak görürüz" der.
 6) el-Mustedrekte, C: 1/22 (Kitabu'l İman) Ebu Hureyre'den.
 7) el-Elbani, "Sahihul-Cami'de, 3289 ve 7584 no'lu hadisler, sahihtir" dedi.

8) el-Heysemî; (Mecmau'z-Zevaid'de C: 1/100 (Kitabu'l-ıman La Yezniz Zani babı). Abdullah b. Ebi Evfa'dan⁽¹⁾, Ahmed et-Taberani (el-Kebir) el-Bezzar İbn Ömer⁽²⁾ et-Taberani, el-Kebir'de.

Abdullah b. Muğaffel⁽³⁾ et-Tabarani-elKebir'de.

Ebu Said el-Hudri⁽⁴⁾ et-Tabarani (el-Evsat) el-Bezzar. İbn Ömer, Ebu Hureyre

İbn Abbas'dan^(5, 6, 7) el-Bezzar, et-Tabarani (el-Kebir) Alkame b. Kays ve Ali'den⁽⁸⁾ et-Taberani, Ebu Avane C: 1/20 (Eda ettiğinde cennete gireceği amel ve farzların açıklaması. Sahibi imandan çıkararı günahlar)

Ebu Zer ve Ebu Hureyre'den benzeri rivayet edilir. Yalnız (La Yekul ehadukum) ziya-desi vardır.

9) et-Tirmizî, Nevadirul-Usul'de, C: 1/72

Bu babda çok güzel sözler edildiğinden, bunu kısaltarak buraya almakta yarar görüyö-rüz.

Ebu Abdullah; "İman itminan ve kalp istikrarıdır" der. İtminan ise iki türdür.

a. Tevhid itmi'nanı, bu da Allah Azze ve Celle'yi birlemek, O'ndan gayrısına iltifat et-memekür.

b. Allah Azze ve Celle'ye teveccüh itmi'nanı: Allah'a tam yönelmek nefsinin heva ve şehvetlerine uymamak.

Çalanve zina eden kişi, bu halde Rabbine teveccüh itmi'nanı üzere değildir. Eğer öyle olsaydı; ne zina eder ne de çalardı. Aksine o nefsinin şehvetlerine yönelmiştir. O bu halde tevhid itmi'nanı üzeredir.

11) el-Kitani, Nazmu'l Mütenasir'de el-Ezhar'dan naklen 11 no'lu hadis ravilerinin adedi on kişiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 7

عَنْ أَبِي بَكْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْحَيَاءُ مِنَ الْإِيمَانِ.

[وَالْإِيمَانُ فِي الْحَيَّةِ، وَالْبَدَأُ مِنَ الْجَفَاءِ وَالْجَفَاءُ فِي الثَّارِ.]

○ Ebu Bekre'den (ra)gelen bir rivayette; Allah Resûlü (sav) diyor ki:

"Haya imandan olur. İman (sahibi) cennettedir. Fuhuş cefa-dır. (Kötülüktür) fuhuş (sahibide) ateştedir."

a. el-Buhari, Müslim Ebu Hureyre⁽¹⁾ ve İbn Ömer'den⁽²⁾

b. et-Tirmizî ve el-Hakim, Ebu Umame⁽³⁾ ve Ebu Bekre'den

c. Ebu Ya'la, Abdullah b. Selam'dan⁽⁵⁾

d. et-Taberani, Abdullah b. Abbas⁽⁶⁾, İbn Mesud⁽⁷⁾, İmran b. Husayn⁽⁸⁾, Ebu Musa⁽⁹⁾ ve Kurre b. İyas'dan⁽¹⁰⁾

a. el-Buhari: C: 1/48-49 Müslim: C: 1/46.

et-Munzirî: Sh: 15 30 no'lu hadis.

b. et-Tirmizî: 2615 (Haya imandandır babı)

"Bu hadis hasen, sahihtir Ebu Hureyre ve Ebu Bekre'den mervidir" der.

el-Hakim: C: 1/9 Ebu Umameden

el-Hakim: (el-Mustedrek'te) C: 1/52, 52

(Kitabu'l-İman) Ebu Bekre ve Ebu Hureyre'den.

d. et-Taberani: (el-Mu'cemu'l-Kebir'de 409 no'lu hadis - üçüncü kısım- İmran b. Huseyn'dan.

* Muhakkık, "bu hadisi aşağıdaki alimlerde tahrir etmişlerdir" der.

1. Ebu Nauym Hilve'de C: 3/60.

2. el-Hatib, Tarihu Bağdad'da C: 4/238, C: 6/196.

3. İbn Mace: 4184 no'lu hadis (Babu el-Haya-u Min'el-İman) Ebu Bekre'den.

4. İbn Hibban Salih'in'de.

5. Ebu Davud (el-Hayâ-u Min'el-İman babı) 2615 no'lu hadis Salim'den babasından. Ebu Davud, Hasan, sahih demiştir. Aynı babda Ebu Hureyre, Ebi Bekre ve Ebu Uma-me'den rivayetler vardır.

6. İbn Hibban: 1929 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

7. Ahmed, Müsnedinde, C: 2/501, Ebu Hureyre'den.

8. el-Münteka'dan C: 2/19, Ebu Hureyre'den.

9. el-Buhari, el-Edebu'l-Müfred'de: 1314 no'lu hadis. Ebu Bekre'den.

10. İbn Mace: 4184 no'lu hadis.

11. et-Tahavi: Muşkilu'l Âsar'da C: 4/238.

el-Elbanî (el-Ehadis-es-Sahihâ'da 495 no'lu hadis.

el-Kettanî, Nazmu'l-Müenasir'de Sh: 30.

12 no'lu hadis (Kitabu'l-İman) «Bunun tevâtürüne işaret edenlerden birisi de el-Münâvî'dir (el-Feydül-Kadir ve et-Teysir) ravilerinin adedi on kişiye baliğ olmuştur.»

Hadis No: 8

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: «بَيْنَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ، إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ شَدِيدٌ بَيَاضَ الثِّيَابِ وَشَدِيدٌ سَوَادَ الثَّغْرِ. لَا يَرَى عَلَيْهِ أَثَرُ الثَّغْرِ، وَلَا يَغْرِهُ أَحَدٌ مِّنَّا. حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ. فَأَسَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى لَحْيَيْهِ وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ «أُخْبِرْنِي عَنِ الْإِسْلَامِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْإِسْلَامُ أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ وَتَقِيمَ الصَّلَاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ وَتَصُومَ رَمَضَانَ وَتُحَجَّ الْبَيْتَ إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلًا. قَالَ صَدَقْتَ. قَالَ فَمَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ.

قَالَ: «فَأُخْبِرْنِي عَنِ الْإِيمَانِ؟» قَالَ: «أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَتُؤْمِنَ بِالْقَدْرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ. قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: «فَأُخْبِرْنِي عَنِ الْإِحْسَانِ؟» قَالَ: «أَنْ تُعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ وَإِنْ لَمْ تُكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ. قَالَ: «فَأُخْبِرْنِي عَنِ السَّاعَةِ؟» قَالَ: «مَالِمَسْأُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنَ السَّائِلِ. قَالَ: «فَأُخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا؟» قَالَ: «أَنْ تَلِدَ أَلَمَةٌ رَجُلًا [و] أَنْ تَرَى الْخُفَاءَ الْقِرَاءَةَ الْعَالَةَ رِغَاحَ النَّسَاءِ يَبْتَاعُونَ فِي الْبَيْتَانِ. قَالَ: ثُمَّ أُنْطَلِقُ فَلَيْتَ مَلِيًّا. ثُمَّ قَالَ لِي: «يَا عُمَرُ أَتَدْرِي مِنَ السَّائِلِ؟» قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «لَا إِلَهَ إِلَّا جِبْرِيلُ أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ دِينَكُمْ.»

○ Ömer İbnü'l Hattab'ın (ra) rivayet ediyor:

«Bir gün, Allah'ın Resûlü'nün huzurunda otururken birden bembeyaz elbiseli ve simsiyah saçlı bir adam, -karşımızdan- çıkıverdi. Üzerinde -hiç- yolculuk alameti görünmüyordu ve onu bizden -hiç- kimse de tanımıyordu. Geldi, Allah'ın Resûlü (sav)'in önüne diz çöktü ve dizlerini O'nun dizlerine dayadı ve iki avucunu, O'nun iki oyluğu üzerine koydu ve "Ey Muhammed! bana İslâm'dan haber verirmisin?" dedi. Allah'ın Resûlü (sav): "İslâm, Allah'tan başka ilah olmadığına, ilahın ancak O olduğuna ve Muhammed'in Allah'ın Resûlü olduğuna Şehadet etmen, namaz kılman, zekât'ı vermen, Ramazan orucunu tutman, Beyt'e (Ka'be'ye) O'na gitmeye gücün yetecek yol bulursan, (bu yabancı) hem yapman" dedi. Doğrusun dedi. Biz taaccüb ettik, hem O (sav)'na soru soruyor, hem de O'nu tasdik ediyordu. "Bana iman'dan haber ver" dedi. Allah'ın Resûlü (sav): "Allah'a, meleklerine kitaplarına, peygamberlerine, ahiret gününe, kadere hayrı ve şerri ile iman etmendir." dedi. Doğru söyledin dedi. "Bana kıyamet saatinden (vaktinden) haber ver." dedi. Allah'ın Resûlü (sav); "Kıyamet saati kendisine sorulan, sorandan daha iyi bunu bilemez ki" dedi. "Peki, (öyleyse) bana alâmetlerinden haber ver" dedi "Kadının hizmetçiliğini yapacağı ve kendisine efendilik - taslayacak olan kızını doğurması, yalın ayak, üstü başı çıplak, aç koyun çobanlarının yüksek yüksek binalar yapmalarını görmek" dedi. (Ömer); "Sonra bu adam yanımdan ayrıldı gitti. Allah Resûlü (sav) bir süre sonra, bana; "Ey Ömer, soru soran -bu adamın- kim olduğunu biliyormusun?" dedi. "Allah ve Resûlü daha iyi bilir" dedim. "O Cibril idi size dininizi öğretmek için geldi." dedi.»

a. el-Buhari, Müslim: Ebu Hureyre'den⁽¹⁾

b. Müslim: Ömer'den⁽²⁾ ve Ebu Zer'den⁽³⁾

c. el-Buhari (Halku efal'il-ibad'da) Enes'ten⁽⁴⁾

d. Ahmed, İbn Abbas⁽⁵⁾, İbn Ömer⁽⁶⁾, Ebu Amir el-Eşari'den.

e. Ebu Avane (Müsned'de)⁽⁷⁾ Cerir b. Abdullah el-Beceli'den.

(Cibril'in suali) Lokman Sûresi Tefsiri.

b. Müslim C: 1/29, 30 (Kitabu'l İman) Abdullah b. Ömer babasından, Ebu Hureyre yoluyla.

c. el-Buhari (Kitabu halkı efali'l-bad) Sh: 72, Aişe ve Enes'den(2).

*Muhakkik diyor ki:

ez-Zebîdi; Ukudu'l-Cevahir el-Munife'de 186 Babu'l-İman.

el-Beğevi (Şerhu's Sunne'de) C: 1/8-10. Kitabu'l-İman, Ömer İbnu'l-Hattab'dan.

el-Kittani: (Nazmu'l-Mütenasir) 13 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen ravilerinin adedi sekiz kişiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 9

شَنَّ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَتَاكُمْ أَهْلُ الْيَمَنِ هُمُ الَّذِينَ قُلُوبُهُمْ وَأَرْزُقُ أَفِيدَةٌ، الْإِيمَانُ يَمَانٌ وَالْحِكْمَةُ يَمَانِيَّةٌ وَرَأْسُ الْكُفْرِ قِبَلُ الْمَشْرِقِ»

○ Ebu Hureyre (ra) diyor ki, Allah'ın Resûlü (sav):

"Yemen ehli size geldi. Onlar kalpleri en yumuşak ve gönülleri çok rikkatli olan -insanlardır- iman Yemani (Yemenli) hikmette Yemani Yemenli'dir. Küfrün başı meşrik (doğu) yönündedir."

a. el-Buhari, Müslim; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾.

b. Ahmed; Enes⁽²⁾, Amr b. Anbes'e'den⁽³⁾.

c. İbn-Sevi; Osman b. Affan'dan⁽⁴⁾.

d. et-Taberani; İbn Ömer⁽⁵⁾, İbn Mes'ud⁽⁶⁾, Ukbe b. Amir⁽⁷⁾, Abdullah b. Avf⁽⁸⁾ ve Ebu Kebşe el-Enmari'den⁽⁹⁾.

e. el-Bezzar; İbn Abbas'tan⁽¹⁰⁾.

f. Ebu Nuaym; Ruh b. Zebna el-Cuzami'den⁽¹¹⁾.

a. el-Buhari, Müslim C: 4/154

(Babu'l-Menakıb) Müslim C: 1/52, 53 (Babu, el-İmanu Yeman'in ve'l-Hikmetu Yemanivetun)

Müslim C: 1/51 (Kitabu'l-İman-Babu Tefaduli ehli'l-İman) Ebu Hureyre'den

b. Müsned Ahmed C: 5/273.

c. İbnu's-Sani.....

d. et-Taberani (el-Mu'cemu'l-Kebir) 10055 no'lu hadis. Abdullah b. Mes'ud'dan.

e. et-Taberani (el-Mu'cemu'l-Kebir) 851 no'lu hadis. -ikinci kısım- Ukbe b. Amir'den.

f. et-Taberani (el-Mucemu'l-Kebir), 857 no'lu hadis. -üçüncü kısım- Ebu Kebşe el-Enmari'den.

*Muhakkikin notu

-Ebu Avane- (Müsnedinde) C: 1/59 (Beyanu'l Ahlak ve'l-A'mal el-Mahmude) el-Hatib Ebu Hureyre'den (Tarihu Bağdad) C: 13/291 Osman b. Affan'dan.

es-Suyuti: (el-Camius-Sağır) 3097 no'lu hadis. el-Buhari ve Müslim, İbn Mes'ud'dan.

el-Elbani, (Sahihû'l-Cami'de) c: 10/56 Abdullah b. Mes'ud'dan.

Musneduş-Şamiyyin 525 no'lu hadis.

el-Kettani (Nazmu'l-Mütenasir) 14 no'lu hadis.

el-Ezhar'dan naklen ravilerinin adedi onbir kişiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 10

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «أَكْمَلُ الْمُؤْمِنِينَ إِيمَانًا، أَحْسَنُهُمْ خُلُقًا.»

○ Ebu Hureyre (ra)'dan, Allah'ın Resûlü'nden (sav):
"Mü'minlerin imanca en olgunu, ahlakça en iyi olanlarıdır."
dediğini rivayet eder.

a. el-Buhari, Amr İbnu'l-As'dan⁽¹⁾

b. el-Hakim, Ebu Hureyre⁽²⁾ ve Aişe'den⁽³⁾.

c. İbn Ebi Şeybe el-Hasen el-Basrî'nin⁽⁴⁾ mürsel hadisinden.

d. et-Taberani; Umeyr b. Katade⁽⁵⁾ ve Ebu Said el-Hudri'den⁽⁶⁾

e. Ebu Ya'la: Enes'den⁽⁷⁾

f. el-Bezzar, Cabir b. Abdillâh⁽⁸⁾ ve İbn Ömer'den⁽⁹⁾ diyor ki: "Ben Allah Resulü'nün (sav) bir ara yanında bulunanların onuncusuydum. (Ebu Bekr, Ömer Osman, Ali, İbn Mes'ud, Huzeyfe, Ebu Said, el-Hudri, bir başka kişinin adını söyledi ve ben ..... "Bu arada Ensar'dan bir genç gelip: Ya Resulallah mü'minlerin hangisi daha faziletlidir" diye sordu. Allah Resulü'de [Ahlakça en güzel olanı] dedi.

a. Ebu Davud; C: 4/4682 no'lu hadis Ebu Hureyre'den (Kitabu's-Sunne imanın ziyadeleşmesi ve eksilmesi babı)

1. Ebu Davud Süneninde C: 1/4682, Ebu Hureyre'den (Kitabu's-Sunne, imanın ziyadeleşip, eksilmesi babı)

2. et-Tirmizî: C: 3 1162 no'lu hadis Ebu Hureyre'den (Kitabu'r-Rada- kadının kocası üzerindeki hakları babı. Tamamı: "En hayırlınız, kadınlarına karşı ahlakça en hayırlı olanınızdır"

Aynı babta Aişe ve İbn Abbas'tan da rivayet vardır. et-Tirmizî: "Ebu Hureyre'nin bu hadisi Hasen sahihtir" der.

Bu hadisi yine Kitabu'l-İman'da (2612) zikretmiştir. (İmanın istikmali ziyadesi ve eksilmesi babı) Aişe'den: "Mü'minlerin ahlakça en kamili, en güzel olan ve ailesine en şefkatli olanıdır"

Bu babta, Ebu Hureyre ve Enes b. Malik'ten rivayetler vardır.

et-Tirmizî de bu hadise sahih demiştir.

3. Ebu Nauym: Hilye'de C: 9/248, Ebu Hureyre'den.

4. ed-Darîmî; C: 2/323 Ebu Hureyre'den (Babu Husni'l-Huluk)

5. Ahmed, Müsned'de; C: 2/250, 472, 527. C: 6/47, 99.

6. İbn Ebi Şeybe el-Musannef'te: I/II, 85 no'lu hadisler, Ebu Hureyre'den.

7. İbn Hibban 1311 no'lu hadis Ebu Hureyre'den es-Suyuti el-Camiu's-Sağir'de 1440 no'lu hadis (Müsned Ahmed, Ebu Davud, İbn Hibban, el-Mustedrek)

el-El-İlbani: (Sahihu'l Cami) 284 no'lu hadis.

el-Kettanî, Nazmu'l-Mütenasir 15 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Dokuz kişiden rivayet olunmuştur.

Kitabut-Tahare

Hadis No: 11

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: «فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّا نَرْكَبُ الْبَحْرَ وَنَحْمِلُ مَعَنَا الْقَلِيلَ مِنَ الْمَاءِ فَإِنْ تَوَضَّأْنَا بِهِ غَطَّيْنَا أَقْتَرَضًا مِنْ مَاءِ الْبَحْرِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: [هُوَ الطَّهُّورُ مَاؤُهُ الْجَلُّ مِثْلُهُ].

○ Ebu Hureyre (ra) diyor ki;
«Bir adam Allah'ın Resûlü'ne (sav) gelip: Ey Allah'ın Resûlü (sav), biz denize (gemiyle) açlıyoruz ve kendimizle beraber az su alıyoruz. Eğer o sudan abdest alırsak su -bulamayıp-susarız. Acaba deniz suyundan abdest alabilirmiyiz? Allah Resûlü (sav): "O, suyu kendisiyle temizlenilen ve ölüsü helâl olandır"»

a. el-Buhari, Ebu Hureyre'den⁽¹⁾

b. el-Hakim, Ali⁽²⁾, Cabir b. Abdillâh⁽³⁾, İbn Abbas⁽⁵⁾ ve İbn Ömer'den⁽⁶⁾

c. ed-Dare Kutni: Ebu Bekri's-Siddik⁽⁷⁾, Enes⁽⁸⁾ ve İbn Ömer'den

d. et-Taberani: Abdullâh el-Mudleci'den⁽⁹⁾

e. el-Beyhaki, el-Firasi'den⁽¹⁰⁾

*Abdurrezzak, el-Musannefe, Süleyman b. Musa'nın⁽¹¹⁾ Mursel'inden ve Yahya b. Ebi Kesir'den⁽¹²⁾

a. Ebu Davud: Kitabu't-Tahare (Deniz suyundan abdest alma babı) 83 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

b. et-Tirmizî: (Ma câe fi'l bahri babı) 69 no'lu hadis Ebu Hureyre'den. Aynı babda Cabir ve el-Firasi'den rivayet vardır. et-Tirmizî; bu hasen sahihtir demiştir.

c. en-Nesai; C: 1/176 Ebu Hureyre'den C: 1/44, 143, C: 7/183.

d. İbn Mace: 386 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

e. el-Hakim el-Müstedrek C: 1/141. (Kitabu't-Tahare) İbn Abbas ve Ebu Hureyre'den.

f. ed-Dare Kutni, Sünen'de C: 1/34. Cabir, Ebu Bekri-Siddik, Ali b. Talib, İbn Ömer, Enes, İbn Abbas ve Ebu Hureyre'den.

g) et-Taberani, el-Beyhaki'ye atfetmiştir.

h) el-Beyhaki (el-Marife)de C: 1/15, 160 (Taharet hangi su ile olur babı) Ebu Hureyre'den.

i) el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra C: 1/3.

j) Abdurrezzak el-Musannefe'te C: 1/93-96. Yahya ve Süleyman b. Musa'dan.

* Muhakkık diyor ki:

1. ed-Darimi C: 1/185 Ebu Hureyre'den (Deniz suyundan abdest alma babı) C: 2/19.

2. İbnü'l-Carud 20 no'lu hadis.
3. Malik, el-Muvatta C: 1/22 (Abdest için temizlik babı) Ebu Hureyre'den C: 2/495 no'lu hadis (Deniz avı babı)
4. Ahmed Müsned, C: 3/373 Cabir'den. C: 5/365, C: 12/222, 223.
5. Nasbu'r-Raye'de: C: 1/95, 96, 34 no'lu hadis rivayet ve dirayet olarak tüm yolları eksiksiz olarak tesbit edilmiştir.
6. İbn Hacer, ed-Dıraye, (Fi tahrici ehasıl Hidaye)
7. Şerhu İle't-Tirmizî, Sh: 258.
8. el-Heysemi (Mecmau'z-Zevaid) C: 1/215 (Kitabu't-Tahare, babu ma cae fi mail-Bahri)
1. Abdullah el-Mudleci'den, et-Taberanî, el-Kebir'de
2. Al-Areki'den: et-Taberanî, el-Kebir'de
3. İbn Abbas'dan Ahmed.
4. Musa b. Seleme'den, el-Bezzar,
9. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da C: 1/143. (Kitabu't-Tahare) "Babu'l-Vudui min Mail bahri. 273 no'lu hadis, İbn Abbas'dan.
10. es-San'anî: el-Musannef'te, C 1/93 (Babu'l-Vudui min mai'l Bahri) 318 no'lu hadis Yahya'dan iblağ yoluyla. 319 no'lu hadis Süleyman b. Musa'dan. 320 no'lu hadis Enes'den.
11. İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te C: 1/130 (Kitabu't-Tahare) "min ruhasil-Vudui bi-mai'l-Bahri)
- Bazı Ben-i Mudlec⁽¹⁾, Ebu Bekri's Sıddık'tan muvkuf olarak⁽²⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽³⁾.
12. Kenzu'l-Ummal; 2043 no'lu hadis (İbn Hibban remziyle), Enes⁽¹⁾ ve Süleyman b. Musa⁽²⁾ mürsel olarak Yahya b. Kesir yoluyla.
13. el-Elbanî, el-Ehadis es-Sahihâ'da 480 no'lu hadis.
- el-Kettanî Nazmu'l-Mütenasir'de, 23 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen, ravileri on kişiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 12

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا يَقْبَلُ اللَّهُ صَلَاةَ بَغِيرِ طَهْرٍ وَلَا صَدَقَةً مِنْ غُلُولٍ.

○ İbn Ömer (ra), diyor ki Allah'ın Resûlü (sav)'i şöyle söylerken duydum:

"Allah temizlik olmadan (Abdestsiz veya teyemmümsüz) hiçbir namazı, gıulul'dan (ganimet çalıntısı) -verilen- hiçbir sadakayı kabul etmez."

- a. Müslim, İbn Ömer'den⁽¹⁾
- b. Ebu Davud, en-Nesai, Usume b. Umeyr'den⁽²⁾
- c. İbn Mace, Enes⁽³⁾ ve Ebu Bekr'den⁽⁴⁾
- d. et-Taberanî, ez-Zubeyr b. Avvam⁽⁵⁾, İbn Mes'ud⁽⁶⁾, Ömer b. Husayn⁽⁷⁾, Ebu Said el-Hudri⁽⁸⁾
- e. el-Bezzar, Ebu Hureyre'den⁽⁹⁾
- f. el-Hatib, el-Munifek ve'l-Mufterik'te, el-Hasen b. Ali b. Ebi Talib'den⁽¹⁰⁾.

g. el-Haris b. Ebi Şeybe, Müsnedinde el-Hasan (el-Basri'nin) mürselinden⁽⁹⁾ ve Ebu Kilabe'den⁽¹²⁾

h. İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; İbn Ömer'den⁽¹³⁾ mevkuf olarak ve İbn Mesud'dan⁽¹⁴⁾

a. Müslim, C: 1/140 (Babu Vuc't-Taharetü Lis-Salati) İbn Ömer'den (La Tukbel'u) lafzıyla

b. Ebu Davud, 59 no'lu hadis (Babu Fardî'i Vudui) (La Yakbelu) Ebu Hureyre ve Usame İbnü'l Melih (babasından)

c. en-Nesai C: 1/87 (Babu Fardî'l-Vudi Ebu'l-Melih'ten.

d. İbn Mace, 271, 272, 273, 274 no'lu hadisler Ebu'l-Melih b. Usame, babası Usame b. Umeyr el-Huzeli, İbn Ömer, Enes ve Ebu Bekre'den.

e. et-Taberani, el-Mu'cemu'l-Kebir'de 505, 506 no'lu hadisler Ebu'l-Melih'ten. 509 no'lu hadis: İmran b. Husayî'dan.

10205 ve 10276 no'lu hadis

Abdullah b. Mesud'dan

f. el-Hatib, el-Mutefiku ve'l-Mufterik'te.

g. el-Haris b. Ebi Usame.

h. İbn Ebi Şeybe: el-Musannef'te C: 1/54 (Kitabu't-Taharet; La Tukbelu's Salatu illa bit-tuhuri)

İbn Ömer⁽¹⁾, Enes⁽²⁾, Sufyan b. Huveytüb büyük annesinden o da babasından ve Ebu'l-Melih'in babasından.

* Muhakkik'in Notu:

Ebu Avane Müsnedinde; C: 1/234, 236 İbn Ömer, Ebu Hureyre, Enes b. Malik, Ebu Said el-Hudri ve Ebu Bekri's Sıddık'tan.

el-Beyhaki, Keşfu'l-Estar'da; C: 1/132 251 no'lu hadis, Ebu Said el-Hudri'den.

ed-Darimi, C: 1/175 (Babu La Tukbelu's, Salatu biğayri tukur) Katade'den

es-Suyuti, el-Camiu's-Sağir'de, 9979 no'lu hadiste yakın bir ifadeyle.

el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de 24 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen ravilerinin adedi ondört kişiye baliğ olmaktadır.

Hadis No: 13

عَنْ بِلَالٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. قَالَ، كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «يَمْسَحُ عَلَى الْحُفَيْنِ».

○ Bilal (ra) diyor ki; Allah'ın Resûlü (sav): «Mestleri üzerine meshediyordu.»

el-Hasanu'l-Basri: "Resulullah ahabından yetmiş kişi O'nun mestler üzerine meshetliğini rivayet etti" demiştir.

a. el-Buhari, Müslim.

el-Muğire b. Şu'be⁽¹⁾, Ömer İbnü'l-Hattab⁽²⁾, Ali b. Ebi Talib⁽³⁾, Sa'd b. Ebi Vakkas⁽⁴⁾, Bilal⁽⁵⁾, Bureyde⁽⁶⁾, Cerir el-Beceli⁽⁷⁾, Huzeyfe⁽⁸⁾, Amr b. Umeyye ed-Damri'den⁽⁹⁾.

b. Ebu Davud; Ubeyd b. Armmare⁽¹⁰⁾, Evs b. Ebi Evs⁽¹¹⁾ ve Huzeyme b. Sabit'den⁽¹²⁾.

c. et-Tirmizî; Safvan b. Assal⁽¹³⁾, Cabir b. Abdullah'dan⁽¹⁴⁾,

d. İbn Hibban ve İbn Huzeyme; Ebu Bekre'den⁽¹⁵⁾,

e. İbn Mace; Enes⁽¹⁶⁾ ve Sehl b. Sa'd'dan⁽¹⁷⁾

f. ed-Dare Kutnî; Avf b. Malik, el-Eşcaî⁽¹⁸⁾, Aîşe⁽¹⁹⁾ ve Meymune'den⁽²⁰⁾

g. Ahmed (Müsnedin'de); Sevbân⁽²¹⁾, Ebu Eyyub el-Ensari⁽²²⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²³⁾.

h. et-Taberani, Usame b. Zeyd⁽²⁴⁾, Usame b. Şerik⁽²⁵⁾, el-Bera⁽²⁷⁾, Cabir b. Semure⁽²⁸⁾,

Rebia b. Ka'b el-Eslemi⁽²⁹⁾, eş-Şerid⁽³⁰⁾, Ubade İbnu's Samit⁽³¹⁾, Abdullah b. Revaha⁽³²⁾, İbn Abbas⁽³³⁾, İbn Ömer⁽³⁴⁾, Abdurrahman b. Hasene⁽³⁵⁾, İsmet⁽³⁶⁾, Amr b. Hazm⁽³⁷⁾, Müslim (Uvesce'nin babası)⁽³⁸⁾, Ma'kil b. Yesar⁽³⁹⁾, Ya'la b. Murte⁽⁴⁰⁾, Ebu Uname el-Bahili⁽⁴¹⁾, Ebu Berzet'i'l Eslemi⁽⁴²⁾, Ebu Said el-Hudri⁽⁴³⁾ ve Ebu Talha'dan⁽⁴⁴⁾.

İ. İbn Mende: (Ma'rifetu's-Sahabe'de); Şeyb b. Galib'den⁽⁴⁵⁾.

J. Ebu Nuaym: (el-Ma'rife'de); Zeyd b. Hazm⁽⁴⁶⁾, Said b. Mensur'un ed-Dahhak⁽⁴⁷⁾ Mürsel rivayetinden.

a. el-Buhari, C: 1/58 (Babu'l-Meshi a'lel-Huffeyn), Sa'd b. Ebi Vakkas, Ömer İbnu'l Hatlab, el-Muğire b. Şube ve Amr b. Umeyye ed-Damri'den.

Müslim, C: 1/156- 157, Cerir el-Beceli, Huzeyfe, el-Muğire b. Şu'beden.

b. Ebu Davud; C: 1/37, 149, 156 no'lu hadisler.

c. et-Tirmiz; C: 1/155 162 95, 96 no'lu hadisler.

d. İbn Hibban; 184 no'lu hadis.

e. İbn Mace; 543, 549 no'lu hadisler.

f. ed-Darekutni; C: 1/193, 194.

g. Müsned, Ahmed; C: 1/14, 15, 20, 29, 32, 35, 44, 49, 54, 100, 113, 186, 323, 366. C: 4/39, 179, 240, 244, 251, 253, 255, 357, 258, 361, 364.

C: 5/213, 218, 287, 288, 351, 358, 382, 402, 439, 440.

C: 15/33.

h. et-Taberani: C: 1/255.

397, 427, 1089, 1060, 1061, 1062, 1063, 1064, 1065, 1069, 1074, 1086 1087, 1088, 1089, 1090, 1091, 1095, 1096, 1100, 1101, 1105, 1100, 1107 1108, 1109, 1110, 1111, 1112, 1113, 1114, 1115, 1116, 1117, 1118 no'lu hadisler.

* Muhakkikin notu:

el-Bekri; Kitabul-Erbain'de (80079) Şeyh, Ebu'l Hasan el-Mueyyed b. Muhammed b. Ali İbnu'l-Hasen b. Muhammed b. Ebi Salih et-Tusi'nin mesmuatundan (duyma yoluyla rivayetinden)

Ebu Avane, Müsned; C: 1/255 el-Muğire b. Şu'be'den.

İbn Huzeyme Sahih'te; C: 1/92-99, 142, 149 no'lu hadisler.

en-Nesai: C: 1/81, 82 Amr b. Umeyye, ed-Damri, Usame b. Zeyd ve el-Muğire b. Şu'be'den.

el-Begevi; Şerhus-Sunne'de; C: 1/451, 464.

eş-Şafil, Müsned; C: 1/28, 29 32.

el-Mustedrek; C: 1/169.

el-Beyhaki; C: 1/281.

Nasbu'r-Raye; C: 1/165.

el-Heyseml; Keşfu'l-Estar C: 1/154, 156. Mecmau'z-Zevaid: C: 1/255, 258. Mavari-du'z-Zam'an: C: 1/70.

İbn Hacer; el-Metalibu'l-Aliye C: 1/30, 35.

İbn Ebi Şeybe (el-Musannef); C: 1/122-123.

Abdurrezzak, (el-Musannef); C: 1/191, 199, 746, 772 no'lu hadisler.

el-Kettani (Nazmu'l-Mütenasir); Sh: 42-44. 32 no'lu hadis Ravileri 46 kişiye baliğ olmuştur.

el-Kerhi: "Ben mestler üzerine meshi caiz görmeyenin küfründen korkarım" demiştir.

Çünkü hakkındaki haberler mütevatirdir.

Ebu Hanife'ye (rha) bu konu Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaatin mezhebi soruldu: "Şeyheyini (Ebi Bekr ve Ömer'i) sevip, Hasan ve Hüseyin'e, Ali'nin ve Fatimatüz-Zehra'nın çocuklarına dil uzatmaman ve mestler üzerine meshetmendir" dedi.

Hadis No: 14

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ: قَالَ: «لَا وَضُوءَ لِمَنْ لَمْ يُذَكِّرْ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ».

○ Ebu Said el-Hudri'den (ra) gelen bir rivayette Allah'ın Resûlü (sav) şöyle söyledi: "Abdest alırken Allah'ın adını zikretmeyenin abdesti yoktur."

- a. el-Hakim; Said b. Zeyd⁽¹⁾, Ebu Said⁽²⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽³⁾.
- b. et-Tabarani; Ebu Sebre'den⁽⁴⁾.
- c. Ahmed; Sehl b. Sa'd'dan⁽⁵⁾.
- d. el-Bezzar; Aişe'den⁽⁶⁾.
- e. İbn Adıyy; Ali'den⁽⁷⁾.
- f. Ebu Musa; Ma'rifetu's-Sahabe'de de Ümmü Sebre⁽⁸⁾ ve Abdülmelik'ten⁽⁹⁾.
- g. İbn Habib el-Endelusi; Enes'den⁽¹⁰⁾.

a. el-Müstedrek C: 1/146, 147 (Kitabu't-Tahare), İbn Hacer isnadın da "Liyn" var dedi.
b. et-Tabarani, el-Evsat'ta....
c. Ahmed, Müsned'de; C: 1/418, Mesail'de 16 no'lu hadisteki İmam Ahmed bunun Allah Resulünden sabit olmadığını söyler. 17 no'lu haberde, abdest alırken "Besmele"yi unutanın abdestinin caiz olacağını söyler. Resulullah'ın "tesmiye" hadisi kuvvetli değildir. dedi.

- d. el-Bezzar.
- e. İbn Adıy.
- f. Ebu Musa, Ma'rifetu-Sahabe.
- * Muhakkikin notu:
- et-Tirmizi 25 no'lu hadiste, Rebah b. Abdurrahman, büyük annesi ve onun babasından (Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl)
- Aynı babta Aişe, Ebu Said, Ebu Hureyre, Seh. b. Sa'd ve Enes'ten rivayet yapılır.
- İbn Mace; 397 no'lu hadis Ebu Said'den, 398 no'lu hadis, Said b. Zeyd 399 no'lu hadis Ebu Hureyre'den 400 no'lu hadis Sehl b. Sa'd es-Saidi'den.
- Ebu Davud; (Kitabu't-Tahare'de)
- 101 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.
- 102 no'lu hadis, Rebai'dan.
- ed-Darekutni; C: 1/79 Ebu Hureyre'den. (Babu'l-Hassi ale't-Tesmiyeti fi İbtidait-Tahare)
- el-Beyhaki C: 1/43.
- el-Heysemi Mecmau'z-Zevaid'de C: 1/220 (el-Elbani) Sahihu't-Terğib'de 197 no'lu hadis. Husnu'l-Eser'de Sh: 11. İmam Ahmed'in "Besmele" hakkında yukarıda geçen sözünü nakleder.
- ed-Darimi; C: 1/176, Ebu Said el-Hudri'den.
- İbn Hacer; ed-Diraye (Fi Tahriri ehadi'l-hidaye) 4 no'lu hadis.
- el-Kittani; Nazmu'l Mütenasir'de 25 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen.

Hadis No: 15

أَتَوْهُ عَمَّارُ بْنُ يَاسِرٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ فَقِيلَ لَهُ: أَتَخْلَلُ لِحْيَتِكَ؟ قَالَ: وَمَا يَمْنَعُنِي؟

وَلَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: يُخْلَلُ لِحْيَتَهُ.

○ «Birgün Ammar b. Yasir (ra) abdest aldı ve sakallarını hilalledi. Kendisine "Sakalını mı hilalliyorsun?" denildi Ammar: "Beni bundan alıkoyacak ne ki? Ben Allah'ın Resulü'nu (sav) sakalını hilallerken gördüm." diye cevap verdi.»

a. Ebu Davud; Enes'den⁽¹⁾.

b. et-Tirmizi; Osman b. Affan⁽²⁾, Ali⁽³⁾ ve Ammar'dan⁽⁴⁾.

c. İbn Mace; Ebu Eyyub'dan⁽⁵⁾.

d. Ahmed ve el-Hakım; Aişe'den⁽⁶⁾.

e. et-Taberani; İbn Ebi Evfa⁽⁷⁾, İbn Abbas⁽⁸⁾, İbn Ömer⁽⁹⁾, Ebu Uname⁽¹⁰⁾, Ebu'd, Derda⁽¹¹⁾ ve Ummu Seleme'den⁽¹²⁾.

f. İbn Adliyy; Cabir⁽¹³⁾ ve Cerir'den⁽¹⁴⁾.

a. Ebu Davud, Sünen'de: 145 no'lu hadis. Enes b. Malik'ten (Babu Tahlili'l-Lihye...)

b. et-Tirmizi: 29 no'lu hadis (Babu; Ma Cae fi tahlili'l Lihye Ammar b. Yasir'den 10 no'lu hadis yine Ammar'dan.

Ebu İsa, aynı babta; Osman, Aişe, Ummu Seleme, Enes, İbn Ebi Evfa ve Ebu Eyyub'tan da rivayetler olduğunu zikreder.

Muhammed b. İsmail. Bu babta en sahih hadis Amir b. Şakik ve Ebu Vailin Osman'dan rivayetidir. 31 no'lu hadis Osman b. Affan'dan. Ebu İsa bu hadise Hasen-Sahih demiştir.

c. İbn Mace; Sünen, 429 no'lu hadis, Ammar b. Yasir'den

430 no'lu hadis: Osman'dan.

431 no'lu hadis: Enes b. Malik'ten (isnadında Yahya b. Kesir vardır, zayıftır)

432 no'lu hadis: İbn Ömer'den (isnadında Abdulvahid var hakkında ihtilaf edilmiştir)

433 no'lu hadis: Ebu Eyyub'dan (isnadı zayıftır)

d. el-Müstedrek; C: 1/149, Ammar b. Yasir, Enes b. Malik ve Aişe'den

* Bu hadisi İbnu'l-Carud tahrir etmiştir (Sh: 43)

et-Tehzib'te C: 5/69 İbn Huzeyme'den "tashih" nakledilir.

İbn Huzeyme, Sahih'te; C: 1/78 117 no'lu bölüm (Tahli'l-Lihye fi'l-Vudui inde gasil-vechi Şakik b. Seleme, Osman'dan.

el-Hafız (İbn Hacer), et-Telhis'te; C: 1/149-150 muhtelif yollardan.

ed-Darimi; C: 1/178 Şakik b. Seleme'den, Osman'ın abdesti kıssasından.

Nashur-Raye; C: 1/22 11 no'lu hadis.

Ammar'ın hadisi: "Allah'ın Resulü'nü sakalını hilallerken gördüm." Bunu et-Tirmizi, İbn Mace tahrir etti, fakat "ma'lul" dür.

Enes'in hadisine İbnu'l Kayyim, İbn Hazm'den naklen diyor ki; "bu babta Enes'ten gelen sahih bir haber yoktur."

Ebu Eyyub ve İbn Ömer'in hadislerini İbn Mace tahrir etmiştir.

* Bu hadisi, ed-Dare Kutni ve el-Beyhaki tahrir ettiler. İbnu's-Seken sahihlemiştir. İsnadında Abdulvahid b. Kays vardır. O hakkında ihtilaf olan birisidir. İhtilaf el-Evzai hakkındadır.

Ebu Bekre rivayetini ise el-Bezzar tahrir etmiştir. -fakat kendisinde zaaf vardır.

Cabir hadisini İbn Adliyy tahrir etmiştir.

Ebu Hatem, "el-Ilel'de": "Babamın bu hadisi (tahlilu'l-lihye) hadisi sabit değildir" dediğini duyduğum" diyor.

el-Kittani; Nazmu'l- Mütenasirde; Sh: 39. 28 no'lu hadis. İbn Hacer'in bu hadisi (Tahriru hadisi eş-Şerhi'l- Kebir'de) zikrettiğini söyler. Ravilerinin adedi 18 baliğ olmuştur.

Hadis No: 16

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: رَجَعْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مِنْ مَكَّةَ إِلَى الْمَدِينَةِ. حَتَّى إِذَا كُنَّا بِمَاءٍ فِي الطَّرِيقِ، تَعَجَّلَ قَوْمٌ عِنْدَ الْعَصْرِ فَنَوَضَّأُوا وَهُمْ عُجَالٌ. فَأَتَيْنَا إِلَيْهِمْ وَأَغْفَابَهُمْ ثَلَاثُ لَمْ يَمْسُهَا الْمَاءُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «وَيْلٌ لِلْأَغْفَابِ مِنَ النَّارِ أَسْبِغُوا الْوُضُوءَ».

○ Abdullah b. Amr'den (ra):

«Biz Allah Resûlü (sav) ile beraber Mekke'den Medine'ye döndük. Yolda bazı kimseler ikinci namazı esnasında ileride ki bir sudan abdest almak için aceleci davranarak suyun başına gittiler. Biz arkadan kendilerine yetiştiğimizde -bazılarının- topuklarının kupkuru gözüktüğünü hiç su değmediğini gördük. -Bunun üzerine- Allah Resûlü (sav): "Yazık cehennem ateşinin dokunacağı topuklara. Abdesti güzelce -abdest azalarınıza suyun- yayarak alınız!..»

a. el-Buharî; İbn Ömer⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾.

b. Müslim; Aişe'den⁽³⁾.

c. İbn Mace; İbn Ebi Şeybe ve Said b. Mansur Cabir b. Abdillâh'tan⁽⁴⁾.

d. el-Hakim; Abdullah İbnü'l-Haris b. Cuz'üz Zebiydi'den⁽⁵⁾.

e. et-Taberani; Ebu Umame ve kardeşinden⁽⁶⁾.

f. Abdurrezzak; "el-Musannefte" ve Said b. Mansur Ebu Zer'den⁽⁷⁾.

a. el-Buharî: C: 1/21 (Kitabu'l-ilm/Abdullah b. Amr'dan. (Babu men Rafea savtehu bi'l-ilm) C: 1/32 (Kitabu'l-İlmde) (Babu men el-hadise selasen...) Abdullah b. Amr'dan. Kitabu'l-Vududa: C: 1/49 (Babu ğasli'l-E'kab) Ebu Hureyre'den C: 1/49 (Babu ğasli'l-Ricleyn) Abdullah b. Amr'dan.

b. Müslim; Sh: 147, 241 no'lu hadis. (Kitabu't-Tahare, babu ğasli'r-Ricleyn bikemali-ha)

Aişe, Abdullah b. Amr ve Ebu Hureyre'den.

c. İbn Mace; (Babu ğasli'l-Arakıyb) 5 no'lu hadis. Abdullah b. Amr'dan.

451 no'lu hadis: Aişe'den.

452 no'lu hadis: Ebu Seleme'den.

453 no'lu hadis: Ebu Hureyre'den.

454 no'lu hadis: Cabir b. Abdillâh'tan.

455 no'lu hadis: Halid İbnü'l-Velid. Yezid b. Ebi Süfyan, Şurahbiyl b. Hasne ve Amr İbnü'l-As'dan.

İbn Ebi Şeybe el-Musannefte; C: 1/19. (Kitabu't-Taharet) men kane ye'muru bi isba-ğil' Vudui; Aişe⁽¹⁾, Cabir⁽²⁾, Abdullah b. Amr⁽³⁾, Ebu Hureyre⁽⁴⁾ ve Ebu Umame ve kardeşinden⁽⁵⁾.

d. el-Hakim, el-Mustedrek'te; C: 1/162 (Kitabu't-Tahare) Abdullah İbnü'l-Haris b.

Cüz'iz-Zebiydi. el-Hakim bu hadise sahihtir demiştir. Ayakların altını (mesh) i tahric etmedi.

e. Ahmed, Müsned'de; C: 1/201, 274.

et-Taberanî: C: 8/8109, 8110, 8111, 8112, 8113, 8114, 8115 no'lu hadisler.

f) Abdürrezzak, el-Musannef'te: C: 1/21 (Babu ğaslır-Ricleyn) 39 no'lu hadis. Ebu Hureyre ve Ebu Umarne ile kardeşinden 64 no'lu hadis; Ebu Zerr'den. 69 no'lu hadis: Aişe'den.

* Muhakkıklık Notu

Bu hadisi ayrıca; en-Nesal C: 1/78 (Babu icabi ğaslır-ricley'n) de Abdullah b. Amir'dan tahric etmiştir.

el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de; el-Ezhar'dan naklen zikreder. (30 no'lu hadis)

Bu hadisin mütevatır olduğunu zikredenler arasında Abdürrezzak el-Münavi (Şerhu Camiu'l-Kebir) de 9643 no'lu hadis. el-Musannef'ten naklen zikreder.

Hadisi adaletleri kesin 12 sahabi rivayet etmiştir. Çoğu bey'atı'r-Rıdvan ashabıdır. el-Humeydi, Müsnedinde; C: 1/87, 161 no'lu hadisi Aişe'den.

Ebu Ya'la müsnedinde C: 1/249, 252.

(Babu isbatu ğaslır-Ricleyn) Abdullah b. Amir, Aişe, Ebu Hureyre ve Cabir'den.

Hadis No: 17

عَنْ أُمِّ حَبِيبَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: مَنْ مَسَّ رَجُلَهُ فَلْيَتَوَضَّأْ.

○ Ummu Habibe'den (ra); "Allah'ın Resûlü'nü (sav)'i; duy-dum:

«Kim fercine (tenasül uzvuna) dokunursa, (hemen) abdest alsın.» dedi"

a. Dört stünen ashabi; Busre binti Safvan⁽¹⁾ ve Talk b. Ali'den⁽²⁾ tahric ettiler.

b. İbn Mace; Cabir⁽³⁾ ve Umman Habib'ten⁽⁴⁾ (Ummu Habibe) olabilir.

c. el-Hakim; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽⁵⁾, Ebu Hureyre⁽⁶⁾ ve Ummu Seleme'den⁽⁷⁾.

d. Ahmed, Müsned'de; Zeyd b. Halid el-Cüheni⁽⁸⁾ ve İbn Ömer'den⁽⁹⁾.

e. el-Bezzar; İbn Ömer⁽¹⁰⁾ ve Aişe'den⁽¹¹⁾.

f. el-Beyhaki; İbn Abbas⁽¹²⁾ ve Erva binti Uveys'ten⁽¹³⁾.

g. İbn Mende; Ubey b. Ka'b⁽¹⁴⁾, Enes⁽¹⁵⁾, Kubeysa⁽¹⁶⁾, Muaviye b. Hayde⁽¹⁷⁾ ve en-Numan b. Beşir'den⁽¹⁸⁾.

İbn'ur Rıf'a el-Kıfaye'de diyor ki; el-Kadi Ebu'l-Tayyib, (messi zeker) hususunda Allah Resulü'nden (sav) varid olan hadisi 19 sahabi rivayet etmiştir der.

el-Buhari'nin dediği gibi, bu konuda en sahih Busre hadisidir.

a. Ebu Davud; (Babu'l-Vudui min messiz-Zeker 181 no'lu hadis Busre binti Safvan'dan.

en-Nesal; C: 1/100, 101 (Babu'l-Vudui'nin messiz-Zeker ve'l-Ğusl) 30 no'lu hadis Busre binti Safvan'dan.

b. İbn Mace; (Babu'l-Vudui'min messiz-Zeker)

479 no'lu hadis: Busre'den.

480 no'lu hadis: Cabir b. Abdillahir. (Zekerine dokununca ona abdest vacib olur laf-zıyla isnadında -söz- vardır.

418 no'lu hadis: Ummu Habibe'den (senesinde inkıta var)

482 no'lu hadis: Ebu Eyyub (isnadında İshak b. Ebi Ferve var. Onun zayıf olduğunda ittifak edilmiştir)

Bu hadisi, sahabe ve tabiunun Busre'den rivayet edenleri; Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Amr, Said İbnü'l-Museyyeb, Amr'e binti Abdırâhman el-Ensariye, Abdullah b. Ebi Melike, Merhan İbnü'l-Hakem, Süleyman b. Musa.

c. el-Hakim, el-Mustedrek'te; C: 1/136, 138. Busre binti Safan (Abdullah b. Mer-van'ın annesinin annesi)

d. Ahmed, Müsnedinde; C: 2/223. Mesailü'l-İmam Ahmed (Ebu Davud) Sh: 309.

e. el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra'da; C: 1/128, 133 (Babu'l-Vudui min Messiz-Zeker) Busre binti Safvan'dan.

*Muhakkık'ın notu:

1. et-Tahavi, 1/72 bütün yollarıyla çıkardı ve hakkındaki sözlerle cevap verdi.

2. el-Beyhaki, 1/130.

3. el-Erva: 117 no'lu hadis.

4. İbn Hacer: ed-Diraye'de; 28 no'lu hadis.

5. el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir, Sh: 46, 34 no'lu hadis.

6. ed-Darimî: C: 1/184 (Babu'l-Vudui min Messiz-Zeker) Busre'den.

7. Abdurrezzak es-San'ani, el-Musannef'te; (Babu men Messez-Zeker/Busre ve Zeyd b. Halid el-Cuheni'den.

8. İbn Abdilber, el-İstizkar'da; C: 1/308- 317 Busre ve Ebu Hureyre'den (Men efda bi yedihi ila fercihi leysedüncü hicabın vecbe aleyhi'l Vudu'u) lafızyla.

9. el-Humeydi, Müsnedinde; C: 1/171 ve 352 no'lu hadisler Busre'den.

10. el-Hazimi el-Hemedani; el-Nasih ve'l- Mensuh'ta: Sh: 241. (Babu Ma Cae fi Messiz-Zekeri) meseleyi rivayet ve dirayet yoluyla tam anlamıyla araştırır.

11. es-Suyuti, el-Camiu'l-Kebir: 9046 no'lu hadis Busre'den ve sahihler.

12. el-Elbani: el-Ehadisu-Sahihada. 6430 no'lu sahih hadis.

er-Ravdun-Nadir: (174) Tahricu (ehadisil) Mişkat: (319)

13. ed-Dare Kutni: C: 1/146 (Babu men Reva fi lemsit-Kubuli ve'd-Duburi ve'z-Zekeri) Busre, İbn Ömer ve Ebu Hureyre'den benzer lafızlarla.

Hadis No: 18

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «تَوَضَّأُوا مِمَّا مَسَّتِ النَّارُ».

○ Ebu Hureyre (ra) diyor ki; Allah'ın Resûlü'nden (sav) işiti-tim:

"Ateşin dokunmuş olduğundan abdest alın" dedi

a. Müslim, Zeyd b. Sabit⁽¹⁾, Ebu Hureyre⁽²⁾ ve Aişe'den⁽³⁾.

b. en-Nesai, Ebu Eyyub el-Ensari⁽⁴⁾ ve Ebu Talha'dan⁽⁵⁾.

c. İbn Mace, Enes'ten⁽⁶⁾.

d. Ahmed, Sehl İbnü'l-Hanzaliyye⁽⁷⁾, Ebu Musa⁽⁸⁾ ve Ummu Seleme'den⁽⁹⁾.

e. et-Taberani: İbn Ömer⁽¹⁰⁾, Abdullah İbnü'z-Zubeyr⁽¹¹⁾ ve Ebu Sa'd el-Hayr'dan⁽¹²⁾.

f. el-Bezzar, Muaz'dan⁽¹³⁾.

g. el-Harîs, Musnedinde; İbn Ebi Şeybe el-Musernef'te, Ummu Habibe'den⁽¹⁴⁾.

a. Müslim C: 1/187, 88 (Babu'l-Vudui mimma Messeti'n-Nar) Zeyd b. Sabit, Ebu Hureyre ve Aişe'den.

b. en-Nesai: C: 1/105, 107 (Babu'l-Vudui mimma gayyere'ti'n-Nar) Ebu Hureyre, Ebu Eyyub, Ebu Talha, Zeyd b. Sabit ve Ummu Habibe'den.

c. İbn Mace: (Babu'l-Vudui mimma gayyere'ti'n-Nar) rante.org

485 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

486 no'lu hadis: Aişe'den.

487 no'lu hadis: Enes b. Malik'ten.

İsnadında Halid b. Zeyd vardır. Onu bazıları "tevslık" etmişler diğer bazıları da zayıf görmüşlerdir.

d. Ahmed, Müsned'de; C: 5/86, 88, 92, 93 Mesailu'l-İmam Ahmed. C: 1/9 45. mesele.

e. et-Taberani: el-Evsat ve el-Kebir'de, Mecmau'z Zevaid'de olduğu gibi.

*Muhakkık'ın notu:

1. el-Humeydi, Müsnedinde C: 2/398, 399

898 no'lu hadis. Amr b. Umeyye ed-Damri'den.

Bu hadisle kail olanlardan, Ebu Seleme, Ömer b. Abdülaziz, Ummu Habibe Allah'ın Resulü'nden (sav) Ebu Hureyre, Zeyd b. Sabit'ten Allah'ın Resulü'nden (sav).

2. el-Kittani: Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 47, 35 no'lu hadis. 14 sahabiden rivayet olunur.

3. ed-Darimi: Sünen'de; C: 1/184 Zeyd b. Sabit'den. Ebu Muhammed'e sordum. Bu hadisle amel eder misin dedim. Hayır dedi.

4. et-Tahavi, Şerhu Maeni'l-Asar'da. C: 1/62, 64 (Babu eklu ma gayretin narı, hel yucibu'l-Vudue em la.)

Ebu Talha, Zeyd b. Sabit, Aişe, Ummu Habibe ve Ebu Hureyre'den.

5. el-Beyhaki: es-Sünen et-Kubra'da C: 1/155 (Babu terk'i'l-vudui mimma messeti'n-nar) Aynı babda, Ummu Habibe ve Ummu Seleme'den (Allah Resulü'nün hanımları)

Ebu Talha, Ebu Musa el-Eşari, Ebu Said, el-Hudri ve diğerlerinden, Allah'ın Resulü'nden (sav).

6. el-Heysemi Mecmau'z-Zevaid; C: 1/248.

7. es-Sanani (Abdurrezak) el-Musannef'te; C: 1/172. 665, 666 no'lu hadisler. Ummu Habibe'den. 667, 668 no'lu hadisler Ebu Hureyre'den. 670 no'lu hadis, Enes'ten.

8. el-Hazimi el-Hemedani; el-Nasihu ve'l-Mensuh'ta; Sh: 49 (Babu'l-Vudui mimma messeti'n-Naro).

Hadis No: 19

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ عَنْ أَبِيهِ. قَالَ: خَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ إِلَى قَبَاءَ حَتَّى إِذَا كُنَّا فِي بَيْتِي سَالِمٍ وَقَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَلَى بَابِ عَثَانَ فَصَرَخَ بِهِ. فَخَرَجَ يَجْرُ إِزَارَهُ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَغْعَلْنَا الرَّجُلَ فَقَالَ عَثَانُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ الرَّجُلَ يَغْجَلُ عَنْ إِمْرَأَتِهِ وَلَمْ يُغْنِ مَاذَا عَلَيْهِ؟ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمَاءُ مِنَ الْمَاءِ».

○ Abdullah b. Mes'ud (ra)'dan; "Allah Resulü (sav) şöyle söyledi" dedi:

«Pazartesi günü(ydü) Allah'ın Resulü'yle (sav) beraber Kâbe'ye doğru yola çıktım. Ben-i Salim'e varınca, Allah Resulü

(sav) Atban'ın kapısı önünde durup ona seslendi. -Bunun üzerine- Atban izarını sürerek içerden çıktı Allah Resûlü (sav), adama acele ettirdik dedi. Atban: "Ya Resulallah bir adam karısıyla -mübaşerette- bulunmak için acele ederde inzal olmazsa kendisine ne gerekir?" diye sordu. Allah Resûlü'de (sav) "Su, sudandır" buyurdu.»

a. Müslim; Ebu Said'den⁽¹⁾

b. Ahmed; Ubeyy b. Ka'b⁽²⁾, Rafi b. Hadîc⁽³⁾ ve Rufaa b. Rafî⁽⁴⁾ Atban el-Ensari'den⁽⁵⁾ ve Ebu Eyyub'tan⁽⁶⁾.

c. el-Bezzar; Abdurrahman b. Avf⁽⁷⁾ Cabir⁽⁸⁾ İbn Abbas⁽⁹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽¹⁰⁾.

d. İbn Şahin, et-Nasihu ve'l-Mensuh'ta. Enes'ten⁽¹¹⁾

a. Müslim C:1 /85. Ebu Said el-Hudri'den (babasından).

b. Ahmed, Müsned; C: 3/29, 36. C: 5/115, 116, 416, 421.

c. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 1/146. (Babu el-mâu min'el-mâi) 325 no'lu hadis. Abdullah b. Rufaa (babasından) el-Bezzar "Bu isnaddan daha güzel bir isnadla bu hadisi rivayet eden kimseyi bilmiyoruz" der. Ma'mer b. Ebi Habibe, Ubeyd'den ancak bunu rivayet etmiştir.

d. İbn Şahin; en Nasihu ve'l-mensuh'ta: Enes'ten.

*Muhakkik'in notu:

en-Nesal; C: 1/115'te tahrir etti. (Babu ellezi Yahtelimu vela yera'l-Mâe) Ebu Eyyub'tan.

1. Ed-Darimi: C: 1/194 (Babu el-Mâu min'el-Mai) Ebu Eyyub el-Ensari'den. Aynı babta Sehl b. Sa'd es-Saidi'den (O da Ubeyy b. Ka'b'den)

2. Ebu Davud: 217 no'lu hadis. Ebu Said el-Hudri'den.

3. et-Tirmizi: 110 no'lu hadis. Ubeyy b. Ka'b'dan, 111, 112 no'lu hadisler İbn Abbas'tan. Ebu İsa et-Tirmizi. Aynı babda, Osman b. Affan, Ali b. Ebi Talib ez-Zubeyr, Talha, Ebu Eyyub, Ebu Said el-Hudri'den Allah Resulün'nden (sav) dedi ki (el-Mâu-mine'l-Mâi)

4. İbn Mace: C: 264.

5. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid; C: 1/264. İbn Atban el-Ensari, Rafi b. Hadic ve Abdurrahman b. Avftan.

6. İbn Abdilber, el-İstizkar; C: 1/340-341.

7. el-Heysemi: Keşfu'l-Estar'da C: 1/164.

325 no'lu hadis.

8. et-Kittani, Nazmu'l-Mütenevvis'de. Sh: 49. 38 no'lu hadis 11 sahabiden.

9. el-Hazimi el-İ'tibar'da; Sh: 33 (Babu Kitabu't-Tahare)

Hadis No: 20

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ: قَالَ: قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْلَا أَنْ أَشَقُّ عَلَى أُمَّتِي لِأَقْرَبِهِمْ بِالسَّوَالِ عِنْدَ كُلِّ صَلَاةٍ [وَفِي رِوَايَةٍ عِنْدَ كُلِّ وَضُوءٍ]

○ Ebu Hureyre (ra); Allah'ın Resûlü (sav) söyle söyledi diyor:

«Eğer Ümmetime meşakket vereceğini, bilmesiydim. Onlara her abdest -alışlarında- sıvakı (mısvakı) emrederdim.»

a. el-Buhari ve Müslim, Ebu Hureyre'den⁽¹⁾. Ebu Davud, et-Tirmizi ve en-Nesai Zeyd b. Halid el-Cuheni'den⁽²⁾.

b. en-Nesai: Ebu Said'den⁽³⁾.

c. Ahmed Müsned'de: Ali⁽⁴⁾, Temmam İbnu'l-Abbas⁽⁵⁾, kardeşi Kusem⁽⁶⁾, sahabeden adı verilmeyen bir kişi⁽⁷⁾, Zeyneb binti Cahş⁽⁸⁾ ve Ummu Habibe'den⁽⁹⁾.

d. et-Taberanî: Cafer b. Ebi Talib⁽¹⁰⁾, el-Abbas b. Abdilmuttalib⁽¹¹⁾, İbn Abbas⁽¹²⁾ ve İbn Ömer'den⁽¹³⁾.

e. el-Bezzar, Aişe'den⁽¹⁴⁾.

f. Ebu Nuaym; (es-Sivak babında), Enes⁽¹⁵⁾, Cabir⁽¹⁶⁾, Sehl b. Sa'd⁽¹⁷⁾ ve İbn Ömer'den⁽¹⁸⁾.

İbn Meni, Müsnedinde; Usame, b. Zeyd'den⁽¹⁹⁾.

g. Musedded, Müsnedinde; İbnu'z-Zübeyr'den⁽²⁰⁾.

h. İbn Mende, Müsnedinde; Abdullah b. Hanzale'den⁽²¹⁾.

i. ed-Deylemi, Ebu Bekri's-Sıddık⁽²²⁾, Huzeyfe⁽²³⁾, Vasile⁽²⁴⁾, Ebu Umame⁽²⁵⁾, Ebu Ey-yub⁽²⁶⁾, Ebu Musa⁽²⁷⁾ ve Ummu Seleme'den⁽²⁸⁾.

Ebu İsa et-Tirmizi, (aynı babta), Ebu Bekri's-Sıddık, Ali, Aişe, İbn Abbas, Huzeyfe, Zeyd b. Halid, Enes, Abdullah b. Amr, İbn Ömer, Ummu Habibe, Ebu Umame, Ebu Ey-yub, Temmam b. Abbas, Abdullah b. Hanzale, Ummu Seleme, Vasile İbnu'l-Eska ve Ebu Musa'dan.

en-Nesai: C 1/12 (Babu'r-Ruhsatı Fi's-Sivakı...) 6 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den es-Sunenu'l-Kübra'da; 6 no'lu hadis (Hind baskısı).

Ahmed, Müsned'de: C: 1/116.

et-Taberanî: el-Mu'cemu'l-Kebir.

5223, 5224 no'lu hadisler, Zeyd b. Halid el-Cuheni'den (rivayette şu eki yapar):

Zeyd mısvakı kalem yerine kordu (kulağının arkasına) her namaza kalkışında kullanırdı.

İbn Abdilbar; el-İstızkâr'da; C: 2/77. el-İmam Malik; el-Muvatta'da; 142, 143 no'lu hadisler, Ebu Hureyre'den.

ez-Zebiydi: Ukudu'l-Cevahir'de; C: 1/33. (Babu's-Sivak) Abbas b. Abdilmuttalib'ten. el-Kittani: Nazmu'l-Mütenasir: Sh: 37. 26 no'lu olduğunu söyler.

et-Tahavî: Şerhu Meani'l-Asâr'da C: 1/43-44 Ebu Hureyre'den.

Sahihu't-Tergilbde (el-Elbani) İbn Hacer: el-Metalibu'l-Âliye'de; C: 1/107. (Babu's sıvakı inde kullî salatın) Abdullah İbnu'z-Zubeyr ve Abdullah b. Abbas'tan.

ez-Zeylâi: Nasbu'r-Ra'ye'de; C: 2/459'da (Kitabu's-Savm)

Kitabus-Salat

Hadis No: 21

عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ أَبِي سُفْيَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ:
«الْمُؤْذِنُونَ أَطْوَلُ النَّاسِ أَغْنَاءًا يَوْمَ الْقِيَامَةِ»

○ Enes b. Malik (ra) Allah'ın Resûlü'nü (sav):
«Müezzinler kıyamet günü insanların boynu (boyları)en uzun olanlarıdır.» derken işittim der.

- a. Müslim, Muaviye b. Ebi Süfyan'dan⁽¹⁾.
- b. Ahmed, Müsned'de; Enes'ten⁽²⁾.
- c. et-Taberani: Bilal⁽³⁾, Zeyd b. Erkam⁽⁴⁾ İbnü'z-Zubeyr⁽⁵⁾, Ukbe b. Amir⁽⁶⁾, Ebu Hureyre⁽⁷⁾ ve İbn Ömer'den⁽⁸⁾.
- d. Abdurrezzak, el-Musannef'te; İsa b. Talha yoluyla adı verilmeyen bir sahabiden⁽⁹⁾.

- a. Müslim Sahih'te: C: 2/5 (Babu Fadlî'l-Ezan) Muaviye'den.
- b. Ahmed, Müsned'de; C: 5/312, C: 6/341-342.
- c. et-Taberani; el-Kebir'de: Enes'ten. (Mecmau'z-Zevaid, C: 1/326)
- d. es-Sanani, el-Musannef'te; C: 1/483 (Babu Fadlî'l Ezan 1859 no'lu Ata'dan mervi "eser"

- 1861 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.
- 1862 no'lu hadis; Talha'dan adı verilmeyen bir kişiden.
- * el-Heysemi: Mecmau'z-Zavald: C: 1/326.
- 1. Enes'ten, Ahmed, Ricali sahihin ricalidir.
- 2. Bilal'den, et-Taberani, el-Kebir'de.
- 3. Zeyd b. Erkam'dan, et-Taberani, el-Kebir ve el-Evsat'ta.
- 4. Ukbe b. Amir'den, et-Taberani el-Kebir'de.
- 5. Ebu Hureyre'den, et-Taberani el-Evsat'ta.
- 6. Abdullah İbnü'z-Zubeyr'den, et-Taberani el-Kebir ve el-Evsat'ta.
- el-Heysemi (Mevaridu'z-Zaman) da C: 1/96. 293 no'lu hadis.
- el-Heysemi: Keşfu'l-Estar; C: 1 (179 Bilal'den. Babu Fadlî'l Ezan). 353 no'lu hadis.
- el-Bezzar (diyor ki); Kabıysa'nın Bilal'den rivayet ettiği hadis olarak bundan başka bir şey bilmiyoruz der.

- el-Beğevi, Şerhu's-Sunne'de C: 2/277.
- 415 no'lu hadis. -Muaviye'den-
- es-Suyuti: el-Camilu's-Sağır, 9136 no'lu hadis. (sahihlemiştir).
- en-Nesai: es-Sünen'de; C: 21/240, 725 no'lu hadis, Muaviye b. Ebi Süfyan.
- İbn Hacer el-Metalibu'l-Alhye; C: 1/66 234 no'lu hadis. Ebu'l-Hayr (el-Yezeni Mersed b. Abdillâh bunu raf etmiş lafzıyla. el-Beyhaki: es-Sünen'de C: 1/432 (Babu'l-Tergibi fi'l-ezan) Muaviye, Ebu Bekr b. Davud ve babasından.
- Ebu Avane Müsned'de; C: 1/332 (Babu'l-Tergibi fi'l-Ezan), Muaviye b. Ebi Süfyan'dan.

- el-Hakim et-Tirmizî: Nevadiru'l-Usul'da; Sh: 56 (42. Asıl) Muaviye'den.
- el-Kettani: Nazmu'l Mütenasır; 44 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen. Ravilerinin adedi dokuza baliğ olmuştur.

Hadis No: 22

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «الْمُؤَذِّنُ يُغْفَرُ لَهُ مَدَى صَوْتِهِ، وَيَنْتَهَدُ لَهُ كُلُّ رُطْبٍ وَيَابَسٍ، وَشَاهِدُ الصَّلَاةِ يُكْتَبُ لَهُ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ صَلَاةً وَيُكَفَّرُ عَنْهُ مَا يَنْتَهَمَا»

○ Ebu Hureyre'den (ra) Allah'ın Resûl'ünden (sav):

«Müezzine sesi (ezanı) süresince (sesinin ulaştığı yere kadar günahları) bağışlanır, kuru ve yaş her şey ona şahidlik eder. Cemaat namazına hazır olana yirmi beş namaz (ecri) yazılır ve iki namaz arasında ki -günahları- bağışlanır.» dediğini rivayet eder.

- a. Ebu Davud, en-Nesai; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾
- b. en-Nesai; el-Bera b. Azib'den⁽²⁾
- c. Ahmed, Ebu Said⁽³⁾ ve İbn Ömer'den⁽⁴⁾
- d. et-Taberani; Enes⁽⁵⁾ ve Ebu Umame'den⁽⁶⁾
- e. el-Hatib; Cabir'den⁽⁷⁾

a. ....

1) Ebu Davud; C: 1/142 (Babu Rafi's-Savti bi'l Ezan) 515 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den. (el-Müezzinu yuğferu le humeda savtihi) lafzıyla.

2) en-Nesai; C: 2/12 (Babu rafî's-Savti bi'l-Ezan) Ebu Hureyre'den (1'de geçen lafızla)

b. en-Nesai; C: 2/12 (el-Bera b. Azib'ten.

c. Ahmed, Müsned'de.

d. et-Taberani.

* Muhakkık'ın notu:

İbn Mace; C: 1/240 (Babu Fadli'l-Ezanu ve'l-Tesvib) 724 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den. Yuğferu li'l-müezzini lafzıyla.

Abdürrezzak, el-Musannef'te; C: 1/384. (Babu Fadli'l-Ezan) 1863 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den (innel-müezzine yuğfer ulehu meda savtihi) lafzıyla.

1864 no'lu hadis: Ata b. Yesar'dan (Yuğferi li'l-müezzini...) lafzıyla

- İbn Huzeyme, Sahihinde; C: 1/204, 390 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

- el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 1/325-326 (Babu Fadli'l-Ezan). İbn Ömer'den; (Yuğferu li'l-müezzini munteha savtihi) lafzıyla.

Bu rivayeti Ahmed ve et-Taberani (el-Kebir) tahrir eunışlerdir.

- et-Taberani, el-Kebir'de; Ebu Umame'den (yuğferi li'l-müezzini meda savtihi) lafzıyla.

- et-Taberani, el-Evsat'ta; Enes b. Malik'ten.

- el-Heysemi: Mevaridu'z-Zamanda C: 1/96 (Babu'l-Ezan).

(el-Müezzinu ve icabenuhu) 292 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den (el-Müezzinu yuğferu lehu) lafzıyla. -Aynı nüshanın hamışinde İbn Hacer'in (rha) Müslim, Muaviye hadisi diye kendi el yazısı vardır-

- İbn Hibban: 292 no'lu hadis. Bu rivayetin Ahmed'in Müsnedin'de C: 4/284 şahidi vardır.

- el-Beğevî: Şerhu's-Sunne C: 2/273.

- el-Kittanî: Nazmu'l-mütenasır; 44 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen. Ravilerinin adedi ona balığ olmaktadır.

Hadis No: 23

عن ابن عباس رضي الله عنه. أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «أُمِّي جَبْرِيلُ عِنْدَ النَّبِيِّ مَرَّتَيْنِ فَصَلَّى الظُّهْرَ فِي الْأُولَى مِنْهُمَا حِينَ كَانَ الْقَيُّ بِطِلِّ الشَّرَاكِ، ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ حِينَ كَانَ كُلُّ شَيْءٍ بِطِلِّ ظِلِّهِ، ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ حِينَ وَجَبَتِ الشَّمْسُ، وَأَفْطَرَ الصَّائِمَ. ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ حِينَ غَابَ الشَّمْسُ، ثُمَّ صَلَّى الْفَجْرَ حِينَ بَرَقَ الْفَجْرُ وَحَرَّمَ الطَّعْمَ عَلَى الصَّائِمِ. وَصَلَّى الْمَرَّةَ الثَّانِيَةَ الظُّهْرَ حِينَ كَانَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ بِظِلِّهِ لَوَقْتُ الْعَصْرِ بِالْأَمْسِ، ثُمَّ صَلَّى الْعَصْرَ حِينَ كَانَ ظِلُّ كُلِّ شَيْءٍ بِظِلِّهِ، ثُمَّ صَلَّى الْمَغْرِبَ لَوَقْتِهِ الْأَوَّلِ، ثُمَّ صَلَّى الْعِشَاءَ الْآخِرَةَ، حِينَ ذَهَبَ ثُلُثُ اللَّيْلِ ثُمَّ صَلَّى الصُّبْحَ حِينَ اسْتَقَرَّتِ الْأَرْضُ، ثُمَّ أَتَتْ جَبْرِيلَ، فَقَالَ يَامُحَمَّدُ! هَذَا وَقْتُ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ قَبْلِكَ، وَالْوَقْتُ فِيمَا بَيْنَ هَذَيْنِ الْوَقْتَيْنِ.»

○ Abdullah b. Abbas'tan (ra) gelen bir Hadiste; Allah'ın Resûlü (sav)'in:

«Cibril (as) Beytin yanında iki kez bana imamlık etti. Bu iki kez in birincisinde, gölge ayakkabının ilmeği kadarken öğleyi kıldı. Sonra her şeyin gölgesi kendisi kadar ken ikindi namazını kıldı. Sonra güneş -tam- batır batmaz ve oruçlunun iftarını ettiği anda akşam namazını kıldı. Sonra -akşamın- şafağı kaybolunca, yatsı namazını kıldı. Sabah namazını da, fecrin sökmeye başladığı ve -sahur- yemeğinin haram olduğu vakitte kıldı. İkinci kez (gelişinde), ikindi vakti girmek üzere ve herşeyin gölgesi kendisi kadar iken öğle namazını kıldı. Sonra herşeyin gölgesi iki katıyken ikindi namazını kıldı. Sonra akşamı ilk vaktinde kıldı. Sonra yatsı namazını gecenin üçte ikisi geçtikten sonra kıldı. Sonra sabah namazını yer iyice aydınlanınca kıldı ve ba-

na dönerek: "Ey Muhammed bu Sen'den önceki peygamberlerin -namaz- vaktidir. Vakit bu iki vakit arasındaki süredir" dediğini rivayet eder.

- a. Ebu Davud, et-Tirmizî, İbn Abbas'tan⁽¹⁾.
- b. en-Nesai, el-Hakim, Cabir⁽²⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽³⁾.
- c. ed-Dare Kutni: Enes⁽⁴⁾ ve İbn Ömer'den⁽⁵⁾.
- d. Ahmed; Ebu Said'den⁽⁶⁾.
- e. İbn Raheveyh, Müsned'de; Amr b. Hazm⁽⁷⁾ ve Ebu Mesud'dan⁽⁸⁾.
- f. Sald b. Mansur: Ömer'in çocuklarından birinin müsnedinden⁽⁹⁾.

a. Ebu Davud: C: 1/108-109 (Babün, fi'l mevakit 393 no'lu hadis. İbn Abbas'tan.
- et-Tirmizî: C: 1/278-279 149 no'lu hadis (Babu Ma Cae fi Mevakiti's-Salati) İbn Abbas'tan. Buna Hasen sahih demiştir. Aynı babta Ebu Hureyre, Bureyde Ebu Musa, Ebu Mes'ud el-Ensari, Ebu Said, Cabir, Amr b. Hazm, el-Bera ve Enes'ten rivayet vardır.

150 no'lu hadis Cabir b. Abdillâh'tan. (Hasen, sahih, garib) Muhammed mevakit konu-sunda en sahih hadis Cabir'in Allah'ın Resulünden (sav) yaptığı rivayettir.

Cabir'in mevakit hadisini, Ata b. Ebi Rebah Amr b. Dinar, Ebu'z-Zubeyr, Cabir b. Abdillâh'dan o da Allah'ın Resulünden rivayet eder. Velid b. Keysan'ın hadisi gibi.

b. en-Nesai: C: 1/245 (Kitabu'l-Mevakit) Ebu Mes'ud'dan. C: 1/249 (Ahiru vakti'z-Zuhr) Ebu Hureyre'den.

C: 1/251 (Evvelu Vakti'-Asr) Cabir'den C: 1/255 (Evvelu Vakti'l-Asr) Cabir'den.

C: 1/263 (Evvelu Vakti'l-İşai) Cabir'den.

el-Hakim, el-Mustedrek'te: C: 1/195. Cabir b. Abdillâh el-Ensari'den.

c. ed-Dare Kutni: C: 1/256 (Babü İmame'ti Cibril) Cabir b. Abdillâh el-Ensari'den.

C: 1/258 İbn Abbas'tan.

C: 1/259 İbn Ömer'den.

C: 1/260 Enes'ten.

C: 1/261 Ebu Hureyre'den.

d. Ahmed, Müsned'de.

e. İbn Raheveyh Müsned'de; Said b. Masur Müsnedin'de.

* Muhakkik'in notu:

- el-Heysemi, Mecmau'z-Zavaid'de; C: 1/303. (Babu beyani'l-Vakti) Ebu Said el-Hudri'den Ahmed Müsnedde, et-Taberani, el-Kebir'de rivayet eder.

el-Bezzar, Ebu Hureyre'den.

- ed-Darimi; C: 1/268 (Babu mevakitüs-Salat) Ebu Mes'ud'dan.

- el-Heysemi: Keşfu'l-Estar'da. C: 1/187. (Babu Eyyu hıynın yusalla) 368 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

İbn Huzeyme, Sahihinde. C: 1/166 (Babu zikri Mevakiti's-Salat)

323 no'lu hadis Süleyman b. Bureyde, (babasından)

325 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

- Ebu Avane, Müsned'de; C: 1/340-341 (mübtade mevakiti's-Salat) Ebu Mes'ud el-Ensari ve Urve'den.

- Abdurrezzak, el-Musanneffe'te; C: 1/531 (Babu mevakiti's-Salat) 2028 no'lu hadis. İbn Abbas'tan. Aynı babta Nafi b. Cubeyr'den rivayet vardır.

- ed-Darimi: es-Sünen'de; C: 1/268 (Babu Mevakiti's-Salat) Ebu Mes'ud el-Ensari'den.

- el-Beyhaki: es-Sünen el-Kübra'da; C: 1/263 (Cimau ebvabi'l-mevakit) Ebu Mes'ud el-Ensari'den.

C: 1/364, İbn Abbas'tan.

Ayrıca, Cabir b. Abdullah ve Ebu Mes'ud. Abdullah b. Ömer, Ebu Hureyre Ebu Said el-Hudri'den.

Aynı hadis, Ebu Musa el-Eşari; Bureyde İbnu'l-Hasiyb ve Abdullah b. Amr İbnu'l-Astan'da sabit olmuştur.

– el-Kittani: Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 51 49 no'lu hadis.

Hadis No: 24

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِذَا اشْتَدَّ الْحَرُّ فَأَبْرِدُوا بِالصَّلَاةِ، فَإِنَّ شِدَّةَ الْحَرِّ مِنْ قَبْحِ جَهَنَّمَ.»

○ Ebu Hureyre'den ra); Allah'ın Resûlü (sav):

«Sıcak arttığında namazı serinlikte kılınız. Zira sıcaklığın şiddeti cehennemin esintisindendir.» buyurdu.

a. el-Buhari ve Müslim, Ebu Zer⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾.

b. el-Buhari; İbn Ömer⁽³⁾ ve Ebu Said'den⁽⁴⁾.

c. en-Nesai; Ebu Musa'dan⁽⁵⁾.

d. İbn Mace ve İbn Hibban; el-Muğire b. Şu'beden⁽⁶⁾.

e. İbn Huzeyme; Aişe'den⁽⁷⁾.

f. el-Hakim; Safvan (Kasım'ın babası)'dan⁽⁸⁾.

g. et-Taberani; Abdurrahman b. Haris (cariye)⁽⁹⁾, Amr b. Abese⁽¹⁰⁾ ve adı verilmeyen bir kişi⁽¹¹⁾ onun Abdullah olduğunu sanıyorum.

h. Ebu Ya'la; Ömer İbnu'l-Hattab'dan⁽¹²⁾.

i. el-Bezzar; İbn Abbas'tan⁽¹³⁾.

j. Ebu Nuaym; Abdurrahman b. Alkame⁽¹⁴⁾ ve İbn Abbas'dan⁽¹⁵⁾.

k. Malik; A'ta Yesar'ın⁽¹⁶⁾ Mürselin'den.

l. el-Begevi; el-Mu'cemde: Haccac el-Bahili'den⁽¹⁷⁾ sahabeliği vardır.

a. el-Buhari; C: 1/135 (Babu'l-ibradı fi şiddeti'l-Harri) Ebu Hureyre⁽¹⁾, Abdullah b. Ömer⁽²⁾, Ebu Zer⁽³⁾ ve Ebu Said'den⁽⁴⁾.

b. Müslim: C: 107/, 108 (Babu istihbabı'l-ibrad) Ebu Hureyre⁽¹⁾ ve Ebu Zer'den⁽²⁾.

c. en-Nesai; C: 2/348 (Babu'l-İbradı bi'z-Zuhri iza iştedde'l-Harru)

Ebu Hureyre⁽¹⁾ ve merfu olarak Ebu Musa'dan⁽²⁾.

d. İbn Mace: C: 1/222 (Babu'l-İbradı bi'z-Zuhri fi şiddeti'l-Harri) 677, 678 no'lu hadisler Ebu Hureyre'den 679 no'lu hadis, Ebu Said'den. 680 no'lu hadis, el-Muğire b. Şu'beden aynı babta İbn 681 no'lu hadis İbn Ömer'den.

– İbn Huzeyme, sahihinde; C: 1/170 (Kitabu's Salat). 329 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den 330 no'lu hadis, İbn Ömer'den. Aynı babta Aişe'den (Ebridu fi'l-Harri) lafzıyla.

* Muhakkıklık notu:

1. İbn Hacer: el-Metalib ul-Alliye'de; C: 1/77 270 no'lu hadis, Aişe'den.

2. el-İmam eş-Şafi. Müsned; C: 1/48.

3. Malik, el-Muvatta'da: (Babu'n-Nehyi anis Salati fi'l-Hacireti) 27, 28 no'lu hadisler Ebu Hureyre'den.

4. el-Heysemi: Keşfu'l-Estar'da; C: 1/188. (Babu Vakti'z-Zuhri) Ömer İbnu'l-Hattab'dan el-Bezzar diyor ki; Ömer'den bu hadisin bu vecihten başka bir şekilde rafedildiğini bilmiyoruz. Muhammed İbnu'l-Hüseyin el-Mahzumi münkeru'l-Hadistir. der.

5. el-Heysemi: Mecmau'z-Zevaid'de; C: 1/306 (Babu Vakti'z-Zuhri) Ömer İbnu'l-Hattab'dan el-Heysemi. buna ekleyerek der ki: "Muhammed İbnu'l-Hüseyin b. Zeyad hadis uydurmaya adı karışmıştır.

Yine aynı babta el-Kasım b. Safvan'dan -babasından- rivayet vardır. Ahmed Müsned'de, et-Taberani el-Kebir'de tahrir etmişlerdir.

6. ed-Darimî; C: 1/274 (Babu'l-İbradi bi'z-Zuhri) Ebu Hureyre'den.

7. es-San'anî; el-Musannefte; C: 1/542 (Babu Vakti'z-Zuhri) 2048, 2049, no'lu hadisler Ebu Hureyre'den. 4050 no'lu eser İbn Sirin'den (belağ) yoluyla.

8. el-Beyhakî; es-Sünen el-Kübra'da; C: 1/439 el-Muğire b. Şu'be'den. 157 no'lu hadis. [et-Tirmizî; C: 1/295 (Babu Te'hiri'z-Zuhri)]

[Ebu İsa et-Tirmizî der ki:] Aynı babta; Ebu Said, Ebu Zer, İbn Ömer el-Muğire, el-Kasım b. Safvan (babası Safvan b. Mahremetu'l-Kureşi ez-Zehri), Ebu Musa, İbn Abbas ve Enes'te rivayetler vardır.

9. Ebu Davud; C: 1/110 (Babu Vakti Salati'z Zuhri)

402 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

10. el-Begevi; Şerhu's-Sunne'de; C: 1/205 (Babu'l-ibradi fi şiddeti'l-Harri) Ebu Hureyre'den.

11. Ebu Ya'la, Müsnedin'de; C: 1/346, 348. (Babu iycabu'l-ibradi li salati'z-Zuhri fi şiddeti'l-harri) Ebu Hureyre ve Ebu Zerden.

12. el-Kettani; Nazmu'l-Mütenasir. 62 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Ravilerinin adedi 19 sahabiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 25

عَنْ رَافِعِ بْنِ خَدِيجٍ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَسْفَرُوا بِالْفَجْرِ فَهُوَ أَغْظَمُ لِلْأَجْرِ.

○ Rafi b. Hadiyc (ra)'dan; Allah Resûlü'nü (sav) şöyle derken işittim diyor:

«Fecir namazını -yer- aydınlanınca kılınız bunun ecri daha büyüktür.»

a. et-Tirmizî, en-Nesai, Ahmed ve Ebu Davud; Rafi b. Hadic'den⁽¹⁾.

b. Ahmed, Mahmud b. Lebiyd'den⁽²⁾.

c. et-Taberani; Bilal⁽³⁾, İbn Mesud⁽⁴⁾, Ebu Hureyre⁽⁵⁾ ve Havva'dan⁽⁶⁾.

d. el-Bezzar; Enes⁽⁷⁾ ve Katada'dan⁽⁸⁾.

e. el-İrakî Müsnedin'de; sahabelerden bir kişiden⁽⁹⁾.

a. et-Tirmizî; C: 1/289 (Babu ma Cae fi'l-İsfari bi'l-fecr) 154 no'lu hadis. Rafi b. Hadic'ten. et-Tirmizî, buna "Hasen sahih" dedi.

Aynı hadisin rivayetinde; Şu'be ve es-Sevri bu hadis Muhammed b. İshak'tan rivayet etmişlerdir.

Bu hadisi yine Muhammed b. Aclan, Asım b. Amr b. Katade'den rivayet etmiştir.

Yine aynı babta, Ebu Berze el-Eslemî, Cabir ve Bilal'den rivayetler vardır.

b. en-Nesai; C: 1/277 (Babu'l-Teğlîsi fi'l-fecr) 24 no'lu hadis. Mahmud b. Lebiyd, Rafi b. Hadic'ten.

c. Ahmed, Müsned; C: 3/465, 4/142, c: 5/429.

d. Ebu Davud; C: 1/115, (Kitabu's-Salat) Babu Vakti's Subhi, Rafi b. Hadic'ten.

"Esbihu bi's-subhi fe innehu Ezemu li'-ucuri kum!"

e. el-Heysemî, Keşfu'l-Estar; C: 1/194. (Babu'l-İsfari biha) 382 no'lu hadis, Enes'den 384 no'lu hadis Katade'den.

* Muhakkikın notu:

- el-Humeydi, Müsned'in'de; C: 1/199. 409 Rafi b. Hadic'ten.
- el-Heysemî: Mecmau'z-Zevaid; C: 1/315 (Babu Vakti Salatis-Subhi, Mahmud b. Lebiyd el-Ensari, bunu Ahmed rivayet etti dedi.
- el-Bezzar; et-Taberanî (el-Kebir'de); Ebu Hureyre'den.
- el-Bezzar; Enes b. Malik'ten.
- el-Bezzar; et-Taberanî (el-Kebir'de) Bilal'den.
- el-Bezzar; , Katade'den, babası ve Ceddin'den.
- el-Taberanî (el-Kebir'de); Abdullah b. Mes'ud.
- et-Taberanî (el-Kebir'de); Havva'dan.
- el-Heysemî, Keşfu'l-Estar C: 1/93 (Babu'l isfar biha). Ebu Hureyre'den.
- 382 no'lu hadis, Enes ve Bilal'den.
- 384 no'lu hadis, Amr b. Katade babası ve dedesinden.
- İbn Mace: 672 no'lu hadis (Babu Vakti Salati'l Fecr)
- el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra; C: 1/457 Rafi b. Hadic'ten.
- İbn Hibban, 262 263, 264 birkaç kişiden.
- et-Tahavî, Şerhu Meani'l-Asar; C: 1/105.
- ez-Zeylaî: Nasbu'r-Raye; C: 1/235, 240.
- 12 no'lu hadis, Rafi b. Hadic, Bilal, Enes, Katade İbnu'n-Nu'man, İbn Mes'ud, Ebu Hureyre ve Havva el-Ensariye'den.
- ez-Zebiydi, Ukudu'l-Cevahir; C: 1/51, Ebu Hanife, Abdullah b. Dinar ve İbn et-Tayalisi; Ömer'den 59 no'lu hadis.
- el-Kettanî; (Nazmu'l-Mütenasir); 61 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen ravileri dokuz kişiye balığ olmuştur.

Hadis No: 26

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: «جِئْنَا فَقُلْنَا مِنْ غَزْوَةٍ، فَسَارَ بَيْلَةً، حَتَّى إِذَا أَدْرَسَتْهُ الْكَرَى عَرَسَ. وَقَالَ: بَيْلَالُ! لَكُلَا لَنَا اللَّيْلَ. فَصَلَّى بَيْلَالٌ مَا قَدَّرَ لَهُ. وَنَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابُهُ. فَلَمَّا تَفَارَقَ الْفَجْرُ اسْتَدَّ بَيْلَالٌ إِلَى رَاحِلَتِهِ. فَلَمْ يَسْتَقِظْ بَيْلَالٌ وَلَا أَحَدٌ مِنْ أَصْحَابِهِ حَتَّى ضَرَبَتْهُمْ الشَّمْسُ. فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أَوَّلَهُمْ إِسْتِقْبَاطًا فَفَزِعَ، رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: أَيُّ بَيْلَالٍ؟ فَقَالَ بَيْلَالٌ، أَخَذَ نَفْسِي الْيَدَى أَحَدَ بِنَفْسِكَ يَا أَبَى آتَك، أُمِّي يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: فَاتَّخَذُوا وَرَاحِلَهُمْ ثُمَّ تَوَضَّأَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَأَمَرَ بَيْلَالَ فَأَقَامَ الصَّلَاةَ. فَصَلَّى بِهِمُ الصُّبْحَ. فَلَمَّا فَضِيَ النَّبِيُّ ﷺ قَالَ: مَنْ نَبَى صَلَاةً فَلْيَصِلْهَا إِذَا ذَكَرَهَا فَإِنَّ اللَّهَ غَزَى وَجَلَّ، قَالَ: [وَأَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي.]

○ Ebu Hureyre (ra) anlatıyor;

«Allah'ın Resûlü (sav) Hayber gazvesinden dönüyordu. Bir gece uykusu bastırıncaya kadar -orduyla beraber-seyrine devam etti ve bir yerde konakladı. Bilal'e "Ey Bilal geceyi bizim

için nöbet tutarak geçir!" dedi Allah Resûlü (sav) ve ashabı uyuyunca Bilal gece kılabilirdiği kadar namaz kıldı. Fecir vakti -tam- yaklaşıyorken, Bilal devesinin dengine sırtını dayadı ve gözlerine uyku bastırınca, o da öylece uyuya kaldı. Ne Bilal ne de Allah Resûlü'nün (sav) ashabından güneş doğup ışıkları yüzlerine vuruncaya kadar kimse uyanmadı. Allah'ın Resûlü (sav) ilk uyananlardan olmuştu. Resulullah birden irkildi ve "Ey Bilal!" diye seslendi. Bilal; "Ey Allah'ın Resûlü senin nefsinı tutup -uykuda koyan Allah- benim de nefsimi tuttu babam anam sana feda olsun! Ey Allah'ın Resûlü!..." Allah Resûlü (sav); "Hayvanlarınaza -binerek- sürünüz" dedi. Sonra Allah Resûlü (sav) abdestini aldı ve sabah namazını -cemaatle- kılmak için ikamet getirmesini söyledi. Bilal de ikamet etti Onlarla sabah namazını kıldı. Namazı kıldıktan sonra; kim bir namazı unutarak -kılmazsa hatırlayınca -hemen-kılsın! çünkü Allah Azze ve Celle: "Namazı benim zikrim için kıl" buyurmuştur dedi.»

a. el-Buhari, Müslim, İmran b. Husayn⁽¹⁾, Ebu Katade⁽²⁾ ve Müslim, Ebu Hureyre'den ⁽³⁾.

b. Ebu Davud, Zı Mahber⁽⁴⁾ ve Amr b. Umeyye ed-Damri⁽⁵⁾ den.

c. en-Nesai; Cubeyr b. Mut'im⁽⁶⁾ ve Ebu Meryem es-Seluli'den⁽⁷⁾.

d. Ahmed, İbn Mes'ud'dan⁽⁸⁾ ve İbn Abbas'tan⁽⁹⁾.

e. et-Taberani: Bilal⁽¹⁰⁾, Cundeb⁽¹¹⁾, İbn Amr⁽¹¹⁾, Ebu Umame⁽¹²⁾ ve Ebu Cuhayfe'den ⁽¹³⁾.

f. el-Bezzar: Enes'den⁽¹⁵⁾.

a. el-Buhari: C: 1/147 (Babu'l-Ezanı ba'de Zihabi'l-vakti) Ebu Hureyre'den, Müslim C: 2/138 Ebu Hureyre'den.

b. Ebu Davud: C: 1/118, (Babu men name anı's-Salati ev nesiyeha) Ebu Hureyre'den. 437 no'lu hadis Ebu Katade el-Ensari'den. 445 no'lu hadis Zı Mahber el-Habeşi (Allah'ın Resûlü'ne (sav) hizmet etmekteydi.)

Aynı babta, Abdullah b. Mes'ud'dan 447 no'lu hadis.

c. en-Nesai: C: 1/297 (Babu Keyfe Yukda el-Faitu min es-Salati). Bureyde b. Ebi Meryem (babasından). Aynı babta Ebu Hureyre, Nafi b. Cubeyr babasından veya İbn Abbas ile Abdullah b. Mes'ud'dan.

d. Ahmed, C: 1/298, 302, 307.

e. et-Taberani.....

f. el-Bezzar: Keşfu'l-Estar C: 1/200. 396 no'lu hadis Enes'ten.

* Muhakkıkhı notu:

İbn Mace: C: 1/227 (Babu men name anı's-Salati ev nesiyeha) 697 no'lu Ebu Hureyre'den.

698 no'lu hadis Ebu Katade'den.

es-Sırac: Müsned'inde: C: 2/116.

- el-Muvatta: Sh: 19 (Babu'n-Nevmi ani's-Salati)
 24 no'lu hadis. Said İbnü'l-Museyyeb'den mürsel olarak.
 25 no'lu hadis Zeyd b. Eslem'den.
 – el-Heysemi; Keşfu'l-Estar'da C: 1/220 (Babu men name an salatin ev nesiyeħa)
 396 no'lu hadis; Enes'ten.
 397 no'lu hadis; Semure b. Cundub'dan.
 398 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 399 no'lu hadis; Abdullah'tan.
 400 no'lu hadis; Abdullah b. Mesud'dan.
 – el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid; C: 1/138, 324 (Babu men name an salatin ev nesiyeħa). Bunu Ahmed, el-Bezzar, et-Taberani ve Ebu Ya'la bu hadisi Abdullah b. Mes'ud'dan rivayet ederler. (Ebu Ya'la bunu ihtisarla rivayet etmiştir)
 Zi Mahber'den; el-Bezzar, et-Taberani, el-Kebir'de.
 el-Bezzar; Ebu Cuhayfe, Bilal ve Enes'ten.
 et-Taberani; (el-Kebir'de) Bilal'den.
 et-Taberani; (el-Evsat'ta) Ebu Hureyre'den.
 et-Taberani; Ubade'den.
 et-Taberani; İbn Abbas'tan.
 et-Taberani; Ebu Uname'den.
 – el-Beğevi; Şerhu's-Sünne'de C: 2/246 (Babu muraatu'l-vakti)
 el-Erv: C: 2.
 – ez-Zeylai; Nasbu'r-Raye'de C: 1/381 9 no'lu hadis. Ebu Hureyre İmran b. Husayn Amr b. Umayye ed-Damri (Zi Mahber), Abdullah b. Mes'ud ve Bilal'den.
 – et-Tahavi: C: 1/441.
 – el-Beyhaki; es-Sünen el-Kübra C: 1/403-405 (Babu'l-Ezani ve'l-ikameti li'l-faiteti)
 Ebu Hureyre, Katade (babasından), İmran b. Husayn, İbn Mes'ud, Amr b. Umayye ed-Damri'den.
 – el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasır Sh: 68.
 82 no'lu hadis. müellif bu hadisi 15 kişinin rivayet ettiğini söyler.

Hadis No: 27

عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «لَا صَلَاةَ بَعْدَ الصُّبْحِ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ وَلَا صَلَاةَ بَعْدَ الْعَصْرِ حَتَّى تَغْرُبَ الشَّمْسُ.»

○ Allah'ın Resûlü (sav)'dan Ömer İbnü'l Hattabin rivayet ettiği bir hadislerinde:

«Güneş doğuncaya kadar sabah namazından sonra namaz yoktur. Güneş batıncaya kadar da ikindi namazından sonra namaz yoktur.» buyurdu.

a. el-Buhari, Müslim, Ebu Said⁽¹⁾, Ebu Hureyre⁽²⁾, Ömer⁽³⁾, İbn Ömer⁽⁴⁾, Amr b. Anbe-se⁽⁵⁾, Ukbe b. Amir⁽⁶⁾ ve Aişe'den⁽⁷⁾.

b. el-Buhari; Muaviye'den⁽⁸⁾.

c. el-Bezzar; Enes⁽⁹⁾ ve İbn Mes'ud'dan⁽¹⁰⁾

d. Ahmed, Müsned'de; Zeyd b. Sabit⁽¹¹⁾, Sa'd b. Ebi Vakkas⁽¹²⁾, Semure⁽¹³⁾, Ka'b b. Murre⁽¹⁴⁾ ve Ebu Uname'den⁽¹⁵⁾.

e. İbn Safvan İbnü'l-Muattal'dan⁽¹⁶⁾.

f. et-Taberani; Ebu Zer'den⁽¹⁷⁾.

a. el-Buharî: C: 1/145 (Babu's-Salati ba'de'l Fecri hatla tertifi'a's-Semsu): İbn Abbas⁽¹⁾, İbn Ömer⁽²⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽³⁾.

b. el-Buharî: C: 1/146 (Babu la Yetaharra es-Salate kable gurubi's-Şems), Muaviye⁽¹⁾, Ebu Hureyre⁽²⁾ ve Ebu Said el-Hudri'den⁽³⁾.

c. Keşfu'l-Estar C: 1/191 (Babu'l-Evkat elleti nukrehu's-Salatu fiyha)

609 no'lu hadis; Muaz el-Karî'den.

610 no'lu hadis; Semure b. Cundub'dan.

611/612 no'lu hadis; Semure b. Cundub'dan.

613 no'lu hadis; Enes'den.

614 no'lu hadis; İbn Mes'ud'dan.

d. Ahmed, Müsned'de; C: 2/207 Amr b. Şuayb (babası ve ceddinden) C: 2/179, 211. Amr İbnu'l As'dan. (La Salate ba'de'l-Ğadati) lafzıyla.

C: 4/235 Ka'b b. Murre'den.

C: 4/321 Ka'b b. Murre'den.

e. (iki nüshada da boşluk bulunuyor)

f. et-Taberani: el-Mu'cemu'l el-Evsat'ta 1/58.

el-Mu'cemu'l-Kebir C: 19/228, 593 no'lu Kurre b. Ebi Kurre ve Ebu Esid'den.

* Muhakkıkların notu:

1. Ebu Davud C: 2/24 (Babu men rahhase fiyha iza kaneti's, şemsu murtefiaten)

1276 no'lu hadis İbn Abbas.

2. et-Tirmizî C: 2/276, 279 (Babu max Cae: "La Salate ba'de Salati'l-Fecri") 419 no'lu hadis.

Ebu İsa; et-Tirmizî, Abdullah b. Amr ve Hafsa'dan.

3. ed-Dare Kutnî; C: 1/246 (Babu Cevazi'n-Nafileti inde'l-Beytu Fi Cemiy'il-Ezmani)

10 no'lu hadis İbn Abbas.

4. el-Beyhaki; C: 2/465, 466 Sufyanu's Sevri İbn Vehb, Abdullah b. Amr İbnu'l As yoluyla.

5. el-Heysemi: Mecmau'z-Zevaid C: 2/218 (Babu Reka'teyyi'l-Fecr) Abdullah b. Amr'dan. Bunu el-Bezzar, et-Taberani (el-Kebir'de) et-Taberani: el-Evsat'ta, Ebu Hureyre'den.

6. ez-Zeblydi: Ukudu'l-Cevahir C: 1/53 (Babu'l-Evkat el-Mekruha) Ebu Said'den.

7. Ebu Avane: Müsned'de C: 1/379. (Babu beyani'l-Evkat elleti nuhiye ani's-salati fiyha) Ebu Said'den. Aynı babda, Ebu Hureyre⁽¹⁾, İbn Abbas⁽²⁾ ve Ömer İbnu'l-Hattab'dan⁽³⁾ ve Ebu Said el-Hudri'den⁽⁴⁾.

8. el-Kittani: Nazmu'l-Mütenasir Sh: 68. 83 no'lu hadis. Bu hadisin geçtiği babda 22 sahabe ek olarak; Muaz b. Afrac⁽¹⁾, Seleme İbnu'l-Ekva⁽²⁾ ve Abdullah es-Sanabihiyi⁽³⁾ ve (Abdullah) b. Amr⁽⁴⁾ zikredilmiştir.

Hadis No: 28

عَنْ عُلَمَانَ بْنِ عَفَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، حِينَ نَبَى مَسْجِدَ الرَّسُولِ ﷺ، قَالَ: «إِنَّمَا
قَدْ أَكْثَرْتُمْ، وَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ بَنَى لِلَّهِ مَسْجِدًا (وَفِي رِوَايَةٍ
يَتَّبَعِي بِهِ وَجْهَ اللَّهِ) بَنَى اللَّهُ لَهُ نَيْلًا فِي الْجَنَّةِ»

○ Osman b. Affan (ra) yoluyla gelen bir hadiste,
«Allah Resûlü'nün (sav) Mescidi -yeniden- inşa edildiğinde

Osman (ra): "Siz çok söylendiniz, ben Allah'ın Resûlü'nden (sav); "Kim (Allah'ın rızasını dileyerek) bir mescid yaparsa, Allah'ta ona cennette bir ev bina eder." dediğini duydum diyor.

a. el-Buhari ve Müslim; Osman b. Affan'dan⁽¹⁾.

b. et-Tirmizi; Enes'den⁽²⁾.

c. en-Nesai, Amr b. Anbes'e'den⁽³⁾.

d. İbn Mace; Ömer⁽⁴⁾, Ali⁽⁵⁾ ve Cabir b. Abdillâh'dan⁽⁶⁾.

e. Ahmed, İbn Abbas⁽⁷⁾, İbn Ömer⁽⁸⁾, Vasile İbnu'l-Eska⁽⁹⁾ ve Esma binti Yezid⁽¹⁰⁾.

f. et-Taberani; Ebu Bekri's-Sıddık⁽¹¹⁾, İbn Ömer⁽¹²⁾, Nebit b. Şurayt⁽¹³⁾, Ebu Uame⁽¹⁴⁾, Ebu Zer⁽¹⁵⁾, Ebu Karsafe⁽¹⁶⁾, Ebu Hureyre⁽¹⁷⁾ ve Aişe⁽¹⁸⁾ den.

g. er-Raflî⁽¹⁹⁾, Abdullah b. Ebi Evfa'dan⁽²⁰⁾.

h. İbn Asakir; Muaz b. Cebel⁽²¹⁾ ve Ummu Habibe'den⁽²²⁾.

a. el-Buhari C: 1/116 (Babu men bena mesciden) 65 no'lu hadis. Osman b. Affan'dan. Müslim; C: 2/68 (Babu Fadli Bina'il-mescidi) 24, 25 no'lu hadisler Osman b. Affan'dan. C: 8/221 (Kitabu'z-Zuhd: Babu Fadli binai'l-mesacid) Osman b. Affan'dan.

b. et-Tirmizi; C: 2/237 (Babu Ma Cae fi Fadli binai'l mesacid) 328 no'lu hadis. Osman b. Affan'dan.

Aynı bapta: Ebu Bekr⁽¹⁾, Ömer⁽²⁾, Ali⁽³⁾, Abdullah b. Amr⁽⁴⁾, Enes⁽⁵⁾, İbn Abbas⁽⁶⁾, Aişe⁽⁷⁾, Ummu Habibe⁽⁸⁾, Ebu Zerr⁽⁹⁾, Amr b. Anbes'e⁽¹⁰⁾, Vasile İbnu'l-Eska⁽¹¹⁾, Ebu Hureyre⁽¹²⁾ ve Cabir b. Abdillâh'tan⁽¹³⁾.

Ebu İsa (et-Tirmizi): Osman'ın hadisi. "Hasen Sahih"tir. 319 no'lu hadis Enes'ten rivayet edilmiştir. der.

c. en-Nesai; C: 2/31 (el-Fadlu fi bina'il Mesacidi) 1 no'lu hadis Amr b. Abese'den.

d. İbn Mace; C: 1/243 (Kitabu'l-Mesacidi ve'l Cemaat)

735 no'lu hadis: Ömer İbnu-Hattab'dan.

736 no'lu hadis: Osman b. Affan'dan.

737 no'lu hadis: Ali b. Ebi Talib'den.

738 no'lu hadis: Cabir b. Abdillâh'tan.

e. Ahmed, Müsned: C: 1/30-53, Ömer İbnu'l Hattab'dan.

C: 1/61, 71, Osman b. Affan'dan.

C: 1/241. İbn Abbas'tan.

C: 2/221, 296, 386, 412, 498 Ebu Hureyre'den.

C: 6/461 Esma binti Yezid'den.

f. et-Taberani; C: 8/267, 268.

7889 no'lu hadis Ebu Uame'den.

g. Ebu Ya'la Müsned'de; C: 1/390, 391. (Babu Fadiyletu'l Mesacidi ve Sevabuha) Osman b. Affan'dan.

* Muhakkıklık notu:

1. ed-Darîmî; C: 1/323 (Babu men bena li'Ulahi mesciden) Osman b. Affan'dan.

2. Sahihu't-Tergib: C: 1/109 (et-Tergibu fi bi'nai'l-Mesacidi) 264 no'lu hadis. Osman b. Affan'dan. Aynı bapta; Ebu Zerr, Ömer İbnu'l-Hattab, Cabir, Enes, Abdullah b. Amr, Vasile İbnu'l-Eska ve Ebu Hureyre'den.

3. el-Beyhaki: es-Sünen el-Kübra'da. C: 2/473 (Babu Fadli'l Binai'l-Mesacidi) Osman b. Affan, Ebu Zerr ve el-A'meş'ten merfu olarak.

4. el-Heysemî; Mecmau'z-Zevaid: C: 2/7 Babu Binai'l Mesacid)

Ahmed, et-Taberani; Abdullah b. Amr'dan.

Ahmed, el-Bezzar: Vasile İbnu'l-Eska'dan.

Ahmed, et-Taberani: İbn Abbas'dan.

el-Bezzar, et-Taberanî: (es-Sağir'de): Ebu Zerr'den.

et-Bezzar, et-Taberanî (el-Evsat'ta): Ömer'den.

et-Taberanî, el-Evsat'ta; Ebu Hureyre'den.

Aynu babta; Aişe, Ebu Bekri's-Siddık, Ebu Hureyre, İbn Abbas, Ebu Uname, Esma binti Yezid, (Nebit b. Şurayt) ve Ebu Karsafe'den rivayetler vardır.

h. el-Heysemlî, Keşfu'l-Estar; C: 1/203.

(Babu'l-Mesacid)

401 no'lu hadis: Ebu Zerr'den.

402 no'lu hadis: İbn Abbas'tan.

403 no'lu hadis: İbn Ömer'den.

404 no'lu hadis: Aişe'den.

405 no'lu hadis: Ebu Hureyre'den.

6. el-Heysemlî, Mevarıdu'z-Zaman; C: 1/97 (Babu ma cae fi'l-Mesacidi) 299/300 no'lu hadisler Ömer İbnü'l-Hattab'dan.

301 no'lu hadis Ebu Zerr'den.

7. el-Hatib. Tarihu Bağdad; C: 5/35. İbn Ömer'den.

C: 9/95 Amr b. Şuayb (babası ve Ceddinden)

8. Ebu Nuaym, Hilfyetu'l-Evliya;

C: 2/190 C: 4/217 Ebu Zerr'den.

C: 5/24 C: 8/319 Vasile İbnü'l-Eska'dan.

9. el-Kittanî, Nazmu'l-Mütenasır; Sh: 53, 55 no'lu hadis.

10. el-Elbanî, Sahihu Camiu'l-Hadis; (6003-6007) no'lu hadisler.

11. el-Elbanî, Tahricu hadisi'l-Mışkat;

3385 no'lu hadis Amr b. Abese ve Ömer'den.

Hadis No: 29

عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «بَشِّرِ الْمَثَائِينَ فِي الظُّلَمِ بِالنُّورِ الْقَامِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ».

○ Şehl b. Sad'den (ra); Allah'ın Resûlü (sav) -şöyle- söyledi diyor:

«Karanlıklarda çokça -mescidlere gidenleri, kıyamet günü tam bir nurla (nurlandırılacaklarını) müjdle!»

a. Ebu Davud, et-Tirmizî, Bureyde'den⁽¹⁾

b. İbn Mace ve el-Hakım, Enes⁽²⁾ ve Şehl b. Sa'd'dan⁽³⁾.

c. et-Taberanî: Zeyd b. Harise⁽⁴⁾, İbn Abbas⁽⁵⁾, İbn Ömer⁽⁶⁾, Ebu Uname⁽⁷⁾, Ebu'd-Derda⁽⁸⁾, Ebu Hureyre⁽⁹⁾ ve Aişe'den⁽¹⁰⁾.

d. el-Bezzar: Ebu Musa el-Eş'arî'den⁽¹¹⁾.

e. et-Tayallî, Müsned'd: Ebu Said el-Hudri'den⁽¹²⁾.

f. İbn Şahin, et-Tergîb'd de Harise b. Vehb'den⁽¹³⁾.

g. Ebu Musa el-Medîni, Hutaym el-Haddani'den.

h. Said b. Mansur, Ata b. Yesar'dan⁽¹⁴⁾, Mürsel olarak.

a. Ebu Davud; C: 1/154 (Babu Ma Cae fi'l-Meşyi ile's-Salati fi'z-zulemi) 561 no'lu hadis. Bureyde'den.

et-Tirmizî; C: 1/435 (Babu ma Cae fi fadli'l-ışa'i ve'l-fecri) 223 no'lu hadis Bureyde el-Eslemî'den.

Ebu İsa, bu hadis bu vecihle Ğarîb tir dedi. Aynı zamanda "merfu" sahîh müsneddîr. Sahabeye yükseltülmüş, ancak Allah'ın Resûlüne (sav) isnad edilmemiştir.

b. İbn Mace; C: 1/256, 257 (Babu'l-Meşyi ile's-Salati) 780 no'lu hadis, Sehl b. Sa'd es-Saidi'den.

781 no'lu hadis, Enes b. Malik'ten..

el-Hakim, el-Mustedrek'te; C: 1/212 (Kitabu'l-İmame ve Salati'l-Hicab) Sehl b. Sa'd es-Saidi.

et-Telhis (el-Mustedrekin hamlişinde) el-Buhari, Müslim'in şartuna göre sabit ve Enes'ten merfu olarak.

c. et-Taberani, el-Mu'cemu'l-Kebir'de; C: 12/358, 13335 no'lu hadis. Abdullah b. Ömer'den.

- ed-Darimi; C: 1/331 (Babu Fadli'l-Meşyi ile'l-Mesacidi Fi'z-Zulemi) Ebu'd-Derda'dan.

- İbn Huzeyme, Sahihinde: C: 2/377 (Babu Fadli'l-Meşyi ile's-salati fi'z-Zulemi)

1498 ve 1499 no'lu hadisler. Sehl b. Sa'd. es-Saidi'den.

- el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an: Sh: 120. (Babu'l-Meşyi ilac's-salat) 422 no'lu hadis Ebu'd-Derda'dan.

- el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da: C: 1/217 (Babu'l-Meşyi ile'l Mesacidi fi'z-Zulemi) Ebu Musa el-Eş'ari'den.

- Sahihut-Tergib: 313 no'lu hadis, Bureyde'den. Tahricini Ebu Davut ve et-Tirmizi'ye nisbet eder.

el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir: 60 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Ravileri 15'e bağı olmuştur.

Hadis No: 30

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ أَكَلَ ثُومًا أَوْ بَصَلًا فَلْيَغْتَرِلْ أَوْ لِيَغْتَرِلْ مَسْجِدَنَا وَلْيَقْعُدْ فِي بَيْتِهِ»

○ Enes b. Malik'ten (ra); Allah Resûlü (sav):

«Kim sarımsak veya soğan yerse, bize (veya) mescidimize yaklaşmasın. Evinde otursun.» dedi.

a. el-Buhari, Müslim, Enes⁽¹⁾, Cabir b. Abdillahi⁽²⁾ ve İbn Ömer'den⁽³⁾.

b. Müslim: Ebu Hureyre'den⁽⁴⁾.

c. Ahmed: Makil b. Yesar'dan⁽⁵⁾.

d. et-Taberani: Ebu Bekri's-Sıddık⁽⁶⁾, Beşir el-Eslemi⁽⁷⁾, Huzeyme b. Sabir⁽⁸⁾, Abdullah b. Zeyd⁽⁹⁾, Ebu Sa'lebe⁽¹⁰⁾ ve Ebu Said el-Hudri'den.

e. el-Bezzar: Cabir b. Semure'den⁽¹²⁾.

a. el-Buhari: C: 1/207 (Babu Ma Cae fi's-Sumi İbn Ömer, Cabir b. Abdillahi ve Enes'ten.

el-Buhari: C: 2/213 (Babu Ma Yukrehu mine's-Sumi ve'l-Basali) Enes, Cabir b. Abdillahi'tan.

b. Müslim; C: 2/79, 80 (Babu nehyu men ekele sumen ev basalen...)

İbn Ömer, Enes, Ebu Hureyre Cabir b. Abdillahi ve Ebu Said'den.

c. Ahmed, Müsned'de: C: 3/400.

d. et-Taberani: el-Mu'cem'de: C: 2/28.

1225 no'lu hadis Beşirü'l-Eslemi'den.

Muhakkıkın notu:

el-Heysemi: Mevaridu'z-Zaman: 100 (Babu ma cai fi man'i sahibi'r- raihati'l- habise-ti...)

317 no'lu hadis; Huzeyfe'den.

318 no'lu hadis; Ebu Said el-Hudri'den.

319 no'lu hadis; el-Muğire b. Şu'be'den.

– İbn Mace; C: 1/324 (Babu men ekele es-Sume...)

Aynı babta, İbn Ömer, Enes b. Malik, Ebu Hureyre, Cabir b. Abdillâh ve Huzeyfe'den.

Ebu Avane, Müsned; C: 1/411 (Babu'n Nehyi an ekli'l-Basali ve'l-Kurrasi);

Cabir b. Abdillâh, Ebu Hureyre ve Ebu Said el-Hudri'den.

– en-Nesai; C: 2/43 (Babu men yumnau mine'l-Mescidi) Cabir'den.

– Ebu Davud; C: 3/300 (Babu men ekele's sume) 3822 no'lu hadis. Cabir b. Abdillâh'dan.

3824 no'lu hadis; Huzeyfe'den.

Ebu Avane; Müsned'de; C: 1/411.

(Babu'n-nehyi an ekli'l-basali ve'l-kurrasi)

3825 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

3826 no'lu hadis; el-Muğire b. Şu'be'den.

3827 no'lu hadis; Muaviye b. Kurra (babasından bu anlam.

el-Heysemi, Keşfu'l Estar; C: 1/207.

(Babu men ekele muntinen...)

410 no'lu hadis; Cabir b. Semure (Ceddin'den).

Ez-Zeylâl Mecmau'z-Zevâid; C: 2/17.

(Babu fiymen ekele sumen...) Ma'kul b. Yesar'dan. et-Taberânî, el-Kebir ve es-Sağir'de.

Ebu Ya'la, Enes'ten.

el-Bezzar; Cabir b. Semure.

et-Taberânî; el-Evsat'ta, Ebu Bekri's-Sıddık'tan.

et-Taberânî; el-Evsat ve el-Kebir'de, Abdullah b. Zeyd'den.

et-Taberânî; el-Kebir'de; Huzeyme'den.

et-Taberânî; el-Kebir'de; Beşirü'l-Eslemî'den.

et-Taberânî; el-Kebir'de; Ebu Sa'lebe'den.

– el-Kıtanî, Nazmu'l-Mütenasir;

56 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Ravilerinin adedi 20 kişiye ulaşmıştır.

Hadis No: 31

عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مِفْتَاحُ الصَّلَاةِ الطُّهُورُ، وَتَحْرِيمُهَا التَّكْبِيرُ وَتَحْلِيلُهَا التَّسْلِيمُ»

○ Ali b. Ebi Talib'den (ra) yoluyla gelen bir hadiste; Allah'ın Resûlü (sav);

«Namazın anahtarı, temizlik, (dünya kelimasını onda) haram kılma tekbir, (dünya kelimasının) helal kılınışı teslim (selam) iledir» buyurdu.

a. Ebu Davud, et-Tirmizî; Ali'den⁽¹⁾.

b. et-Tirmizî; Cabir⁽²⁾ ve Ebu Said'den⁽³⁾.

c. ed-Darîmî; Cabir b. Abdillâh⁽⁴⁾.

d. et-Taberânî; İbn Abbas⁽⁵⁾ ve İbn Mes'ud'dan⁽⁶⁾.

e. İbn Adiyy; Enes'ten⁽⁷⁾.

a. Ebu Davud; C: 1/16 (Babu'l-Vudui) 61 no'lu hadis, Ali'den... (Babu's-salat) 73 no'lu hadis.

b. et-Tirmizî; C: 1/8 (Babu mace enne miftahe's-salati et-Tahuru) 3 no'lu hadis Ali'den. Ebu İsa; "Bu hadis bu babtaki en sahlh hadistir" dedi. Yine bu babta Cabir ve Ebu Said el-Hudri'den rivayetler vardır.

- et-Tirmizî; C: 1/359 (Babu miftahe's-salati et-Tuhuru) Ebu Said el-Hudri'den ve Aişe'den.

c. ed-Darakutnî; C: 1/359 (Babu miftahu's-salati et-Tuhuru) Ebu Said el-Hudri, Ali b. Ebi Talib ve Abdullah b Zeyd'den.

d. ....

e. ....

* Muhakkıkin notu:

Ahmed, Müsned'de; C: 1/123, 129, C: 3/340 14715 no'lu hadis.

İbn Mace; C: 1/101 (Babu, miftahu's-Salati) 275 no'lu hadis. Muhammed İbnu'l-Hanefiye (babasından) 276 no'lu hadis. Ebu Said el Hudri'den.

- ed-Darimî; C: 1/175 (Babu, miftahu's-Salati et-Tuhuru) -Muhammed İbnu'l-Hanefiye'den.

ed-Diyau'l-Makdisi: (el-Muhtara)

C: 1/243. Abdullah b. Muhammed b. Akıl Muhammed İbnu'l-Hanefiye'den.

- ez-Zeylai, Nasbu'r-Raye: C: 1/303 (Babu, sifati's-Salati)

2 no'lu hadis Ali, Ebu Said el-Hudri, Abdullah b. Zeyd, İbn Abbas'tan.

- İbn Hacer: ed-Dıraye'de: C: 1/126 (Babu, sifati's-salati) 139 no'lu hadis. Ali b. Ebi Talib'ten. Aynı babta Abdullah, Zeyd b. Asım, İbn Abbas'tan.

- el-Beyhakî: es-Sünen el-Kübra'da; C: 2/173 (Kitabu's-Salat) Abdullah b. Mes'ud'dan.

- et-Tahavi, Şerhu Meanl'l-Asar; C: 1/273 Ali b. Ebi Talib'ten.

- ez-Zebiydi, Ukudu'l-Cevahir'de; C: 1/56. (Sifatu's-Salati), Ebu Hanife, Ebu Şa'ban'dan. Ebu Nadra ve Ebu said el-Hudri'den (el-Vudu'u miftahu's-salati) lafzıyla. Müellif hadisin tüm yollarını tesbit etmiştir.

- Ebu Nuaym, Hilye'de; C: 7/124, C: 8/372. el-Hatib: Tarihu Bağdad: C: 1/197.

- İbn Ebi Şeybe, el-Musannefte; C: 1/230, 922 (Kitabu's-Salavat) Bu babta İbn Abbas ve Aişe'den rivayetler vardır.

el-Kettanî: Nazmu'l-Mütenasır; Sh: 57. 66 no'lu hadis.

el-Ezhar'dan naklen. Yedi kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 32

عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: كَانَ النَّبِيُّ ﷺ «يَفْتَحُ صَلَاتَهُ

بِ (بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ)

○ Abdullah b. Abbas'tan (ra); diyor ki:

«Allah'ın Resûlü (sav) namazını Bismillahirrahmanirrahim ile açardı.»

a. el-Hakim; Enes⁽¹⁾, İbn Abbas⁽²⁾, Ebu Hureyre⁽³⁾ ve Ummu Seleme'den⁽⁴⁾.

b. ed-Dare Kutnî; Osman⁽⁵⁾, Ali⁽⁶⁾, Cabir b. Abdullah⁽⁷⁾, el-Hakem b. Umeyr⁽⁸⁾, İbn Ömer⁽⁹⁾, Ammar b. Yasir⁽¹⁰⁾, en-Nu'man b. Beşir⁽¹¹⁾ ve Aişe'den⁽¹²⁾.

c. el-Beyhakî; Ubeyy b. Ka'b⁽¹³⁾ ve Semure b. Cundub'ten⁽¹⁴⁾.

d. el-Hatib (Kitabu'l-Besmele); Bureyde⁽¹⁵⁾, Bişr (veya) Beşir b. Muaviye⁽¹⁶⁾, Hüseyin b. Arfata⁽¹⁷⁾ ve Mücahid b. Sevr'den⁽¹⁸⁾.

e. eş-Şafîî; mühacir ve ensardan bir cemaattan⁽¹⁹⁾.

a. el-Müstedrek: C: 1/232, 233 (Kitabu's-salat) Ebu Hureyre, Enes b. Malik'ten. el-Hakim buna ek olarak; Ali, Talha b. Ubeydillah, Cabir b. Abdullah ve Abdullah b. Ömer. el-Hakem b. Umayr eş-Sümalî. en-Nu'man b. Beşir, Semure b. Cundub, Bureyde el-Eslemî ve Aişe'den rivayetler vardır.

b. ed-Darekutnî; es-Sünen'de; C: 1/302 (Babu Vucubi kıraatı Bismillahirrahmanirrahim) ve'l-cehri biha)

1, 2, 3 no'lu hadisler; Ali b. Ebi Talib'ten.

4, 5 no'lu hadisler; Ali ve Ammar'dan.

6, 7, 8, 9 no'lu hadisler; İbn Abbas'tan.

10, 11, 12, 13 no'lu hadisler; İbn Ömer'den.

14, 15 no'lu hadisler; Said b. Ebi Hela'dan.(Said b. Ebi Talha'da veya Said b. Ebi Hilal de olabilir)

16 no'lu hadis; Halid b. Yezid'den.

17, 18, 19, 20 no'lu hadisler; Ebu Hureyre'den.

21 no'lu hadis; Ummu Seleme'den.

22, 23, 24, 25, 26 no'lu hadisler; Enes b. Malik'ten.

27 no'lu hadis; en-Nu'man b. Beşir'den.

31 no'lu hadis; el-Hakem b. Umeyr'den.

32 no'lu hadis; Aişe'den.

c. el-Beyhakî; es-Sünen el-Kübra; C: 2/46-50 (Babu İftitahî'l-kıraatı fî's-Salatı bi-Bismillahirrahmanirrahim ve'l-cehri biha tza cehera bi'l-fatihati).

Bu babta; Enes b. Malik, Ebu Hureyre ve İbn Abbas'tan rivayetler vardır.

* Muhakkıkın notu:

Ebu Davud; C: 1/208 (Babu men cehera biha 786, 788 no'lu hadisler İbn Abbas'tan). et-Tirmizî: (Babu men rea-el-cehra)

245 no'lu hadis İbn Abbas'tan. Allah'ın Resulü'nün (sav) ashab'ından ilim ehli olan sahabilerden; Ebu Hureyre, İbn Ömer, İbn Abbas, İbnü'z-Zubeyr, kendilerinden sonra da Tabiunun bazıları "Besmeleyi" cehren okumuşlardır. İmam eş-Şafîî bu kavli tercih etmiştir.

- İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; C: 1/412 (Babu men kane yecheru biha); İbn Ömer, İbnü'z-Zubeyr ve Ömer'den.

et-Tahavî: Şerhu Meani'l-Asar; C: 1/199-200 (Babu Kıraatı Bismillahirrahmanirrahimi fî's-salatı) Ebu Hureyre, Ummu Seleme ve Nuaym el-Mucemmer.

- ez-Zeylatî, Nasbu'r-Raye'de; C: 1/323, 326.

9 no'lu hadis. Nuaym el-Mucemmer'den. Ayrıca İbn Abbas, Ali b. Ebi Talib, Ummu Seleme İbn Ömer'den cehre dair rivayetler vardır.

- İbn Hacer, ed-Diraye; C: 1/130 (Babu Şifati's-salatı) 149 no'lu hadis.

e. Heysemlî, Mecmau'z-Zavaid; C: 1/109. (Babu'n fî Bismillahirrahmanirrahimi) Ali, Ammar, İbn Ömer ve Bureyde'den.

- Ebu Avane, Müsned; C: 1/251, 499 no'lu hadis. Nuaym el-Mucemmer'den.

- el-Kettanî, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 60. 71 no'lu hadis. Hadis ravilerinden Mu-

Hadis No: 33

عَنْ مَالِكِ بْنِ الْحُوَيْرِثِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ كَانَ إِذَا كَبَّرَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُعَاذِيَ بِهِمَا. وَإِذَا رَكَعَ رَفَعَ يَدَيْهِ حَتَّى يُعَاذِيَ بِهِمَا أَدْنَاهُ، وَإِذَا رَفَعَ رَأْسَهُ مِنَ الرُّكُوعِ، فَقَالَ سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمِدَهُ. فَقُلْ بِحَقِّ ذَلِكَ.

○ Malik İbnü'l-Huveyris'ten (ra) gelen bir rivayette; Allah'ın Resûlü (sav) tekbir getirince, ellerini kulakları hizasına kadar kaldırıyordu. Ruku'a varınca yine ellerini iki kulağı hizasına kadar kaldırıyordu, (yine) başını Ruku'dan kaldırırken (aynı şekilde ellerini iki kulağı hizasına kaldırıyordu) sonra «Sami'allahu li men hamideh(u)» derdi.

a. el-Buhari ve Müslim; İbn Ömer⁽¹⁾ ve Malik İbnü'l-Huveyris'ten⁽²⁾.

b. Müslim; Vail bir Hucr'dan⁽³⁾.

c. Dört Sünen sahibi Ali'den⁽⁴⁾.

d. Ebu Davud; Sehl b. Sa'd⁽⁵⁾, İbnü'z-Zubeyr⁽⁶⁾, İbn Abbas⁽⁷⁾, Muhammed b. Mesleme

(8), Ebu Esid⁽⁹⁾, Ebu Humeyd⁽¹⁰⁾, Ebu Katade⁽¹¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽¹²⁾.

e. İbn Mace: Enes⁽¹³⁾, Cabir b. Abdullah⁽¹⁴⁾ ve Umeyr el-Leysi'den⁽¹⁵⁾.

f. Ahmed: el-Hakem b. Umeyr⁽¹⁶⁾ ve el-A'rabî'den⁽¹⁷⁾.

g. el-Beyhakî: Ebu Bekri's-Siddîk⁽¹⁸⁾ ve el-Bera'dan⁽¹⁹⁾.

h. ed-Darekutnî: Ömer İbnü'l-Hattab⁽²⁰⁾ ve Ebu Musa el-Eş'arî'den⁽²¹⁾.

i. et-Taberanî: Ukbe b. Amir⁽²²⁾ ve Muaz b. Cebel'den⁽²³⁾.

a. el-Buhari: C: 1/179 (Babu rafi'l-yedeyn...) Salim b. Abdullah'tan.

el-Buhari: C: 1/179 (Babu rafi'l-yedeyni iza kebbira ve iza rekea)

Salim b. Abdullah ve Abdullah b. Ömer'den.

b. Müslim: C: 2/6 (Babu istihbabi rafi'l-yedeyni) Salim b. Abdullah'tan babasından, Malik İbnü'l-Huveyris'den, İbn Cüreyc yoluyla mürsel olarak. Said b. Katade, Ebu Hureyre'den. Bu Ali'nin ve Ebu Hureyre'nin mezhebidir.

c. Ebu Davud; C: 1/194 (Babu iftitahi's-Salati)

729 no'lu hadis; Vail b. Hucr'dan.

730 no'lu hadis; Ebu Humeyd es-Saidî'den.

737 no'lu hadis; Abdülcabbar b. Vail ve babasından.

738 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

739 no'lu hadis; Abdullah İbnü'z-Zubeyr'den.

741 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

744 no'lu hadis; Ali'den.

745 no'lu hadis; Malik İbnü'l-Huveyris'ten.

d. et-Tirmizî; C: 2/6 (Babu ma cae fi neşri-yedeyn inde't-Tekbiri)

239 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

C: 2/35 (Babu cae fi rafi'l-yedeyni-inder-ruku'i) 255 no'lu hadis Abdullah b. Ömer'den.

Ebu İsa; bu babta; Ömer, Ali, Vail b. Hucr, Malik İbnü'l-Huveyris, Enes, Ebu Hureyre, Ebu Humeyd, Ebu Said, Sehl b. Sa'd'dan, Muhammed b. Seleme, Ebu Katade, Ebu Musa el-Eş'arî, Cabir ve Umeyr el-Leysi'den.

İbn Ömer'in hadisi Hasan, Sahih'tir dedi. Malik, Ma'mer, el-Evzai, İbn Uyeyne ve Abdullah İbnü'l-Mübarek, Ahmed, eş-Şafii ve İshak böyle söylemediler.

e. İbn Mace: C: 1/264 (Babu iftitahi's-Salati)

803 no'lu hadis; Ebu Humeyd es-Saidî'den.

858 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

859 no'lu hadis; Malik İbnü'l-Huveyris'ten.

860 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

861 no'lu hadis; Umeyr b. Hubeyd el-Leysi'den.

862 no'lu hadis; Ebu Katade b. Ribî'den.

863 no'lu hadis; Ebu Humeyd es-Saidî'den.

864 no'lu hadis; Ali b. Ebi Talib'ten.

865 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

866 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

867 no'lu hadis; Vail b. Hucr'dan.

f. ed-Darekütü: C: 1/287. (Babu zikr'l-Tekbiri ve raf'i'l-Yedeyni Zinde'l-İftitah ve'r-Rukul ver-Rafi' minhu) Ali, Abdullah b. Ömer, Enes, Vail b. Hucr ve Malik İbnu'l-Huveyris'den.

Ahmed; C: 1/386, 442, 443.

* Muhakkıklık notu:

el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra'da; C: 2/23-27 (Rafu'l-Yedeyni fi't-Tekbiri fi's-salatı) İbn Ömer'den.

Bu babta; Ebu Humeyd es-Saidi, Ali, Vail b. Hucr, Malik İbnu'l-Huveyris, Katade ve Ebu Hureyre olmak üzere ayrıca on sahabiden daha rivayet edilmiştir.

ed-Darımî: C: 2/285 (Babu't-Tekbiri'nde Hafdin ve rafin) Ebu Hureyre'den.

- İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; C: 1/234-235. Abdullah b. Ömer, Vail b. Hucr, Malik İbnu'l-Huveyris'ten. Sonra sahabeden kimlerin bununla amel ettiğini zikreder.

- Ebu Avane, Müsned'de; C: 2/97 Vail b. Hucr'dan.

- ez-Zeylal, Nasbu'r-Raye'de; (Kitabu's-Salat), Abdullah b. Ömer'den (Babu sifati's-salat) 140-142 no'lu hadisler Ebu Humeyd'den.

- İbn Huzeyme: C: 1/232-456 no'lu hadis. Abdullah b. Ömer'den.

- en-Nesai: C: 2/124 (Kitabu'l-iftitah rafu'l-yedeyni medden) Ebu Hureyre'den C: 2/182 (Rafu'l-yedeyni fir-Rukui) Malik İbnu'l-Huveyris ve Abdullah b. Ömer'den.

- el-Heysemî: Mecmau'z-Zevaid'de C: 2/101 (Babu raf'i'l-yedeyni fi's-salatı) Abdullah b. Mes'ud, Cabir b. Abdillahi, Enes ve Muaz b. Cebel'den.

- el-Heysemî: Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 132 (Babu sifati's-Salatı) 485-489 no'lu hadisler Vail b. Hucr'dan.

- et-Tahavi: Şerhu Mean'l-Asar'da; C: 1/222, 223. Ali b. Ebi Talib, Abdullah b. Ömer, Zeyd, Ebu Humeyd es-Saidi, Vail b. Hucr Malik İbnu'l-Huveyris ve Ebu Hureyre'den.

- el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir; Sh: 58. 67 no'lu hadis. Bu hadisin 23 ravisinin olduğunu beyan etmiştir.

Hadis No: 34

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، دَكَّنَا نَقُولُ فِي الصَّلَاةِ حَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ: السَّلَامُ عَلَى اللَّهِ، السَّلَامُ عَلَى فَلَانٍ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ ذَاتَ يَوْمٍ: إِنَّ اللَّهَ هُوَ السَّلَامُ فَإِذَا قَعَدَ أَحَدُكُمْ فِي الصَّلَاةِ، فَلْيَقُلْ:

○ Abdullah b. Abbas (ra) diyor ki: «Biz Allah'ın Resûlü'nün (sav) ardında namaz kıldığımızda, Allah'a Selam olsun, filana selam olsun derdik. Bir gün Allah Resûlü (sav);

«Es-selam olan- Allah'dır. Biriniz namaza oturunca: »

التَّحِيَّاتُ لِلَّهِ وَالصَّلَوَاتُ وَالطَّيَّاتُ السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا النَّبِيُّ وَرَحْمَةُ اللَّهِ وَبَرَكَاتُهُ.
السَّلَامُ عَلَيْنَا وَعَلَى عِبَادِ اللَّهِ الصَّالِحِينَ

desin. Bunu dediğinde gökte ve yerde ne kadar salih kul varsa hepsine ulaşır.

أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ.

deyip, sonra duadan dilediğini seçip -okusun-."» buyurdu.

a. el-Buhari ve Müslim, İbn Mes'ud'dan⁽¹⁾,

b. Müslim; İbn Abbas⁽²⁾ ve Ebu Musa el-Eşari'den⁽³⁾,

c. el-Hakim; Ömer⁽⁴⁾ ve Cabir'den⁽⁵⁾,

d. Ebu Davud; İbn Ömer⁽⁶⁾ ve Semure b. Cundub Tan.

e. el-Beyhaki; Aişe'den⁽⁸⁾.

f. et-Taberani; Ali⁽⁹⁾, İbnu'z-Zubeyr⁽¹⁰⁾, Muaviye b. Ebi Süfyan⁽¹¹⁾, Selman⁽¹²⁾ ve Ebu Humejd es-Saidi'den⁽¹³⁾,

g. İbn Merdeveyh: Kitabul't-Teşehhüd'de Ebu Bekri's-Sıddık⁽¹⁴⁾, Talha b. Ubeyddillah⁽¹⁵⁾, Enes⁽¹⁶⁾, Huzeyfe⁽¹⁷⁾, el-Huseyn b. Ali⁽¹⁸⁾, İbn Ebi Evfa⁽¹⁹⁾ el-Fadl b. Abbas⁽²⁰⁾, Ebu Said⁽²¹⁾, Ebu Hureyre⁽²²⁾ ve Ummu Seleme'den⁽²³⁾,

a. el-Buhari; C: 1/202 (Babu't-Teşehhüd fi'l-Ahire) Abdullah'dan. C: 7/127 (Babu es-Selamu ismun min esmaillah) Abdullah'tan.

b. Müslim: C: 2/14 (Babu't-Teşehhüd fi's-Salati) İbn Mes'ud ve İbn Abbas'tan.

c. el-Hakim: C: 1/266 (Kitabu's-Salat) Ömer ve Cabir'den ayrı ayrı yollardan.

d. Ebu Davud: C: 1/254 (Babu't-Teşehhüd) 928 no'lu hadis. İbn Mes'ud'dan. Bu babta İbn Ömer'den de rivayet vardır.

e. el-Beyhaki, es-Sünen, el-Kübra'da; C: 2/138 (Babu mübteden fardit-Teşehhüdi), Abdullah b. Mes'ud, Abdullah b. Ömer'den. Bu babta İbn Abbas ve Ömer İbnu'l-Hattab ve Aişe'den⁽¹⁴⁴⁾.

f. et-Taberani; .....

g. İbn Merdeveyh; .....

Muhakkıkin notu:

ed-Darekutni, es-Sünen'de: C: 2/238-245 (Babu't-Teşehhüdi'l evveli), İbn Mes'ud'dan. Aynı babta, Ebu Musa el-Eşari, İbn Abbas ve Cabir'den.

- İbn Mace: C: 1/290, 293 (Babu Ma Cae fi't-Teşehhüd) Abdullah b. Mes'ud, İbn Abbas, Katade, Ebu Musa el-Eşari ve Cabir b. Abdillahi'dan.

- et-Tirmizi: C: 2/81 (Babu Mace fi't-Teşehhüdi)(215). 289 no'lu hadis İbn Mes'ud'dan. Aynı babta; İbn Ömer, Cabir, Ebu Musa ve Aişe'den.

et-Tirmizi diyor ki; İbn Mes'ud hadisi birçok yollardan rivayet edilmiştir. Bu hadis rivayet edilenler içerisinde en sahih olanıdır.

290 no'lu hadis, İbn Abbas'dan. Buna Garib, Hasen denilmiştir.

İmam eş-Şafii teşehhüdde İbn Abbas'ın hadisiyle amel etmiştir.

- eş-Şafii, er-Risale; 757, Sh: 67, 276. 337 no'lu pasaj "ihtilafın başka bir vechi" ünvanıyla.

İmam eş-Şafii: "Biri bana; teşehhüdde ihtilafa düştüldü, İbn Mes'ud, Allah'ın Resulü'nden (sav) şöyle rivayet etti" dedi. Dedim ki: Malik bize İbn Şihab'dan haber verdi. Ömer İbnu'l-Hattab minberde... dedikten sonra; bunu daha geniş görüp, İbn Abbas'tan sahih olarak duyduğum ve bana lafzı diğerlerinin lafzından daha cami olup ve Allah Resu-

İlûnden (sav) sabit olduğu için bu hadisi seçtim" dedi.

İmam Malik: el-Muvatta'da Yahya b. Yahya rivayeti. Sh: 70. Babu't-Teşehhüdi fi's-Salati. 200 no'lu hadis Ömer İbnu'l Hattab'dan. Bu babta, Abdullah b. Ömer ve Aişe'den rivayet vardır.

- el-Muvatta: (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 68 (Babu't-Teşehhüdi) 145 no'lu hadis, Aişe, Ömer, İbn Ömer ve İbn Mes'ud'dan.

- el-Beğevî: C: 3/182 (Babu el-Kıraati'-Fit Teşehhüdi) Sh: 187'e kadar.

- İbnu'l-Kayyim, Celau'l-Efham'da; Sh: 239.

- ed-Darîmî: es-Sünen'de; C: 2/211. (Babu icabi's-Salati) İbn Mes'ud el-Ensari ve Ka'b b. Ucre'den.

- ez-Zeylaî, Nasbu'r-Raye'de; C: 1/419. (Kitabu's-Salat) 42 no'lu hadis İbn Mes'ud, 43 no'lu hadis. İbn Abbas'tan. Aynı babta; Ebu Musa, Cabir ve Ömer İbnu'l-Hattab'dan rivayetler vardır.

- İbn Hacer: ed-Dıraye'de; C: 1/156 (Babu Sıfati's-Salat) 184, 185, 186, 187, 190 no'lu hadisler.

- İbn Huzeyme: (Sahihinde): C: 1/1348 216. Fasıl, 703 no'lu hadis, Abdullah (b. Mes'ud) ve Abdullah b. Abbas'tan.

- el-Heysemlî, Mecmau'z-Zevaid; C: 2/139 (Babu't-Teşehhüdi ve'l-Cülus) Abdullah b. Mes'ud, İbn Ömer, Ömer İbnu'l-Hattab, Abdillâh İbnu'z-Zubeyr ve Aişe'den.

- et-Tahavî, Şerhu Meani'l-Asar; C: 1/261 (Babu't-Teşehhüdi fi's-Salati) Ömer, Aişe, İbnu'z-Zubeyr, Abdullah b. Mes'ud ve İbn Abbas'tan.

- Abdürrezzak es-San'ani, el-Musannef'te; C: 2/199 (Babu't-Teşehhüd)

3061 no'lu hadisten 3065 no'lu hadise kadar. Abdullah b. Mes'ud ve Ebu Musa el-Eş'ari'den.

- el-Kittanî, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 64. 76 no'lu hadis.

Hadis No: 35

عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ الْأَنْصَارِيِّ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَنَحْنُ فِي مَجْلِسِ سَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ فَقَالَ لَهُ بَشِيرُ بْنُ سَعْدٍ: أَمَرَنَا اللَّهُ تَعَالَى أَنْ لُصَّتْ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَكَيْفَ نُصَلِّي؟ قَالَ: فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: حَتَّى ثَمَنَّا أَنَّهُ لَمْ يَسْأَلْهُ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: قُولُوا [اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى إِبْرَاهِيمَ وَبَارَكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى آلِ إِبْرَاهِيمَ فِي الْبَالَمِينَ إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. وَالسَّلَامُ كَمَا قَدْ عَلِمْتُمْ.،

○ Ebu Mes'ud el-Ensari (ra) naklediyor: «Biz Said b. Uba-de'nin meclisindeyken Allah'ın Resûlü (sav) -çıka geldi- Beşir b. Sa'd; "Ey Allah'ın Resûlü Allah sana "Salat"ta bulunmamızı emretti, peki Sana nasıl Salatta bulunalım?" dedi Bunun üzerine Allah'ın Resûlü (sav) sustu. Öyle ki biz onun bu soru-

yu hiç sormamış olmasını temenni ettik. Sonra Allah Resûlü (sav):

«Allah'ım İbrahim'in derecesini yükseltip duasını kabul ettiğin gibi, Muhammed'in ve ehlinin de derecesini yüceltip dualarını kabul buyur. Muhammed'i ve O'nun ehlini, İbrahim ve ehlini insanlar arasında mübarek kıldığın gibi, mübarek kıl. Şüphesiz ki Sen kendisine çok hamedilen izzet (yücelik) sahibisin"deyiniz. "Selam da bildiğiniz gibidir" buyurdu.»

a. el-Buhari ve Müslim, Ka'b b. Ucre⁽¹⁾ ve Ebu Said el-Hudri'den⁽²⁾.

b. el-Buhari: Ebu Said'den⁽³⁾.

c. Müslim: Ebu Mes'ud el-Ensari'den⁽⁴⁾.

d. en-Nesai: Talha b. Ubeydillah⁽⁵⁾ ve Yezid b. Harice'den⁽⁶⁾.

e. Ahmed: Bureyde'den⁽⁷⁾.

f. el-Bezzar: Ebu Hureyre'den⁽⁸⁾.

g. et-Taberani: Sehl b. Sa'd'dan⁽⁹⁾.

h. el-Mustağfiri, ed-Deavatta; Ruveyfi b. Sabit⁽¹⁰⁾, Cabir⁽¹¹⁾, İbn Abbas⁽¹²⁾ ve en-Numan b. Ebi Ayyaş'tan⁽¹³⁾.

a. el-Buhari; C: 6/27 (Tefsiru Sureti'l-Ahzab) Ka'b b. Ucre ve Ebu Said el-Hudri'den.

b. el-Buhari; C: 7/156-157 (Babu's-Salati ale'n-Nebiyy Ka'b b. Ucre, Ebu Said el-Hudri ve Ebu Humeyd es-Saidi'den.

c. Müslim; C: 2/16. (Babu's-Salati ale'n-Nebi) Ebu Mes'ud el-Ensari, Ka'b b. Ucre ve Ebu Humeyd es-Saidi'den.

d. en-Nesai; C: 3/45 (Babu'l-emri bi's-Salati ale'n-Nebi) Ebu Mes'ud el-Ensari, Ka'b b. Ucre, Ebu Talha, Ebu Said el-Hudri, Ebu Humeyd es-Saidi'den.

e. Ahmed....

f. el-Bezzar, Kesfu'l-Estar; C: 1/273, 565 no'lu hadis.

g. et-Taberani; Ebu Hureyre'den.

h. el-Mustağfiri.

Muhakkikin notu:

Ebu Davud; C: 1/257 (Babu's-salati Ale'n-Nebi) ba'det-Teşehhüdi) 976 no'lu hadis, Ka'b b. Ucre Ebu Humeyd es-Saidi, Ebu Mes'ud el-Ensari ve Ukbe b. Amr'dan.

- ed-Darekutni, es-Sünen; C: 1/354, 355 (Babu zikri vucubi's-salati ale'n-Nebi ba'det-Teşehhüdi) İbn Mes'ud, Ebu Mes'ud el-Ensari ve Ukbe b. Amr'dan.

- et-Tirmizi; C: 2/352 (Babu Ma Caef fi Sifati's-Salati ale'n-Nebi) 483 no'lu hadis Ka'b b. Ucre'den.

et-Tirmizi aynı babta, Ali, Ebu Humeyd, Ebu Mes'ud, Talha, Ebu Said, Bureyde, Zeyd b. Harice ve Ebu Hureyre'den. Ka'b b. Ucre'nin hadisi hasen sahihtir.

- İbn Mace; C: 1/292, 294 (Babu's-salati ale'n-Nebi) 903, 906 Ebu Said el-Hudri, Ka'b b. Ucre ve Abdullah b. Mes'ud'dan.

- el-Begevi, Şerhu's-Sunne; C: 3/190. (Babu's-Salati Ale'n-Nebi)

- el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 138 (Babu's-Salati ale'n-Nebi) 515 no'lu hadis Ebu Mes'ud'dan.

- Malik, el-Muvatta'da; (Yahya el-Leysi rivayeti) Sh: 115 (Babu Ma Caef fi's-Salati ale'n-Nebi) 395 no'lu hadis. Ebu Humeyd es-Saidi'den. 396 no'lu hadis Ebu Mes'ud el-Ensari'den.

Yine el-Muvatta'da (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 140. (Babu's-Salati ale'n-Nebi) 292 no'lu hadis. Ebu Humejd es-Salidi'den. 293 no'lu hadis Ebu Mes'ud'dan. Muhammed İbnu'l-Hasen bunun tamamı "Hasen" dir dedi.

Kitabu's-Salat ve'l-Buğeri fi's-Salati ala hayri'l-Beşeri, el-Feyruzabadi. 5817.

- ed-Darîmî; C: 1/309 (Babu's-Salati ale'n-Nebi) Ka'b b. Ucre ve Ebu Mes'ud el-Ensari'den.

- Ebu Avane; C: 2/211 Ebu Mes'ud el-Ensari, Ka'b b. Ucre'den.

- Es-San'ani, el-Musannef'te: C: 2/211 (Babu's-salati ale'n-Nebi)

3103-3121 no'lu hadis ve eserler. Allah Resulünün (sav) ashabından bir kişi, İbn Abbas, Ka'b b. Ucre ve Ebu Mes'ud el-Ensari'den.

- el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 2/144 (Babu's-salati ale'n-Nebi) Ahmed b. Hanbel'in rivayeti sahabeden bir kişiden.

- el-Bezzar; Ebu Hureyre'den Ahmed; Bureyde'den.

- et-Taberani; el-Kebir'de İbn Mes'ud'dan.

- el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 66 78 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 13 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 36

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: كَانَ يَسَلِّمُ عَنْ يَمِينِهِ وَعَنْ شِمَالِهِ حَتَّى يَرَى يَاضَ حَدِّهِ - السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ.

○ Abdullah b. Mes'ud (ra) rivayet ediyor:

«Allah'ın Resûlü (sav) yanak(larının) beyazı görünecek şekilde sağ yanına ve sol yanına -es-Selamualeykum ve rahmet-tullahî- diye selam verirdi.»

a. Müslim; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽¹⁾ ve Cabir b. Semure'den⁽²⁾.

b. Ebu Davud; Vail b. Hucr'dan⁽³⁾.

c. en-Nesai; İbn Mes'ud'dan⁽⁴⁾.

d. İbn Mace; Ammar b. Yasir⁽⁵⁾, Huzeyfe⁽⁶⁾ ve Adiyy b. Umeyre (el-Hadremi'den)⁽⁷⁾.

e. Ahmed; Sehl b. Sa'd⁽⁸⁾ ve Talk b. Ali'den⁽⁹⁾.

f. et-Taberani; el-Mugire b. Şu'be⁽¹⁰⁾, Ebu Ramse'den (el-Belevi)⁽¹¹⁾.

g. eş-Şaifi; Vasile İbnu'l-Eska'dan⁽¹²⁾.

h. ed-Darekutni; el-Bera b. Azib'den⁽¹³⁾.

i. Ebu Nuaym, el-Marife'de; Ya'kub İbnu'l (Husayn'dan)⁽¹⁴⁾

a. Müslim; C: 1/91 (Babu's-Selam Amir b. Sa'd ve babasından)

b. Ebu Davud; C: 1/261 (Babu'n fi's-Selam).

996 no'lu hadis. Abdullah'tan.

c. en-Nesai; C: 3/61 (Babu's-Selam) Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.

d. İbn Mace; C: 1/296 (Babu't-Teslim)

914 no'lu hadis: Abdullah b. Mes'ud'dan.

915 no'lu hadis: Sa'd b. Ebi Vakkas'dan.

916 no'lu hadis: Ammar b. Yasir'den.

- e. Ahmed, Müsned'de; C: 1/390, 406, 408, 409, 441, 448.
 f. et-Taberani, el-Mu'cemu'l-Kebir'de; C: 3/167.
 g. eş-Şafii, el-Umm; C: 1/92.
 h. ed-Darekutni; C: 1/356 (Babu zikru ma yahrucu min'es-salati bihi) Sa'd b. Ebi Vak-
 kas, Ammar b. Yasir, Abdullah b. Mes'ud ve el-Bera b. Azib'den.
 i. Ebu Nuaym:.....
 Muhakkıkin Notu:
 1. el-Beyhaki, es-Sünen'de; C: 2/177 (Kitabu's-salat) Abdullah b. Mes'ud el-Bera b.
 Azib ve Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.
 2. İbn Huzeyme, Sahih'in'de; C: 1/360. (Babu sıfati's-salati) 728 no'lu hadis. Abdul-
 lah b. Mes'ud'dan.
 3. el-Heysemi, Mevarıdu'z-Zam'an'da; Sh: 138 (Babu't-Teslim) 516 no'lu hadis. Ab-
 dullah b. Mes'ud'dan.
 4. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 2/145 (Babu'l-insirafı mine's-Salati) Sehl b.
 Sa'd'dan Ahmed'in rivayeti olduğunu zikreder.
 Ahmed ve et-Taberani, Talk b. Ali'den.
 5. en-Nevevi, el-Mecmu'da; C: 3/479.
 6. İbn Abdülber, el-Istizkar'da; C: 2/213 Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.
 Ebu Ömer (İbn Abdilber); "İki selam Ali, İbn Mes'ud birkaç vecihle, Alkame b. Ebi
 Kubeys, Hayseme b. Abdurrahman, Şefik b. Seleme, İbrahim en-Nehai, Ebu Abdurrahman
 es-Selmi, Mesruk İbnu'l-Ecda, Abdurrahman b. Ebi Leyla, Amr b. Meymun, Ata ve di-
 ğerlerinden rivayet ettim" der.
 7. et-Tahavi, Şerhu Mean'l'l-Asar'da; C: 1/267 (Babu's-Selam fi's-Salati) Sa'd b. Ebi
 Vakkas ve Abdullah b. Mes'ud'dan.
 8. ez-Zeylal, Nasbu'r-Raye'de; C: 1/430-491. 50 no'lu hadis.
 9. İbnu'l-Carud; Sh: 111.
 10. ed-Darimi; C: 1/310, 311 (Babu't-Teslim) Sa'd b. Vakkas'tan.
 11. İbn Hacer, ed-Diraye; C: 1/159 (Babu sıfati's-salati)
 192 no'lu hadis. İbn Mes'ud, Sa'd b. Ebi Vakkas, Ammar b. Yasir, Huzeyfe, Talha, Va-
 sile, İbn Ömer, Cabir b. Semure, Vail b. Hucr, Ebu Musa, el-Bera b. Azib'den (11 ravi)
 İbn Hacer, el-Metalib el-Allye; C: 1/130 (Babu't-Teslim) 480, 481 no'lu hadisler.
 12. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir; Sh: 66.
 79 no'lu hadis. Müellif bu hadis için 19 ravi zikreder.

Hadis No: 37

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ بُرَيْدَةَ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ
 زَادَكُمْ صَلَاةً [أَزَادَكُمْ بِصَلَاةٍ] حَتَّى تَخْتَرُ لَكُمْ مِنْ حُمُرِ الثَّقَمِ وَهِيَ الْوَلْتَرُ.»

- a. Ebu Davud, et-Tirmizi, Harice b. Huzafe'den⁽¹⁾.
 b. Ahmed; Ebu Busre el-Gifari⁽²⁾, Muaz b. Cebel⁽³⁾ ve [Abdullah] b. Amr'dan⁽⁴⁾.
 c. et-Taberani; İbn Abbas⁽⁵⁾, Ukbe b. Amir, el-Cuheri⁽⁶⁾ ve Amr İbnu'l-As'dan⁽⁷⁾.
 d. İbn Hibban; ed-Duafa da: İbn Ömer'den⁽⁸⁾.

a. Ebu Davud; C: 1/61 (Babu tefriu ebvabi'l-Vitri) 1418 no'lu hadis. Harice b. Huzafe'den.

et-Tirmizi; C: 2/314 (Babu ma cae fi Fadli'l-Vitri) 452 no'lu hadis, Harice b. Huzafe'den. Aynı babta, Ebu Hureyre, Abdullah b. Amr, Bureyde, Ebu Busre el-Gifari'den de rivayetler vardır. Harice b. Huzafe'nin hadisinin "Garib" olduğunu" söyledi.

b. Ahmed, Müsned; C: 2/206, 208, C: 6/397.

c. et-Taberani; C: 2/2167, 2168 no'lu hadisler Ebu Busre'den.

C: 11/11652 no'lu hadis İbn Abbas'tan.

d. ....

Muhakkıkin notu:

1. ed-Darimi; C: 1/37 (Babu'l-Vitr) Harice b. Huzafe el-Adevi'den.

2. İbn Mace; 1168 no'lu hadis. Huzafe'den.

3. es-Sanani, el-Musannef'te; C: 3/7. (Babu Vucubi'l-Vitri) 4582 no'lu hadis. Amr b. Şuayb'dan değişik bir lafızla.

4. el-Hakim; el-Müstedrek; C: 1/306 (Babu'l-Vitri) Harice b. Huzafe'den.

5. ez-Zeylai, Nasbu'r-Raye; C: 2/108 (Babu Salati'l-Vitri) 100 no'lu hadis.

6. İbn Hacer, ed-Diraye; C: 1/188 (Babu'l-Vitri) 241 no'lu hadis.

7. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar; C: 1/352. (Babu Ma cae fi'l-Vitri) 734 no'lu hadis. İbn Abbas'tan.

8. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid; C: 2/239-240 (Babu ma cae fi'l-Vitri)

Bu babta, Amr İbnu'l as, Muaz b. Cebel, Abdullah b. Mes'ud ve ukbe b. Amir el-Cuhani'den de rivayetler vardır.

9. ed-Darekutni; C: 2/30 (Kitabu'l-Vitri) Harice b. Huzafe, İbn Abbas, Amr b. Şuayb babası ve dedesinden.

10. el-Beyhaki'nin es-Sünen el-Kübra; ile karşılaştı. (C: 2/478).

11. en-Nesai; C: 3/228, 229 ile karşılaştı. (Babu'l-emri bi'l-Vitri) Ali b. Ebi Talib'ten.

12. el-Elbani, Sahihu't-Tergibi ve't-Terhib; C: 1/244. 594 no'lu hadis Harice b. Huzafe'den. (Hasen olarak)

595 no'lu hadis Ebu Busre el-Gifari'den (sahih olarak). Bu hadisin Muaz b. Cebel hadisin den veya Abdullah b. Ömer, İbn Abbas, Ukbe b. Amir el-Cuheni, Amr İbnu'l As ve diğerlerinden rivayet edildiğini söyler.

13. [el-Elbani] İrvan'l-Galil; C: 2/156 423 no'lu hadis.

14. Ukudu'l-Cevahir ile karşılaştı. C: 1/78.

15. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 71. 88 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen hadisin sekiz ravisini sayar. Bu ek olarak şöyle söyledi: "Ebu Said el-Hudri'den, et-Taberani tahrir etti. İbn Hacer buna "Hasen" dedi.

Hadis No: 38

عَنْ أَبِي الْجَعْدِ الضَّمَرِيِّ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: قَالَ وَمَنْ تَرَكَ الْجُمُعَةَ ثَلَاثًا مِنْ غَيْرِ غَدَرٍ طَعَنَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ. [وَفِي النَّسَائِيِّ: مَنْ تَرَكَ ثَلَاثَ جُمُعٍ لَهَاوِنًا بِهَا طَعَنَ اللَّهُ عَلَى قَلْبِهِ]

○ Ebu Abdilllah ed-Damri (ra) Allah'ın Resûlü'nden (sav) rivayet ediyor:

"Kim özürsüz olarak üç kez Cuma'yı terkederse, Allah'ın onun kalbini damgalar."

[En-Nesai'de: "Kim üç Cuma'yı hafife alarak terkederse, Allah onun kalbini damgalar." diye rivayet edilir.

- a. Dört Sünen sahibi, Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den⁽¹⁾.
- b. en-Nesai; Cabir'den⁽²⁾.
- c. el-Hakim; Ebu Katade'den⁽³⁾.
- d. et-Taberani; Usame⁽⁴⁾, Hadise İbnu'n-Nu'man⁽⁵⁾, İbn Amr⁽⁶⁾, Ebu Hureyre⁽⁷⁾ ve İbn Ebi Evf'dan⁽⁸⁾.
- e. Ebu Nuaym, el-Marafe'de; Ebu Abes b. Cebr'den⁽⁹⁾.
- f. Ebu Ya'la; İbn Abbas'tan⁽¹⁰⁾.
- g. İbn Sa'd; İbn Esad b. Zürrare'den⁽¹¹⁾.
- h. Malik; Safvan b. Süleym'den⁽¹²⁾ "mürsel" olarak.

a. Ebu Davud; C: 1/277 (Babu't-Teşehhüdi fi'l-Cumuati) 1052 no'lu hadis, Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den.

- et-Tirmizî; C: 2/373 (Babu Ma Caef fi terk'il-Cumuati min gayri uzrin) 500 no'lu hadis, Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den.

Aynı babta; İbn Ömer, İbn Abbas ve Semure'den rivayetler var. el-Ca'dan hadisi Hasen'dir.

İbn Mace; C: 1/357 (Babu fiymen tereke'l-Cumuati min gayri uzrin) 1125 no'lu hadis. Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den. 1126 no'lu hadis, Cabir b. Abdillâh'tan.

b. en-Nesai; C: 3/88 (Babu't-Teşdid fi't-Tahallufi anil-Cumuati, Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den. Aynı babta; İbn Abbas ve İbn Ömer'den rivayetler vardır.

c. el-Hakim; C: 1/280 Kitabu'l-Cumuati) Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den. Bu hadis Müslimin şartına göre dahihtir.

d. et-Taberani, el-Kebir'de; 422 no'lu hadis Usame'den, 12023 no'lu hadis İbn Abbas'tan.

e. Ebu Nuaym.

f. Ebu Ya'la.

g. İbn Sa'd, et-Tabakat; C: 5/139. Malik: el-Muvatta Sh: 84. 243 no'lu hadis. Safvan b. Süleym'den.

Muhakkiklin notu:

1. İbn Abdilber, el-İstizkar'da; C: 2/319.

2. el-Heysemi, Mecmau'z-Zavald'de; C: 2/192. (Babu fiymen tereke Salate'l-Cumnati) Ahmed, Katade'den Hasen bir isnadla rivayet eder. Bu babta; Cabir, İbn Abbas, Usame ve Ka'b b. Malik'ten rivayet vardır.

3. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 146.

554 no'lu hadis, Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den.

4. el-Elbani, Sahihu't-Terğibi ve't-Terhib'de; C: 1/306, 729 no'lu hadis Ebu'l Ca'd el-Ensari'den.

5. el-Hakim, el-Mustedrek'de; C: 1/292. Cabir b. Abdillâh'tan.

6. el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra'da; C: 1/172. Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den.

7. ed-Darimi, es-Sünen'de; C: 1/368. Ebu'l Ca'd ed-Damri'den.

8. İbn Huzayme, Sahih'inde; C: 3/176. 1856 no'lu hadis. Cabir b. Abdillâh'tan. 1857 no'lu hadis. Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den.

9. Abdurrezzak, el-Musannef'te; C: 3/166.

5169 no'lu hadis. İbn Abbas'tan.

10. el-Begevi; C: 4/213, 1053 no'lu hadis. Ebu'l-Ca'd ed-Damri'den.

11. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 74. (Kitabu'l-Cumuati ve'l-İyd) 92 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisin 15 ravisini zikretti. Ayrıca Aişe, Ka'b b. Malik, Muhammed b. Abbad b. Cafer'den "mürsel" olarak.

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِذَا جَاءَ رَأْيِي أَخَذْتُ مِنَ الْجُمُعَةِ فَلْيَتَّبِعْ».

○ İbn Ömer'(ra), Allah Resûlü'nden (sav) rivayet ediyor: "Biriniz Cuma'ya geleceğinde gusûl abdesti alarak yıkan-sın."

a. el-Buhari, Müslim, İbn Ömer⁽¹⁾.

Eb'ul-Kasim (b. Mende) Nafi yoluyla İbn Ömer'den 300 kişi rivayet etmiştir der.

İbn Hacer'de; "Ben bu ravilerden 120'sinin adını tespit ettim" der.

b. Ahmed; İbn Abbas⁽²⁾, Ebu'd-Derda⁽³⁾ ve Buseyne el-Huzeli'den⁽⁴⁾.

c. et-Taberani; Bureyde⁽⁵⁾ ve Aişe'den⁽⁶⁾.

d. el-Bezzar; Ebu Eyyub⁽⁷⁾ ve Abdullah b. İbnu'z-Zubeyr'den⁽⁸⁾.

e. et-Taberani; Ebu Hureyre⁽⁹⁾, Cabir b. Abdillâh⁽¹⁰⁾, Sehl b. Hanif⁽¹¹⁾, Ebu Umame⁽¹²⁾, Ebu Bekri's-Siddîk⁽¹³⁾, İmran b. Husayn⁽¹⁴⁾, Ebu Katade⁽¹⁵⁾, Abdurrahman b. Semure⁽¹⁶⁾ ve Ali b. Talib'den⁽¹⁷⁾.

a. el-Buhari; C: 1/2212 (Babu Fadlî'l-Ğasli Yevme'l-Cumuati) İbn Ömer'den.

Müslim; C: 3/2 (Kitabu'l-Cumua) İbn Ömer'den.

Ahmed; C: 1/15, 46, 330,

C: 2/3, 35, 37, 41, 42, 48, 53, 55, 64, 77, 78, 101, 105, 115 141, 145, 149.

Muhakkıkın Notu:

1. et-Tirmizî; C: 2/264 (Babu Ma Cae fî'l-İğtisali yevme'l-Cumuati) 492 no'lu hadis. Salih b. Abdillâh b. Ömer'den.

Aynı babta; Ömer, Ebu Said, Cabir, el-Bera, Aişe, Ebu'd-Derda'dan'da rivayetler bulunmaktadı. İbn Ömer'in hadisi Hasen sahihtir.

2. el-Muvatta; (el-Leysi rivayeti) C: 1/78 (Babu'l-Ğasli Yevme'l-Cumuati) 227 no'lu hadis. İbn Ömer'den.

3. el-Muvatta; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 246. (Babu'l-İğtisali yevme'l-cumuati)

57 no'lu hadis. İbn Ömer'den.

4. Mecmau'z-Zevaid; C: 2/172 (Babu Hukukî'l-Cumuati)

5. et-Taberani, el-Kebir'de; Eyyub'tan.

6. el-Bezzar; Bureyde'den.

7. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; (Hukuku'l-Cumuati) 564 no'lu hadis. İbn Ömer'den.

8. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 1/301. (Babun mine's-Sünneti el-Ğuslu yevme'l-Cumuati) 672 no'lu hadis İbn Mes'ud'dan.

9. Abdurrezzak, el-Musannef'te; C: 3/194. (Babu'l-Ğasli yevmi'l Cumuati) 5920 no'lu hadis İbn Ömer'den.

10. İbn Huzeyme, sahihinde; C: 3/125 (Babu ebvabi'l-ğusli li'l-cumuati)

1748 no'lu hadis Ömer'den. 1749 no'lu hadis. İbn Ömer'den.

11. en-Nesai, es-Sünen'de; C: 3/93 (Babu'l-emri bi'l-ğusli yevme'l-Cumuati) İbn Ömer'den.

12. İbn Mace; (Babu Ma Cae fî'l-ğusli yevmi'l-Cumuati) 1188 no'lu hadis. İbn Ömer'den.

13. el-Beyhaki, es-Sünen'de C: 3/242.

14. Ebu Ya'la, Müsned'de; 258 no'lu hadis. Ömer'den.

15. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 74.

93 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 17 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 40

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى الْعِيدِ رَجَعَ فِي غَيْرِ الطَّارِقِ الَّذِي أَخَذَ فِيهِ.

○ Ebu Hureyre'den (ra): "Allah'ın Resûlü (sav) bayrama gidince dönüşte gittiği yoldan başka bir yoldan dönerdi."

- a. el-Buhari; Cabir'den⁽¹⁾.
- b. Ebu Davud; İbn Ömer'den⁽²⁾.
- c. et-Tirmizi ve el-Hakim; Ebu Hureyre'den⁽³⁾.
- d. İbn Mace; Sadu'l-Kuraz⁽⁴⁾ ve Ebu Rafi'den⁽⁵⁾.
- e. el-Bezzar; Sa'd İbnu'l-Haris'ten⁽⁶⁾.
- f. Ebu Nuaym; Abdurrahman b. Hatib'den⁽⁷⁾.

a. el-Buhari; C: 2/11 (Babu men halefe et-Tarika) Cabir'den.

b. Ebu Davud; C: 1/300 (Babu'l-Huruc ile'l-ıydi min tarikin) 1156 no'lu hadis. İbn Ömer'den.

c. et-Tirmizi; C: 2/424 (Babu Ma Cae fi Huruci'n-Nebi ile'l-ıydi) 541 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

et-Tirmizi; aynı babta, Abdullah b. Ömer ve Ebu Rafi'den de hadisler bulunmaktadır. der. Ebu Hureyre'nin hadisi "Hasen Garib" tir. dedi.

el-Hakim; el-Müstedrek'te; C: 1/296 (Kitabu'l-ıydeyni); İbn Ömer ve Ebu Hureyre'den. Bu hadisin "Şeyheyn" in şartına göre sahih olduğunu söyler.

d. İbn Mace; C: 1/412 (Babu Ma Cae fi'l Huruci yevmi'l-ıydi...)

1298 no'lu hadis; Sa'dul-Kuraz'dan.

1301 no'yu hadis; Ebu Hureyre'den.

e. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 1/312 (Babu'l-Huruci ile'l-ıydi)

653 no'lu hadis; Amir b. Sa'd ve babasından.

el-Bezzar; "Sa'd'dan bundan başka bir isnad bilmiyoruz" dedi.

f. Ebu Nuaym .....

Muhakkıkın Notu:

1. el-Beyhakı, es-Sünen el-Kübra'da; C: 3/308 (Babu'l ityan min tarik elleti Ğada minha) Cabir, Ebu Hureyre ve İbn Ömer'den.

el-Beyhakı; Buhari'nin Cabir hadisinin daha sahih olduğunu söyleyen sözünü nakle-der.

İbnu't-Turkmani (el-cevheru'n-Naki) de "talik" yaparken der ki: "Belki Ebu Hureyre hadisi daha sahihtir" diye not düşer.

2. ed-Darimi; C: 1/378 (Babu'r-Rucui mine'l-musalla)

3. el-Heysemi, Mecmauz-Zevaid'de; C: 2/200 (Babu'l-Huruci ile'l-ıydi min tarikin ve'r-ru'uf fi gayrihi)

4. el-Bezzar; Sa'd b. Ebi Vakkas'tan rivayet eder (senesinde "metruk" bir kişi vardır.

5. et-Taberani; Abdurrahman b. Hatib'den (senesinde metruk birisi vardır)

6. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 156 (Babu'l-Huruci ile'l-ıydi) 592 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

7. el-Begevi; C: 3/313 (Babu men halefe't-tarika iza racea mine'l-Musalla)

1108 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

8. (el-Elbani; İravanu'l-Galil'de); C: 3/104. 637 Cabir'den.

9. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 76.

95 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Ravileri yedi kişiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 41

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَقَدْ تَوَكَّلْتُكُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا

اللَّهُ»

○ Ebu Said el Hudri (ra): «Allah'ın Resûlü (sav)'nün: "Ölü-
lerinize la ilahe illallah'ı telkin edin" »dediğini rivayet eder.

- a. Müslim; Ebu Sa'd⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾.
- b. en-Nesai; (Abdullah b. Cafer⁽³⁾ ve Aişe'den⁽⁴⁾.
- c. et-Taberani; İbn Abbas⁽⁵⁾ ve İbn Mes'ud'dan⁽⁶⁾.
- d. el-Bezzar; Cabir b. Abdullah'tan⁽⁷⁾.
- e. el-Ukeyli, ed-Duafa'da; Urve b. Mes'ud'dan⁽⁸⁾.
- f. İbn Ebl'd-Dunya; el-Muhtasar'da, Huzeyfe⁽⁹⁾, Ömer⁽¹⁰⁾, Osman⁽¹¹⁾ ve Enes'ten.

- a. Müslim; C: 3/37 (Kitabu'l-Cenaiz) Ebu Said el-Hudri ve Ebu Hureyre'den.
- b. en-Nesai; C: 4/5 (Babu telkini'l-Meyyiti) Ebu said ve Aişe'den.
- c. et-Taberani; el-Evsat ve el-Kebir'de.
- d. Keşfu'l-Estar; C: 1/373 (Babu Telkini'l-Meyyiti) 785 no'lu hadis. Cabir'den.
- e. Mecmau'z-Zevaid; C: 2/323.
- f. ....

Muhakkıkin notu:

1. Ebu Davud; C: 3/190 (Babun fi't-Telkin) 3116 no'lu hadis. Ebu Said'den.
2. et-Tirmizî; C: 3/306 (Babu Ma Cae fi Telkini'l-Meyyiti) 976 no'lu hadis. Ebu Said el-Hudri'den.

Aynı bapta Ebu Hureyre, Ummu Seleme, Aişe, Cabir, Su'di el-Meriyye, (Talha b. Ubeydullah'ın hanımı)

Ebu İsa Ebu Said el-Hudri hadisinin "Hasen Garib Sahih" olduğunu söylemiştir.

3. İbn Mace; C: 1/464 (Babu Ma Cae fi Telkini'l-Meyyiti La ilahe illallah) Ebu Hureyre, Ebu Said el-Hudri ve Abdullah b. Cafer'den.

4. ez-Zeylat, Nasbu'r-Raye; C: 2/253.

1 no'lu hadis. Ebu Said el-Hudri, Ebu Hureyre, Cabir b. Abdullah, Aişe, Abdullah b. Cafer, Vasile İbn'u'l-Eska ve İbn Ömer'den.

5. İbn Hacer, ed-Diraye'de; C: 1/229. Babu'l Cenaiz. 298 no'lu hadis. Ebu Said ve Ebu Hureyre hadisinden.

Aynı bapta, el-Ukeylinin "ed-Duafa" sında Cabir'den, et-Taberani'nin ed-Duasında Vasile İbn'u'l-Eska'dan (ımar) Mekhulün tercüme-i halinde.

İbn Şahin el-Cenaiz'de İbn Ömer'den. el-Bezzar; Abdullah b. Cafer'den.

6. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 2/323 (Babu Telkini'l-Meyyiti La ilahe illallah)

a. et-Taberani, es-Sağir'de; Ebu Hureyre'den.

b. et-Taberani, el-Kebir'de; Abdullah b. Mes'ud'dan.

c. et-Taberani; İbn Abbas'tan.

7. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 184. (Babu fiymen kane ahiru Kelamihi La ilahe illallah)

719 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

8. el-Beyhaki, es-Sünen'de, el-Kubra'da; C: 3/383 (Kitabu'l-Cenaiz Babu ma yuste-habbu min telkini'l-Meyyiti) Ebu Said ve Ebu Hureyre'den.

9. İbn Ebl Şeybe, el-Musannef'te; C: 3/237 (Telkinu'l-Meyyit'de). Ebu Hureyre, Aişe, Ebu Said el-Hudri ve Abdullah b. Cafer.

10. el-Beğevi, Şerhu's-Sünne'de; C: 5/396 (Babu ma yukalu inde men hadırahu el-

mevnu)

1465 no'lu hadis, Ebu Said el-Hudri'den.

11. Ebu Nuaym, el-Hilye'de; C: 3/310 ve C: 9/224'de.

12. el-Kurtubl, et-Tezkire; Sh: 44. (Babu Telkini'l-Meyyiti) Müslim'in Ebu Said'den rivayeti nakledilir.

Ebu Nuaymın de Vasile'den rivayet ettiği zikrolunur.

13. es-San'ani, el-Musannef'te; C: 3/384, 385. (Kitabu'l-Cenaiz)

6042 no'lu hadis; Aişe'den.

6043 no'lu hadis; Ömer İbnu'l-Hattab'dan.

6048 no'lu hadis; İbn Mes'ud'dan.

14. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir; Sh: 77. 100 no'lu hadis.

Hadis No: 42

عَنْ إِبْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، مَاتَ رَجُلٌ وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَعُودُهُ، فَدَفَنُوهُ بِاللَّيْلِ فَلَمَّا أَصْبَحَ أَعْلَمُوهُ. فَقَالَ: «مَا مَتَّعَكُمْ أَنْ تُعْلِمُونِي؟» قَالُوا: كَانَ لِلَّيْلِ وَكَانَتِ الظُّلْمَةُ فَكَّرْنَا أَنْ نَشُقَّ عَلَيْكَ. فَأَتَى قَبْرَهُ فَصَلَّى عَلَيْهِ.

○ Allah Resûlü (sav) gece defnedilmiş olan -birisinin- kabrinin yanından geçerken bu kabri gördü ve "Ne zaman gömüldü?.." diye sordu.

İbn Abbas (ra) diyor ki: «Allah Resûlü'nün (sav) ziyaret ettiği hasta bir adam vardı. -Bir gece öldü- ve onu gece defnettiler. Allah Resûlü (sav) sabahlayınca ona bildirdiler. "Size ne engel oldu da beni haberdar etmediniz?" Dediler ki: "Ey Allah'ın Resûlü geceydi ve çok karanlıktı. Sana zorluk vermekten hoşlanmadık" Allah Resûlü (sav) o adamın kabrine geldi [ve cemaatle üzerine cenaze] namazı kıldı.

a. el-Buhari, Müslim; İbn Abbas⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾.

b. el-Buhari, Ukbe b. Amir'den⁽³⁾.

c. en-Nesai; Zeyd b. Sabit⁽⁴⁾, Abdullah b. Amir b. Rebia'dan⁽⁵⁾.

d. İbn Mace; Ebu Said'den⁽⁶⁾.

e. et-Taberanî; İbn Ömer⁽⁷⁾, İmran b. Husayn⁽⁸⁾ ve amr b. Avfian⁽⁹⁾.

f. el-Bezzar; Enes b. Malik'ten⁽¹⁰⁾.

g. Malik; el-Muvatta; Ebu Umame'den⁽¹¹⁾.

h. Harb el-Kirmani; Bureyde⁽¹²⁾, Amir b. Rebia⁽¹³⁾ Ubade⁽¹⁴⁾ ve Ebu Katade'den⁽¹⁵⁾.

a. el-Buhari; C: 2(88) (Babu sufufi's-Sıbyan maer-Rical) İbn Abbas'tan.

b. el-Buhari; C: 2/90 (Babu salati's-Sıbyan) İbn Abbas'tan.

- el-Buhari; C: 2/92. (Babu's-Salati ale'l-Kabri ba'de ma yudfenu) Ebu Hureyre'den.

- el-Buhari; C: 2/93 (Babu't-Befni bil-Leyli) İbn Abbas'tan.

- Müslim; 3/56 (Babu's-salati ale'l-Kabri) Ebu Hureyre'den.

c. en-Nesai; C: 4/69 (es-Salanu ale'l-Cenazeti bi'l-leyli) Ebu Umame b. Schl b. Hafiten. C: 4/84-85, Yezid b. Sabit'ten. Aynı babta eş-Şa'bi'den İbn Abbas ve Cabir den şa-hitler vardır.

d. İbn Mace; C: 1/489 (Babu Ma Cae fi's-Salati ale'l-Kabri)

1527 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

1528 no'lu hadis; Yezid b. Sabit'ten.

1529 no'lu hadis; Abdullah b. Amir'den.

1530 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

(1531-1532) no'lu hadisler .....

1533 no'lu hadis; Ebu Said'den.

e. et-Taberanî, el-Evsat'ta; Sehl b. Hanif'ten. (el-mecmau: 3/37)

f. el-Bezzar; .....

g. Malik, el-Muvatta; (el-Leysi rivayeti) Sh: 151. (et-Tekbiru ale'l-Cenaizi) 533 no'lu hadis. Ebu Uame Sehl b. Hanif'ten.

Malik, el-Muvatta; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 112. (Babu's-Salahi ale'l-meyyiti bade'd-Defni) 318 no'lu hadisin dipnotunda şöyle deniliyor:

"Bununla amel ettiğimiz için, cenaze üzerine dört tekbir getiririz. Namazı kılınmış bir cenazenin üzerine -yeniden- namaz kılınması gerekmez. Peygamber (sav) bunda başkası gibi değildir. Necasî Habeşistan'da öldüğü halde, Medine'de üzerine namaz kıldı. Allah Resulü'nün (sav) namazı bereket ve temizlik demektir. Başka namazlar gibi değildir."

Bu İmam Ebu Hanife'nin sözüdür.

h. el-Kırmanî.

Muhakkıklık notu:

1. Ebu Davud; C: 3/211 (Babu's-salati ale'l-Kabri) 3203 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

2. el-Beyhakî; C: 4/47 (Babu's-salati ale'l-Kabri) Ebu Hureyre, Zeyd b. Sabit, Ebu Uame Sehl b. Hanif el-Ensari'den.

3. Ahmed, Müsned; C: 4/388, 444, 445 no'lu hadisler, Abdullah b. Amir b. Rebia'dan.

4. Abdurrezzak, el-Musannef'te; C: 3/517-518 (Babu's-salati ale'l-Meyyiti bade ma yudfen) 6542 no'lu hadis, Ebu Uame Sehl b. Hanif'ten.

5. ed-Darekutnî; C: 3/77 (Babu's-salati ale'l-Kabri)

2 no'lu hadis; Enes'ten, Müslim tahrir etti.

5 no'lu hadis; İbn Hani tahrir etti.

6 no'lu hadis; İbn Hani İbn Abbas'tan.

6. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 3/36, 37. (Babu's-salati ale'l-Kabri) Ahmed, Enes'ten rivayet eder. Ricalî "sahih" ricalidir.

et-Taberanî, el-Evsat'ta; Ebu Katade'den.

et-Taberanî, el-Evsat'ta; Sehl b. Hanif'ten.

7. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 193. (Babu's-salati ale'l-Kabri)

Yezid b. Sabit'ten (Zeyd'den büyüktür) Osman b. Hakim'den.

8. el-Begevi, Şerhu's-Sunne; C: 5/361 (Babu's-Salati ale'l-Kabri)

9. İbn Ebi Şeybe; el-Musannef'te; c: 3/559-361 (Fi'l-Meyyiti Yusalla aleyhi bade ma yudfenu. İbn Abbas'tan, Said b. İbnu'l-Museyyeb (mürsel olarak) Yezid b. Sabit, Yahya b. Said, el-Kasım, Ebu Uame, Sehl b. Hanif (babasundan) Ukbe b. Amir (babasundan)'den.

10. el-Kettanî, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 79, 197 no'lu hadis. Hadisin 15 ravisini zikreder.

Hadis No: 43

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: أَمَرَ بِجَنَازَةِ قَائِمِي عَلَيْهَا خَيْرًا [فِي مَنَاقِبِ الْخَيْرِ] فَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ: وَجَبَتْ. ثُمَّ مَرَّ عَلَيْهِ بِأَخْرَى قَائِمِي عَلَيْهَا خَيْرًا [فِي مَنَاقِبِ الشَّرِّ] فَقَالَ: وَجَبَتْ: أَتُمُّ شَهْدَاءَ اللَّهِ فِي الْأَرْضِ.

○ Ebu Hureyre (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü'nün de (sav) bulunduğu bir topluluğun yanında bir cenaze geçti. Hakkında hayır ve övgüyle söz edildi. Allah Resûlü (sav): "Vacib oldu" dedi. Sonra -bir başka- cenaze daha geçti. Onu da kötü -amelleriyle- yad etiler. Ona da "Vacib oldu" dedi. Sonra; "Siz Allah'ın yeryüzündeki şahidlerisiniz." buyurdu.»

a. el-Buhari, Müslim, Enes'ten⁽¹⁾.

b. el-Buhari; Ömer'den⁽²⁾.

c. Ahmed, Ebu Hureyre⁽³⁾, Katade⁽⁴⁾ ve Ebu Zuheyr'den⁽⁵⁾.

d. et-Taberani; Seleme İbnu'l-Ekva⁽⁶⁾ ve Ka'b b. Ucre'den⁽⁷⁾.

e. el-Bezzar; Amir b. Rebia'dan⁽⁸⁾.

f. İbn Adıyy; İbn Ömer'den⁽⁹⁾.

a. el-Buhari; C: 2/100 (Babu Senâ'un-Nasi ale'l-Meyyiti) Enes ve Ömer'den (Sh: 101).

b. el-Buhari; C: 3/148 (Babu ta'dil kem Yecûz) Enes ve Ömer'den.

Müslim; C: 3/53 (Babu fiymen yusna aleyhi hayrun ve şerrun) Enes'ten.

c. Ahmed; C: 1/22, 30, 45 İbn Abbas'tan.

C: 2/261, 466, 470, 498, 528.

C: 3/186, 211, 245, 286.

d. et-Taberani; ....

e. el-Bezzar; Keşfu'l-Estar; C: 1/409 (Babu's-Senai ale'l-Meyyiti)

Muhakkıkın notu:

1. İbn Mace; C: 1/478 (Babu Ma Cae fi's senai ale'l-Meyyiti) 1491 no'lu hadis. Enes

b. Malik'ten. 1492 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

2. en-Nesai; C: 4/40-50 (Babu's-Senai) Enes, Ebu Hureyre ve Ömer İbnu'l-Hattab'tan.

3. et-Tirmizi; C: 3/373 (Babu Ma Cae fi's-Senai'l-Haseni ale'l-Meyyiti) 1058 no'lu hadis Enes'ten.

Ebu İsa bu hadise "hasen sahih" demiştir. Aynı babta, Ömer, Ka'b b. Ucre ve Ebu Hureyre'den.

1059 no'lu hadis Ömer İbnu'l-Hattab'tan. Ebu İsa bu hadise de hasen sahih demiştir.

4. el-Beğevi, Şerhu's-Sunne; C: 5/383, 385 (Babu's-Senai ale'l-Meyyiti) 1056 no'lu hadis.

5. Ebu Davud; C: 3/219 (Babu's-Senai ale'l-Meyyiti) 3233 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

6. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid; C: 3/35 (Babu's-Senai ale'l-Meyyiti)

1) et-Taberani, el-Evsat'ta, el-Bezzar ..... Ebu Hureyre'den.

2) et-Taberani, el-Kebir'de; Ka'b b. Ucre'den.

3) et-Taberani, el-Kebir'de; Seleme b. Ekva'dan.

4) el-Bezzar; Enes'ten.

7. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 191. (Babu's-Senai ale'l-Meyyiti) 748 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den. Enes b. Malik, Abdullah b. Ebi Katade (babasından).

8. el-Heysemi; Keşful-estâr; C: 2/609 (Babu's-Senai ale'l-Meyyiti)

866 no'lu hadis; Enes b. Malik'ten.

867 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

9. el-Kıttani, Nazmu'l-Mütenasir; Sh: 78

103 no'lu hadis. Hadisün dokuz ravisini sayar.

Hadis No: 44

عَنِ ابْنِ عُمَرَ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا، أَنَّ حَفْصَةَ بَكَتْ عَلَى عُمَرَ، فَقَالَ مَهْلًا يَا ابْنَتُ
أَلَمْ تَعْلَمِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ قَالَ: - إِنَّ أَلَمِيَّةَ يُعَذَّبُ بِكَاءِ أَهْلِهِ عَلَيْهِ.

○ İbn Ömer'den (ra): "Ömer (ra) ölünce Hafsa (ra) ağladı. Bunu gören -Abdullah- "Ey kızcağız ölçülü ol! Sen Allah Resûlü'nün (sav): "Ölü, sahiplerinin ardından ağlamasından azap görür" dediğini bilmiyor musun?" dedi.»

- a. el-Buhari, Müslim; Ömer⁽¹⁾ ve İbni Ömer'den⁽²⁾.
- b. Müslim; Hafsa'dan⁽³⁾.
- c. İbn Hibban; Enes⁽⁴⁾, İmran b. Husayn'dan⁽⁵⁾.
- d. et-Tirmizî, İbni Mace; Ebu Musa'dan⁽⁶⁾.
- e. Ebu Ya'la; Ebu Bekir Sıddık⁽⁷⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽⁸⁾.
- f. et-Taberani; Semure'den⁽⁹⁾.

a. el-Buhari; C: 2/82 (Babu ma yukrahu minen-Nihayati)

b. Müslim; C: 3/41 (Babu'l-Meyyiti yuazzebu bi bukai ehlihi aleyhi) Hafsa Ömer ve İbn Ömer'den.

İbni Ömer rivayeti "mürsel" dir.

Ömer'in rivayeti mukayyed'dir.

Aynı babta Aişe'nin (ra) bu haberi nefyettiği sabittir. Şöyle dediği rivayet edilir: "Hayır Allah'a yemin ederim ki Allah Resulü (sav) asla ölü ehlinin ağlamasından dolayı azab görür demedi. Fakat O, Allah kafire ehlinin ağlamasından dolayı azab gördür." dedi.

c. İbn Hibban .....

d. et-Tirmizî; ...

- (1) C: 3/327 (Babu ma ca fir-ruhsati, fil-Bukai Ale'l-Meyyiti) 1004 no'lu hadis. İbn Ömer'den. Bu rivayet için Aişe: "Allah O'na rahmet etsin Allah Resulü (sav) öyle demedi. Fakat Ömer vehmetti. Yalnız Allah Resulü, o sözü ölen bir Yahudi için söyledi" der.

Ebu İsa, aynı babta İbn Abbas, Kuraza b. Ka'b, Ebu Hureyre, İbn Mes'ud ve Usame b. Zeyd'den rivayetler vardır demiştir. "Ayrıca Aişe'nin hadisine hasen sahihtir ve Aişe'den birkaç vecihle rivayet edilmiştir. İlim ehli de bu görüştür."

(6/164) ayetini tevîl etmişlerdir. Bu İmam eş-Şafii'nin kavlidir.

1006 no'lu hadis. Aişe'den.

(2) İbn Mace; C:1/508 (Babu Ma Cae fi'l-Meyyiti yuazzebu bi niyaheti aleyhi)

1593 no'lu hadis; Ömer İbnu'l-Hatab'dan.

1594 no'lu hadis; Ebu Musa ve babasından.

1595 no'lu hadis; (Aişe'den) bunun şahididir.

Muhakkıkın notu:

1) Malik; el-Muvatta (el-Leys rivayeti) Sh: 156 (Babu'n Nehyi anil-Bukai ale'l-Meyyiti) 555 no'lu hadis. Aişe'den.

2) el-Muvatta'da; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 113 (Babu ma ruviye enne'l-Meyyite...)

319 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

320 no'lu hadis; Aişe'den.

- 3) eş-Şafii'de; C: 1/205.
 4) el-Begevi; Şerhu's-Sünne'de; C: 5/440-444. 1537, 1538 no'lu hadisler.
 5) İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; C: 3/391 (fit-Tazibi fil-Bukai ale'l-Meyyiti) İbn Ömer ve Ömer'den.
 6) es-Sanani, el-Musannef'te; C: 3/355.
 6675 no'lu hadis. İbn Ömer ve Ömer'den. Aişe'nin Ömer'in rivayeti hakkındaki tenkidi.
 Ayrıca Abdullah b. Ebi Muleyke'nin kavli;
 6680 no'lu hadis, Ömer'den.
 7) el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir; Sh: 79, 106 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen hadisin 11 ravisi zikreder.

Hadis No: 45

عَنْ بُرَيْدَةَ قَالَ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: كُنْتُ نَهَيْتُكُمْ عَنْ زِيَارَةِ الْقُبُورِ فَرُورُوا هَا.

○ Bureyde (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav): "Sizi kabir-leri ziyaretten alıkoymuştum. Şimdi ziyaret ediniz." dedi.»

- a. Müslim, Bureyde'den⁽¹⁾.
 b. Ahmed; Ebu Said el-Hudri⁽²⁾ ve Ali b. Ebi Talib'ten⁽³⁾.
 c. et-Taberani; Ümmü Seleme⁽⁴⁾, Zeyd İbnu'l-Hattab⁽⁵⁾, İbn Abbas⁽⁶⁾ ve Sevban'dan⁽⁷⁾.
 d. el-Bezzar; Aişe'den⁽⁸⁾.

a. Müslim, sahihinde; C: 3/65 (Babun fi ziyareti'l-Kuburi ve'l-İstiğfari lehum) Müslim; C: 6/82 (Babu ma kane mine'n-Nehyi an ekli luhumi'l-edahi) Bureyde ve babasından.
 b. Ahmed, Müsned; C: 3/38.

- c. et-Taberani; el-Kebir'in matbu nüshasında bulamadık.
 d. el-Bezzar; C: 1/407, 862 no'lu hadis. (Babu ziyareti'l-Kuburi)

Muhakkikin notu:

1. Malik; el-Muvatt'da; (el-Leysi rivayeti) Sh: 324

1042 no'lu hadis. Ebu Said el-Hudri'den. Muhammed İbn'l-Hasen'in rivayetinde rastlamadık.

2. Abdürrezzak, el-Musannef'te; C: 3/569 (Babu ziyareti'l-Kuburi)

3. et-Tirmizi; C: 3/370 (Babu Ma Cae fi'r-Ruhsati fi ziyareti'l Kuburi) 1054 no'lu hadis, Bureyde'den. Aynı babta; Ebu Said, İbn Mes'ud, Enes Ebu Hureyre ve Ümmü Seleme'den rivayetler vardır. Bureyde hadisine "Hasen Sahih" tir dedi.

4. en-Nesai; C: 4/89 (ziyareti'l-Kubur) Bureyde ve babasından.

5. Ebu Davud; C: 3 / 218 (Babun fi ziyareti'l-Kuburi) 3235 nolu hadis, İbn Bureyde ve babasından.

6. el-Begevi, Şerhu's-Sünne'de; C: 5/462 (Babu ziyareti'l-Kuburi) 1553 nolu hadis, Süleyman b. Bureyde'den.

7. İbn Ebi Şeybe el-Musannef'te; C: 3/242 İbn Bureyde'den. Aynı babda Enes b. Malik, Abdullah ve Ebu Hureyre hadisi şahiddir.

8. el-Heyseml, Mecmaüz-Zevaid'de; C: 3/57, 59 (Babu ziyareti'l-Kuburi)

1- Ahmed, el-Bezzar; Ebu Said el-Hudri'den.

2- et-Taberani, el-Kebir'de; Ümmü Seleme'den.

3- el-Bezzar ve et-Taberani (fi'l-Evsat); Aişe'den.

4- et-Taberani, el-Kebir'de; Zeyd İbnu'l-Hattab'dan.

5- Ebu Ya'la; Ali'den.

6- et-Taberani, el-Kebir'de; İbn Abbas'tan.

7. et-Taberani, el-Keblî'de; Sevban'dan.

8. el-Heysemi, Mevaridü'z-Zam'an'da; (Babu Ziyareti'l-Kuburi) 792 no'lu hadis. İbn Mes'ud'dan.

9. el-Beyhaki; es-Sünen el-Kübra; C: 4/76. (Babu ziyareti'l-Kuburi) Ebu Hureyre, İbn Bureyde (babasından) Ebu Said el-Hudri, Abdullah b. Mes'ud ve Enes b. Malik'ten.

10. el-Hakim el-Müstedrek; C: 1/374. (er-Ruhsatun fi ziyareti'l-Kuburi) Abdullah b. Mes'ud, Enes b. Malik, Ebu Hureyre, İbn Buyerde -babasından- ve Aişe'den.

11. el-Hazimi, el-İtibar fi'n-Nasibi ve'l-Mensuh'da; Sh: 138 (Babu'n-Nehyi an ziyareti'l-Kuburi summe'r-Ruhsati fiyha)

Bureyde (babasından), Rebîa İbnu'n-Nabiğa -babasından- ve Ebu Hureyre'den.

13. el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 80. 108 no'lu hadis. Hadisin 13 ravisi olduğunu zikreder.

Kitabu'z-Zekat

Hadis No: 46

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «لَا زَكَاةَ فِي مَالٍ حَتَّى يَحُولَ عَلَيْهِ الْحَوْلُ.»

○ Aişe (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav): "Bir malın üzerinden bir "Havl" (Kameri yıl) geçmedikçe zekat düşmez." dediğini duydum.»

- a. Ebu Davud; Ali'den⁽¹⁾.
- b. İbn Mace; Aişe'den⁽²⁾.
- c. ed-Darekutni; Enes⁽³⁾ ve İbn Ömer'den.
- d. et-Taberani; Ummu Sa'd el-Ensariye'den⁽⁴⁾.

- a. Ebu Davud; C: 2/101 (babun fi zekatı's-Saimeti) 1573 no'lu hadis Ali'den.
- b. İbn Mace; C: 1/571 (Babu men istefade malen 1792 no'lu hadis. Aişe'den.
- c. ed-Darekutni; C: 2/90 (Babu vucubi'z-Zekatı bi'l-Havl) İbn Ömer, Aişe, Enes ve

Ali'den.

d. ....

Muhakkikin notu:

1) et-Tirmizi; C: 3/25-27 (Babu Ma Cae La Zekate ale'l-Mali'l-mustefadi Hatta...)

631 no'lu hadis; İbn Ömer'den. Ebu İsa; "bu hadisi Allah'ın Resulü'nün (sav) ashabından birden çok ihsan rivayet etmiştir. Bu hadisile, Malik, eş-Şafii, Ahmed ve İshak amel etmektedirler.

2) el-Beyhaki; C: 4/95 (Babu La Zekate fi malin hatta .....) Aişe ve Ali'den. el-Beyhaki; c: 4/103. Aişe ve İbn Ömer'den.

3) İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; C: 3/158. (Babu'l-Mal il-Mustefadi meta yecibu fihi'z-zekatu) Ali, Aişe ve İbn Ömer'den.

4) ez-Zeylal, Nasbu'r-Raye; C: 2/328. (Kitabu'z-Zekatı) Ali, Aişe, İbn Ömer ve Enes'ten.

5) İbn Hacer, ed-Diraye'de; C: 1/248 (Kitabu'z-Zekatı) Ali, Aişe, İbn Ömer ve Enes'ten.

6) Abdurrezzak, el-Musannef'te; C: '675 (La Sadaka fi malin hatta yehule aleyhi'l-havl)

7023 no'lu hadis. Ali'den.

7) el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid; C: 3/79 (Babu meta yecibu'z-Zekatu).

et-Taberani; Zeyd b. Sabit'ten.

8) Ebu Ubeyd, el-Emval; Sh: 67

1122 no'lu hadis Ali'den.

1123 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

1131 no'lu hadis; Aişe'den.

9) Malik, el-Muvatta'da; (el-Leys rivayeti) Sh: 164. (Kitabu'z-Zekat) 582 no'lu hadis İbn Ömer'den.

Malik, el-Muvatta; (Muhammed Ibnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 115 (Babu'l-Mali meta te-cibu'z-zekatu) 626 no'lu hadis-Ibn Ömer'den. İmam Muhammed bununla amel ediyorum demiştir.

10) el-İrva; C: 31/254.

287 no'lu hadis.

Kitabu's-Savm

Hadis No: 47

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَفْطَرَ الْحَاجِمُ وَالْمَحْجُومُ.»

○ Ebu Hureyre'den (ra): «Allah'ın Resûlü (sav): "Hacamet yapan da yaptıran da iftar etmiştir (orucunu açmıştır)." dedi.»

a. Dört sünen sahibi ve el-Halkim, Sevban'dan⁽¹⁾. Ebu Davud, el-Hakim; Şeddad b. Evs'ten⁽²⁾, et-Tirmizi, el-Hakim; Rafi b. Hadic'ten⁽³⁾.

b. en-Nesai; Ali⁽⁴⁾, Usame b. Zeyd⁽⁵⁾ veya Bilal⁽⁶⁾, Ma'kil b. Yesar⁽⁷⁾, Ebu Musa⁽⁸⁾, Ebu Hureyre⁽⁹⁾ ve Aişe'den⁽¹⁰⁾.

c. el-Bezzar; Enes⁽¹¹⁾, Cabir⁽¹²⁾, Semure⁽¹³⁾ ve İbn Abbas'tan⁽¹⁴⁾.

d. et-Taberanî; İbn Ömer'den⁽¹⁵⁾.

a. Ebu Davud; C: 2/308 (Babu's, Saimi Yahtecimu) 2367 no'lu hadis. Sevban'dan.

2368 no'lu hadis, Şeddad b. Evs'ten. İbn Mace; 1679 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

1680 no'lu hadis; Sevban'dan.

1681 no'lu hadis; Şeddad b. Evs'ten.

el-Hakim, el-Mustedrek; C: 1/427. (Kitabu's-Savm) Sevban'dan. Şeyheyn'in şartına göre sahih.

el-Buhari; C: 2/237 (Babu'l-Hacemeti) el-Hasen'den "merfu" olarak.

– et-Tirmizi; C: 3/774 no'lu hadis (Kerahiyetu'l-hacemeti li-s-Saimi) Rafi b. Hadic'ten.

Ebu İsa, bu babta; Ali, Sa'd, Şeddad b. Evs, Sevban, Seleme b. Zeyd, Aişe, Ma'kil b. Yesar, Ebu Hureyre ve İbn Abbas'tan da rivayetler vardır.

– et-Taberanî; C: 1/352, 1122 no'lu hadis. Bilal'den.

C: 2/86. 1406 no'lu hadis, Sevban'dan. 1417, 1447 no'lu hadisler Sevban'dan.

C: 4/286 4256 no'lu hadis; Rafi b. Hadic,

C: 4/287 4256 no'lu hadis; Rafi b. Hadic'ten.

Muhakkik'in Notu:

1) ed-Darîmî; C: 1/14 (Babu'l-hacemeti tufturu's-saime) Şeddad b. Evs ve Sevban'dan.

2) İbn Huzeyme, Sahih'te; C: 3/226 (Babu zikril-Beyan inne'l-hacemete tufturu'l-hacime)

1963 no'lu hadis; Sevban'dan.

1964 no'lu hadis; Rafi b. Hadic'ten.

3) el-Beyhaki; es-Sünen el-Kübra. C: 4/256 (Kitabu's-Savm) Ebu Hureyre, Sevban, Ma'kil b. Yesar, Ali, Usame b. Zeyd'den.

4) es-Sanani, el-Musannef'te; C: 4/209 (Babu'l-Hacemeti li's-Saimi).

7519; 7521 no'lu hadisler, Şeddad b. Evs'ten.

7522 no'lu hadis; Sevban'dan.

7523 no'lu hadis; Rafi b. Hadic'ten.

7524 no'lu hadis; Ali'den.

5) İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; C: 3/48. (Babu men kerih'e en yahtecime's-Saimu) Ma'kıl b. Yesar, Şeddad b. Evs, Ebu Hureyre ve Bilal'den.

6) et-Tayallisi; C: 1/168 Sevban'dan.

7) Ahmed, Müsned'de; C: 5/277, 280 Sevban'dan.

8) et-Tahavi, Şerhu's-Sunne; C: 1/98 (Babu's-Saimi)

Ebu Rafi, Aişe, Ma'kıl el-Eşcaî, Sevban, Şeddad b. Evs ve Ebu Hureyre'den.

9) ez-Zeylai, Nasbu'r-Raye; C: 2/472 (Kitabu's-Savm)

Sevban (1), Şeddad b. Evs (2), Rafi (3), Ebu Musa (4), Ma'kıl b. Yesar (5), Usame b. Zeyd (6), Bilal (7), Ali b. Talib (8), Aişe (9), Ebu Hureyre (10).

10) İbn Hacer, ed-Dıraye; C: 1/284, 380 no'lu hadis.

11) Ebu Hatem er-Razi; el-İlel'de; 249 no'lu hadis.

12) el-Hakim, el-Müstedrek'te; C: 1/427 (Kitabu's-Savm) Sevban, Rafi b. Hadic ve Şeddad b. Evs'den.

13) el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 3/168, 170 (Babu'l-Hacame.

1) Ahmed, el-Bezzar; et-Taberani; Bilal'den.

2) Ahmed, el-Bezzar; Usame b. Zeyel'den.

3) Ahmed, et-Taberani; (el-Kebir); ma'kil b. Sinan (Yesar) - el-Eşcaî.

4) Ebu Ya'la, el-Bezzar; Ebu Hureyre.

5) el-Bezzar, et-Taberani; (el-Evsat); Ali'den.

6) el-Bezzar, et-Taberani; (el-Evsat); Cabir'den.

7) el-Bezzar, et-Taberani; (el-Kebir'de); İbn Abbas'tan.

8) el-Bezzar, et-Taberani; (el-Kebir'de); Semure'den.

9) el-Bezzar, et-Taberani; (el-Kebir'de); Ebu Musa'dan.

10) el-Bezzar; Enes'ten.

11) et-Taberani (el-Evsat'ta); İbn Ömer'den.

12) el-Bezzar, et-Taberani; Ma'kil b. Yesar'dan.

14) el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; (Babu'l fi'l Hacemeti li's-Saim) 899 no'lu hadis Sevban'dan.

900 no'lu hadis; Şeddad b. Evs'ten.

901 no'lu hadis; Rafi b. Hadic'ten.

15) el-Heysemi; Keşfu'l-Estar C: 1/471, 477 (Babu kerahati'l-Hacemeti li's-Saimi).

995 no'lu hadis; Cabir el-Bezzar.

996 no'lu hadis; Ali b. Ebi Talib.

997 no'lu hadis; Usame; el-Bezzar, el-Hasen. Ma'kıl b. Yesar ve Semure'den.

998 no'lu hadis; İbn Abbas'tan, el-Bezzar, diğerleri Ata'dan mürsel olarak.

999 no'lu hadis; Aişe'den, el-Bezzar.

1000 no'lu hadis; Aişe'den, el-Bezzar.

1002 .....

1003 no'lu hadis; Semure'den el-Bezzar.

1005 no'lu hadis; Ebu Rafi'den el-Bezzar.

1006 no'lu hadis; Ebu Musa'dan el-Bezzar.

1007 no'lu hadis; Enes'ten el-Bezzar.

1008 no'lu hadis; Bilal'den el-Bezzar.

1009 no'lu hadis; Ebu Said'den el-Bezzar.

1010 no'lu hadis; Ebu Said'den el-Bezzar.

16) el-Begevi; Şerhu's-Sunne'de; C: 6/302 (Babu'l-Hacemeti li's-Saimi)

17) el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; Sh: 87 125 no'lu el-Ezhar'dan, hadisin 19 ravisini saymıştır.

Hadis No: 48

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ رَأَى رَجُلًا يَظَلُّ عَلَيْهِ
وَالزَّحَامَ عَلَيْهِ، فَقَالَ: «لَيْسَ مِنَ الْبِرِّ الصِّيَامُ فِي السَّفَرِ».

○ Cabir b. Abdillâh'tan: «Allah'ın Resûlü (sav) etrafında kalabalık toplanmış ve başını gölgeleyen (yaşlı) bir adam gördü (Bunun oruçlu olduğu kendisine söylenince): "Seferde oruç "Birr" den (takvadan) değildir" dedi.»

a. el-Buhari ve Müslim, Cabir b. Abdillâh'tan.

b. Ahmed; Ka'b b. Asım el-Eşari(2) ve Ebu Berze el-Eslemi(3).

c. et-Taberani; İbn Abbas(4), İbn Ömer(5), Ammar b. Yasir(6) ve Ebu'd-Derda'dan (7).

a. el-Buhari; C: 2/238 (Babu's-Savmi 'Fü-Seferi) Cabir'den.

Müslim; C: 3/142 (Babu leyse mine'l-Birri...)

1122 no'lu hadis Cabir b. Abdillâh'tan.

b. Ahmed; C: 3/299, 317, 319, 350, 399.

C: 5/434. Abdurrezzak, Mamer'den.

et-Taberani, el-Kebir; C: 11/187.

12618, 13387 ve 13403 no'lu hadisler İbn Ömer'den.

Muhakkıklık Notu:

1) en-Nesai; C: 4/174, 175 (Babu ma yukrehu mine's-Siyami fi's-Seferi. Ka'b b. Asım, Said İbnu'l-Müseyyeb (Mürsel olarak) ve Cabir b. Abdillâh'tan.

2) Ebu Davud; C: 2/317 (Babu ihtiyari'l-fitrî) 2407 no'lu hadis. Cabir b. Abdillâh'tan.

3) ed-Darimi, es-Sünen'de; C: 2/9 (Babu's-Savmi fi's-seferi) Cabir b. Abdillâh'tan.

4) el-Humeydi, Müsned'de; 864, 1286 no'lu hadisler Ka'b b. Asım el-Eşari'den.

5) et-Tahavi, Meani'l-Asar'da; C: 2/62, 63 (Babu's-Savmi fi's-Seferi) Cabir b. Abdillâh, İbn Ömer ve Ka'b b. Asım el-Eşari'den.

6) et-Taberi, Tefsir'de; C: 2/91 (Kim hasta olur veya yolculukta ise diğer günlerden sayınca -oruç- tutsun ayetinin tevili)

7) el-Feryabi; Kitabu's-Siyam C: 2/36

95. Fasıl, 2017 no'lu hadis Cabir b. Abdillâh'tan.

8) İbnu'l-Carud; 399 no'lu hadis.

9) el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra'da C: 4/242 (Babu Te'kidi'l-fitrî...) Ka'b b. Asım el-Eşari ve Cabir b. Abdillâh'tan.

10) İbn Hacer, et-Telhis'te; Sh: 195.

11) et-Tayallisi; 17121 no'lu hadis.

12) ez-Zeylali; Nasbu'r-Raye; C: 1/461. (Kitabu's-Savm) el-Buhari ve Müslim'in Cabir'den rivayetleri nakledir.

13) el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 228. (Babu's-Savmi fi's-Seferi) 912 no'lu hadis İbn Ömer'den.

14) el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 1/468 (Babu's-Savmi fi's-Seferi) 985, 986 no'lu hadisler İbn İbba's'tan. 987 no'lu hadis Ebu Berze'den.

15) el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid; C: 3/161 (Babu's-Savmi fi's-Seferi.

1- Ahmed, el-Bezzar, et-Taberani (el-Evsal) Ebu Berze'den.

2- en-Nesai, İbn Mace, Ahmed et-Taberani; Ka'b b. Malik el-Eşari

3- el-Bezzar, et-Taberani (el-Kebir); İbn Abbas'tan.

- 4- et-Taberani (el-Kebir); Abdullah b. Ömer'den.
 5- et-Taberani (el-Kebir); Ammar b. Yesar'dan.
 6- et-Taberani (el-Kebir); Ebûd-Derda'dan.
 16) İbn Ebi Şeybe; el-Musannef'te; C: 3/14. (Kitabu's-Savm) Ka'b b. Asım Cabir b. Abdullah ve Enes b. Malik'ten.
 17) el-Elbani İravau'l-Gall'de; 925 no'lu hadis.
 18) el-Begevi, Şerhu's-Sunne'de; 1764 no'lu hadis.
 19) el-Hakım, el-Müstedrek'te; C: 1/433. (Kitabu's-Savm) Ka'b b. Asım el-Eşari.
 20) el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de; 127 no'lu hadis. Hadisin yedi ravisi olduğunu zikreder.

Hadis No: 49

عَنْ أَبِي قَتَادَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: سِيلَ عَنْ صَوْمٍ يَوْمَ عَرَفَةَ
 فَقَالَ: يَكْفُرُ السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ وَالْبَاقِيَةَ. وَسِيلَ عَنْ - صَوْمٍ - يَوْمٍ غَاثُورَاءَ. فَقَالَ: يَكْفُرُ
 السَّنَةَ الْمَاضِيَةَ.

○ Ebu Katade'den (ra): «Allah'ın Resûlü'ne (sav) Arafat günü orucu hakkında soruldu. "Geçen seneye ve gelecek seneye keffarettir." dedi. Aşure günü (orucu) hakkında sorulunca da "Geçen seneye keffarettir." dedi.»

- Müslim; Ebu Katade'den⁽¹⁾.
- İbn Mace; Katade İbnu'n-Numan'dan⁽²⁾.
- en-Nesai; İbn Ömer'den⁽³⁾.
- el-Bezzar; Ebu Said'den⁽⁴⁾.
- Ahmed; Aişe'den⁽⁵⁾.
- et-Taberani; Zeyd b. Erkam⁽⁶⁾ ve Sehl b Said'den.

a. Müslim; C: 3/168 (Babu istihbabı siyamu selaseti eyyam min kulli şehrin) Ebu Katade'den.

b. İbn Mace; 1730 no'lu hadis Ebu Katade'den.

1738 no'lu hadis Ebu Katade'den.

c. en-Nesai .....

el-Bezzar; Keşfu'l-Estar; C: 1/493. (Babu Sarı avefe ve Aşurae....)

1053 no'lu hadis Ebu Said'den. Ahmed Müsned; C: 5/297, 311, Ebu Katade'den.

Muhakkıkın notu:

1) Ebu Davud; C: 2/322 (Babu fi savmi'd-Dehri) 2425 no'lu hadis Ebu Katade'den.

2) et-Tirmizi; 749 no'lu hadis. Ebu Katade'den. Aynı babta Ebu Said'den rivayet olduğunu söyler. 752 no'lu hadis Ebu Katade'den.

Ebu İsa aynı babta; Ali, Muhammed b. Sayfi, Seleme İbnu'l-Ekva, Hind bintu Esmâ, İbn Abbas, er-Rebi bintu Muavvez b. Afrae, Abdurrahman b. Seleme el-Huzai (amcasından Abdullah İbnu'z-Zubeyr'in rivayetleri vardır.)

3) el-Beyhakı; es-Sünen el-Kübra'da; C: 4/283 (Babu Savmi arefe) Müslim'den naklen Ebu Katade rivayeti

C: 4/386 Ebu Katade'den.

C: 4/300 Ebu Katade'den, müslim rivayeti.

- 4) es-Sarı'ani; el-Musannef C: 4/284.
7826, 7827, 7828, 7831 Ebu Katade'den.
- 5) İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; C: 3/58
- 6) İbn Huzeyme, Sahih'de; C: 3/288 2078 no'lu hadis Ebu Katade'den.
- 7) el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 3/189.
el-Bezzar; Ebu Said'den.
et-Taberani, es-Sağir'de; İbn Abbas'tan.
et-Taberani, el-Evsat'ta; İbn Ömer'den.
et-Taberani, el-Kebir'de; Zeyd b. Erkam.
- 8) el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 1/493. 1053 no'lu hadis. Ebu Said el-Hudri'den.
- 9) İbn Hacer; el-Metalibu'l-Alliye'de; C: 1/294 1009 no'lu hadis.
- 10) el-Elbani, el-irva'da; 952 no'lu hadis.
- 11) el-Begevi, Şerhu's-Sunne'de; 129 no'lu hadis.
- 12) el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de;
129 no'lu hadis. el-Ezha'dan naklen. Ravisi yedi kişidir.

dis No: 50

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ رَمَضَانَ ثُمَّ أَتْبَعَهُ مِثْلًا مِنْ شَوَّالٍ كَانَ كَصِيَامِ الدَّهْرِ».

Ebu Eyyub el-Ensari'den (ra): «Allah'ın Resûlü (sav): im Ramazan orucuna Şevval'den altı gün katarsa, bu - iki- bir yıl oruç tutmak gibidir." buyurdu.»

- a. Müslim; Ebu Eyyub'tan⁽¹⁾.
- b. en-Nesai, İbn Mace; Sevan'dan⁽²⁾.
- c. Ahmed; Cabir b. Abdillan'tan⁽³⁾.
- d. el-Bezzar; Ebu Hureyre'den⁽⁴⁾.
- e. et-Taberani; İbn Abbas⁽⁵⁾, İbn Ömer⁽⁶⁾ ve Gannam'dan⁽⁷⁾.
- f. ed-Darekutni; el-Bera b. Azib'ten⁽⁸⁾.

- a. Müslim; C: 3/169 (Babu istihsabi savmi sitteti eyyamin min Şevval ...) Ebu Eyyub 'nsari'den.
- b. İbn Mace; 1715 no'lu hadis, Sevan'dan 1716 no'lu hadis. Ebu Eyub'tan.
- c. Ahmed, Müsned; C: 3/308, 324, 344 Cabir'den.
- d. el-Bezzar; Ebu Hureyre'den.
- e. ....
- f. ....

Muhakkikin Notu:

- 1- Ebu Davud; (2433) (Babu savmi sitteti eyyamin min Şevval) Ebu Eyyub'dan.
- 2- et-Tirmizi; (Babu Ma Cae fi siyami sitteti Eyyamin min şevval (759 no'lu hadis. Eyyup'tan. Aynı babta; Cabir, Ebu Hureyre, Sevan, rivayetler vardır. Ebu İsa bu han hasen sahih olduğunu söylemiştir.
- 3- ed-Darimi; C: 4/315 (Babu Savmi es-Sitteti....) 7197 no'lu hadis Ebu Eyyup'tan. 7920 no'lu hadis, İbn Tavus ve babasından
7921 no'lu hadis, Ebu Eyyub el-Ensari'den.

4- İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; C: 3/97 (Babu Ma Kalu fi Siyami sitteti eyyamin min Şevval...)

Ebu Eyyub'dan.

5- el-Heysemi; (Mecmau'z-Zevaid'de C: 3/183 (Babu filemen) Same Ramadane ve sittete eyyamin min Şevval)

el-Bezzar, et-Taberani Ahmed; Cabir'den.

el-Bezzar; Ebu Hureyre'den.

et-Taberani (el-Evsat); Ebu Hureyre'den.

et-Taberani (el-Evsat); İbn Abbas'tan.

et-Taberani (el-Kebir); İbn Ömer'den.

et-Taberani (el-Kebir); Ebu Eyyup'tan.

et-Taberani (el-Kebir); Ganam'dan.

6- el-Heysemi, Mevaridu'z-Zaman'da; Sh: 232 (Babu [fe] men same ramadane ve sittin min şevval....) sevban'dan.

7- el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 1/495 (Babu men same sittete eyye min şevval...) Berre hadisi.

1062 no'lu hadis, Cabir b. Abdillan'tan.

8- el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra'da; C: 4/292 (Babu fadli savmi sitte eyyamin min şevval...) Ebu Eyyup, Cabir ve Sevban'dan.

9- İbn Huzeyme, sahih'de; C: 3/297-298. (Babu fadli itba'i siyami Ramadane bi [siyami] sitteti eyyamin min şevval...)

114 no'lu hadis. Ebu Eyyup'tan.

10- el-Begavi, Şerhu's-Sunne'de C: 6/331. (Babu savmi Sitteti....)

1780 no'lu hadis Ebu Eyyup'tan.

11- el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

128 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisin sekiz ravisini zikretmektedir.

Hadis No: 51

عَنْ نُبَيْشَةَ الْهَزَلِيِّ، قَالَ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَيَّامُ التَّشْرِيقِ أَيَّامٌ أَكَلٌ وَشَرْبٌ.»

○ Nubeyşetu'l Huzeli (ra): «Allah'ın Resûlü (sav): "Teşrik günleri yeme ve içme günleridir." dediğini rivayet eder.

a. Müslim; Ka'b b. Malik⁽¹⁾ ve Nubeyşe tül-Huzeli'den⁽²⁾.

b. el-Hakim; Ukbe b. Amir⁽³⁾, Ali b. Ebi Talib⁽⁴⁾ ve Ummu Mes'ud İbnu'l Hakem ez-Zerka'dan⁽⁵⁾.

c. İbn Asakir; Abdullah b. Huzafe es-Sehmi⁽⁶⁾ ve Ummu'l-Fadl binti'l-Haristen⁽⁷⁾.

d. İbn Mace; Ebu Hureyre⁽⁸⁾ ve Bisr b. Suheym el-Gifari'den⁽⁹⁾.

e. Ahmed; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽¹⁰⁾, İbn Ömer⁽¹¹⁾ ve Budeyl İbni'l-Verke'dan⁽¹²⁾.

f. et-Taberani; İbn Abbas⁽¹³⁾, Ma'mer b. Abdillan el-Adevi⁽¹⁴⁾, Ömer İbnu'l-Hattab ve Usame el-Hüzeli'den⁽¹⁵⁾.

a. Müslim; C: 3/153 (Babu Tahrimi savmi eyyami't-Teşrik...) Nubeyşe tül-Huzeli ve Ka'b b. Malik'ten.

b. el-Hakim, el-Müstedrek; C: 1/434 (Babu men'u siyami eyyami't-Teşrik) Ukbe b. Amir, Ali b. Ebi Talib ve Amr İbn'ul-As'tan.

c. ....

d. İbn Mace; C: 1/548 (Babu Ma Cae fi'n-Nehyi an Siyami eyyamit-Teşrik...)

1719 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

1720 no'lu hadis; Bişr b. Suheym'den.
 e. Ahmed, Müsned; C:2/229 C: 3/451-460.
 f. et-Taberani; C: 4/335, C: 5/75-76.
 Muhakkikin Notu:

1) Ebu Davud; 2419 no'lu hadis. Ukbe b. Amir'den. Aynı babta Amr İbnu'l As'tan da bir rivayet vardır.

2) et-Tirmizî; C: 2/143 (Babu; Ma Cae fi kerahi yeti's-Savmi fi eyyami't-Teşrik...) 773 no'lu hadis. Ukbe b. Amir'den.

Aynı babta; Ali, Sa'd, Ebu Hureyre, Cabir, Nubeyşe, Bişr b. Suheym, Abdullah b. Huzafe, Enes, Hamza b. Amir el-Eslemî, Ka'b b. Malik, Aişe, Amr İbnu'l-As ve Abdullah b. Amir'dan rivayetler vardır.

Ebu İsa; Ukbe hadisinin Hasen sahih olduğunu söylemiştir.

3) en-Nesai; C: 5/252 (en-Nehyu an Savmi Arefe ....) Ukbe b. Amir'den.

4) el-Beyhaki, es-Sünen'de; C: 4/297 (Babu'l-Eyyam elleti nuhiye an savmiha...) Ömer İbnu'l-Hattab, Ebu Hureyre, Ebu Said el-Hudri, Nubeyşe, Amr İbnu'l-As, Ukbe b. Amir, ummu'l-Fadl binti'l-Haris ve Bişr b. Suheym'den.

5) el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid; C: 3/202 (Babu Ma nuhiye an Siyamihi min eyyami't-Teşrik...)

Ahmed, el-Bezzar; Sa'd b. Ebi Vakkas'dan.

Ahmed, el-Bezzar; İbn Ömer'den.

Abdullah b. Ahmed, el-Bezzar; Yunus b. Şeddad.

Ahmed, et-Taberani, (el-Evsat); Habibe binti Mureyk.

Ebu Ya'la; Enes'den.

el-Bezzar; Ebu Hureyre'den.

et-Taberani (el-Kebir); İbn Abbas.

et-Taberani (el-Kebir); Ummu'l-Haris binti Ayyaş.

et-Taberani (el-Kebir); Ma'mer b. Abdullah el-Adevi'den.

et-Taberani (el-Sağır); Abdullah b. Mes'ud'dan.

et-Taberani (el-Evsat); Ömer İbnu'l-Hattab.

et-Taberani (el-Evsat); Usame el-Huzeli'den.

et-Taberani (el-Kebir); Ömer'den.

6) el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; (Babu'l-Iydeyni ve eyyami't-Teşrik ...)

958 no'lu hadis; Ukbe b. Amir'den.

959 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

7) el-Heysemi; Keşfu'l-Estar C: 1/498 (Babu'n-Nehyi an Savmi eyyami't-Teşrik)

1067 no'lu hadis, Muhammed b. Sa'd, (babasından) el-Bezzar, Sa'd'den. "Bu hadisi ancak bu lafızla biliyoruz" der.

1068 no'lu hadis, Yunus b. Şeddad'dan.

8) İbn Huzeyme, sahih; C: 3/130. (Babu'n-Nehyi an Savmi eyyami't-Teşrik ...)

2147 no'lu hadis, Mes'ud İbnu'l-Hakem (annesinden).

2148 no'lu hadis; Abdullah b. Ömer'den.

2449 no'lu hadis; Amr İbnu'l-As'tan.

9) İbn Hacer; el-Metalibu'l-Alliye'de; C: 2/297 (Babu'n-Nehyi an-Siyami eyyami't-Teşrik...)

1020 no'lu hadis; Sa'd b. Rifa'dan.

1021 ve 1022 no'lu hadisler; Enes'den.

1023 no'lu hadis; Ömer b. Halde el-Ensari'den (annesinden).

10) İbn Ebi Şeybe; C: 3/104 (Babu Ma nuhiye fi siyamil-Edha ve'l-Fitri) Ömer İbnu'l-Hattab, Aişe, Ebu Said, Ukbe b. Amir, İbn Ömer ve Ebu Said el-Hudri'den.

11) el-Beğevî; Şerhu's-Sunne; C: 6/351.

1796 no'lu hadis.

12) el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

136 no'lu hadis, el-Ezhar'dan. Hadisin 17 ravisinin olduğunu zikreder.

Kitabu'l-Hac

Hadis No: 52

عَنِ ابْنِ أُمِّ مَعْقِلٍ عَنْ أُمِّ مَعْقِلٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «وَعُمْرَةٌ فِي رَمَضَانَ تَغْدِلُ حُجَّةً».

○ Ummu Ma'kıl'ın oğlu annesinden, o da Allah'ın Resulü'nden (sav) rivayet ediyor: Allah Resulü: "Ramazanda (ki) bir Umre -bir- Hacca bedeldir" buyurdu.

- a. el-Buhari; Cabir b. Abdillâh'dan⁽¹⁾.
 b. et-Tirmizi; Yusuf b. Abdullah b. Selâm⁽²⁾ ve Ummu Ma'kıl⁽³⁾ den.
 c. İbn Mace; İbn Abbas⁽⁴⁾, Velid b. Hubeys⁽⁵⁾, Herem b. Huneys⁽⁶⁾ ve Ebu Ma'kıl'den
 (7).
 d. el-Bezzar; Ali'den⁽⁸⁾.
 e. et-Taberani; Enes⁽⁹⁾, İbnü'z-Zubeyr⁽¹⁰⁾, Urve el-Bariki⁽¹¹⁾ ve Ebu Talik'ten⁽¹²⁾.
 f. el-Begevi ve İbn Kani; (Mu'cem'lerinde) el-Ahmedi'den⁽¹³⁾.
 g. Sâid b. Mansur, es-Sünen; Bekr b. Abdillâh el-Hazenî'den⁽¹⁴⁾ (Mürsel olarak)
 h. İkrime ve Mücahidin mürselinden [Ebu Nasr Muhammed b. Abdillâh el-Eğyani "Emali"sinde, el-Fadl b. Abbas'tan⁽¹⁵⁾].

- a. el-Buhari; Kitabu'l-Hacc. (Babu umreti Ramadan)
 359 no'lu hadis; Ata ve İbn Abbas'tan.
 b. et-Tirmizi; (Kitabu'l-Hacc: Babu Ma Cae fi umreti Ramadane)
 939 no'lu hadis. Ummu Ma'kıl'den. (Hasen Garib) Aynı babta; İbn Abbas(1), Cabir(2), Ebu Hureyre(3), Enes(4) ve Vehb b. Hanbeş'ten(5) de rivayetler vardır.
 Beyan ve Cabir, Şa'bi'den, Vehb b. Huneys (Herem b. Huneys'te denilir)'ten.
 Davud el-Eydi; Şa'bi'den Herem b. Huneys ve Vehb'den (Vehb daha sahihtir) Ahmed ve İshak; Allah Resulü'nün (sav) "Ramazandaki bir umrenin bir hacca muadil" olduğuna dair rivayet sabittir demişlerdir.
 İshak; bu hadisin anlamı: "Kim ihlâsı okursa (de ki O Allah birdir) Kur'an'ın üçte birini okumuş gibidir. hadisinin anlamına yakındır." der.
 c. İbn Mace; Kitabu'l-Menasik: Babu'l-Ümretü fi Ramadane)
 2991 no'lu hadis; Vehb b. Huneys'ten.
 2992 no'lu hadis; Herem b. Huneys'ten.
 2993 no'lu hadis; Ebu Ma'kıl'den.
 2994 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 21995 no'lu hadis; Cabir'den.
 d. Keşfu'l-Estar, "Kitabu'l-Hacc; Babun fi umretin ramadane)
 1160 no'lu hadis Ali'den.
 el-Bezzar; bu hadisi ancak Ali'nin rivayetiyle biliyoruz der.
 1151 no'lu hadis; Ebu Taliya'dan.
 e. et-Taberani, el-Kebir'de.
 12911 no'lu hadis; Bekr b. Abdillâh el-Muzeni İbn Abbas'tan.

403 no'lu hadis; (II. kısım) Urve el-Bariki'den.

551 no'lu hadis; (III. kısım) Ebu Ma'kil'den.

357 no'lu hadis; (IV. kısım) Vehb b. Huneys'ten.

358 no'lu hadis; (IV. kısım) Vehb b. Huneys'ten.

816 no'lu hadis; Ebu Talik'ten.

el-Begevi ....

Said b. Mansur; ....

Muhakkikin notu:

1. Ebu Ya'la; Ma'kil'dan.

2. en-Nesai; .....

3. Ahmed, Müsned'de; C: 4/177, 186 Vehb b. Huneys'ten.

1988 no'lu hadis; Ebu Ma'kil'den.

1989 no'lu hadis; Ümmu Ma'kil'den.

4. Ebu Davud; es-Sünen (Kitabu'l-Menasik: Babu'l-Umre)

1988 no'lu hadis; Ebu Ma'kil'den.

1989 no'lu hadis; Ümmu Ma'kil'den.

1990 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

5. İbn Hacer; el-Metalibu'l-Alfiye'de; (Kitabu'l-Hacc, Babu'l-Umre)

1213 no'lu hadis Ümmu Sinan'dan.

Said b. Cubeyr; "bu hadisi ancak bu kadın yoluyla biliyoruz" demiştir.

6. ed-Darimi, es-Sünen'de; C:1/51 (Kitabu'l-Menasik; Babu fadlil-umreti fi Ramada-ne) Ata b. Yesar(1) ve Ümmu Ma'kil'den.

7. es-Suyuti, el-Camiu's-Sağir'de; 5613 ve 5614 no'lu hadisler.

8. el-Elbani, sahihu'l-Cami'de; 3977ve 3987 no'lu hadisler.

9. el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de; 139 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 19 kişi rivayet etmiştir.

Kitabu'l-Edeb

Hadis No: 53

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْمُتَشَارُ مُؤْتَمَنٌ».

○ Ebu Hureyre (ra) rivayet ediyor: Allahın Resûlü (sav):
"Kendisiyle İstişare edilen (kişi), güvencededir." buyurdu.

a. Dört sünen sahih; bu hadisi Ebu Hureyre'den⁽¹⁾ tahrir ettiler.

b. et-Tirmizî; Ümmü Seleme'den⁽²⁾.

c. el-Hakîm; İbn Ömer'den⁽³⁾.

d. Ahmed; Ebu Said'den⁽⁴⁾.

e. et-Taberanî; Ali⁽⁵⁾, Cabir b. Semure⁽⁶⁾, Semure b. Cundub⁽⁷⁾, en-Numan b. Beşir⁽⁸⁾,

Ebu'l-Heysem İbnu't-Teyhan⁽⁹⁾ İbnu'z-Zubeyr'den⁽¹⁰⁾.

f. el-Haralî Merkarimu'l-Ahlak; İbn Abbas⁽¹¹⁾ [Ebu Said'den]

a. Ebu Davud; C: 4/33 (Babu'l-Meşvere)

5128 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

et-Tirmizî; C: 5/125 (Babu el-Musteşaru mutemenun)

2822 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

Ebu İsa bu hadise hasen demiştir.

2823 no'lu hadis. Ümmü Seleme'den.

Aynı babta, İbn Mes'ud, Ebu Hureyre ve İbn Ömer'den rivayetler vardır.

Ebu İsa bu rivayete Ümmü Seleme'nin hadislerinden garib bir hadistir der.

3745 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

3746 no'lu hadis; Ebu Mes'ud'dan.

3747 no'lu hadis; Cabir'den.

– el-Hakîm; el-Müstedrek

Ahmed Müsned; C: 1/274.

et-Taberanî; 1879 Cabir b. Semure'den.

6914 no'lu hadis, Semure'den.

Muhakkikim Notu:

1) ed-Darîmî; C: 2/219 (Babu; el-Musteşaru mu'temenun) Ebu Mes'ud el-Ensari'den.

2) el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 488. (Babu; el-Musteşaru Mu'temenun)

1991 no'lu hadis; Ebu Mes'ud'dan.

3) el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da C: 2/28. (Babun, fil-Musteşari)

2027 no'lu hadis;

4) el-Kittanî, Nazmu'l-Mütenasir'de

217 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. el-Kittani bu hadisi 11 kişinin rivayet ettiğini

söyler.

Hadis No: 54

عَنْ عَبْدِ بْنِ حَالِمٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، «إِنْقَرُوا النَّارَ وَلَوْ بِشِقِّ ثَمَرَةٍ»

○ Adıyy b. Hatem'den (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav); "Bir Hurmanın bir yarısıyla da olsa -Cehennem- ateşinden -kendinizi- koruyun." buyurdu. »

a. el-Buhari ve Müslim; Adıyy b. Hatem'den⁽¹⁾.

b. Ahmed; İbn Mes'ud⁽²⁾ ve Aişe'den⁽³⁾.

c. el-Bezzar; Ebu Bekri's-Siddik⁽⁴⁾, Enes⁽⁵⁾, en-Nu'man b. Beşir⁽⁶⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽⁷⁾.

d. et-Taberanî; İbn Abbas⁽⁸⁾, Ebu Umame⁽⁹⁾, Abdullah b. Muhaymir⁽¹⁰⁾ ve Fedale b. Ubeyd'den⁽¹¹⁾.

e. İbn Asakir; İbn Ömer'den⁽¹²⁾.

f. İbn Cerir (Tefsir); Urve İbnu'z-Zubeyr'in mürseli⁽¹³⁾ ve Katade'den⁽¹⁴⁾.

g. Said b. Mansur, es-Sunen; el-Hasen'in [el-Basri'nin] mürselinden⁽¹⁵⁾.

a. el-Buhari; C: 1/114 (Kitabu'z-Zekat) Adıyy b. Hatem'den, C: 7/79 (Babu Tıybil-Kelam) Adıyy b. Hatem'den.

Müslim; C: 3/86 (Babu'l-Hassi ales-sadakati...) Adıyy b. Hatem'den.

b. Ahmed; Müsned; C: 1/388, 446.

C: 4/256, 258, 259, 377.

C: 6/79, 137.

c. el-Bezzar, Kesfu'l-Estar; C: 1/442 (Babu'l-Hassi ale's-sadakati)

933, 937 no'lu hadisler.

d. et-Taberanî, el-Mu'cemu'l-Kebir;

8017 no'lu hadis; Ebu Umame'den.

1277 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

e. İbn Asakir; ....

f. İbn Cerir; Tefsir ....

g. Said b. Mansur ....

Muhakkikın notu:

1) et-Tirmizî; C: 4/577 (Babu Ma Cae enne fukare'l-muhacirin...)

2352 no'lu hadis; Enes'den.

et-Tirmizî; C: 46611 (Kitabu sifati'l-Kıyame)

2415 no'lu hadis; Adıyy b. Hatem'den. Ebu İsa bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir.

2) İbn Receb el-Hanbellî, Şerhu İll'it-Tirmizî'den;

1044 no'lu hadis; Enes'den.

3) en-Nesai; C: 5675, Adıyy b. Hatem'den.

4) ed-Darimî, es-Sünen'den; C: 1/390 (Babu'l-Hassi ale's-sadakati) Adıyy b. Hatem'den.

5) el-Beğevî, Şerhu's-Sunne'den; C: //138. Sahih-i Müslim'den naklen.

6) İbn Hacer, el-Metalibu'l-Alıye'den; C: 1/260 (Babu'l-Hassi alis-sadakati)

889 no'lu hadis İbn Abbas'tan.

7) İbn Huzeyme, sahih'te; C: 4/93 94.

(Cimau ebvabi's-Sadakati)

2428 no'lu hadis; Adıyy b. Hatem'den.

2429 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

2430 no'lu hadis; Enes b. Malik'ten.

8) el-Heyseml, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 3/105, 106. (Babu'l-Hassi ales-sadakati)

1. Ahmed	; Abdullah b. Mes'ud'dan.
2. Ahmed, el-Bezzar	; Aişe'den.
3. Ebu Ya'la, el-Bezzar	; Ebu Bekri-Sıddık'tan.
4. Ebu Ya'la, et-Taberani (el-Kebir)	; İbn Abbas'tan.
5. el-Bezzar, et-Taberani (el-Evsat)	; Enes'ten.
6. el-Bezzar, et-Taberani (el-Kebir)	; - en-Numan b. Beşir'den.
7. el-Bezzar	; Ebu Hureyre'den.
8. et-Taberani (el-Kebir-el-Evsat)	; Ebu Umame'den.
9. et-Taberani (el-Kebir)	; Abdullah b. Mucemmir.
10. et-Taberani (el-Kebir)	; Fadale b. Ubeyd.

11) el-Bezzar; Ebu Cuheyfe'den.

12) et-Taberani (.....); Adıyy b. Hatem'den.

9) el-Beyhakı; es-Sünen el-Kübra'da; C: 4/176 (Babu; Cimau ebvabi- sadakati't- tavu) el-Munzir b. Cerir (babasından) Adıyy b. Hatem'den.

10) es-Suyuti; el-Camiu's-Sağır'de. 143 no'lu hadis.

11) el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

118 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 15 kişi rivayet etmiştir.

Aynı zamanda mütevatır olduğu "et-Teysir" Feydu'l-Kadir ve Şerhu'l-İhya'da da (ez-Zebıydı) zikredilmiştir.

12) el-Elbani-Sahihu't-Terğib 857 no'lu hadis. Adıyy b. Hatem'den.

858 no'lu hadis. Abdullah b. Mes'ud'dan.

859 no'lu hadis; Aişe'den.

Hadis No: 55

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ سَمِعَنِي النَّبِيُّ ﷺ وَأَنَا أَقُولُ
"لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ" قَالَ: يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسٍ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَلِمَةٍ [أَوْ كُنْزٍ]
مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟ قُلْتُ، بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: قُلْ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ.

○ «Allah Resûlü (sav) Ebu Musa el-Eş'arî'nin (ra): "La Havle ve La Kuvvete illa billah" dediğini duyunca: "Ey Abdullah b. Kays! sana Cennet hazinelerinden olan bir kelimeyi öğreteyim mi?" dedi. Ben de evet Ya Resûlallah dedim. "La Havle vela Kuvvete illa billah." diye buyurdu»

a. el-Buhari, Müslim; Musa el-Eş'ari'den⁽¹⁾.

b. en-Nesai; İbn Mace, Ebu Zer'den⁽²⁾.

c. el-Hakim; Ebu Hureyre'den⁽³⁾.

d. İbn Ebi Şeybe, el-Musannef'te; Zeyd b. Sabit'den⁽⁴⁾, Muaz b. Cebel⁽⁵⁾ ve Ebu Ey-yub el-Ensari'den⁽⁶⁾.

e. el-Bezzar, el-Hakim; Kays b. Sa'd b. Ubade'den⁽⁷⁾.

f. et-Taberani; Hazım b. Harmele⁽⁸⁾, Zeyd b. İshak el-Ensari⁽⁹⁾, Muaviye b. Hayde⁽¹⁰⁾, Fadale b. Ubeyd⁽¹¹⁾ ve Ebu'd-Derda'dan⁽¹²⁾.

g. Ebu Nuaym; Enes'den⁽¹³⁾.

h. İbn Asakir; Ebu Bekri's-Sıddık'tan⁽¹⁴⁾.

a. el-Buhari, C: 7/169 (Babu kavli la havle ve la kuvvete illa billah), Ebu Musa el-Eş'ari'den.

C: 7/213 (Babu la havle ve la kuvvete illa billah) Ebu Musa'dan.

b. İbn Mace; 3824 no'lu hadis, Ebu Musa'dan.

3825 no'lu hadis; Ebu Zerr'den.

3826 no'lu hadis; Hazım b. Harmele'den.

Muhakkıklık Notu:

– et-Tirmizî; 3462 no'lu hadis; Ebu Musa'dan. Ebu İsa, bu hadise **hasen sahih** demiştir.

– el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de; C: 10/98.

1) Ahmed, et-Taberani : Muaz b. Cebel'den.

2) et-Taberani (el-Evsat) : Ebu Eyyub el-Ensari'den.

3) el-Kebir'de : Zeyd b. Sabit'ten.

4) el-Kebir'de : Zeyd b. İshak'tan.

5) et-Taberani : Muaviye b. Hayde'den.

6) el-Bezzar : Kays b. Sa'd b. Ubade.

7) el-Bezzar : Ebu Hureyre'den (uzun ve muhtasar olarak)

8) et-Taberani : Fadale b. Ubeyd'den.

9) et-Taberani : Ukbe b. Amir'den.

İbn Hacer; el-Metalibu'l-Aliye'de; C: 3/261.

3435 no'lu hadis; Ebu Zerr'den.

5436 no'lu hadis; Ebu Eyyub el-Ensari'den.

3437 no'lu hadis; Zeyd b. Sabit'ten.

3439 no'lu hadis; Osman b. Affan'dan.

– el-Kitani; Nazmu'l-Mütenasir'de:

el-Ezhar'dan naklen 200 no'lu hadis "Hadisin ravilerinin adedi 14 kişiye ballıg olmuştur" der.

Hadis No: 56

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: يَتَنَا نَحْنُ نَسِيرُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ بِالْفَرَجِ إِذْ عَرَضَ شَاعِرٌ يَتَشَدُّ. فَقَالَ: حُدُّوا الشَّيْطَانَ - أَوْ إِمْسِكُوا الشَّيْطَانَ - لِأَنَّ يَمْتَلِئَ جَوْفَ رَجُلٍ [أَوْ جَوْفَ أَحَدِكُمْ] قَبْحًا خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَنْ يَمْتَلِئَ شِفْرًا.

○ Ebu Said el. Hudri (r.a) diyor ki: «El-Arc denen yerde Allah'ın Resulüyle (sav) yürürken, birde ne görelim önümüze bir şair çıkıp şiir okumağa başladı. Allah Resulü (sav): "şeytanı tutun" veya "şeytanı yakalayın", bir adamın kalbi şiirle dolmaktansa, irinle dolması, onun için daha hayırlıdır" dedi. »

a. el-Buhari, Müslim; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾.

el-Buhari; İbn Ömer'den⁽²⁾.

b. Müslim; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽³⁾ ve Ebu Said el-Hudri'den⁽⁴⁾.

c. Ebu Avane (müsned) Ömer'den⁽⁵⁾.

d. et-Taberani; Selmanu'l-Farisi⁽⁶⁾, Utbe b. Abd es-Sulemi⁽⁷⁾, İbn Mes'ud⁽⁸⁾, Avf b. Malik⁽⁹⁾, Malik b. Umayr⁽¹⁰⁾ ve Ebu'd-Derda'dan⁽¹¹⁾.

e. Ebu Ya'la; Cabir b. Abdilllah'tan⁽¹²⁾.

f. İbn Adıyy; İbn Abbas⁽¹³⁾ ve Aişe'den⁽¹⁴⁾.

g. Ebu Ubeyd; el-Hasen'in mürseli⁽¹⁵⁾ ve eş-Şa'bi'den⁽¹⁶⁾.

a. el-Buhari; C: 7/109 (Kitabu'l-Edeb) İbn Ömer ve Ebu Hureyre'den.

b. Müslim; C: 7/50 (Kitabu's-Şi'r). Ebu Hureyre Sa'd b. Ebi Vakkas ve Ebu Said el-Hudri'den.

c. Matbu nüshada bulamadık.

d. et-Taberani; 6132 no'lu hadis Selman'dan.

e. ....

f. ....

g. ....

Muhakkıklık Notu:

1) Ebu Davud (Babu Ma Cae fi's-Şi'r)

5009 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

2) İbn Mace; (Babu Ma yukrehu mine's-Şi'ri)

3759 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

3760 no'lu hadis, Sa'd b. Ebi Vakkas.

Ebu İsa; bu hadisin hasen sahih olduğunu söylemiştir.

Aynı babta, Sa'd, İbn Ömer ve Ebu'd-Derda'dan rivayetler vardır. 2852 no'lu hadis. Sa'd b. Ebi Vakkas'tan rivayet edilmiştir. Ebu İsa bu hadise de hasen sahih demiştir.

4) ed-Darimi; C: 2/297 (Babu li en yemtilie cevfu ehadikum) Salim b. Umeyr'den.

5) Ahmed, Müsned; C: 1/175, 177, 181.

C: 2/39, 96, 288, 331, 355, 391, 478, 480.

C: 3- 8/41.

6) el-Heysemi, Keşfu'l-Estar; C: 2/452. (Babu's-Şi'ri ve zemmihi) 2090 no'lu hadis. Ömer İbnu'l-Hattab, el-Bezzar birçok kişi İsmail ve Ömer'den mevkuf olarak rivayet edilmesini söylemiştir.

7) el-Begevi; Şerhu's-Sunne'de; C: 2/380.

3412 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

3413 no'lu Ebu Hureyre'den.

8) Abdurrezzak es-San'anî; el-Musannef'te;

C: 11/264, 265 (Babu's-Şi'ri ve'r-Reczi).

9) el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid; C: 8/119-120 (Babu Ma Cae Fi's-Şi'ri ve's-Şuara).

1. el-Bezzar; (Ancak Hallad b. Yahya başka kimsenin Ömer İbnu'l-Hattab'dan isnad-
da bulunduğunu bilmiyoruz der.

2. et-Taberani; Selman'dan.

3. Ebu Ya'la; Cabir'den.

4. et-Taberani; İbn Ömer'den.

5. et-Taberani; Ebu'd-Derda'dan.

6. et-Taberani; Utbe b. Abd'dan.

7. et-Taberani; Avf b. Malik'ten.

8. et-Taberani; Ebu'z-Za'ra'dan.

10) el-Kiftanî, Nazmu'l-Mütenasir'de; 200 no'lu hadis. Ravilerinin adedinin ondört kişiye baliğ olduğunu söylemiştir.

Hadis No: 57

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «لَوْ أَنَّ لِإِبْنِ آدَمَ وَادِيًا
مِنْ ذَهَبٍ لِأَحَبِّ أَنْ يَكُونَ إِلَيْهِ الْكَائِي وَلَوْ كَانَ لَهُ الْثَانِي لِأَحَبِّ أَنْ يَكُونَ إِلَيْهِمَا الْثَالِثُ.
وَلَا يَمْلَأُ جَوْفَ ابْنِ آدَمَ إِلَّا الْتِرَابُ، وَيَتَوَبُّ اللَّهُ عَلَى مَنْ تَابَ.»

○ Enes b. Malik (ra) diyor ki Allah'ın Resûlü (sav): "Ademoğlunun altın dolu bir vadisi olsa ikinci bir -vadisinin- olmasını -severek- ister. Kensidinin bu ikinci vadisi olsa, üçüncü bir vadisinin daha olmasını severek ister. Ademoğlunun gözünü (aç gözlülüğünü) ancak toprak doldurur. Allah (ise) tevbe edenin tevbesini kabul eder." dedi

- a. el-Buhari; Enes'ten⁽¹⁾, İbnu'z-Zubeyr⁽²⁾ ve İbn Abbas'tan⁽³⁾.
- b. et-Tirmizî; Ubeyye b. Ka'b'dan⁽⁴⁾.
- c. el-Bezzar; Bureyde⁽⁵⁾, Ebu Said el-Hudri⁽⁶⁾, Semure⁽⁷⁾ ve Aişe'den⁽⁸⁾.
- d. Ahmed; Ebu Ubeyd el-Fadail; Cabir b. Abdillâh⁽⁹⁾ ve Zeyd b. Erkam⁽¹⁰⁾.
- e. Ebu Ubeyd; Ebu Musa el-Eş'ari'den⁽¹¹⁾.
- f. et-Taberani; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽¹²⁾, Ebu Vakid el-Laysi⁽¹³⁾, Ebu Umame⁽¹⁴⁾ ve Ka'b b. İyad el-Eş'ari'den⁽¹⁵⁾.

a. el-Buhari; C: 7/175 (Babu Ma yutteka min fitneti'l-mali) İbn Abbas, İbnu'z-Zubeyr ve Enes b. Malik'ten.

b. et-Tirmizî C: 4/569. 2337 no'lu hadis. Enes b. Malik'ten.

Ebu İsa, bu hadise "hasen sahih ve garib" demiştir. Bu babta, Ubeyy b. Ka'b, Ebu Said, Aişe, İbnu'z-Zubeyr, Ebu Vakid, Cabir İbn Abbas ve Ebu Hureyre'den rivayetler vardır.

c. ...

d. Ahmed, Müsned; C: 1/370.

C: 3/122, 168, 176, 192, 198, 236, 238, 243, 247, 272, 340, 341. C: 4/368.

C: 5/117, 131, 132, 192. C: 6/5.

e. ...

f. et-Taberani; C: 1/170. 542 no'lu hadis. Ubeyy b. Ka'b'dan. et-Taberani; C: 3/279, 3300, 3301, 3302 ve 3303 no'lu hadisler. Ata b. Yesar'dan.

C: 5/5033 no'lu hadis. Habib b. Yesar ve Zeyd b. Erkam'dan.

C: 8/7970 no'lu hadis. Ebu Umame'den.

C: 11/11423 no'lu hadis. İbn Abbas'tan.

Muhakkikın Notu:

1) Müslim; C: 3/39 (Kitabu'z-Zekat) Enes b. Malik ve İbn Abbas'tan.

2) İbn Mace; C: 2/1415 (Kitabu'z-Zuhd)

4235 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

3) ed-Darîmî; C: 2/318. Enes b. Malik'ten.

4) el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 615.

2489 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

2284 no'lu hadis; Cabir b. Abdillâh'tan.

5) el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de;

C: 10/243, 245.

1. Ahmed, Ebu Ya'la el-Bezzar	; Cabir'den.
2. Ahmed, et-Taberani, el-Bezzar	; Zeyd b. Erkam'dan.
3. Ahmed, Ebu Ya'la	; Aişe'den.
4. el-Bezzar	; Bureyde'den.
5. el-Bezzar, et-Taberani	; Semure b. Cundub'dan.
6. el-Bezzar, et-Taberani	; Ebu Said el-Hudri'den.
7. et-Taberani (es-Sağir)	; Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.
8. et-Taberani	; Ebu Umame'den.
9. et-Taberani	; Ka'b b. İyad'dan.

el-Heysemî; (el-Beyyine) suresinin tefsirinde bu hadis değişik tahrirlerini zikrettiğini söyler.

Mecmau'z-Zevaid'de: 7/140.

1. Ahmed, et-Taberani ; Ebu Vakid el-Leysi'den.

2. et-Tirmizi ; Ubeyy b. Ka'b'dan.

3. Ahmed ; İbn Abbas'tan.

6. el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de; 214 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisin ravisi 17 kişiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 58

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَنَ الطَّوِيلَ بِعَمَلٍ أَهْلُ الْجَنَّةِ ثُمَّ يُحْتَمُّ لَهُ بِعَمَلٍ أَهْلِ النَّارِ. وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَنَ الطَّوِيلَ بِعَمَلٍ أَهْلِ النَّارِ ثُمَّ يُحْتَمُّ لَهُ بِعَمَلٍ أَهْلِ الْجَنَّةِ.»

○ Ebu Hureyre'den (ra) gelen bir rivayette Allah'ın Resûlü (sav): şöyle söyler. "Kişi (insan), uzun zaman cennet ehlinin ameliyle amel eder -de- sonra onun ameli cehennem ehlinin ameliyle kapanır (mühürlenir) (ve yine) kişi, uzun zaman cehennem ehlinin ameliyle amel eder, sonra onun ameli cennet ehlinin ameliyle kapanır."

a. el-Buhari; Müslim; İbn Mes'ud'dan⁽¹⁾. el-Buhari; Enes⁽²⁾ ve Sehl b. Sa'd es-Saidi'den⁽³⁾.

b. Müslim; Huzayfe b. Esid⁽⁴⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽⁵⁾.

c. et-Taberani; Ali⁽⁶⁾, İbn Ömer⁽⁷⁾ ve Uksum b. Ebî'l-Cevn⁽⁸⁾.

d. Ahmed; Aişe'den⁽⁹⁾.

e. el-Bezzar; İbn Ömer⁽¹⁰⁾ ve el-Ars b. Umayre'den⁽¹¹⁾.

f. el-Feryabi, (tarih); Cabir⁽¹²⁾ ve Ebu Zerr'den⁽¹³⁾.

g. İbn Merdeveyh; (tefsir); Rebah el-Lahmi'den⁽¹⁴⁾.

h. Ebu Nuaym (Tıbda); Malik İbnü'l-Huveyris'ten⁽¹⁵⁾.

i. ( ) Fevaid'de; İbn Abbas'tan⁽¹⁶⁾.

a. el-Buhari; C: 7 (210) (Kitabu'l-Kader) Abdullah b. Mes'ud'dan.

el-Buhari; C: 7/187. (Kitabu'r-Rikak) Sehl b. Sa'd es-Saidi'den.

b. Müslim; C: 8/44 (Kitabu'l-Kader) Abdullah b. Mes'ud'dan.

c. Ahmed Müsned'de; C: 1/382, 414, 430. C: 2/278, C: 5/332, 335. C: 6/107-108.

e. el-Bezzar; ....

f. el-Feryabi.

g. İbn Merdeveyh.

Muhakkıkın Notu:

1- Ebu Davud (Babun Fî'l-Kader); C: 4/228. 4708 no'lu hadis. Abdullah b. Mes'ud.

2- et-Tirmizi; C: 4/446. 2137 no'lu hadis. Abdullah b. Mes'ud'dan. Ebu İsa bu hadise,

"hasen sahih" dedi. Aynı babta Ebu Hureyre(1) ve Enes'ten(2) de rivayetler vardır.

el-Heysemî; (Mecmau'z-Zevaid)

1) Ahmed, Ebu Ya'la; Aişe'den.

2) et-Taberani (el-Evsat); Ebu Hureyre'den.

3) el-Bezzar, et-Taberani; el-Ars b. Umeyre'den.

4) et-Taberani; Uksüm İbnu'l-Cevn'den.

- el-Bekri, Kitabu'l-Erbain; Sh: 88. 2 no'lu hadis. (Kitabu'l-Erbain Bi şîari ehli'l-hadis) Te'lif; Ebu Abdillâh Muhammed b. Hamdeveyh (İbnu'l-Beyyi)

- el-Hakim, en-Neysaburi; Abdullâh b. Mes'ud'dan.

- el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; 216 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 16 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 59

عَنْ أَبِي ذَرٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: إِنْ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ قَالُوا لِلنَّبِيِّ ﷺ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَهَبَ أَهْلُ الدُّثُرِ بِالْأَجُورِ يُصَلُّونَ كَمَا نُصَلِّي وَيَصُومُونَ كَمَا نَصُومُ وَيَتَصَدَّقُونَ بِفُضُولِ أَمْوَالِهِمْ. قَالَ: أَوْلَيْسَ قَدْ جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ مَا تُصَدِّقُونَ بِهِ. إِنَّ بِكُلِّ تَسْبِيحَةٍ صَدَقَةٌ، وَكُلِّ تَكْبِيرَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلِّ ثَنِيمَةٍ صَدَقَةٌ وَكُلِّ تَهْلِيلَةٍ صَدَقَةٌ وَأَمَرَ بِالْمُعْزَرِفِ صَدَقَةً وَنَهَى عَنْ مُنْكَرٍ صَدَقَةً. وَفِي بَعْضٍ أَخَذَكُمْ صَدَقَةً. قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ أَيُّنَايِ أَخَذْنَا شَهْرَتَهُ وَيَكُونُ لَهُ فِيهَا أَجْرٌ؟ قَالَ أَرَأَيْتُمْ لَوْ وَضَعَهَا فِي حَرَامٍ أَكَانَ لَهُ عَلَيْهِ فِيهَا وَرْزٌ؟ فَكَذَلِكَ إِذَا وَضَعَهَا فِي الْحَلَائِلِ كَانَ لَهُ أَجْرٌ.

○ Ebu Zer (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü'nün ashabından bazıları, Ya Resûlallah (müslümanlardan) varlık ehli olanlar ecirlerle gittiler. Namaz kıldığımız gibi -onlar da- namaz kılıyorlardı, oruç tuttuğumuz gibi oruç tutuyorlar ve mallarının fazlasından tasaddukta bulunuyorlardı.» deyince; Allah'ın Resûlü (sav): "Peki Allah size tasaddukta bulunacağınız (şeyi) vermedi mi? (sanıyorsunuz)

Her "tesbih", her "tekbir", her "tahmid" ve her "tehlîl", emr-i bi'l-maruf ve nehy-i ani'l-münker sadakadır. Birinizin ehliyle mübâşeretle bulunmasında kendisi için sadaka vardır. - Sahabeler-: "Ey Allah'ın Resûlü (sav) birimizin şehvetini gidermesinde de mi kendisine ecir vardır?" dediler. Allah'ın Resûlü (sav): "Şayet biriniz onu, (şehvetini haram olanla giderse bundan ötürü onda kendisine günah (var mıdır? yok mudur). İşte tıpkı onun gibi insan, şehvetini helalden giderdiğinde kendisi için ecir vardır."

a. el-Buharî; Cabir b. Abdillâh'dan⁽¹⁾.
 – el-Buharî (el-Edebu'l-Mufred), Huzeyfe⁽²⁾, Abdullâh b. Zeyd el-Hatimî'den⁽³⁾.
 b. et-Taberanî; İbn Mes'ûd⁽⁴⁾, Nubeyt b. Şurey⁽⁵⁾, İbn Mes'ûd el-Ensarî⁽⁶⁾ Sabit'in babası⁽⁷⁾ ve Ebu Malik el-Eşcaî'nin babasından⁽⁸⁾.

a. el-Buharî; C: 7/70 (Babu kullü ma'rufin sadakatun). Cabir b. Abdillâh, Ebu Musa el-Eş'arî'den.

b. et-Taberanî, el-Mu'cemu'l-Kebir'de; 1126 no'lu hadis. Fatuma binti'l-Huseyn ve Bilal'den.

8200 no'lu hadis, Ebu Malik el-Eşcaî'den, babasından.

Muhakikîn Notu:

1) Müslim; C: 3/82 (Kitabu'z-Zekat) Ebu Zer'den.

2) Ebu Davud; 5243 no'lu hadis (Kitabu'l-Edeb) Ebu Zer'den.

3) et-Tirmizî; (Kitabu'l-Birr)

1956 no'lu hadis. Ebu Zerr'den.

4) Ahmed, Müsned; C: 3/344, 360. C: 4/307. C: 5/383, 397, 398, 405.

5) es-Suyutî; el-Camiu's-Sagîr'de; 6351 no'lu hadis.

6) el-Elbanî; el-Ehadis es-Sahihâ'da; 4431 no'lu hadis.

7) el-Elbanî; er-Ravd'da, 231 no'lu hadis.

8) el-Beğevî; Şerhu's-Sunne'de; 1642 no'lu hadis Cabir hadisi. Sahih olduğunda ittifak vardır.

Şuayb el-Arnâvut, bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir.

– Ahmed; C: 3/344.

et-Tirmizî; (Kitabu'l-Birrî ve's-Sileti) 1971 no'lu hadis. Hasen ve sahihtir.

– İbn Hibban (864) sahihledi, hadisin şevahidi vardır.

– el-Kittânî, Nazmu'l-Müfenasir'de; 119 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen hadisi sekiz kişi rivayet etmiştir.

el-Kittânî; ayrıca şu açıklamayı da ekler. Hadis; Bilal, İbn Abbas, İbn Ömer Adıyy b. Hatem Ebu Umame el-Bahilî ve Aişe'den rivayet edilmiştir.

el-Arif el-Kaşşâşi ve Abdurrauf el-Munavî (et-Teysir'de) hadisin mütevatir olduğunu söyleyenlerdendirler.

Hadis No: 60

عَنْ عَمْرِو بْنِ الْخَطَّابِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ حَكِيمٍ بْنِ جَزَامٍ يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى غَيْرِ مَا أَقْرَأُهَا، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، أَقْرَأُهَا فَكِدْتُ أَنْ أَغْجَلَ عَلَيْهِ. ثُمَّ أَمْنَهُ حَتَّى أَلْصَقَ ثُمَّ لَبَّيْتُ بِرَدَائِهِ فَجِئْتُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ. فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ هَذَا يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى غَيْرِ مَا أَقْرَأُهَا. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "إِقْرَأْ"، فَقَرَأَ الْقِرَاءَةَ الَّتِي سَمِعْتُهُ يَقْرَأُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: "هَكَذَا أُنْزِلَتْ" ثُمَّ قَالَ لِي: "إِقْرَأْ"، فَقَرَأْتُ فَقَالَ: "هَكَذَا أُنْزِلَتْ" ثُمَّ قَالَ: "إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أُنْزِلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ، فَاقْرَأُوا مَا تَسَرُّ مِنْهُ".

○ Ömer İbnu'l-Hattab (ra) diyor ki: «Hişam b. Hakim b. Hizam'ı el-Furkan Sûresi'ni, Allah Resûlü'nün (sav) bana okut-

tuğundan başka okuyuşla okuduğunu duydum. Bunun üzerine neredeyse acele edip başına birşey getirecektim. Sonra oradan ayrılıp gitmesi için kendisine süre tanıdım. Daha sonra gidip ridasının iki yakasını topladım ve öylece Allah'ın Resûlü'nün (sav) yanına getirdim. Ey Allah'ın Resûlü (sav) bu, el-Furkan Sûresi'ni Senin bana okuttuğun okuyuştan başka bir okuyuşla okuyor dedim. Allah'ın Resûlü (sav) ona: "Oku" dedi. O da kendisinden duyduğum sureyi okudu. Allah'ın Resûlü (sav): "İşte böyle nazil oldu." dedi. Sonra bana "Oku" dedi? Ben de okudum. -Bu kez benim okuyuşuma da- "İşte böyle nazil oldu." dedi. Ardından "Şüphesiz ki bu Kur'an yedi harf üzerine inmiştir. Kolayınıza geleni okuyun!" dedi.»

İbn Ömer⁽¹⁾, Osman⁽²⁾, Ubeyy b. Ka'b⁽³⁾, Enes⁽⁴⁾, Huzeyfe, İbnü'l-Yeman⁽⁵⁾, Zeyd b. Erkam⁽⁶⁾, Semure b. Cundub⁽⁷⁾, Süleyman b. Sured⁽⁸⁾, İbn Abbas⁽⁹⁾, İbn Mes'ud⁽¹⁰⁾, Abdurrahman b. Avf⁽¹¹⁾, Amr b. Seleme⁽¹²⁾, Amr İbnü'l As⁽¹³⁾, Muaz b. Cebel⁽¹⁴⁾, Hişam İbnü'l-Hakem⁽¹⁵⁾, Ebu Bekre⁽¹⁶⁾, Ebu Cehm⁽¹⁷⁾, Ebu Said el-Hudri⁽¹⁸⁾, Ebu Talha el-Ensari⁽¹⁹⁾, Ebu Hureyre⁽²⁰⁾, Umumu Eyyub⁽²¹⁾.

a. el-Buhari; C: 3/90 (Kitabu'l-Husumat) Ömer'den.

b. el-Buhari; C: 4/80 (Kitabu Bedi'l-Halk) İbn Abbas'dan.

c. el-Buhari; C: 6/100 (Babu Unzile'l-Kur'an'u ala sebatı chrufin)

Ömer'den (Bu Kur'an yedi harf üzerine indirildi...) Aynı babta İbn Abbas'tan da rivayet vardır.

2. Müslim; C: 2/202 (Babu; Beyanu enne'l-Kur'an'e ala Seb'ali enhufin). Ömer, İbn Abbas, Ubeyy b. Ka'b'den.

3. Ebu Davud; C: 2/75 (Babu Unzile'l-Kur'an'u Ala Seb'ati chrufin)

1475 no'lu hadis. Ömer İbnü'l-Hattab'dan.

1476 no'lu hadis; Ubeyy b. Ka'b'dan.

4. et-Tirmizi; C: 5/193 (Kitabu'l-Kıraat)

2943 no'lu hadis. Ömer'den.

Ebu İsa bu hadise hasen sahih demiştir.

2944 no'lu hadis. Ubeyy b. Ka'b'dan. Aynı babta, Ömer, Huzeyfe İbnü'l-Yeman, Umumu Eyyub, Semure, İbn Abbas, Ebu Hureyre, Ebu Cehm İbnü'l-Hars İbnü's-Sümne, Amr İbnü'l-As ve Ebu Bekre'den.

5. en-Nesai; C: 2/150. Camiu Ma Cae fi'l-Kur'an) Ömer'den. Aynı babta Ubeyy'den de rivayet vardır.

6. en-Nesai; (Fedailu'l-Kur'an) Sh: 53.

9 no'lu hadis; Abdullah b. Abbas'tan.

10 no'lu hadis; Ömer İbnü'l-Hattab'tan.

11 no'lu hadis; Enes ve Ubeyy b. Ka'b'den.

7. Ahmed, Müsned; C: 1/24, 40, 43, 264, 299, 128, 132, 385, 391, 400.

C: 6/443, 463.

8. el-Heysemi; (Mevaridu'z-Zam'an) Sh: 440.

1879 ve 1880 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

1981 ve 1982 no'lu hadisler İbn Mes'ud'dan.

9. Tefsiru't-Taberî; C: 1/23 İbn Mes'ud'dan. Aynı babta Ubeyy b. Ka'b'den de aynı hadis rivayet edilmekte.

10. el-Muvatta; (el-Leys rivayeti)

473 no'lu hadis. Ömer İbnu'l-Hattab'dan.

11. Ebu Bekr b. Ebi Davud; (el-Mesahif) Sh: 18.

el-Heyseml, Mecmu'z-Zevaid;

C: 7/150 (Babu'l-Kıraat).

1) Ahmed, el-Bezzar, et-Taberani, Huzeyfe'den.

2) Ahmed; Amr İbnu'l-As'dan.

3) Ahmed; Ebu Talha'dan.

4) Ahmed, et-Taberani; Ebu Bekre'den.

5) Ahmed; Huzeyfe'den.

6) Ahmed, el-Bezzar; Ebu Hureyre'den.

7) Ahmed, el-Bezzar et-Taberani; Semure'den.

8) Ebu Ya'la; Osman'dan.

9) el-Bezzar, Ebu Ya'la, et-Taberani; İbn Mes'ud'dan.

10) et-Taberani; Ebu Said'den.

11) et-Taberani; Süleyman b. Surd.

12. et-Taberani; Zeyd b. Erkam'dan.

13. et-Taberani; Muaz b. Cebel'den.

14. et-Taberani; Ummu Eyyub'dan.

13) el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de.

197 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisin 24 ravisi olduğunu söyler.

Hadis No: 61

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «أُبَعِّجُزُ أَخَذَكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثَلَاثَ الْقُرْآنِ؟ قَالُوا، وَكَيْفَ يَقْرَأُ أَحَدُنَا ثَلَاثَ الْقُرْآنِ؟ قَالَ: «قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ» ثَلَاثَ الْقُرْآنِ.

○ Ebu'd-Derda'dan (ra): «Allah'ın Resûlünden (sav): "Sizden biri bir gecede Kur'an'ın üçte birini okumaya mı zorlanıyor." dedi. Ey Allah'ın Resûlü (sav) -birimiz nasıl olur da bir gecede Kur'an'ın üçte birini okur dediler? (Deki: O Allah birdir" (İhlas Sûresi) Kur'an'ın üçte birine denktir" buyurdu.»

a. el-Buharî; Ebu Said'den⁽¹⁾.

b. Müslim; Ebu'd-Derda⁽²⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽³⁾.

c. et-Tirmizî; en-Nesai, Ebu Eyyub'dan⁽⁴⁾.

d. en-Nesai, İbn Mace; Ebu Mes'ud'dan⁽⁵⁾.

e. Ahmed; Ubeyy b. Ka'b⁽⁶⁾, İbn Ömer⁽⁷⁾ ve Ummu Kelsum binti Ukbe b. Ebi Mu-ay'tan⁽⁸⁾.

- f. Ebu Ya'la; Enes'ten⁽⁹⁾.
- g. el-Bezzar; Cabir b. Abdillâh'tan⁽¹⁰⁾.
- h. et-Taberani; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽¹¹⁾.
- İbn Ömer⁽¹²⁾, İbn Mes'ud⁽¹³⁾ ve Muaz b. Cebel'den⁽¹⁴⁾.
- i. Ebu Ubeyd; (Fedailu'l-Kur'an) İbn Abbas'tan⁽¹⁵⁾.
- j. el-Beyhaki, es-Sünen; Katade İbnu'n-Nu'man'dan⁽¹⁶⁾.

- a. el-Buhari; C: 6/105. Ebu Said'den.
- b. Müslim; C: 2/199. 2090 no'lu hadis. Ebu'd-Derdar ve Ebu Hureyre'den.
- c. et-Tirmizi; C: 5/167 (Babu Ma Cae fi Sureti'l-İhlas) 2896 no'lu hadis. Ummu Eyyub'tan.

Ebu İsa bu hadis "hasen" dir dedi. Aynı baktan Ebu'd-Derda, Ebu Said, Katade İbnu'n-Nu'man, Ebu Hureyre, İbn Ömer ve Ebu Mes'ud'dan.

- d. en-Nesai; C: 2/171. Ebu Said ve Ummu Eyyub'dan.
- İbn Mace; (Babu Sevabi'l-Kur'an.)
- 3787 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.
- 3788 no'lu hadis, Enes b. Malik'ten.
- 3789 no'lu hadis Ebu Mes'ud el-Ensari'den.
- c. Ahmed; C: 2/429.
- C: 3/15, 23, 35, 43.
- C: 4/122.
- C: 6/404.

f. Ebu Ya'la.....

g. el-Bezzar.....

h. et-Taberani; 4025, 4029, Ebu Eyyub el-Ensari'den. 13493 no'lu hadis. İbn Ömer'den.

i. Ebu Ubeyd; (Fedailu'l-Kur'an) ed-Durul Mensur; C: 8/674 Tefsiru'l-sureti'l-ehad.

j. el-Beyhaki; ....

Malik; el-Muvatta (el-Luys rivayeti)

485 no'lu hadis; Ebu Said el-Hudri'den.

487 no'lu hadis; Humeyd b. Abdurrahman b. Avf'dan.

Muhakkikin Notu:

1) Malik, el-Muvatta'da; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) (Babu; Fadli'l-Kur'an).

172 no'lu hadis, Ebu Said el-Hudri'den.

2) İbn Hacer, el-Metalibu'l-Alliye'de;

C: 3/401 (Babu; Sureti'l-İhlas)

3815 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den "merfu" olarak.

3) ed-Darimi; C: 2/459. Ömer İbnu'l-Hattab, Ebu'd-Derda, Ebu Hureyre Abdullah, Abdurrahman (babasından) ve Ebu Eyyub'dan.

4) en-Nesai; (Fedailu'l-Kur'an). Sh: 82. 54 no'lu hadis. Katade İbnu'n-Nu'man'dan.

5) Malik; el-Muvatta'da C: 1/211. Ebu Said el-Hudri'den.

6) Ahmed, Müsned'de; C: 3/15, 23, 35, 43. Ebu Said el-Hudri'den.

7) es-Suyuti, ed-Durru'l-Mensur'da; C: 8/671. Ubeyy b. Ka'b'dan. Aynı bapta, Enes'ten de rivayet bulunmaktadır.

8) el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

198 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 20 ravinin rivayet ettiğini zikreder.

Hadis No: 62

عَنْ أَنَسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّهُ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، مَتَى قِيَامُ السَّاعَةِ؟ فَقَامَ النَّبِيُّ ﷺ إِلَى الصَّلَاةِ. فَلَمَّا قَضَى صَلَاتَهُ، قَالَ: أَيْنَ السَّائِلُ عَنْ قِيَامِ السَّاعَةِ؟ فَقَالَ الرَّجُلُ أَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: مَا أَغْدُثُ لَهَا؟ قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَا أَغْدُثُ لَهَا كَيْبَرُ صَلَاةٍ وَلَا صَوْمٍ إِلَّا أَنِّي أَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ﷺ فَقَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ وَأَتَتْ مَعَ مَنْ أَحَبَّ، فَمَا رَأَيْتُ فَرَحَ الْمُسْلِمُونَ بِغَدِ الْإِسْلَامِ قَرَحَهُمْ بِهَذَا.

○ Enes (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlüne (sav) bir adam gelip; "Ey Allah'ın Resûlü kıyamet saati ne zaman" dedi. - Bunun üzerine- Allah'ın Resûlü (sav) hemen kalkıp namaza durdu. Allah'ın Resûlü (sav) namazını kılınca: "Nerede kıyametin ne zaman kopacağını soran?" diye seslendi. Adam: "Ben ey Allah'ın Resûlü (sav)" dedi. Allah Resûlü (sav) ona; "Ona (kıyamete) ne hazırladın?" diye sordu. Adam: "Ey Allah'ın Resûlü o güne, ne çok namaz ne de oruç hazırladım. Ancak ben Allah ve Resûlü'nü seviyorum." dedi. Allah Resûlü (sav): "Kişi sevdiği ile beraberdir. Ve sen de sevdiğinle berabersin." dedi.»

Enes; "ben müslümanların, İslâm'a girdikten sonra bundan başka birşeye bu kadar sevindiklerini görmedim" diyor.

a. el-Buhari ve Müslim; Ebu Musa'dan⁽¹⁾.

b. et-Tirmizî; Safvan b. Assal'dan⁽²⁾.

c. Ahmed; Cabir b. Abdillâh⁽³⁾ ve Abdullah b. Mes'ud'dan⁽⁴⁾.

d. el-Bezzar; Ali'den⁽⁵⁾.

e. et-Taberânî; Ebu Katade⁽⁶⁾, Ebu Sureyha⁽⁷⁾, Abdullah b. Yezid el-Hatmi⁽⁸⁾, Safvan

b. Kudame⁽⁹⁾, Urve b. Mudarras et-Tai⁽¹⁰⁾, Muaz b. Cebel⁽¹¹⁾ ve Ebu Umame el-Bahili'den⁽¹²⁾.

a. el-Buhari; C: 7/112 (Babu alâmeti hubbillâh) Abdullah b. Mes'ud'dan. Bu hadise Cerir b. Hazım ve Süleyman b. Ferm ve Ebu Avane el-A'meş, Ebu Vail ve Abdullah (b. Mes'ud) yoluyla mütabatta bulunmuşlardır.

- Müslim; C: 7/42 (Kitabu'l-Edeb) Enes b. Malik ve Abdullah b. Mes'ud ve Ebu Musa'dan farklı lafızlarla.

b. et-Tirmizî; (Kitabu'z-Zuhd) 2385 no'lu hadis Enes'ten. Ebu İsa bu hadisin sahih olduğunu söylemiştir. 238 no'lu hadis -yine- Enes'ten.

Ebu İsa bu hadise ise Hasen Garib der. Bu el-Hasen'in Enes b. Malik'ten rivayetidir

diye açıklamada bulunur.

Ebu İsa; aynı babta, Ali(1), Abdullah b. Mes'ud(2), Safvan b. Assal(3), Ebu Hureyre (4) ve Ebu Musa'dan(5) rivayetler olduğunu söyler.

2387 no'lu hadis; Zer b. Hubeyş'ten o da Safvan b. Assal'dan. Hadis **hasen sahihtir**. et-Tirmizi; (Kitabu't-Deavat)

3535 no'lu hadis; (Babu; fadli't-Tevbeti ve'l-istiğfar) Zer b. Hubeyş'ten.

Safvan b. Assala mestlere mesh için gittiğinde naklettği haberdan.

et-Tirmizi bu hadise; **hasen sahihtir** der.

3536 no'lu hadis; yine **hasen sahihtir**.

c. Ahmed, Müsned; C: 1/392.

C: 3/104, 110, 159, 165 167, 168, 172, 173, 187, 192 193, 200 207, 208, 213, 226, 227, 228, 255, 268, 283, 288, 336, 394.

C: 4/107, 160, 239, 241, 292, 395, 398, 405.

d. el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid. C: 10/280.

e. et-Taberani; 7348 no'lu hadis, Zer b. Hubeyş, Safvan'dan.

7353 no'lu hadis; Asım, Zer ve Safvan'dan.

7358 no'lu hadis; Asım, Zer ve Safvan'dan.

7359 no'lu hadis; Asım b. Behdele ve Zer b. Hubeyş'ten.

Muhakkik'in Notu:

1- ed-Darimi; C: 2 (Kitabu'r-Rikak) Sh: 321. (Babu'l-mer'i Mae men ehabbe) Ebu Zer'den.

2- el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; (Kitabu'z-Zuhd) Sh: 621.

2506 no'lu hadis; Ebu Zer'den.

5207 no'lu hadis; Zer b. Hubeyş ve Safvan'dan.

3- el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 10/280. (Kitabu'z-Zuhd).

1. et-Taberani (el-Evsat), Cabir'den.

2. el-Bezzar; Ali'den.

3. el-Bezzar; Abdullah b. Mes'ud'dan.

4. et-Taberani (el-Kebir, el-Evsat); Ebu Katade'den.

5. et-Taberani (rivayetinde; bir kezzab (yalancı) vardır denilmiştir; Ebu Surayha'dan.

6. et-Taberani; Abdullah b. Zeyd el-Hatmi'den.

7. et-Taberani (üç Mu'cem'de); Abdurrahman b. Safvan b. Kudame'den.

8. et-Taberani (üç Mu'cem'de); Urve b. Mudarras et-Tai'den.

9. et-Taberani (üç Mu'cem'de); Muaz b. Cebel'den.

10. et-Taberani (el-Kebir); Ebu Uname el-Bahili'den.

4- es-Sanani; el-Musannef'te; 20317 no'lu hadis. (Babu'l-Mer'i Mae men ehabbe...) Enes b. Malik'ten.

5- el-Camilu's-Sağır; 9190 no'lu hadis.

6- Sahihu'l-Camil; 6565 no'lu hadis.

er-Ravdu'n-Nadîr; 104, 106, 360, 361, 370, 1028.

el-Beğevî; Şehru's-Sünne'de;

3475 no'lu hadis; Enes'ten.

3476 no'lu hadis; Enes'ten.

3477 no'lu hadis; Enes'ten.

7478 no'lu hadis; Ebu Musa'dan.

7479 no'lu hadis; Enes'ten.

el-Hakim, et-Tirmizi, Nevaridu'l-Usul'da; Sh: 173 (140. Asıl) Ali'den.

8- el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de; 246 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 15 ravi rivayet etmiştir.

Hadis No: 63

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَمَنْ رَأَى فِي الْمَنَامِ
فَقَدْ رَأَى، فَإِنَّ الشَّيْطَانَ لَا يَمْتَلِكُ بِيْ

○ Ebu Hureyre (ra): «Allah'ın Resûlü (sav)'dan rivayet ediyor: "Kim rüyada beni görürse, o beni görmüştür. Zira şeytan benim suretime bürünemez."»

- a. el-Buharî ve Müslim; Enes⁽¹⁾, Ebu Said⁽²⁾, Ebu Katade⁽³⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽⁴⁾.
- b. Müslim; Cabir'den⁽⁵⁾.
- c. et-Tirmizî; İbn Mes'ud'dan⁽⁶⁾.
- d. İbn Mace; İbn Abbas⁽⁷⁾ ve Ebu Cuhayfe'den⁽⁸⁾.
- e. Ahmed; Ebu Katade⁽⁹⁾ ve Ebu Malik el-Eşcai'den⁽¹⁰⁾.
- f. et-Taberani; Ebu Said⁽¹¹⁾, İbn Amr⁽¹²⁾, Ebu Bekre⁽¹³⁾ ve Malik b. Abdillâh el-Hasamî'den⁽¹⁴⁾.
- g. el-Buhari (Tarihinde); Tark b. Eşyem el-Eşcai'den⁽¹⁵⁾.

- a. el-Buharî; C: 8/71. Ebu Hureyre, Enes, Ebu Said, el-Hudri ve Ebu Katade'den.
- b. Müslim; C: 7/54, Ebu Hureyre ve Cabir'den.
- c. et-Tirmizî; C: 2/535. 2276 no'lu hadis. Abdullâh b. Mes'ud'dan. Aynı babta; Ebu Hureyre⁽¹⁾, Katade⁽²⁾, İbn Abbas⁽³⁾, Ebu Said⁽⁴⁾, Cabir⁽⁵⁾, Enes⁽⁶⁾, Ebu Malik el-Eşcai ve babasından⁽⁷⁾, Ebu Bekre⁽⁸⁾ ve Ebu Cuhayfe'den⁽⁹⁾.

Ebu İsa bu hadisin hasen sahîh olduğunu söylemiştir.

d. İbn Mace; C: 2/1284.

3900 no'lu hadis; Abdullâh b. Mes'ud'dan.

3901 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

3902 no'lu hadis; Cabir'den.

3903 no'lu hadis; Ebu Said'den.

3904 no'lu hadis; Ebu Cuhayfe'den.

3905 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

e. Ahmed, Müsned; C: 2/261, 342, 411, 425, 463, 469, 473. Hepsî de Ebu Hureyre'den.

C: 5/306 Ebu Hureyre'den.

C: 6/304 Tark b. Eşyem'den.

f. et-Taberani; 8180 no'lu hadis; Tark b. Eşyem'den.

Tark b. Eşyem'in sahâbi olduğunu söyler.

Muhakkıklık Notu:

1- es-Suyutî, el-Hasals, el-Kübra'da; C: 2/258.

2- Ebu Davud; C: 4/305. 5023 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

3- ed-Darîmî; C: 2/124 (Kitabu'r-Riya) Abdullâh ve Ebu Katade'den.

4- el-Heysemî, Mevarîdu'z-Zam'an'da; Sh: 445.

1801 no'lu hadis; Ebu Cuhayfe ve babasından.

1802 no'lu hadis; Huzeyme b. Sabit'ten.

5- el-Heysemî, Mevarîdu'z-Zam'an'ı; C: 7/181.

1. Ahmed; Ebu Katade'den.

2. Ahmed, el-Bezzar, et-Taberani; Ebu Musa el-Eşcai ve babasından.

3. et-Taberani (es-Sağır ve el-Kebir); Ebu Said el-Hudri'den.

4. et-Taberani (el-Evsat ve el-Kebir'de); Abdullah b. Amr'dan.

5. et-Taberani; Ebu Bekre'den.

6. et-Taberani; Malik b. Abdillâh el-Has'emi. Aynı babta Ammare b. Huzeyme b. Sa-bit el-Ensari'den de rivayet vardır.

7. et-Tirmizi; eş-Şemâil'de.

388 no'lu hadis; İbn Mes'ud'dan.

389 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

390 no'lu hadis; Ebu Malik el-Eşca'i'den.

391 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

393 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

394 no'lu hadis; Enes'ten.

8. el-Beğevi; Şerhu's-Sunne'de;

3286 no'lu hadis; Enes'ten.

3287 no'lu hadis; Ebu Katade'den.

3288 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

9. el-Kitteni; Nazmu'l-Mütenasir'de;

275 no'lu hadis; el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 18 ravi rivayet etmiştir.

Hadis No: 64

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «رُؤْيَا الرَّجُلِ الصَّالِحِ
جُزْءٌ مِنْ مِثْقَلِ وَارَبَيْنِ جُزْءٌ مِنَ التَّوْبَةِ.»

○ Ebu Hureyre'den (ra); «Allah'ın Resûlü (sav): "Salih insa-nın rüyası nübüvvetin kırk altıda bir parçasıdır." dedi.»

a. el-Buhari; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾

b. Ahmed; İbn Abbas⁽²⁾, İbn Ömer⁽³⁾,

Abdullah b. Amr⁽⁴⁾ ve Cabir'den⁽⁵⁾

c. et-Taberani; el-Abbas b. Abdilmuttalib⁽⁶⁾, Semure⁽⁷⁾ İbn Mes'ud⁽⁸⁾ ve Enes'ten⁽⁹⁾.

d. El-Bezzar; Arf b. Malik'ten⁽¹⁰⁾.

a. El Buhari: C: 8/68, Ebu Katade, Enes b. Malik'ten, Ubade İbnu's-Samit, Ebu Hu-reyre, Enes b. Malik'ten ve Ebu Said el-Hudri'den.

b. Müslim: C: 7/52/53 (Kitabu'r-Ru'ya) Ebu Hureyre, Şube Katade, Enes b. Malik'ten, Ubade İbnis-Samit. Yahya b. Kesir ve İbn Ömer'den.

c. Ahmed Mesned: C: 1/315 İbn Abbas'tan C: 2/50, 119, 122, 137, 219 İbn Ömer'den C:2/232, 233, 269, 314, 325, 343, 369, 438, 495, 507, Ebu Hureyre'den.

d. El-Bezzar:.....

Muhakkık'ın notu:

1. Ebu Davud: C: 4/305.

5018 no'lu hadis. Ubade İbnu's-Samit'ten. Aynı babta Ebu Hureyre'den rivayet yapılmıştır.

2. Et-Tirmizi: C: 4/532 (Kitabu'r-Ru'ya)

2270 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den. Ebu İsa bu hadise Hasen Sahih demiştir. Ebu İsa yine bu babta; Ebu Hureyre⁽¹⁾, Ebu Raziyn el-Ukeyli⁽²⁾, Ebu Said el-Hudri⁽³⁾, Abdullah b. Amr⁽⁴⁾, Arf b. Malike⁽⁵⁾, İbn Ömer ve Enes'ten⁽⁶⁾ rivayetler bulunmaktadır. Ebu İsa.

Ubade hadisinin Sahih olduğunu söyledi.

3. İbn Mace: C:2/1282 (Kitabu Ta'bir-Ru'ya)
 3893 no'lu Hadis; Enes'ten.
 3894 no'lu Hadis; Ebu Hureyre'den.
 3895 no'lu Hadis; Ebu Said el-Hudri'den.
 3837 no'lu Hadis; İbn Ömer'den.
 4. Ed-Darimi: C: 2/123 (Kitabu'r-Ru'ya) Ubade İbni's-Samit'ten.
 5. Malik el-Muvafta: Mecmauz Zevaid (El-Leysi Rivayeti)
 1737 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.
 6. el-Tebarani: El-kebir;
 11727 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.
 7. el-Heysemi: (Kitabu't-Ta'bir)
 1794 no'lu hadis; Anf b. Malik'ten
 1795-1796 no'lu Hadis; Ebu Raziyn el-Ukayli'den.
 1797 no'lu Hadis; Ebu Hureyre'den
 8. El-Heysemi: Mecmau'z-Zevaid: C: 7/172-173 (Kitabu T-Ta'bir)
 1. Ahmed, Ebu Ya'la, el-Bezzar et-Taberani : İbn Abbas'tan
 2. Ebu Ya'la, Et-Taberani : İbn Abbas'tan.
 3. el-Bezzar, Et-Taberani (El-Evsat, El-Kebir Ebu Ya'la) : Ebu Hureyre'den.
 4. Ahmed : Ebu Hureyre'den.
 5. Ahmed : Cabir'den.
 6. Et-Taberani (Es-Sağır, el-Kebir) : Abdullah b.
 Mes'ud'dan
 7. et-Teberani (el-Evsat) : Enes b. Malik'ten.
 8. el-Bezzar : Auf b. Malik
 9. el-Beğevi: Şerhu's-Sunne: (Kitabu'r-Ru'ya)
 3273, Enes b. Malik'ten.
 10. Et-Taberani; 17726, 17727 ve 17728 no'lu hadisler, Ebu Hureyre'den güçlü bir is-
 nad la.
 11. el-Ketani: Nazmu'l-Mütenasir
 274 no'lu el-Ezhar'dan naklen Hadisi 15 ravi rivayet etmiştir.

Hadis No: 65

عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: وَلَا يَجِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَرَقَ ثَلَاثَ فَإِنْ مَرَّتْ بِهِ ثَلَاثَةٌ فَلْيَقَهُ، فَلْيَسَلِّمْ عَلَيْهِ. فَإِنْ رَدَّ عَلَيْهِ السَّلَامَ فَقَدْ اشْتَرَكَا فِي الْأَجْرِ وَإِنْ لَمْ يَرُدَّ عَلَيْهِ فَقَدْ بَاءَ بِالْإِنِّمِ وَخَرَجَ الْمُسْلِمُ مِنَ الْهَجْرِ.

○ Ebu Eyyub el-Ensari (ra) diyor ki: «Allah Resûlü (sav) - şöyle- söyledi: "Müslümanın üç -günden- fazla kardeşini (küsererek) terketmesi helal değildir. Eğer bu üç gün üzerinden geçerse, onu bulsun ve ona selam versin. Şayet selamına karşılık verirse her ikisi de ecirde ortak olmuş olurlar. Selamına karşılık vermezse günahı yüklenen diğer olur. (Bu) Müslüman da, müslüman kardeşini "Hicran" (kardeşin-den yüz çevirip uzak kalmak) dan kurtulmuş olur."»

- a. el-Buhari ve Müslim; Enes⁽¹⁾ ve Ebu Eyyub el-Ensari'den⁽²⁾.
 b. Ahmed; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽³⁾ ve Hişam b. Amir'den⁽⁴⁾.
 c. et-Taberani; İbn Abbas⁽⁶⁾, İbn Ömer⁽⁷⁾ ve İbn Mes'ud'dan⁽⁸⁾.

a. el-Buhari; C: 7/96. (Babu'l-Hicreti) Enes, Ebu Eyyub el-Ensari'den.
 - Müslim; (Babu'n-Nehyi anı't-Tehasud) Enes b. Malik, (değişik yollardan) ve Ebu Eyyub el-Ensari'den.

b. Ahmed, Müsned; C: 1/176 183 Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.

C: 3/10, 165, 192, 225. Enes b. Malik'ten.

C: 4/20. Hişam b. Amir.

C: 4/327. el-Musevver b. Mahreme ve Abdurrahman b. Esved'den.

C: 5/416, 421, 422. Ebu Eyyub'dan.

c. et-Taberani; 324 no'lu hadis. Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.

3949 3950, 3951, 3952, 3954, 3955 ve 3960 no'lu hadisler Ebu Eyyub'dan.

Muhakkıklık Notu;

1. Malik; el-Muvatta'da; (el-Leysi rivayeti)

1639 no'lu hadis; Ebu Eyyub'dan.

1646 no'lu hadis; Enes b. Malik.

- el-Muvatta; (Muhammed İbnü'l-Hasen rivayeti)

917 no'lu hadis; Ebu Eyyub'dan.

İmam Muhammed bununla amel ederiz. Müslümanlar arasında "Hicran" cari olmaz.

(yani birbirini terketmek)

2. Ebu Davud; (Babu men yehcuru ehahu el-Müslim)

4910 no'lu hadis; Enes'ten.

4911 no'lu hadis; Ebu Eyyub'dan.

4912 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

4913 no'lu hadis; Aişe'den.

4914 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

3. et-Tayalisi, Müsned'de; 592 no'lu hadis, Ebu Eyyub'dan.

2092 no'lu hadis; Enes'ten.

4. el-Buhari, el-Edeabu'l-Müfred'de;

406 no'lu hadis; Ebu Eyyub'dan.

407 no'lu hadis; Hişam b. Amir'den.

414 no'lu hadis; .....

5. el-İrva'da; 2029 no'lu hadis.

6. el-Heysemi; Keşfu'l-Estar'da;

2051 no'lu hadis. Muhammed b. Sa'd ve babasından. el-Bezzar Sa'd'ın oğlundan başka kimsenin rivayet ettiğini bilmiyoruz dedi.

Aynı hadisi; Ebu Hureyre(1), Ebu Eyyub(2), İbn Mes'ud(3), İbn Ömer(4) ve Enes'ten.

Rivayet edenlerin en güçlüsü Sa'd'ın rivayetidir.

el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid C: 8/66, 68.

1- Ahmed, Ebu Ya'la, el-Bezzar

et-Taberani .....

; Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.

2- et-Taberani

; Hişam b. Amir'den.

3- et-Taberani

; Abdullah b. Mes'ud'dan.

4- et-Taberani (el-Evsat)

; İbn Ömer'den.

5- et-Taberani (el-Evsat)

; İbn Abbas'tan.

6- et-Taberani (el-Evsat)

; Enes b. Malik'ten.

7- et-Taberani

; Ebu Eyyub'dan.

el-Begevi, Şerhu's-Sunne'de; (Babu'n-Nehyi an hicrani'l-İhvan)

3521 no'lu hadis; Ebu Eyyub'dan.

3522 no'lu hadis; Enes b. Malik'ten.

el-Elbani; Gayetu'l-Merami;

405 no'lu hadis (zayıf görmüştür)
el-Kıttani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

285 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisin ravilerinin dokuz kişiye baliğ olduğunu söylemiştir.

Hadis No: 66

عَنْ حَوْلَةَ بِنْتِ كَيْسٍ قَالَتْ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «إِنَّ هَذَا الْمَالَ خَصِيْرَةٌ خُلُوْةٌ مِّنْ أَصَابِهِ بِحَقِّهِ بُرْكَ لَهُ فِيهِ وَرُبَّ مَخْرُوضٍ فِيمَا شَاءَتْ بِهِ لَفْسُهُ مِنْ مَّالِ اللَّهِ وَرَسُولِهِ لَيْسَ لَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَّا النَّارُ.»

○ Havle binti Kays (ra): «Allah'ın Resûlü'nden (sav) duydum şöyle diyordu: "Bu mal gösterişli ve tatlıdır. Kim, bunu hakkıyla alırsa o (mal) onun için bereketli kılınır. Allah'ın ve Resûlü'nün malından nefsi birşeyler dileyen çapulcuya ola ki kıyamet günü ancak cehennem ateşi vardır."»

a. el-Buhari, Müslim; Hakim b. Hizam⁽¹⁾ ve Ebu Said el-Hudri'den⁽²⁾.

b. et-Tirmizi; Havle binti Kays'tan⁽³⁾.

c. et-Taberani ve [et-Tirmizi]; Zeyd b. Sabit⁽⁴⁾, İbn Amre⁽⁵⁾, Abdurrahman b Semure⁽⁶⁾ Ebu Bekre⁽⁷⁾, Ebu Hureyre⁽⁸⁾, Ummu Seleme⁽⁹⁾, Meymune⁽¹⁰⁾ ve Amre binti'l-Haris'ten⁽¹¹⁾.

d. el-Bezzar, Enes⁽¹²⁾ ve Aişe'den⁽¹³⁾.

a. el-Buhari; C: 2/127. (Kitabu'z-Zekat) C: 2/127, Ebu Said el-Hudri'den.

C: 2/129, Hakim b. Hizam'dan.

C: 3/214, Ebu Said el-Hudri'den.

C: 7/173 (Kitabu'r-Rikak), Ebu Said'den.

C: 7/175-176 (Kitabu'r-Rikak), Hakim b. Hizam'dan.

– Müslim; C: 3/101-102 (Kitabu'z-Zekat) Ebu Said el-Hudri'den.

b. et-Tirmizi; (Kitabu'z-Zuhd)

2374 no'lu hadis; Havle binti Kays'tan. Ebu İsa bu hadise hasen sahih demiştir.

– et-Taberani, el-Kebir;

3078, 3083 no'lu hadisler Said İbnu'l Museyyeb'den.

3095 no'lu hadis, Müslim b. Cundub ve Hakim b. Hizam'dan.

3112-3114 no'lu hadisler, ed-Dahhak b. Abdurrahman b. Halid b. Hizan ve Hakim b. Hizam'dan.

Muhakkıklık Notu:

1. en-Nesai; C: 5/101-102 Hakim b. Hizam'dan.

2. el-Humeydi, Müsned'de; C: 1/253.

553 no'lu hadis; Hakim b. Hizam'dan.

3. Ahmed, Müsned'de; C: 3/7, Ebu Said'den.

4. Ahmed, Müsned'de; C: 3/21 Ebu Said el-Hudri'den.

Ahmed, Müsned'de; C: 3/402, Hakim b. Hizam'dan.

5. İbn Hacer el-Askalani; el-Metallbu'l-Aliye'de; C: 3/167.

3153 no'lu hadis, Musa b. Sa'd ve babasından.

6. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 10/246.

1. et-Taberani ; Abdurrahman b. Semure'den.

2. et-Taberani ; Zeyd b. Sabit'ten.

3. et-Taberani ; Abdullah b. Asm'dan.
 4. el-Bezzar ; Enes'ten.
 5. et-Taberani ; Ebu Bekre'den.
 6. el-Bezzar ; Aişe'den.
 7. Ebu Ya'la, et-Taberani ; Meymun'dan.
 8. el-Bezzar ; Ebu Hureyre'den.

et-Tirmizî; Nevadî'nî'l-Usul'da: Sh: 88. (65 Asıl) Ebu Said el-Hudri'den.

- İbn Teymiyye; İktidau's-Sırat'l-Mustakim'de; Sh: 31 (Müslim'den naklen).

- es-Suyuti; el-Cami'us-Sağır'de; 4270 no'lu hadis.

- el-Kettanî; Nazmu'l-Mütenasir'de; 215 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Hadisin 13 ravisi olduğunu zikreder.

el-Elbanî; el-Ehadıs-Sahih'da; 3404, 3405.

Hadis No: 67

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ الْأَقْرَعَ بْنَ حَابِسٍ أَبْصَرَ النَّبِيَّ ﷺ: يَقْبَلُ الْحَسَنَ فَقَالَ إِنَّ لِي عَشْرَةَ مِنَ الْوَلَدِ مَا قَبَّلْتُ وَاحِدًا مِنْهُمْ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَإِنَّهُ مَنْ لَا يُرَحِّمُ لَا يُرَحِّمُ

○ Ebu Hureyre (ra) rivayet ediyor: «El-Ekra b. Habis, Allah'ın Resûlü'nü (sav) Hasan'ı öperken gördü. "Ya Resûlallah benim on çocuğum var,-şimdiye kadar- onların hiçbirisini öpmedim." deyince -Bunu duyan Allah'ın Resûlü (sav) "Bil ki-Merhamet etmeyene, merhamet olunmaz."» dedi

a. el-Buhari, Müslim; Cerir el-Beceli'den⁽¹⁾.

b. el-Buhari; Ebu Hureyre'den⁽²⁾.

c. Ahmed; Ebu Said'den⁽³⁾.

d. et-Taberani; Cerir⁽⁴⁾, İbn Ömer⁽⁵⁾, İbn Mes'ud⁽⁶⁾, el-Eş'as b. Kays⁽⁷⁾ ve Muaviye b. Hayede'den⁽⁸⁾.

e. el-Bezzar; İmran b. Husayn'dan⁽⁹⁾.

a. el-Buhari; C: 8/165 (Kitabu't-Tevhid) Cerir b. Abdillâh'tan.

- el-Buhari; C: 7/75 (Kitabu'l-Edeb) Ebu Hureyre'den.

- el-Buhari; C: 7/78 (Kitabu'l-Edeb).

- Müslim; C: 7/76 (Kitabu'l-Fedail) Ebu Hureyre'den. Aynı babta Cerir'den (İnsanlara acımayana, Allah'da acımaz!..)

c. Ahmed, Müsned; C: 2/241. Ebu Hureyre'den.

C: 2/269, Ebu Hureyre'den.

C: 2/514, Ebu Hureyre'den.

C: 2/514, Ebu Hureyre'den. "Merhamet etyemene merhamet olunmaz lafzıyla."

(varid oluş sebebi el-Ekra b. Habis'tir.)

d. et-Taberani (el-Kebîr);

(2238-2243 no'lu hadisler. Cerir b. Abdillâh el-Beceli'den.

2291 no'lu hadis, Cerir'den.

2297, 98, 99 ve 2300 no'lu hadisler.

[men la yerhamun-nase la yerhamuhullah]

2485, 86, 87, 88 89, 91, 92 93, 94 ve 2495 no'lu hadisler (yaklaşık lafızlarla) Cerir b.

Abdillâh el-Beceli'den.

– el-Bezzar, Keşfu'l-Estar;

1952 ve 1953 no'lu hadisler.

Muhakkıklık Notu:

1. el-Buhari; el-Edebu'l-Müfred'de;

95 no'lu hadis; Ebu Said'den.

96 no'lu hadis; Cerir b. Abdillâh'dan.

97 no'lu hadis; Cerir b. Abdillâh'tan. (birbirine yaklaşık lafızlarla)

2. et-Tirmizî; C: 4/338 (Kitabu'l-Birri ve's-sılati)

1991 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den. Aynı babta, Enes ve Aişe'den rivayetler vardır. Hadis hasen sahihtir.

3. el-Hakım; el-Müstedrek C: 4/178.

4. es-San'anî; el-Musannef.

20589 no'lu hadis; (Babu; rahmeti'n-nas) Ebu Hureyre'den (el-Ekra b. Habis et-Temimi'nin kıssasından)

5. el-Heysemî; Mecmau'z-Zevâid'de; C: 8/186, 187 (Babu; Rahmeti'n-Nas)

1) Ahmed; Ebu Said'den.

2) et-Taberanî; İbn Ömer'den.

3) et-Taberanî (el-Evsat); İbn Mes'ud'dan.

4) et-Taberanî (el-Evsat); Muaviye b. Hayede'den.

Aynı babta Ebu Musa el-Eşarî'den de bir rivayet bulunmaktadır.

6. el-Begevi, Şerhu's-Sunne'de; C: 13/34. (Babu Rahmeti'l-Veled)

3446 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

3449 no'lu hadis; Cerir b. Abdillâh'dan.

7. el-Hakım et-Tirmizî, Nevâdiru'l-Usûl'da; Sh: 393 (270 asıl)

8. el-Heysemî, Keşfu'l-Estar'da;

C: 2/390-400 (Kitabu'l-Birri ve's-Sılati).

1952 no'lu hadis; İbn Ömer'den. el-Bezzar bu hadisi İbn Ömer'den Atiyye'den başka bir kimsenin rivayet ettiğini bilmiyoruz dedi.

1953 no'lu hadis; İmran b. Husayn'dan.

9. el-Kettanî; Nazmu'l-Mütenasir'de;

213 no'lu hadis; el-Ehar'dan naklen. Hadisi dokuz ravi rivayet etmiştir.

Hadis No: 68

إِنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ سَأَلَ عَنْ هَذِهِ الْآيَةِ ﴿وَإِذَا أَخَذَ رَبُّكَ مِنْ بَنِي آدَمَ مِنْ ظُهُورِهِمْ...﴾ فَقَالَ قَرَأَ الْقَتَبِيُّ الْآيَةَ، فَقَالَ: عُمَرُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ سَأَلَ عَنْهَا: فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ آدَمَ، ثُمَّ مَسَحَ ظَهْرَهُ بِيَمِينِهِ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ ذُرِّيَّةً. فَقَالَ خَلَقْتُ هَؤُلَاءِ لِلْجَنَّةِ. وَبَعَثَ أَهْلَ الْجَنَّةِ. ثُمَّ مَسَحَ ظَهْرَهُ فَاسْتَخْرَجَ مِنْهُ ذُرِّيَّةً. فَقَالَ: خَلَقْتُ هَؤُلَاءِ لِلنَّارِ. وَبَعَثَ أَهْلَ النَّارِ يَغْمَلُونَ. فَقَالَ رَجُلٌ يَارَسُولَ اللَّهِ، فَيَمِيزُ الْعَمَلُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا خَلَقَ الْقَبْدَ لِلْجَنَّةِ اسْتَعْمَلَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ حَتَّى يَمُوتَ عَلَى عَمَلٍ مِنْ أَعْمَالِ أَهْلِ الْجَنَّةِ قَبْلَ دُخُولِهِ فِيهَا. وَإِذَا خَلَقَ الْقَبْدَ لِلنَّارِ اسْتَعْمَلَهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، حَتَّى يَمُوتَ عَلَى عَمَلٍ مِنْ أَعْمَالِ أَهْلِ النَّارِ. قَبْلَ دُخُولِهِ فِيهَا [بِهِ] النَّارِ.

○ Ömer İbnu'l Hattab'a (ra) : "Rabbin Ademoğlunun sırtından onların zürriyetini alınca..." ayetini sordular.

Ömer (ra): «Allah'ın Resûlü'ne (sav) bu ayet hakkında sorulduğunu duydum. Allah Resûlü (sav): "Allah Adem'i yarattı. Sonra onun sırtını yeminiyle meshetti. Ve -bununla- ondan bir zürriyet çıkardı. "Bunları cennet için ve cennet ehlinin ameliyle yarattım" dedi. Sonra (bir kez daha) sırtını yeminiyle sıvazladı. Bundan da bir zürriyet çıkardı. Bunları ateş için yarattım. Onlar ateş ehlinin amelini işlerler." Birisi, ey Allah'ın Resûlü (sav): "O zaman amel etmek niye?" diye sordu. Allah Resûlü (sav) şöyle cevap verdi: "Allah Azze ve Celle kulu cennet için yaratınca ona cennet ehlinin ameliyle iş gördürür ki cennet amellerinden olan bir amel üzerine ölsün de onu cennete koysun. Kulu, cehennem için yaratınca; ona cehennem ehlinin amelini gördürür ki, cehennem ehlinin amellerinden bir amel üzerine ölsün de onu cehenneme koysun" dedi.»

a. el-Bezzar; Enes'ten.

Muhakkikin Notu:

1. es-Suyuti; ed-Durru'l-Mensur'da C: 3/607. Enes hadisini, es-Suyuti; ed-Durru'l-Mensur C: 3/607'de bu hadisi İbn Merdeveyh'in zikrettiği söyler.
2. el-Acurri; Kitabu's-Şeria'da Sh: 169-176'da.
3. el-Feryabi; Müslim b. Yesar el-Cuhen'den Ömer (ra): "Rabbin Ademoğullarının onların zürriyetlerini sırtlarından sulbünden alınca..." (el-A'raf: 172) ayeti hakkında kendisine sorulduğunda "Allah, Ademi yaratınca onun sırtını sıvazladı." dedikten sonra bu hadisi rivayet etti.
4. el-Feryabi; Ebu Hureyre ve Ömer'den. (Ömer'in hadisinin çok yolları vardır)
5. el-Feryabi; Salim b. Abdullah b. Ömer'den.
6. el-Feryabi; Ali b. Ebi Talib'den farklı yollarla.
7. el-Feryabi; Hişam b. Hakim.
8. el-Feryabi; Osman b. Kays'dan.
9. el-Feryabi; Abdullah b. Amr İbnu'l As'dan. Aynı babta, Cabir, İmran b. Husayn ve İbn Ömer'den.
10. es-Suyuti, ed-Durru'l-Mensur'da; C: 9/597-607. el-A'raf Sûresi tefsirinde.
 - İbn Abbas'tan farklı yollarla mevkuf olarak(1), İbn Mes'ud ve sahabeden bazıları-dan(2), Ömer İbnu'l-Hattab'dan(3).
 - Malik el-Muvatta'da; Ahmed ve Abd b. Humeyd.
 - el-Buhari tarihinde Ebu Davud, et-Tirmizi (hasen dedi). İbn Cerir, İbnu'l-Munzir, İbn Ebi Hatem, İbn Hibban
 - el-Acurri (eş-Şeria'da) Ebu's-Şeyh den.
 - el-Hakim, İbn Merdeveyhi, el-Lalkai,
 - el-Beyhaki (el-Esma ve's-Sifat'ta) ve Müslim b. Yesar el-Cuhen'den. Ayrıca hadis;

Abdullah b. Abbas, Abdullah b. Amr İbnu'l As, Ebu Hureyre, Selman (mevkut olarak), Ebu Kudame, Ebu Umame, el-Hasen (mevkuf) olarak, Abdullah b. Ömer mevkuf olarak) Katade ve Ebu'd-Derda'dan rivayet edilmekte.

Ömer'in hadisini Malik, el-Muvatta'da tahrir etti. 1618 no'lu hadis.

– et-Tirmizî; Tefsiru'l Kur'an.

3075 no'lu hadis.

– Ebu Davud; (Kitabu's-Sunne)

4703 no'lu hadis.

– el-Begevl Şerhu's-Sunne'de; C: 1/138, 77 no'lu hadis.

– el-Hakim; el-Müstedrek'te; C: 1/27.

– et-Taberî; C: 3/222, 248.

– İbn Kesir; C: 2/261, 263.

Ebu Ömer İbn Abdilberr: "Her ne kadar bu hadis bize isnadında illetli olarak gelmişse de, diğer birçok yollardan rivayet edilmiştir (Allah daha iyi bilir)"

Hadis No: 69

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ زَيْدٍ الْمَازِنِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «مَا
يَنْ يَنْتَى وَمِثْرَى رَوْضَةٍ مِنْ رِيَاضِ الْجَنَّةِ».

○ Abdullah b. Zeyd el-Mazini'den (ra) gelen bir rivayette:
«Allah'ın Resûlü (sav): "Evimle minberimin arası cennet bahçelerinden bir bahçedir." dedi.»

a. el-Buharî, Müslim; Ebu Hureyre'den.(1)

b. Müslim; Abdullah b. Zeyd el-Mazin.(2)

c. İbn Asakir; Cabir b. Abdillâh'tan.(3)

d. Ebu Bekr eş-Şafî; el-Fullanîyat (bulunamadı). İbn Asakir Ebu Bekri's Sıddık'tan

(4).

a. el-Buharî; C: 2/57. (Babu fadli Ma beyne'l-Kabri ve'l-Minberi) Abdullah b. Zeyd el-Mazuni ve Ebu Hureyre'den.

– el-Buharî; C: 2/224 (Babu haremi'l-Medine) Ebu Hureyre'den.

– el-Buharî; C: 7/209 (Babun, fi'l-Havd) Ebu Hureyre'den.

b. Müslim; C: 4/123 (Babu ma beyne'l-Kabri ve'l-Minberi ravdanun min riyadi'l Cenne) Abdullah b. Zeyd el-Mazini, Abdullah b. Zeyd el-Ensari ve Ebu Hureyre'den.

c. İbn Asakir; ....

d. Ebu Bekr eş-Şafî (el-Fullanîyat) –bulunamadı–

Muhakkikin Notu:

1. et-Tirmizî; C: 5/718, 719 (Babu Fadli'l-Medine) 3915 no'lu hadis. Ali b. Ebi Talib ve Ebu Hureyre'den.

Ebu İsa, bu hadise "hasen garib" dedi.

3916 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den muhtelif yollardan.

2. en-Nesai; C: 2/35 (Fadlu mescidin-Nebi) Abdullah b. Zeyd'den.

3. el-Muvatta; (el-Leys rivayeti)

463 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

464 no'lu hadis; Abdullah b. Zeyd, el-Maziri'den.

4. Ahmed, Müsned'de; C: 2/236, 376, 397, 401, 412, 438, 466, 528, 533, 534 no'lu hadisler. Ebu Hureyre'den.

C: 3/3, 4 Ebu Hureyre, Ebu Said el-Hudri'den.

- C: 4/39, 40 Abdullah b. Zeyd'den.
 5. et-Taberani; el-Kebir'de.
 332 no'lu hadis; Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.
 13156 no'lu hadis; İbn Ömer'den.
 6. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 1/216.
 430 no'lu hadis, Ali b. Ebi Talib ve Ebu Hureyre'den.
 – el-Heysemi, Ebu Hureyre'nin hadisinin tamamı sahihtedir (el-Buhari) dedi.
 7. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 4/8, 9.
 1. Ahmed (Ricali sahih ricalidir) ; Ebu Hureyre ve Sa'd'dan.
 2. Ahmed, Ebu Ya'la, el-Bezzar ; Cabir b. Abdillahi'tan.
 3. Ahmed, et-Taberani (el-Kebir) ; Sehl b. Sa'd'dan.
 4. Ebu Ya'la, el-Bezzar ; Ebu Bekri's-Siddak'tan.
 5. el-Bezzar, et-Taberani ; Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.
 6. et-Taberani (el-Kebir, el-Evsat) ; İbn Ömer'den.
 7. et-Taberani, el-Evsat; ez-Zubeyr İbnu'l-Avvam'dan. Aynı babta, Muaz İbnu'l-Haris, Ebu Vakıd el-Leysi, Enes b. Malik'ten benzer lafızlarla rivayetler bulunmaktadır.
 8. el-Kettani; Nazmu'l-Mütenasir'de;
 243 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisin beş ravisini zikretti.

Hadis No: 70

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا: قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِنْ مِنْ الشَّعْرِ حِكْمَةٌ،

○ Abdullah b. Mesud'dan (ra): «Allah'ın Resûlü (sav): "Şiir-de hikmet vardır." dedi.»

- a. Ahmed, el-Buhari; Ebu Davud, İbn Mace; Ubeyy b. Ka'b'den⁽¹⁾.
 b. Ebu Davud; Bureyde İbnu'l-Hasiyb'den⁽²⁾.
 c. et-Tirmizi; İbn Mes'ud'dan⁽³⁾.
 d. et-Tirmizi; İbn Mace, el-Beyhakî, İbn Abbas'tan⁽⁴⁾.
 e. et-Taberani; Enes⁽⁵⁾, Ebu Bekre⁽⁶⁾, Amr b. Avf el-Muzeni'den⁽⁷⁾.

- a. el-Buhari; C: 7/107 (Kitabu'l-Edeb) Ubeyy b. Ka'b'dan.
 b. Ebu Davud; (Kitabu'l-Edeb)
 5010 no'lu hadis; Ubeyy b. Ka'b'dan.
 5011 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 5012 no'lu hadis; Bureyde (babasından, dedesinden).
 c. İbn Mace; (Kitabu'l-Edeb)
 3755 no'lu hadis; Ubeyy b. Ka'b'dan.
 3756 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 d. et-Tirmizi; (Kitabu'l-Edeb)
 2844 no'lu hadis; Abdullah b. Mes'ud'dan. Ebu İsa, bu hadisin bu vecihle garib olduğunu söylemiştir. Bu hadis Abdullah b. Mes'ud'dan çok değişik yollarla rivayet edilmiştir. Aynı babta; Ubeyy b. Ka'b(1), İbn Abbas(2), Aişe(3), Bureyde(4) ve Kesir b. Abdullah'ın kendisi babası ve dedesinden de rivayetler vardır.(5)
 2845 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 – el-Beyheki; ...
 e. et-Taberani; (el-Kebir'de) 756 no'lu hadis; Enes'ten.
 11756 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

11759 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

11760 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

11762 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

11763 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

12888 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

21 no'lu hadis (17. Bölüm), Kesir b. Abdillâh'dan.

– Ebu Nuaym, Hilye; C: 7/269. Aişe'den.

C: 8/309, Ebu Hureyre'den.

– el-Hatib, el-Bağdadi; Tarih-u Bağdad.

C: 3/98, C: 3/122. Hassan b. Sabit'ten.

C: 3/443 İbn Abbas'tan.

C: 4/254 Aişe'den.

C: 8/18 Aişe'den.

C: 14/49 Aişe'den.

Muhakkıkın Notu:

1. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de;

C: 8/125. Bureyde(1), Aişe(2), Ebu Bekre'den(3), et-Taberani, el-Evsat ve el-Kebir'de tahrir etti.

et-Taberani Amr b. Avf'tan(4), el-Kebir'de, Mevaridu'z-Zam'an'da, Enes'ten(5).

2017 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

Ahmed, Müsned'de; C: 1/269, 273, 303, 313, 327, 332 no'lu hadisler. İbn Abbas'tan.

C: 3/456 Ubeyy b. Ka'b'dan.

C: 5/125 Ubeyy b. Ka'b'dan.

– el-Beğevi, Şerhu's-Sunne; 3398 no'lu hadis, Ubeyy b. Ka'b'dan. Bu hadise sahih tir. dedi.

– el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

210 no'lu hadis; el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 14 ravi rivayet etmiştir.

Hadis No: 71

عَنْ ثَوْبَانَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ عَادَ مَرِيضًا حَاضٍ فِي الرَّحْمَةِ حَتَّى يَجْلِسَ، فَإِذَا جَلَسَ غَمَرَتْهُ الرَّحْمَةُ.»

○ Sevban'dan (ra): «Allah'ın Resûlü (sav): "Kim bir hastayı ziyaret ederse -Allah'ın- rahmetine girer. Onun yanında oturunca rahmet onu -içine alır- kuşatır." dedi.»

a. Ahmed, Cabir b. Abdillâh⁽¹⁾, Enes⁽²⁾, Ka'b b. Malik⁽³⁾ ve Ebu Urame'den⁽⁴⁾.

b. et-Taberani; Abdurrahman b. Avf⁽⁵⁾, Amr b. Hazm⁽⁶⁾, İbn Abbas⁽⁷⁾, Safvan b. As-sal⁽⁸⁾, Ebu'd-Derda⁽⁹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽¹⁰⁾.

a. Ahmed, Müsned; C: 1/138, Ali'den.

C: 1/239, İbn Abbas'tan.

C: 3/304, Cabir b. Abdillâh'tan.

C: 3/460 Ka'b b. Malik'ten.

C: 5/177, 281 Sevban'dan.

b. et-Taberani; 1446 no'lu hadis, Sevban'dan.

11481 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

Muhakkıkın Notu:

1. Müslim; C: 8/12, 13 (Babu; Fadli İyadeti'l-Meriyd, 967 no'lu hadis Sevban'dan.

Aynı babta Ali, Ebu Musa, el-Bera, Ebu Hureyre, Enes ve Cabir'den rivayetler bulunmaktadır.

- el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an (Babu, iyadetü'l-Meriyd)
711 no'lu hadis, Cabir b. Abdillâh'tan. el-Heysemi; Keşfu'l-Estar.

775 no'lu hadis, Cabir'den.

- el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de;

C: 2/295, 297 (Bab-u, İyadetü'l-Meriyd)

1- Ebu Ya'la; Enes b. Malik'ten.

2- Ahmed, et-Taberani (el-Evsat, el-Kebir); Ka'b b. Malik'ten.

3- Ahmed, el-Bezzar; Cabir'den.

4- et-Taberani (el-Evsat); Ebu Hureyre'den.

5- et-Taberani; Safvan b. Assal'dan.

6- et-Taberani (el-Kebir); Ebu'd-Derda'dan.

- el-Buhari; el-Edebu'l-Müfred'de.

522 no'lu hadis; Cabir b. Abdillâh'tan.

- el-Beğevi; C: 5/216. 1409 no'lu hadis, Sevban'dan.

- el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

97 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Ravilerininde 10 kişiye baliğ olduğunu zikreder.

Hadis No: 72

عن أبي هريرة رضي الله عنه قال، قال رسول الله ﷺ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ لِمَنِي فِي بُكُورِيهَا.»

○ Ebu Hureyre(ra): «Allah'ın Resûlü'nden (sav) rivayet ediyor: "Allah'ım ümmetimin erken vakitlerini bereketlendirir." dedi.»

a. İbn Mace; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾,

b. el-Bezzar; Enes⁽²⁾ ve Abdullah b. Abbas'tan⁽³⁾.

c. et-Taberani; Cabir b. Abdillâh⁽⁴⁾, İbn Ömer⁽⁵⁾, İbn Mes'ud⁽⁶⁾, Abdullah b. Selam⁽⁷⁾, İmran b. Husayn⁽⁸⁾, Ka'b b. Malik⁽⁹⁾, en-Navvas b. Seman⁽¹⁰⁾, Nebiyt b. Şureyt⁽¹¹⁾, Ebu Bekre⁽¹²⁾ ve Aişe'den⁽¹³⁾.

a. İbn Mace; 2236 no'lu hadis. Sahrel-Gamidi'den.

2237 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

2238 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

b. el-Heysemi; Keşfu'l-Estar.

C: 2/79, 80 (Kitabu'l-Buyu)

1248 no'lu hadis; Ali'den.

1249 no'lu hadis; Enes'ten.

1250 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

c. et-Taberani; el-Kebir'de.

7275 no'lu hadis; Sahr el-Gamidi'den.

7276 ve 7277 no'lu hadisler muhtelif yollardan.

12966 no'lu hadis, Ebu Cemre ve İbn Abbas'tan.

Muhakkıkin Notu:

1. el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de.

C: 4/61-62 (Babu'l-Bükûr...)

- Abdullah b. Ahmed, el-Bezzar; Ali'den.

2. Ebu Ya'la, et-Taberani (el-Kebir'de); İbn Mes'ud'dan.
  3. Ebu Ya'la, et-Taberani (el-Kebir'de); Abdullah b. Selam'dan.
  4. el-Bezzar; Enes'ten.
  5. el-Bezzar, et-Taberani (el-Kebir'de); İbn Abbas'tan.
  6. et-Taberani (el-Evsat); Aişe'den.
  7. et-Taberani (es-Sağır); Nebiyi b. Şüreyt'ten.
  8. et-Taberani (el-Evsat); Ebu Bekre'den.
  9. et-Taberani (el-Evsat); Cabir'den.
  10. İbn Mace; Ebu Hureyre'den.
  11. et-Taberani (el-Kebir'de); İbn Ömer'den.
  12. et-Taberani (el-Kebir'de); Ka'b b. Malik'ten.
  13. et-Taberani (el-Kebir'de); en-Nevvas b. Sem'an, el-Kilabi'den.
- Ahmed, Müsned'de; C: 3/416, Sahrel-Ğamidi'den.
C: 3/417, Sahrel-Ğamidi'den.
C: 4/384, 390, 391.
- et-Tirmizi; (Kitabu'l-Buyu).

Ali(1), İbn Mes'ud(2), Bureyde(3), Enes(4), İbn Ömer(5), İbn Abbas(6) ve Cabir'den (7).

Ebu İsa, Sahr el-Ğamidi'den. Bundan başka hadis bilmiyoruz der. Ebu Davud; (Kitabu'l-Cihad); 2666 no'lu hadis; Sahr el-Ğamidi'den.

- Ebu Nuaym; Hilye'de; C: 5/246.
- el-Begevi; Şerhu's-Sunne; 2673 no'lu hadis Sahr el-Ğamidi'den.
- ed-Darimi; C: 2/214 (Kitabu'l-Buyu)
- el-Kettani; Nazmu'l Mütenasir'de; 218 no'lu. el-Ezhar'dan naklen. Hadisin 14 ravi-sini zikreder.

Hadis No: 73

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «مَنْ حَمَلَ غَنَاتَنَا السَّلَاحَ فَلَيْسَ بِنَا. وَمَنْ غَشَّنَا فَلَيْسَ بِنَا.»

○ Ebu Hureyre (ra), Allah'ın Resûlü'nün (sav) şöyle dediğini rivayet etmekte: "Kim bize silah çekerse bizden değildir. Kim bizi aldatırsa bizden değildir."

- a. el-Buhari, Müslim; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾.
- b. Ahmed, İbn Ömer⁽²⁾ ve Ebu Burde'den⁽³⁾.
- c. et-Taberani; Enes⁽⁴⁾, el-Berab Azib⁽⁵⁾, Huzeyfe⁽⁶⁾, İbn Abbas⁽⁷⁾, İbn Mes'ud⁽⁸⁾, Kays b. Ebi Garze⁽⁹⁾ ve Ebu Musa'dan⁽¹⁰⁾.
- d. el-Bezzar; Aişe'den⁽¹¹⁾.
- e. el-Hakim; el-Haris b. Süveyd'den.

- a. el-Buhari yerine (Müslim) de olması gerekir.
- Müslim; C: 1/69 (Kitabu'l-İman) Ebu Hureyre'den.
- b. Ahmed, Müsned; C: 2/50, İbn Ömer'den.
C: 2/242 Ebu Hureyre'den.
C: 2/411 Ebu Hureyre'den.
C: 2/466 Ebu Hureyre'den.
C: 4/45 Ebu Burde'den.
- c. et-Taberani; el-Kebir'de.

11553 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

d. el-Bezzar; Keşfu'l-Estar'da.

C: 2/82, 1255 no'lu hadis İbn Ömer'den. 1256 no'lu hadis, Aişe'den.

e. el-Hakim; el-Müstedrek'te.

C: 2/9 (Kitabu'l-Buyu), Ebu Hureyre'den.

Muhakkikin Notu:

1. Ebu Davud; (Kitabu'l-Buyu)

3452 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

2. et-Tirmizi; C: 3/606 (Kitabu'l-Buyu)

1315 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

Ebu İsa, bu hadise hasen sahih demiştir. Aynı babta; İbn Ömer(1), Ebu'l-Hamra(2), İbn Abbas(3), Bureyde(4), Ebu Burde b. Dinar(5) ve Huzeyfe İbnu'l-Yeman'ın(6) rivayetleri bulunmaktadır.

3. İbn Mace; (Kitabu't-Ticaret)

2224 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

2225 no'lu hadis; Ebu'l-Hamra'dan.

4. et-Tahari; Muşkilu'l-Asar; C: 2/134.

5. İbnu'l-Carûd; 564 no'lu hadis.

6. el-Beyhaki; es-Sünen, el-Kübra'da.

C: 2/248, Ebu Hureyre'den.

7. ed-Darîmi; C: 2/248 İbn Ömer'den.

8. Ebu Avane, Müsned'de; C: 1/57. Ebu Hureyre'den muhtelif yollardan.

9. el-Heysemi;

1. Ahmed, el-Bezzar, et-Taberani ; İbn Ömer'den.

2. Ahmed, el-Bezzar, et-Taberani ; Ebu Burde'den.

3. el-Bezzar ; Aişe'den.

4. et-Taberani (es-Sağir, el-Kebir'de) ; Abdullah b. Mes'ud'dan.

5. et-Taberani (el-Evsat, el-Kebir'de) ; Ebu Musa'dan.

6. et-Taberani (el-Kebir'de) ; İbn Abbas'tan.

7. et-Taberani (el-Kebir'de) ; el-Bera b. Azib

8. et-Taberani (el-Evsat'ta) ; Huzeyfe'den.

9. et-Taberani (el-Evsat'ta) ; Enes'ten.

10. el-Heysemi; Mevaridu'z-Zam'an'da; (Babu'l-Buyu)

1107 no'lu hadis. Zır'dan Abdullah b. Abbas'tan.

11. el-İrva; 1319 no'lu hadis.

12. Ebu Nuaym-Hilye; C: 4/189 Zer'den, Abdullah'tan.

13. Ebu Davud; 3452 no'lu hadis.

14. el-Beğevi, Şerhu's-Sunne'de;

2120 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

15. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de;

el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 17 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 74

عَنْ سَعِيدِ بْنِ حَرْيْثَ قَالَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: «مَنْ بَاعَ دَارًا أَوْ عَقَارًا فَلَمْ يَجْعَلْ ثَمَنَهُ فِي مِلْهِ كَانَ قَبْنًا أَنْ لَا يَتَارَكَ لَهُ فِيهِ».

○ Huzeyfe (ra) Allah Resûlü'nün (sav) şöyle dediğini rivayet ediyor: "Kim bir evi veya akarı satar da parasını benzeri-ne yatırmazsa, onun o işinde bereket yaratılmaması muhakkaktır."

- a. İbn Mace; Huzeyfe, İbnu'l Yeman⁽¹⁾ ve Sa'd b. Hureys'ten⁽²⁾.
 b. Ahmed; Sa'd b. Zeyd⁽³⁾ ve İmran b. Husayn'dan⁽⁴⁾.
 c. et-Taberanî; Amr b. Hureys⁽⁵⁾, Ma'kil b. Yesar⁽⁶⁾ ve Ebu Zer'den⁽⁷⁾.

a. İbn Mace; (Kitabu'r-Ruhun)
 2490 no'lu hadis; Sa'd b. Hureys'ten.
 2491 no'lu hadis; Huzey İbnu'l-Yeman'dan.
 C: 1/190, Said b. Zeyd'den.

b. Ahmed, Müsned; C: 4/307 Said b. Hureys'ten.
 c. et-Taberanî; el-Kebir'de;
 5526 no'lu hadis, Amr b. Hureys'ten.

Muhakkikin Notu:

1. ed-Darimi, es-Sünen; C: 2/273. Amr b. Hureys ve kardeşi Said'den.
2. el-Mışkat; 2966 no'lu hadis.
3. el-Camiu's-Sağır; 8550 no'lu hadis Huzeyfe'den.
4. Sahihu'l-Camiu's-Sağır; 5995 no'lu hadis.
5. el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid; C: 4/110-111.

- 1- İbn Mace, et-Taberanî ; Huzeyfe'den.
- 2- İbn Mace, et-Taberanî ; Amr b. Hureys'ten.
- 3- et-Taberanî (el-Evsat) ; Ebu Zerr'den.

el-Kitanî, Nazmu'l-Mütenasir'de; 169 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi dokuz kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 75

عَنِ ابْنِ عَمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ: قَالَ «الْكَافِرُ يَأْكُلُ فِي سَبْعَةِ أَمْعَاءَ وَالْمُؤْمِنُ يَأْكُلُ فِي مَعَى وَاحِدَةٍ».

○ Abdullah b. Ömer'den Allah'ın Resûlü'nden (sav) gelen bir rivayette, Allah Resûlü (sav): "Kafir yedi bağırsakla, mü'min bir tek bağırsakla yer." buyurdu.

- a. el-Buharî, Müslim; İbn Ömer⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾.
 b. Ahmed, Ebu Nadre⁽³⁾, Nadle b. Amrel-Ğifari⁽⁴⁾, Cuheyne kabilesinden bir adam⁽⁵⁾ ve Meymune bintu'l-Haris'ten⁽⁶⁾.
 c. et-Taberanî; Enes⁽⁷⁾, Semure b. Cundub⁽⁸⁾, Sekin ed-Damri⁽⁹⁾, Cehcah el-Ğifari⁽¹⁰⁾, İbnu'z-Zubeyr⁽¹¹⁾, İbn Amr⁽¹²⁾, Ebu Said⁽¹³⁾ ve Ebu Musa'dan⁽¹⁴⁾.

a. el-Buharî; C: 6/200. 2001 (Kitabu'l-Etime) Ebu Hureyre ve Nafi İbn Ömer'den. Her ikisi de hadisi farklı yollardan rivayet ettiler.

– Müslim; C: 6/132, İbn Ömer'den birkaç yoldan. Aynı zamanda Ebu Musa ve Ebu Hureyre'den.

b. Ahmed, Müsned; C: 2/21, 43, 74, 145 no'lu hadisler İbn Ömer'den.

Muhakkikin Notu:

- 1) es-San'anî el-Musannef'te; (Kitabu'l-Cami)
 19558 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.
 19559 no'lu hadis; İbn Ömer'den.
- 2) et-Tirmizî; (Kitabu'l-Etime)

1818 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

Ebu İsa bu hadise; **hasen sahlh** demistir.

Bu babta; Ebu Hureyre, Ebu Said, Ebu Nadre, Ebu Musa Cehcah el-Ğifari, Meymune ve Abdullah b. Amr'dan rivayetler bulunmaktadır.

1819 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den. Ebu İsa bu hadis, **hasen sahlh ğarib** demistir.

3) Malik, el-Muvatta'da; (el-Leysi rivayeti)

1672, 1673 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.

4) Ebu Nuaym, Hilve; C: 6/347.

C: 10/324.

5) ed-Darimi; C: 2/99 (Kitabu'l-Etime) C: 4/402 (Kitabu'l-Vesaya)

6) İbn Hacer, el-Metalibu'l-Alliye'de;

C: 2/330.

2399 no'lu hadis; Said b. Yesar'dan.

2400 no'lu hadis; Cehcah el-Ğifari.

2401 no'lu hadis; Zeyd İbnu'l-Hattab'dan.

7) el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de, C: 5/31-33 (Kitabu'l-Etime).

1- Ahmed, et-Taberani (el-Evsat); Ebu Nadre el-Ğifari.

2- et-Taberani, el-Bezzar; Cehcah el-Ğifari'den Ebu Ya'la.

3- et-Taberani, el-Bezzar; Abdullah'dan.

4- Ebu Ya'la; Ebu Said'den.

5- el-Bezzar, et-Taberani; Semure'den.

6- el-Bezzar; Sekin ed-Damri'den.

7- et-Taberani; Meymune binti'l-Haris'ten.

8- et-Taberani; Enes'ten.

Aynı babta, Ebu Said ve Abdullah İbnu'z-Zubeyr'den rivayetler bulunmaktadır.

9- el-Beğevi, Şerhu's-Sunne'de; C: 11/316, 318.

10- el-Hakim et-Tirmizi; Nevadi'r-Usul'de; (59 ve 81 Asıl).

Ebu Hureyre ve Ebu Musa'dan.

11- et-Tebrizi, el-Mışkat; (Buhari'ye göndermede bulunarak)

Molla Aliyu'l-Kari, el-Mirkat'a;

1. Ahmed, et-Tirmizi, en-Nesai İbn Ömer'den.

2. Ahmed, Müslim; Cabir'den.

3. Ahmed, (el-Buhari, Müslim), İbn Mace, Ebu Hureyre'den.

4. Müslim, İbn Mace, Ebu Musa'dan.

5. el-Mirkat; C: 4/366.

12- Sahihu'l-Camilu's-Sağır; 6536 no'lu hadis.

2879 ve 2880 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

13- el-Kettani; Nazmu'l-Mutenasir'de; 168 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi

15 ravi rivayet etmiştir.

Hadis No: 76

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: قَالَ: «اتَّقُوا الظُّلْمَ فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ. وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ مَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَأَسْتَحْلَوْا مَحَارِبَهُمْ.»

○ Cabir b. Abdullah'dan (ra) gelen rivayette Allah'ın Resûlü (sav): "Zulümden sakınınız. Zira zulüm, kıyamet gününün karanlıklarıdır. Aç gözlülükten sakınınız. Zira

açgözlülük sizden öncekileri helak etti. Onları birbirlerinin kanlarını dökmeye ve kadınlarının ırzlarını helal kılmaya sevk etti." dedi.

a. el-Buhari, Müslim; İbn Ömer'den⁽¹⁾.

b. el-Hakim; İbn Amr⁽²⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽³⁾.

c. et-Taberani; el-Musevver b. Mahreme⁽⁴⁾, Muaz b. Cebel⁽⁵⁾ ve el-Hermas b. Ziyad'dan⁽⁶⁾.

a. el-Buhari; C: 3/99 (Kitabu'l-Mezalim), Abdullah b. Ömer'den.

- Müslim, C: 7/18 (Kitabu'l-Birr Babu, Tahrimi'l-Zulm).

2759 no'lu hadis, Cabir b. Abdullah ve İbn Ömer'den.

b. el-Müstedrek; C: 1/11 (Kitabu'l-İman) Abdullah b. Amr'dan.

c. et-Taberani; .....

Muhakkikin Notu:

1. et-Tirmizi; Kitabu'l-Birr; Babu Ma Cae fi'z-Zulm.

2030 no'lu hadis, İbn Ömer'den. Ebu İsa bu babta; Abdullah b. Amr, Aişe, Ebu Musa, Ebu Hureyre ve Cabir'den rivayetler olduğunu söyler. Devamla bu hadisin hasen sahih olduğunu ekler. (İbn Ömer hadisi)

2. el-Buhari, el-Edebu'l-Müfred; (Babu; ez-Zulmu Zulumatün)

483 no'lu hadis; Cabir b. Abdullah'tan.

485 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

488 no'lu hadis; Cabir'den.

3. Ebu Davud; Kitabu'z-Zekat, 1698 no'lu hadis.

4. Ahmed, Müsned; C: 2/92, 100, 136, 137, 156 no'lu hadisler Abdullah b. Amr'dan.

C: 2/159, 191, 195 no'lu hadisler, Abdullah b. Amr İbnu'l-As'dan.

C: 2/431 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

5. el-Heysemi (Mevaridu'z-Zam'an'da Kitabu'l-Emare; Babu Ma Cae fi'z-Zulmi ve'l-Fuhsî)

1566 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

6. el-Beğevi, Şerhu's-Sunne'de; 4160 no'lu hadis, Abdullah b. Ömer'den. (muttetakun aleyh olduğunu söyler)

7. el-Hakim; C: 1/11 isnadı sahihtir.

8. el-Kittanî, Nazmu'l-Mütenasir'de;

185 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Ravileri yedi kişiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 77

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ: «مَا مِنْ أَحَدٍ يَدْخِلُهُ عَمَلُهُ الْجَنَّةَ فَيَقِيلُ، وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ، وَلَا أَلَا، إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي رَبِّي بِرَحْمَةٍ»

○ Ebu Hureyre (ra) yoluyla Allah'ın Resûlü'nden (sav) gelen bir hadis: "Hiçkimseyi ameli cennete koymaz." "Seni de

mi ya Resûlallah?" denildi. "-Evet- ne de ben(i) Ancak Rab-
bim beni rahmetiyle kuşatırsa." dedi.

a. el-Buhari; Müslim, Ebu Hureyre'den⁽¹⁾.

b. ....

c. Ahmed; Ebu Said'den⁽²⁾.

d. et-Taberanî; Şerik b. Tureyf⁽³⁾, Usame b. Şerik⁽⁴⁾, Esed b. Kurz⁽⁵⁾ ve Ebu Musa'dan⁽⁶⁾.

e. el-Bezzar; Şerik b. Tarik'ten⁽⁷⁾.

a- el-Buhari; C: 7/181 (Kitabu'r-Rikak Babu'l-Kasdi ve'l-Mudavemeti ale'l-amel) Ebu Hureyre'den.

C: 7/10 (Kitabu'l-Merdâ) Ebu Hureyre'den.

b. Müslim; C: 8/139 (Kitabu Sifatü'l-Kıyâmeti)

Ebu Hureyre, Cabir ve Aişe'den farklı lafızlarla.

c. Ahmed, Müsned; C: 2/235, 256, 264, 319, 326, 344, 386, 390, 452, 466, 469, 473, 488, 495, 502, 509, 514, 524 no'lu hadisler, Ebu Hureyre'den.

C: 3/52 Ebu Said el-Hudri'den.

C: 3/337, 362, Cabir b. Abdullah'tan.

C: 6/125 Aişe'den.

d) et-Taberanî;

7218, 7219, 7220, 7221 no'lu hadisler. Şerik b. Tureyf'ten.

Muhakkikin Notu:

1) İbn Mace, (Kitabu'z-Zuhd)

4201 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

2) el-Kettani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

223 no'lu hadis, el-Ezhar'dan noklen. Ravileri yedi kişiye baliğ olmuştur. Aynı hadisi, Ahmed, el-Buhari, Müslim, en-Nesai tahrir etmişlerdir. Müslim Aişe'den (merfu) olarak. (Açıkları kapatınız, yaklaştınız müjdeleyiniz. Hiçbirinizi ameli cennete girdirmeyecektir. Sen de Mi ya Resulallah? dediler. Evet ben de; ancak Allah beni rahmetiyle kuşatırsa...) lafızıyla.

Hadis No: 78

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْخَيْرُ مَقْفُودٌ بِتَوَاصِيهَا
الْخَيْرُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ».

○ Abdullah b. Ömer (ra) Allah'ın Resûlü'nün şöyle dediğini rivayet ediyor: "Hayır, kıyamet gününe kadar atların alınlarında düğümlüdür."

a. el-Buhari; Müslim, İbn Ömer⁽¹⁾, Ebu Hureyre⁽²⁾, Enes⁽³⁾, Urvete'l-Bariki⁽⁴⁾ ve Cerir'den⁽⁵⁾.

b. Ahmed; Cabir b. Abdullah⁽⁶⁾, Ebu Zerr⁽⁷⁾, Ebu Said⁽⁸⁾ ve Esmâ binti Yezid'den⁽⁹⁾.

c. el-Bezzar; Huzeife⁽¹⁰⁾, Enes⁽¹¹⁾, Sevade İbnu'r-Rebi'den⁽¹²⁾.

d. et-Taberanî; İbnu'l-Hanzaliye⁽¹³⁾, Ariyb⁽¹⁴⁾, en-Nu'man⁽¹⁵⁾, Ebu Kebşe⁽¹⁶⁾ ve Ebu Urame'den⁽¹⁷⁾.

e. ed-Darekutnî; el-Mu'telif; Cerir b. Vehb b. Ebi Şeybe'den⁽¹⁸⁾ (mekhulun mürselin-den).

a. el-Buhari; C: 3/214 (Kitabu'l-Cihad) Abdullah b. Amr, Urve b. Ebi'l-Ca'd ve Enes'ten.

Müslim; C: 6/32-33 (Kitabu'l-Cihad) Cerir b. Abdillan, Enes b. Malik ve Urvetu'l-Bariki'den.

b. Ahmed, Müsned; C: 2/49, 57, 101, 112 Abdullah b. Ömer'den.

C: 2/262, 1382 Ebu Hureyre'den.

C: 3/239, Ebu Said el-Hudri'den.

C: 4/104, Seleme b. Nufeyl es-Sekuni'den.

C: 4/183, Utbe b. Abd es-Sulemi'den.

C: 4/361, Cerir b. Abdillan'tan.

C: 4/375, 376, Urve b. Ebi'l-Ca'd'dan.

C: 6/455, Esmâ binti Yezid'den.

d. et-Taberani; 2409, 2411, 2412, 2413 no'lu hadisler, Ebu Zur'a b. Amr b. Cerir'den, dedesinden.

5621 no'lu hadis; Sehl İbnu'l-Hanzaliye'den.

6481 no'lu hadis; Sevad İbnu'r-Rebi'den.

7996 no'lu hadis; Ebu Umar'den.

396, 397, 398, 399, 400, 402, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420 no'lu hadisler. Urve b. Ebi'l-Ca'd-el-Bariki'den.

505 no'lu hadis, Ariyb Ebu Abdillan el-Muleyki'den.

e. ed-Darekutni; ....

Muhakkik'in Notu:

1. Ebu Ya'la, Müsned; 2/358.

2. Ebu Davud; 2542 no'lu hadis. Utbe b. Abd es-Sulemi'den.

3. et-Tirmizi, (Kitabu'l-Cihad);

1694 no'lu hadis, Urve İbnu'l-Bariki'den **hasen sahîhtir**.

Ebu İsa aynı babta; İbn Ömer, Ebu Said, Cerir, Ebu Hureyre, Esmâ binti Yezid, el-Mugîre b. Şu'be ve Cabir'den.

4. el-Humeydi, Müsned; C: 2/373.

841, 842 no'lu hadisler, Urve el-Bariki'den.

5. İbn Mace, Kitabu'l-Cihad; 2786, 2787, 2788 no'lu hadisler.

6. en-Nesai; C: 6/215 (Kitabu'l-Hiyel) Ebu Hureyre, Cerir, İbn Ömer, Urve el-Bariki'den muhtelif yollardan.

7. Malik, el-Muvatta (el-Leysi rivayeti) (Kitabu'l-Cihad) 1007 no'lu hadis. Abdullah b. Ömer'den.

7) el-Muvatta; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti)

8. ed-Darîmi; C: 2/212.

9. el-Heysemi; Keşfu'l-Estar'da; C: 2/272.

1685 no'lu hadis; Huzeyfe'den.

1686 no'lu hadis; Ebu Said'den.

1687 no'lu hadis; Enes'ten.

1688 no'lu hadis; Sevad İbnu'r-Rebi'den.

10. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da;

1635 no'lu hadis, Ebu Kebşe'den.

11. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; C: 5/258.

1- Ahmed, el-Bezzar; Ebu Said'den.

2- Ahmed, el-Bezzar; Ebu Zerr'den.

3- Ebu Ya'la, et-Taberani (el-Evsat); Ebu Hureyre'den.

4- el-Bezzar; Huzeyfe'den.

5- el-Bezzar; Enes'ten.

6- el-Bezzar; Sevad İbnu'r-Rebi.

7- et-Taberani (el-Evsat), Ahmet, Cabir'den.

- 8- et-Taberani el-Kebir (el-Evsat); Ariyb'den.
 9- et-Taberani; en-Nu'man'dan.
 10- et-Taberani (el-Kebir); İbn Ebi'l-Hasen İbnu'l-Hanzaliye'den.
 11- et-Taberani; Ebu Urame'den.
 12- Ebu Nuaym; C: 3/43, İbn Ömer'den.
 C: 8/127, Urve el-Bariki'den.
 C: 8/261, Ebu Hureyre'den.
 C: 9/43, Esma binti Yezid'den.
 13- İbn Hacer, el-Metalibu'l-Allye'de;
 1932 no'lu hadis, Abdullah b. Mes'ud'dan.
 1933 no'lu hadis; el-Muğire b. Şu'be'den (İbn Hacer bu iki hadisin Ebu Ya'la'dan alındığını söyler)
 13- el-Kettani; Nazmu'l-Mütenasir'de;
 146 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 19 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 79

عَنْ سَعِيدِ بْنِ زَيْدٍ بْنِ عَمْرٍو بْنِ لَقَيْلٍ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: «مَنْ قُتِلَ دُونَ مَالِهِ فَهُوَ شَهِيدٌ».

○ Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl, Allah'ın Resûlü'nden şöyle dediğini rivayet etmekte: "Kim malı uğrunda öldürülürse şehiddir."

- a. Müslim; İbn Ömer⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾.
 b. Ahmed; el-Hüseyn b. Ali⁽³⁾ ve İbn Abbas'tan⁽⁴⁾.
 c. et-Taberani; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽⁵⁾, Enes⁽⁶⁾, İbnu'z-Zubeyr⁽⁷⁾, İbn Mes'ud⁽⁸⁾, Abdullah b. Amir b. Kureyz⁽⁹⁾ ve Şeddad b. Evs'ten⁽¹⁰⁾.
 d. İbn Raheveyh; Ali b. Ebi Talib'den⁽¹¹⁾.
 e. Ebu Ya'la; Cabir b. Abdillâh'tan⁽¹²⁾.
 f. İbn Asakir; Suveyd b. Mukrin'den⁽¹³⁾.

- a. Müslim; C: 1/50 (Kitabu'l-İman) en-Nevevî; C: 2/4.
 b. Ahmed, Müsned; C: 1/79, Ali b. Ebi Talib'den.
 C: 1/190, Said b. Zeyd'den.
 C: 1/305, İbn Abbas'tan.
 C: 2/193, 194, 205, 206, 210, 217, 221 Abdullah b. Ömer'den.
 c. et-Taberani; (el-Kebir)
 352, 353 no'lu hadisler, Zeyd b. Amr b. Nufeyl'den.
 10463 no'lu hadis, Ebu Vail'den.
 d. İbn Rahaveyh; ...
 e. Ebu Ya'la; ...
 f. İbn Asakir; ...

Muhakkik Notu:

1. el-Buharî; C: 3/108 (Kitabu'l-Mezallim) Abdullah b. Amr İbnu'l-As'dan.
 2. Ebu Davud; (Kitabu's-Sunne)
 4772 no'lu hadis, Said b. Zeyd'den.
 3. İbn Mace; (Kitabu'l-Hudud)
 2850 no'lu hadis, Said b. Zeyd'den.

4. İrāvau'l-Ğallı; 1528 no'lu hadis.
 5. el-Heysemi; Keşfu'l-Estar'da; C: 2/Kitabu Ehli'l-Bağy.
 1860 no'lu hadis; Aişe binti Sa'd'dan.
 1861 no'lu hadis; Abdullah'tan.
 1863 no'lu hadis; Enes'ten.
 6. İbn Hacer; el-Metalibu'l-Allye'de; C: 2/136. (Kitabu'l-Cihad)
 1868 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 1869 no'lu hadis; Cerir'den.
 7. en-Nesal; C: 7/114, 115, 116.
 Abdullah b. Amr ve başkalarından. Said b. Zeyd ve diğerlerinden. Ebu Bureyde, Ebu Cafer'den.
 8. el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'den; C: 6/244 (Kitabu ehli'l-Bağy)
 1. Ahmed; İbn Abbas'tan.
 2. Ahmed; Hüseyin b. Ali'den.
 3. et-Taberani (es-Sağir); Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.
 4. Ebu Ya'la; Cabir b. Abdillahi'tan.
 5. et-Taberani; Abdullah b. Mes'ud'dan.
 6. el-Bezzar, et-Taberani (el-Evsat'ta); Enes b. Malik'ten.
 7. et-Taberani (el-Evsat'ta); Abdullah İbnu'z Zubejr'den.
 8. et-Taberani (el-Evsat'ta); Abdullah b. Amir b. Kureyz'den.
 9. et-Taberani (el-Evsat'ta); İbn Abbas'tan.
 10. et-Taberani (el-Evsat'ta); Şeddad b. Evs'ten.
 11. Ebu Nuaym; Hilye'de, C: 3/353 Abdullah b. Ömer'den. C: 5/23.
 12. es-Suyuti; el-Cami'u's-Sağir.
 8918 no'lu hadis. Hasen'dir dedi.
 13. el-Elbani; Sahihu'l-Cami'de.
 6321 no'lu hadis.
 14. el-Elbani; (Tahriru'l-Mışkat)
 3529 no'lu hadis. Ehkamu'l-Cenaiz'de(42).
 – Tahriru't-Tergib; C: 2/204.
 – el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;
 155 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadis 16 raviden rivayet olunmuştur.

Hadis No: 80

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْعَلَوَةُ أَوْ رَوْحَةُ
 فِي سَبِيلِ اللَّهِ خَيْرٌ مِنَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا»

○ Ebu Hureyre (ra) Allah'ın Resûlü'nden şöyle dediğini rivayet ediyor: "Allah yolunda bir sabah veya bir akşam yol almak, dünya ve içinde olanlardan daha hayırlıdır."

- a. el-Buhari; Enes'ten⁽¹⁾.
 b. Müslim; Ebu Eyyub'tan⁽²⁾.
 c. et-Tirmizî; Sehl b. Sa'd⁽³⁾ ve İbn Abbas'tan⁽⁴⁾.
 d. İbn Mace; Ebu Hureyre'den⁽⁵⁾.
 e. Ahmed; Muaviye b. Hadic'den⁽⁶⁾.
 f. el-Bezzar; İbnu'z-Zubejr⁽⁷⁾ ve imran b. Husayn'dan⁽⁸⁾.

a. el-Buhari; C: 3/202 (Kitabu'l-Cihad) Enes b. Malik, Ebu Hureyre, Sehl b. Sa'd'dan.
C: 3/224 (Kitabu'r-Rikak)

el-Buhari; C: 7/170, Sehl b. Sa'd'dan. Müslim; C: 6/36 (Kitabu'l-Cihad) Enes, Sehl b. Sa'd, Ebu Hureyre ve Ebu Eyyub'dan.

c. et-Tirmizî; C: 4/180. 1648 no'lu hadis. Sehl b. Sa'd'dan.

Yine aynı hadis, Ebu Hureyre, İbn Abbas, Ebu Eyyub ve Enes'ten rivayet edilmiştir. **Hasen sahihtir.**

1649 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den. (Hasen Garib)

1651 no'lu hadis; Enes'ten, Hasen Sahih

C: 4/188 (Kitabu'l-Cihad)

1664 no'lu hadis, Sehl b. Sa'd'dan.

d. İbn Mace; C: 2/921 (Kitabu'l-Cihad)

2755 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

2756 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

2757 no'lu hadis; Enes'ten.

e. Ahmed, Müsned; C: 1/256, İbn Abbas'tan.

C: 2/532, 533, Ebu Hureyre'den.

C: 3/132, 141, 153, 157, 207, 264. Enes b. Malik'ten.

C: 5/266, Ebu Umame'den.

C: 5/335, 337, 399 Sehl b. Sa'd'dan.

C: 5/422, Ebu Eyyub'dan.

C: 6/401, Muaviye b. Hadic'den.

f. el-Bezzar, el-Heysemi, (Keşfu'l-Estar'da) (1658) no'lu hadisle karşılaştırınız.

Muhakkıklık Notu:

1. en-Nesai; C: 6/15 (Kitabu'l-Cihad) Sehl b. Sa'd ve Ebu Eyyub'dan.

2. ed-Darîmî; C: 2/202 (Kitabu'l-Cihad) Sehl b. Sa'd'dan.

3. el-Heysemi; Keşfu'l-Estar'da; C: 2/261.

1657 no'lu hadis. Urve İbnu'z -Zubeyr- (babasından).

4. el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de;

C: 5/584, 585 (Babu fadli'l-Ğadu ve'r-Revhati...)

1- Ahmed, et-Taberanî; Muaviye b. Hadic'den.

2- Ahmed, et-Taberanî; Sufyan b. Vehb el-Hulani'den.

3- Ebu Ya'la, el-Bezzar; ez-Zubeyr'den.

4- el-Bezzar; İmran b. Husayn'dan.

5. İbn Hacer, el-Metalibu'l-Alliye'de; C: 2/144 (Babu'l-Cihad)

1879 no'lu hadis; Ömer İbnu'l-Hattab'dan.

6. el-Beğevi; Şerhu's-Sunne'de; C: 10/351 (Babu Fadli'l-Cihad)

2615 no'lu hadis; Sehl b. Sa'd'dan.

2616 no'lu hadis; Enes b. Malik'ten.

7. Şerhu's-Siyir il-Kebir; C: 1/35. (Fadiyletu'r-Ribat) 30. mesele Enes'ten.

8. el-Camilu's-Sağır; 5758, 5759 no'lu hadisler.

9. Sahihu'l-Cami'de; 4027-4028 no'lu hadisler.

10. İbn Hacer; et-Telhîs'te. C: 4/87 (Kitabu's-Seyr)

1819 no'lu hadis. (müttefakün aleyh) tir. Sehl b. Sa'd'dan. Müslim, Ebu Eyyub el-Ensari'den.

11. el-Kettanî; Nazmu'l-Mütenasir'de;

149 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 9 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 81

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ، سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ يَقُولُ: لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ قَالَ، فَيَنْزِلُ عِيسَى بْنُ مَرْيَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَقُولُ: أَمِيرُهُمْ تَعَالَى صَلَّ لَنَا. فَيَقُولُ لَا إِنَّ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ أَمْرَاءُ تُكْرِمُهُ اللَّهُ هَذِهِ الْأُمَّةُ.

○ Cabir b. Abdillâh (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûl'ü'nü (sav) duydum, şöyle diyordu: "Kıyamet gününe kadar Hak ile üstün (zahir) olacak ve bu uğurda savaşacak bir cemaat olacaktır. Sonra Meryem oğlu İsa (as) iner. O cemaatin emiri (İsa'ya): "Bize namaz kıldır." der. - Fakat İsa (as): "Hayır" der, "Bazınız bazınıza emirsiniz" - bu size Allah'ın bu ümmete bir ikramıdır."»

- a. el-Buhârî, Müslîm; Muaviye b. Ebi Süfyan⁽¹⁾ ve el-Muğîre b. Şu'be'den⁽²⁾.
- b. Müslîm; Cabir b. Semure⁽³⁾, Muaz b. Cebel⁽⁴⁾ ve Cabir b. Abdillâh'tan⁽⁵⁾.
- c. Ahmed; Zeyd b. Erkân⁽⁶⁾ ve Ebu Umame'den⁽⁷⁾.
- d. Ebu Ya'la; Ömer⁽⁸⁾, Cabir b. Abdillâh⁽⁹⁾ ve Zeyd b. Erkân'dan⁽¹⁰⁾.
- e. el-Bezzar; Ebu Hureyre'den⁽¹¹⁾.
- f. et-Taberânî; Murre'ül-Beherî⁽¹²⁾ ve Şurecîl İbnü's-Semef'den⁽¹³⁾.

a. el-Buhârî; C: 8/149 (Kitabu'l-İ'tisâm) el-Muğîre b. Şu'be, Muaviye b. Ebi Süfyan'dan.

C: 8/189 (Kitabu't-Tevhid)

el-Muğîre b. Şu'be ve Muaviye b. Ebi Süfyan'dan.

b. Müslîm; C: 6/52-53 (Kitabu'l-Cihâd) Sevban, Abdillâh b. Amr İbnü'l As, Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.

C: 1/95 (Kitabu'l-İman) Cabir b. Abdillâh'tan.

c. Ahmed, Müsned; C: 4/93, 99, 101. Muaviye b. Ebi Süfyan'dan.

C: 4/104 Mesleme b. Nufel'den.

C: 4/244, 248, 252 el-Muğîre b. Şu'be'den.

C: 4/429, 434, 437, İmran b. Husayn'dan.

C: 5/269, Ebu Umame'den.

C: 5/279, Sevban'dan.

d. Ebu Ya'la; (el-Mecma) 7/278 (Kitabu'l-Fiten)

e. el-Bezzar; (bkz. el-Mecma) 7/278 (Kitabu'l-Fiten)

f. et-Taberânî; 7643, Amr b. Abdillâh el-Hadremî ve Ebu Umame'den.

879, 880 no'lu hadis, Ukbe b. Amir'den -yaklaşık lafızla- İbn Asakir.

Muhakkik'in Notu:

1. Ebu Davud; Kitabu'l-Cihâd

2484 no'lu hadis, İmran b. Husayn'dan.

2. et-Tirmizî; (Kitabu'l-Fiten)

2229 no'lu hadis Sevban'dan.

Ebu İsa, hadis hasen sahihtir dedi.

3. İbn Mâce, mukaddime; (Babu İtib'is-sünne)

6 no'lu hadis; Muaviye b. Ebi Kurre'den.

- 7 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.
 8 no'lu hadis; Ebu Anbe el-Hulani'den.
 9 no'lu hadis; Muaviye b. Ebi Süfyan'dan.
 10. no'lu hadis, Sevban'dan.
 4) ed-Darimî, es-Sunen; C: 2/312. (Kitabu'l-Cihad) el-Muğire b. Şu'be'den.
 5) er-Rame Hurmuzî; el-Muhaddisu'l-Fasıl'da; Sh: 117. 27 no'lu hadis. İmran b. Husayn'dan. (Yezid b. Harun, hadis alimleri demiştir bu kişilere)
 6) el-Hatib el-Bağdadi; er-Rihletu fi Taleb'l Hadis; Sh: 223 Muaviye b. Ebi Kurre (babasından)
 7) el-Hakım, el-Müstedrek; C: 4/449 (Kitabu'l-Fiten ve'l-Melahim)
 Cabir b. Semure'den; Müslim şartına göre sahihtir.
 Ömer İbnu'l-Hattab'dan, isnadı sahihtir.
 Sevban'dan; Şeyheyn'in şartına göre sahihtir. İmran b. Husayn'dan, Müslim'in şartına göre sahihtir. Fakat Şeyhayn bunu tahrir etmediler. İbn Hacer, el-Telhis'te buna işaret etti.
 8) el-Hakım; Ma'rifetu Ulumi'l-Hadis. Sh: 2.
 9) el-Elbani; Sahihu'l-Cami'de; (7164'den 7173'e kadar.
 10) el-Heysemi; Mevaridu'z-Zam'an'da; (Kitabu'l-Fiten)
 1852 no'lu hadis; Şube'den.
 1853 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.
 11) el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de; C: 7/287.
 1. Ahmed, el-Bezzar, et-Taberani; Cabir b. Semure'den.
 2. Ahmed, el-Buhari; Cabir b. Semure'den.
 3. Abdullah b. Ahmed, et-Taberani; Ebu Uthane'den.
 4. et-Taberani (el-Kebir); Ömer'den.
 5. Ebu Ya'la; Cabir'den.
 6. el-Bezzar, et-Taberani (el-Evsat); Ebu Hureyre'den.
 7. et-Taberani; Murretu'l-Behzi.
 12) el-Kettani; Nazmu'l-Mütenasir'de; 145 no'lu hadis. (Kitabu'l-Cihad) el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 16 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 82

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ: «الْوَلَدُ لِلْفِرَاشِ وَلِلْعَاقِرِ الْحَجَرُ».

○ Ebu Hureyre (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav) şöyle dedi: "Çocuk -doğduğu- yatağın, Âhir (zani) için de Hacer (recm) vardır."»

- a. el-Buhari, Müslim; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾.
 b. el-Buhari; Osman b. Affan⁽²⁾, İbn Ömer⁽³⁾ ve Ebu Uthane'den⁽⁴⁾.
 c. et-Tirmizî; Amr b. Harice'den⁽⁵⁾.
 d. en-Nesai; İbnu'z-Zubeyr⁽⁶⁾ ve İbn Mes'ud'dan⁽⁷⁾.
 e. İbn Mace; Ömer İbnu'l-Hattab'dan⁽⁸⁾.
 f. Ahmed; Ali b. Ebi Talib⁽⁹⁾ ve el-Hasen'den⁽¹⁰⁾ mürtel olarak.
 g. el-Bezzar; Sa'd b. Ebi Vakkas⁽¹¹⁾ ve İbn Ömer'den⁽¹²⁾.
 h. et-Taberani; el-Bera b. Azib⁽¹³⁾, Zeyd b. Erkam⁽¹⁴⁾, İbn Abbas⁽¹⁵⁾, Hüseyin b. Ali⁽¹⁶⁾, Ubade İbnu's-Samit⁽¹⁷⁾, Vasile İbnu'l-Eska⁽¹⁸⁾ ve Ebu Vail'den⁽¹⁹⁾ mürtel olarak.
 i. Ebu Ya'la; Muaviye b. Ömer'den⁽²⁰⁾.
 j. Temmam, Fevald'de; İbn Asakir (tarihinde), Enes'ten⁽²¹⁾.

- C: 3/39 (Kitabu'l-Beyan); Aişe'den.
C: 3/91 (Kitabu'l-Husumat); Aişe'den.
C: 3/187 (Kitabu'l-Vesaya); Aişe'den.
C: 5/96 (Kitabu'l-Meğazi); Aişe'den.
b. C: 8/9 (Kitabu'l-Feraid); Aişe'den.
C: 8/12 (Kitabu'l-Feraid); Aişe'den.
C: 8/22 (Kitabu'l-Muharibin); Aişe ve Ebu Hureyre'den.
C: 8/116 (Kitabu'l-Ahkam); Aişe'den.
- Müslim; C: 4/171 (Kitabu'r-Rada) Aişe ve Ebu Hureyre'den.
- Ebu Davud; C: 2/282, 283 (Kitabu't-Talak)
2273, Aişe'den.
2274 no'lu hadis, Amr b. Şuayb'dan. (babası, dedesinden)
2275 no'lu hadis, Rebah'tan.
d. et-Tirmizi; C: 3/463 (Kitabu'r-Rada)
1175 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.
Ebu İsa, Ebu Hureyre hadisi hasen sahihtir dedi.
Aynı babta; Ömer, Osman, Aişe, Ebu Uname, Amr b. Harice, Abdullah b. Amr, el-Bera b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan rivayetler bulunmaktadır.
Bu hadisi, ez-Zühri, Said İbnu'l-Museyyeb ve Ebu Seleme yoluyla. Ebu Hureyre'den rivayet etmiştir.
Aynı zamanda Enes'ten de bir rivayet vardır.
212 no'lu hadis, Amr b. Harice'den. (Veda Haccında) Bu hadise hasen sahih demiştir.
d. en-Nesai; C: 6/180 (Kitabu't-Talak) Ebu Hureyre Aişe, Abdullah İbnu'z-Zubeyr ve Abdullah'tan.
e. İbn Mace; (Kitabu'n-Nikah)
2004 no'lu hadis; Aişe'den.
2005 no'lu hadis; Ömer'den.
2006 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.
2007 no'lu hadis; el-Bahili'den Ebu Uname.
f. Ahmed; C: 1/25, Ömer İbnu'l-Hattab'dan.
C: 1/59, 65, 66, Osman b. Affan'dan.
C: 2/179, 207, Abdullah b. Amr İbnu'l-As'dan.
C: 2/239, 280, 386, 409, 466, 475, 492 Ebu Hureyre'den.
C: 4/186, 187, 238, Amr b. Harici'den.
C: 5/326, Ubade İbnu's-Samit'ten.
C: 6/37, 129, 200, 226, 227. Aişe'den.
g. el-Bezzar, el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; (C: 2/197'e bak).
1511 no'lu hadis; Sa'd b. Ebu Vakkas'tan.
1512 no'lu hadis; İbn Ömer'den.
h. et-Taberani; 5057 no'lu hadis, el-Bera b. Azib ve Zeyd b. Erkam'dan.
11434 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.
i. Ebu Ya'la; ....
İbn Asakir; ....
Muhakkikin Notu:
1. Malik; el-Muvatta (el-Leysi rivayeti) (Kitabu'l-Ekdiye)
1416 no'lu hadis.
2. el-Heysemi; Keşfu'l-Estar'da;
C: 2/197 (Kitabu't-Talak)
1510 no'lu hadis; Ali'den.
1511 no'lu hadis; Amir b. Sa'd ve Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.
1512 no'lu hadis; Ömer İbnu'l-Hattab'dan.
3. el-Heysemi; Mevaridu'z-Zam'an'da; (Kitabu't-Talak)
1336 no'lu hadis; Abdullah'dan.
-

4. el-Beğevi, Şerhu's-Sunne'de;

2378 no'lu hadis, Aişe'den.

5. Ebu Nuaym, Hilye'de.

C: 2/267, Said Ibnu'l-Museyyed'den.

6. el-Heysemi; Mecmu'z-Zevaid'de.

C: 5/13, 15.

1. el-Bezzar; Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.

2. el-Bezzar; İbn Ömer'den.

3. Ahmed; el-Hasen'den.

4. Ahmed; İbn Zem'a'dan.

5. et-Taberani; Zeynebu'l-Esedeyn'den.

6. et-Taberani; İbn Abbas'tan.

7-8. et-Taberani; el-Bera ve Zeyd b. Erkam.

9. et-Taberani (el-Evsat'ta); Hüseyin b. Ali'den.

10. et-Taberani; Ubade Ibnu's-Samit'ten.

11. et-Taberani; İbn Mes'ud'dan.

12. et-Taberani; Vasile Ibnu'l-Eska'dan.

13. et-Taberani; Ebu Vail'den.

5) ez-Zeylai, Nasbu'r-Raye'de; C: 3/236 (Babu'r-Rec'a).

1 no'lu hadis, Ebu Hureyre, Aişe, Abdullah b. Amr, Ibnu'l-As, Osman ve Ebu Uname hadisinden.

6) el-Humeydi, Müsned'de; 1085 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

7) İrvau'l-Galil; 2108 ve 2110 no'lu hadisler.

8) ed-Darimi; C: 2/52 (Kitabu'n-Nikah)

9) et-Tahavi; Şerhu Meani'l-Asar'da; C: 3/311 (Kitabu't-İtak) Aişe'den.

10) ed-Darekutni; C: 3/314 (Kitabu'n-Nikah)

256 no'lu hadis Aişe'den.

11) el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de;

181 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi, 27 ravi rivayet etmiştir.

Hadis No: 83

عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ رَجُلًا مِنْ أَسْلَمَ يَقُولُ لَهُ مَا عَزَّ بِنُ
مَالِكٍ، أَنِّي رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: "إِنِّي أَصَبْتُ فَاجِئَةً فَأَقِمْنِي عَلَى" فَرَدَّهُ النَّبِيُّ ﷺ
مِرَارًا ثُمَّ سَأَلَهُ قَوْمُهُ فَقَالُوا: مَا نَعْلَمُ بِهِ بَأْسًا إِلَّا أَنَّهُ أَصَابَ شَيْئًا يَرَى أَنَّهُ لَا يَخْرُجُهُ
مِنْهُ إِلَّا أَنْ يَقَامَ فِيهِ الْحَدُّ قَالَ. فَرَجَعَ إِلَى النَّبِيِّ ﷺ فَأَمَرْنَا أَنْ تُرْجَمَهُ. قَالَ، فَأُلْطَقْنَا
بِهِ إِلَى بَيْعِ الْغُرَقِدِ، قَالَ. فَمَا أَوْفَقْنَا وَلَا خَفَرْنَا لَهُ. قَالَ قَرْمَيْتَاهُ بِالْعَظْمِ وَالْمَدْرِ
وَالْخَرْفِ. قَالَ، فَأَشْتَدُّ وَأَشْتَدُّنَا خَلْفَهُ حَتَّى أَتَى غَرْضَ الْحَرَّةِ، فَأَتَصَّبَ لَنَا قَرْمَيْتَاهُ
بِجَلَامِيدِ الْحَرَّةِ (بَيْنَ الْجَبَارَةِ) حَتَّى سَكَتَ. قَالَ، ثُمَّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ حَظِيًّا مِنْ
الْمَشْيِ. فَقَالَ: «أَوْ كَلَّمَا أُنْطَلَقْنَا غُرَاءَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ تَخْلَفُ رَجُلٌ فِي عِيَالِنَا لَهُ نَيْبٌ
حَسِبُ الْبَيْتِ عَلَى أَنْ لَا أُوْتَى بِرَجُلٍ فَعَلْ ذَلِكَ إِلَّا نَكَلْتُ بِهِ، قَالَ فَمَا اسْتَغْفَرَ لَهُ
وَلَا مَنَّةَ»

○ Ebu Said el-Hudri (ra) rivayet ediyor: «Eslem kabilesinden Maiz b. Malik denilen bir kişi Allah'ın Resûlü'ne (sav) gelip: "– Ey Allah'ın Resûlü! ben bir fahiş amel işledim. Onu (n haddini) bana uygula." dedi. Allah'ın Resûlü (sav) onu yanından uzaklaştırdı. Sonra tekrar tekrar geldi -aynı şeyi söyledi- Allah Resûlü (sav) bundan sonra onun kavmine sordu: "Ya Resûlallah onun yaptığı hiç birşeyi bilmiyoruz. Ancak o bu gûnahtan kendisini "Recm" den başka bir şeyin temizlemeyeceğini (çıkaramayacağını) söylüyor." Ebu Said el-Hudri (ra) diyor ki: (Maiz) Allah'ın Resûlü'ne (sav) yine geldi. Bu kez Allah'ın Resûlü (sav) bize emretti. Onunla beraber Bakîi (– el-Ğarkede çıktık. Onu (Maiz'i) ne bağladık ne de ona çukur kazdık. (Bulduğumuz kemik, çamur kurusu, çömlek, -parçasıyla- taşladık. Kaçmaya başladı, biz de ardından koşmaya başladık. El-Harre denen yere gelince -artık gücünün kesildiğini anlamış olacak ki- dimdik karşımızda dikilip durdu el-Harre'deki çingı taşlarla cansız kalıncaya kadar onu taşladık. Sonra Allah'ın Resûlü (sav) yanına geldi ve -şöyle konuştu-: "Biz Allah yolunda her gazveye çıkışımızda adamın birisi geride çoluk çocuk ve karılarımızın yanında kalıyor. Tekenin melemesi gibi bir melemesi (sesi) vardı. Bundan sonra böyle fiil işleyen bir kişi bana getirilirse -ben- ancak ona (tüm insanların bakıp ibret alacağı) bir eziyet veririm." dedikten sonra ona ne istiğfarda bulundu ne de ona sövdü.»

a. el-Buhari, Müslim; Cabir b. Abdullah⁽¹⁾, İbn Abbas⁽²⁾.

b. Müslim; Bureyde⁽³⁾, Cabir b. Semure⁽⁴⁾ ve Ebu Said'den⁽⁵⁾.

c. Ebu Davud; el-Leclac⁽⁶⁾, Nuaym b. Hezzal⁽⁷⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽⁸⁾.

d. et-Tirmizi; Ebu Hureyre'den⁽⁹⁾.

e. en-Nesai; Sahabeden bir kişiden⁽¹⁰⁾.

f. İbn Mürsel; İbnü'l-Müseyyeb'den⁽¹¹⁾.

g. Ahmed; Ebu Bekri's-Siddik⁽¹²⁾ ve Ebu Zerr'den⁽¹³⁾.

h. İbn Ebi Şeybe; el-Musamef; Nasr⁽¹⁴⁾ ve Ebu Berze el-Eslemi'den⁽¹⁵⁾.

i. ....; Ata b. Yesar⁽¹⁶⁾ ve eş-Şa'bi'den⁽¹⁷⁾.

j. Ebu Kurre; es-Sunen'de; Ebu Uname b. Sehl b. Hanif'ten⁽¹⁸⁾.

a. el-Buhari; C: 8/22, 24 (Kitabu'l-Hudud) Cabir ve İbn Abbas'tan.

b. Müslim; C: 5/117 (Kitabu'l-Hudud) Cabir b. Semüre, İbn Abbas, Ebu Said ve Bureyde'den.

- c. Ebu Davud; C: 4/134 (Kitabu'l-Hudud). Nuaym b. Hezzal'dan(4377).
 4419 no'lu hadis Hezzal'dan (Maiz b. Malik'in kıssası)
 4421 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 4422 no'lu hadis; Cabir b. Semure'den.
 4428 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.
 4431 no'lu hadis; Ebu Said'den.
 4434 no'lu hadis; Bureyde'den.
 4435 no'lu hadis; el-Leclac'dan. (Maiz'i zikretmeden)
 3186 no'lu hadisle mukayese et.
 d. et-Tirmizi; C: 4/36.
 1428 no'lu hadis. Ebu Bureyde'den. Ebu İsa bu hadisin hasen olduğunu söylemiştir.
 e. en-Nesai; C: 4/63 (Kitabu'l-Cenaiz) Cabir b. Abdillâh'tan.
 f. Ahmed, Müsned; Said İbnu'l-Müseyyeb mürselinden (C: 2/453) İbn Şihab, Ebu Seleme, Said İbnu'l-Müseyyeb ve Cabir'den.
 Ahmed; C: 1/245, 313, 328 Abdullah b. Abbas'tan.
 C: 2/286, 287, 450 Ebu Hureyre'den.
 C: 3/323 Cabir b. Abdillâh'tan.
 C: 5/216, 217 Nuaym b. Hezzal'dan.
 C: 5/347, 348 Bureyde İbnu'l-Hasiyb'dan.
 g. İbn Ebi Şeybe, el-Musannef; C: 10/81-82.
Muhakkikin Notu:
 1) İbn Mace; (Kitabu'l-Hudud, Babu'r-Recmi) 2554 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.
 C: 2/854 (Kitabu'l-Hudud) 2545 no'lu hadis Ebu Hureyre'den.
 2) el-Hakim; el-Müstedrek. C: 4/363. Ebu Hureyre'den (Müslimin şartına göre sahihtir)
 3) ed-Darimi; C: 2/176 (Babu'l-l'ırafı bi'z-Zina)
 4) İbnu'l-Carud; 883 no'lu hadis.
 5) İbn Mace, Sünen'de; C: 2/854 (Kitabu'l-Hudud), 2545 Ebu Hureyre'den.
 6) İbn Hacer; et-Telhisu'l-Hablr'de; C: 4/51 (Kitabu Hadi'z-Zina)
 1745 no'lu hadis.
 7) ez-Zeylali; Nasbu'r-Raye'de; C: 3/317 (Kitabu'l-Hudud)
 8 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den. (el-Hureyre'den)
 12 no'lu hadis; Cabir'den (Maiz'in üzerine namaz kılma...)
 7) et-Heysemi; Keşfu'l-Estar C: 2/218. (Kitabu'l-Hudud).
 1555 no'lu hadis; Ebu Zerr'den.
 1556 no'lu hadis; Harb b. Halid b. Cabir b. Semure (babasından, dedesinden)
 8) el-Heysemi; Mevaridu'z-Zam'an'da; (363) (Kitabu'l-Hudud: Babu haddi'z-Zina)
 1513 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.
 1515 no'lu hadis; Cabir'den.
 9) el-Heysemi; Mecmau'z-Zevald'de; C: 6/266, 267 (Kitabu'l-Hudud ve'd-Diyat)
 1. Ahmed, Ebu Ya'la, el-Bezzar; Ebu Bekr'den.
 2. Ahmed, el-Bezzar; Ebu Zerr'den.
 3. Ebu Davud, Ebu Ya'la et-Taberani; İbn Abbas'tan.
 4. Ahmed; Abdülaziz b. Abdillâh b. Amr el-Kureşî'den.
 5. el-Bezzar; Cabir b. Semure'den.
 6. et-Taberani; Sehl b. Sa'd'dan.
 7. et-Taberani; Ebu Berze'den.
 8. ed-Darekutni; C: 3/92 (Kitabu'l-Hududi ve'd-Diyet) 39 no'lu hadis, Süleyman b. Bureyde'den.
 133 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 146 no'lu hadis; Cabir b. Abdillâh'tan.
 9. el-Beğevi, Şerhu's-Sünne'de; C: 10/288 (Kitabu'l-Hudud, Babu'l-İkrarı bi'z-Zina)
 2584 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

10. el-Kettani, Nazmu'l Mütenasir'de; el-Ezhar'dan naklen.
182 no'lu hadis. Hadisi 18 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 84

عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ ﷺ: أَنَّ قُرَيْشًا أَهْمُهُمْ حَانَ الْمَرْأَةِ الَّتِي سَرَقَتْ فِي عَهْدِ النَّبِيِّ ﷺ فِي غَزْوَةِ الْفَتْحِ فَقَالُوا: مَنْ يُكَلِّمُ فِيهَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ؟ فَقَالُوا: مَنْ يَجْتَرِئُ عَلَيْهِ إِلَّا أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ حَبُّ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَأَتَى بِهَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ فَكَلَّمَهَا فِيهَا أَسَمَةُ بْنُ زَيْدٍ. فَقَلَوْنَ وَجْهَ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ. فَقَالَ، أَتَشْفَعُ فِي حَدٍّ مِنْ حُدُودِ اللَّهِ؟ فَقَالَ أَسَامَةُ: اسْتَغْفِرْ لِي يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. فَلَمَّا كَانَ الْعَشِيُّ قَامَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: عَطِيًا، فَاحْتَطَبَ فَأَتَى عَلَى اللَّهِ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ ثُمَّ قَالَ: أَمَا بَعْدُ؛ فَإِنَّمَا أَهْلَكَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ أَنَّهُمْ كَانُوا إِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الشَّرِيفُ تَرَكُوهُ. وَإِذَا سَرَقَ فِيهِمُ الضَّعِيفُ أَقَامُوا عَلَيْهِ الْحَدَّ. وَاتَى وَالْبَدَى نَفْسِي بِيَدِهِ لَوْ أَنَّ فَاطِمَةَ بِنْتَ مُحَمَّدٍ سَرَقَتْ لَقَطَعْتُ يَدَهَا. ثُمَّ أَمَرَ بِتِلْكَ الْمَرْأَةِ الَّتِي سَرَقَتْ فَقُطِعَتْ يَدُهَا.

قَالَتْ عَائِشَةُ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا فَحَسَبْتُ ثَوْبَهَا بَعْدَ. وَتَزَوَّجْتُ وَكَانَتْ ثَانِيًا بَعْدَ ذَلِكَ فَأَزْغَعُ حَاجَتَهَا إِلَى رَسُولِ اللَّهِ ﷺ.

○ Aişe (ra) anlatıyor: «Allah Resûlü'nün (sav) Mekke'yi fet-him zamanında Kureyşli bir kadın hırsızlık yapmıştı. Bu ka-dının durumu Kureyş'i düşündürmeye başlamıştı. Kendi kendilerine "Acaba bu kadın hakkında kim Allah'ın Resûlüyle konuşabilir." diye söylendiler. Sonra Allah Resûlü ile "Sevgili Zeyd'in oğlu Usame'den başka kim cüret edip onunla konuşabilir?" deyip Usame'yi gönderdiler. Usame Al-lah'ın Resûlü'ne (sav) gelip, o kadın hakkında konuşunca; Al-lah Resûlü'nün (sav) yüzü renkten renge girdi. Sonra: "Al-lah'ın indirmiş olduğu hadlerden bir had hakkında şefaatte bulunmak için mi geldin?" dedi. Usame (korktu ve): "Ey Al-lah'ın Resûlü (sav) benim için istiğfarda bulun!" diye -yalvardı- yatsı vakti geldiğinde Allah'ın Resûlü (sav) -Mescid'de- ayağa kalktı ve Allah'a layık olduğu üzre hamd ve sena da bulunduktan sonra şöyle hitap etmeye başladı: "Emma ba'du; Bilin ki sizden öncekileri, içlerinde zengin

saygın birisi hırsızlık yapınca onu bırakıp, zayıf (birisi) çaldığında da ona had uygulamaları helak etmiştir. Nefsim elinde olan Allah'a yemin ederim ki, Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapsa onun elini keserdim" dedi. Sonra hırsızlık yapan o kadının elinin kesilmesini emretti ve eli kesildi.»

Aişe (ra) diyor ki: « O kadın sonra çok güzel bir tevbede bulundu ve evlendi; ara sıra bana gelir ihtiyaçlarını söylerdi. Ben de bunu Allah'ın Resûlü'ne (sav) iletirdim.»

- a. el-Buhari, Müslim; Cabir b. Abdullah⁽¹⁾ ve Aişe'den⁽²⁾.
- b. Ebu Davud; Safvan b. Umeyye⁽³⁾, İbn Ömer⁽⁴⁾ ve İbn Amr'dan⁽⁵⁾.
- c. el-Hakim; Ebu Said'den⁽⁶⁾.
- d. Ebu Ya'la; Ali b. Ebi Talib'den⁽⁷⁾.
- e. ed-Darekutni; ez-Zubeyr'den⁽⁸⁾.
- f. İbn Ebi Şeybe; İbn Abbas⁽⁹⁾ ve Ammar b. Yasir'den⁽¹⁰⁾.
- g. et-Taberani; Ebu Hureyre⁽¹¹⁾ ve Ummu Seleme'den⁽¹²⁾.
- h. Ebu's-Şeyh (Kitabu's-Sirka); Mes'ud İbnu'l Acma'dan⁽¹³⁾.

a. el-Buhari; C: 8/16 (Kitabu'l-Hudud) Aişe'den (Usame ile Ben-i Mahzum'dan olan bir kadının kıssası)

Müslim; C: 5/114 (Kitabu'l-Hudud) Aişe'den.

b. Ebu Davud; C: 4/132; Kitabu'l-Hudud.

4373 no'lu hadis; Aişe'den.

4374 no'lu hadis; Aişe'den.

c. el-Hakim, el-Müstedrek'te; C: 4/379 (Kitabu'l-Hudud); Cabir ve Mes'ud İbnu'l-Esvet'den.

d. Ebu Ya'la; ..

e. ed-Darekutni; (bulunamadı)

f. İbn Ebi Şeybe; ..

g. et-Taberani; Mecmau'z-Zevaid'deki. C: 6/258, 259 (Kitabu'l-Hudud) hadislerle kıyasla.

h. Ebu's-Şeyh; Kitabu's-Sirka.

Muhakkikin Notu;

1- İbn Mace; C: 2/851 (Kitabu'l-Hudud)

2547 no'lu hadis; Aişe'den.

2548 no'lu hadis; Mes'ud İbnu'l-Esvet'den.

2- ed-Darimi; C: 2/173 (Babu's-Sefaati fi'l-Hudud) Aişe'den.

3- İbnu'l-Carud; (804-806) Aişe'den.

4- el-Beyhaki; es-Sünen el-Kübra'da; C: 8/253, 254 (Kitabu's-Sirka) Aişe'den el-Buhari, Sahih'te Said b. Süleyman'dan, Müslim'de Kuteybe b. Rümh'tan, el-Leys'ten tahrir ettiler.

5- en-Nesai; C: 2/257, Aişe'den.

6- el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 6/258-259 (Kitabu'l-Hudud).

1. Ahmed; Abdullah b. Mes'ud'dan.

2. et-Taberani (el-Evsat); Ummu Seleme'den.

3. et-Taberani (el-Evsat); Urve İbnu'z-Zubeyr'den (babasından).

4. et-Taberani (el-Evsat); Ebu Hureyre'den.

5. et-Taberanî; İbn Ömer'den.
6. et-Taberanî; Ebu'd-Derda'dan.
7. el-Beğevî, Şerhu's-Sunne'de; C: 10/328 (Kitabu'l-Hudud).
2603 no'lu hadis Aişe'den.
8. el-Kittanî, Nazmu'l-Mütenasîr'de; 184 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 13 ravinin rivayet ettiğini kaydeder.

Hadis No: 85

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا «أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: قَالَ، كُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ، وَكُلُّ مُسْكِرٍ حَرَامٌ.»

○ Abdullah b. Ömer (ra) Allah Resûlü'nün (sav) şöyle dediğini rivayet ediyor: "Her sarhoş edici Hamr'dir (şaraptır) her sarhoş edici -şey- haramdır."

- a. el-Buharî, Müslim; Aişe⁽¹⁾ ve Ebu Musa'dan⁽²⁾.
- b. Ebu Davud; İbn Abbas'tan⁽³⁾.
- c. ( ) Ebu Hureyre'den⁽⁴⁾.
- d. İbn Mace; İbn Ömer⁽⁵⁾, İbn Mes'ud⁽⁶⁾ ve Muaviye b. Ebi Süfyan'dan⁽⁷⁾.
- e. en-Nesai; Ebu Musa'dan⁽⁸⁾.
- f. Ahmed; Enes'ten⁽⁹⁾.
- g. Ebu Ya'la; Ömer'den⁽¹⁰⁾.
- h. et-Taberanî; Havvâ b. Cubeyr⁽¹¹⁾, Zeyd b. Sabîr⁽¹²⁾ ve Kays b. Sa'd'dan⁽¹³⁾.
- i. İbn Menî; Ebu Said'den⁽¹⁴⁾.
- j. el-Bezzar; Kurra b. İyas'dan⁽¹⁵⁾.

- a. el-Buharî; C: 5/108 (Kitabu'l-Meğazi) Ebu Musa'dan.
C: 7/101 (Kitabu'l-Edeb)
- b. Ebu Burde, babasından dedesinden (Ebu Musa) Bu Muaz b. Cebeli Yemen'e gönderilmesiyle ilgili hadisin bir bölümüdür.
- c. Müslim; C: 6/99 (Kitabu'l-Eşribe) Aişe, Ebu Musa, Cabir ve İbn Ömer'den.
- d. Ebu Davud; C: 3/327 (Kitabu'l-Eşribe) Babu'n-Nehyi ani'l-Muskir
3679 no'lu hadis; İbn Ömer'den.
3680 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
3682 no'lu hadis; Aişe'den.
3685 no'lu hadis; İbn Mes'ud'dan.
- e. en-Nesai (et-Tirmizî) C: 4/291, 292 (Kitabu'l-Eşribe)
1863 no'lu hadis; Aişe'den hasen sahih.
1864 no'lu hadis; İbn Ömer'den hasen sahih.
Ebu İsa aynı babta, Ömer, Ali, İbn Mes'ud, Enes, Ebu Said, Ebu Musa el-Eşecc el-Usariyy, Deylem, Meymune, İbn Abbas, Kays b. Sa'd, en-Nu'man b. Beşir, Muaviye, Vail b. Hucr Kurre el-Muzenî, Abdullah b. Muğaffel, Umnu Seleme, Bureyde, Ebu Hureyre ve Aişe'den rivayetler vardır.

- f. İbn Mace; (Kitabu'l-Eşribe; Babu Kulli Muskiriin Haramun) C: 2/1123.
3386 no'lu hadis; Aişe'den.
3387 no'lu hadis; İbn Ömer, babasından.
3388 no'lu hadis; İbn Mes'ud'dan.
3389 no'lu hadis; Muaviye'den.
3390 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

3391 no'lu hadis; Ebu Musa'dan.

g. en-Nesai; C: 8/296 297 (Kitabu'l-Eşribe)

İbn Ömer, Ebu Hureyre, Aişe ve Ebu Musa'dan farklı lafızlarla.

h. Ahmed, Müsned; C: 1/274, 289, 350, İbn Abbas'tan.

C: 2/16, 29, 31, 91, 98, 105. İbn Ömer'den.

C: 2/158, 171, 185 Abdullah b. Amr'dan.

C: 2/429, 501, Ebu Hureyre'den.

C: 3/63, 66, Ebu Sa'd'den.

C: 3/112, 119, Enes b. Malik'ten.

C: 3/237, 361, Cabir b. Abdullah'tan.

C: 3/422, Sa'd b. Ubade'den.

C: 4/410, 416, 417, Ebu Musa'dan.

C: 5/356, Bureyde el-Eslemî'den.

i. Ebu Ya'la; Mecmau'z-Zevaid (C: 5/56) ve (el-Metalibu'l-Aliye 1785 ile karşılaştır.

j. et-Taberani; (el-Kebir)

10927 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

12600 no'lu hadis; Kays b. Habter ve İbn Abbas'tan.

13157, 13212, 13213, 13225, 13268 İbn Ömer ve İbn Menî'den.

k. el-Bezzar; (el-Heysemi, Mecmua'z-Zevaid C: 5/56 ile karşılaştır)

Muhakkıklın Notu:

1- ed-Darimi; C: 2/113, 114. Aişe, Ebu Musa ve Sa'd'dan.

2- Malik; el-Muvatta'da; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 248 (Kitabu'l-Eşribe)

711 no'lu hadis, Aişe'den.

Haşiyede bu hadisin 30'dan fazla sahâbi tarafından rivayet edildiği yazılıdır.

el-Muvatta; (el-Leysi rivayeti) Sh: 608. (Kitabu'l-Eşribe) 1538 no'lu hadis, Aişe'den.

3- Abdürrezzak el-Musannef'te; C: 9/220. (Kitabu'l-Eşribe)

16999 no'lu hadis; Ata'dan.

17000 no'lu hadis; Ebu Musa'dan.

17001 no'lu hadis; Tavus'tan.

17002 no'lu hadis; Aişe'den.

17005 no'lu hadis; Ebu Seleme b. Abdurrahman'dan.

17007 no'lu hadis; Amr b. Şuayb babası, dedesinden.

17008 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

4- el-Humeydi, Müsned'de; C: 1/135, 281 no'lu hadis Aişe'den.

5- el-Heysemi; (Mevaridu'z-Zam'an'da)

1385 no'lu hadis; Cabir'den.

1387 no'lu hadis; Muvaiye'den.

1388 no'lu hadis; Aişe'den ve aynı babta, Sa'd b. Ebi Vakkas ve Umumu Habibe'den de rivayetler vardır.

6- el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de (C: 5/56, 57)

1. et-Taberani (el-Evsat, el-Kebir); Zeyd b. Sabit'ten.

2. et-Taberani (el-Evsat, el-Kebir) Havvat b. Cubeyr'den.

3. Ahmed; Enes'ten.

4. Ebu Ya'la; Ömer'den.

5. el-Bezzar; Kurre b. İyas'tan.

6. et-Taberani; Kays b. Sa'd b. Ubade el-Ensari'den.

7. Ebu Ya'la, et-Taberani; Meymune'den.

7- el-Beğevî, Şerhu's-Sunne'de; C: 1/349-351. (Kitabu'l-Eşribe)

3008 no'lu hadis; Aişe'den (multefakum aleyh)

3009 no'lu hadis; Aişe'den (multefakum aleyh)

3010 no'lu hadis; Cabir b. Abdullah'dan.

8- ed-Darekutni; C: 4/248 (Kitabu'l-Eşribe)

- 7 no'lu hadis; İbn Ömer'den.
 11 ve 20 no'lu hadis; İbn Ömer'den.
 21 no'lu hadis; Ali'den.
 22 no'lu hadis; Aişe'den.
 23, 25 no'lu hadis; İbn Mes'ud'dan.
 28 no'lu hadis; Ummu Seleme'den.
 29 no'lu hadis; Aişe'den.
 30-31 no'lu hadis; Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.
 9- İbn Hacer, et-Telhisu'l-Habir'de;
 C: 2/74 (Kitabu Haddi Şaribi'l-Hamri)
 1791 no'lu hadis, (Müslim, Aişe'den, İbn Ömer ve Bureyde'den.)
 10- ez-Zebiydi; Ukudu'l-Cevahir'de; C: 2/10. Ebu Hanife, Hammad'dan, Alkame b. Mersed ve Abdullah b. Bureyde'den.
 11- et-Tahavi, Şerhu Meani'l-Asar'da; C: 4/213 (Kitabu'l-Eşribe)
 Salim b. Abdullah, en-Numan b. Beşir'den.
 (Nebiz'den haram kılınan babında) Ömer, İbn Ömer, Ebu Selema, Ebu Hureyre, Sa'd b. Ebi Vakkas, Ummu Selema, İbn Abbas, Aişe, Abdullah b. Amr, Sa'd b. Ubade ve Ebu Musa'dan.
 12- Ebu Nuaym, Hilye'de;
 C: 5/26, C: 6/353, C: 7/230, C: 8/190 (İbn Ömer'den), C: 7/265; C: 2/232 İbn Ömer'den.
 13- İbn Hacer el-Metalibu'l-Allye'de; C: 2/157 (Kitabu'l-Eşribe ve haddi'l-Muskiri...)
 1784 no'lu hadis; Ömer İbnu'l-Hattab'dan.
 1785 no'lu hadis; (Ömer'den Ebu Ya'la tahrirci)
 1788 no'lu hadis Vail b. Hucr'dan.
 14- el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;
 165 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 18 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 86

عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ. قَالَ: أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ. نَسْتَحْمِلُهُ فَقَالَ مَا أَحْمِلُكُمْ وَاللَّهِ مَا أَحْمِلُكُمْ ثُمَّ بَعَثَ إِلَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ بِثَلَاثَةِ ذُودٍ بَقَعَ الدَّرَى، فَقُلْنَا: إِنَّا أَتَيْنَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ نَسْتَحْمِلُهُ فَخَلَفَ أَنْ لَا يَحْمِلَنَا، فَأَتَيْنَاهُ فَأَخْبَرْنَاهُ. فَقَالَ: «إِنِّي لَا أَخْلِفُ عَلَى يَمِينٍ أَرَى غَيْرَهَا خَيْرًا مِنْهَا إِلَّا أَتَيْتُ النَّبِيَّ هُوَ خَيْرٌ».

○ Ebu Musa el-Eşârî (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü'ne (sav) geldik cihad için bizi teşhiz etmesini istedik. Allah'ın Resûlü (sav): "Yanımda sizi teşhiz edecek birşey yok. Allah'a yemin olsun ki sizi teşhiz edemiyorum." Sonra Allah Resûlü (sav) bize üç zevd (üçle on arası üç grup) hörgüçleri beyazla siyah karışımı (alacalı deve) gönderdi. Kendi kendime: "Biz Allah'ın Resûlü'ne (sav) geldik. Bizi ci-

had için donatmasını istedik. Bizi teçhiz etmeyeceğine yemin etti. Gittik, kendisine -bunu- haber verdik. Allah Resûlü (sav): "Ben hayrı başkasında gördüğüm bir konuda yemin etmem (edersem de) yalnız hayırlı olanı işlerim." dedi.»

a. el-Buhari, Müslim; Abdurrahman b. Semure'den⁽¹⁾, el-Haseni'den, yaklaşık 200 kişi yoluyla.

b. Müslim; Adıyy b. Hatem'den⁽²⁾.

c. Ebu Davud; İbn Ömer'den⁽³⁾.

d. et-Taberani; Uzeyne⁽⁴⁾, Muaviye İbnu'l-Hakem⁽⁵⁾, Ummu Seleme⁽⁶⁾, Ebu'd-Derda⁽⁷⁾ ve İmran b. Husayn'dan⁽⁸⁾.

a. el-Buhari; C: 7/216 (Kitabu'l-Eyman) Abdurrahman b. Semure'den.

b. Müslim; C: 5/82 (Kitabu'l-Eyman)

Ebu Musa, Ebu Hureyre, Adıyy b. Hatem ve Abdurrahman b. Semure'den.

c. Ebu Davud; C: 3/229 (Kitabu'l-Eyman ve'n-Nüzur)

3276 no'lu hadis; Ebu Burde babasından.

3277, 3278 no'lu hadis; Abdurrahman b. Semure'den.

d. Ebu Davud; Ebu Musa, Adıyy b. Hatem ve Ebu Hureyre hadisi.

e. et-Taberani (el-Kebir'de)

12793 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

C: 17/226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, Adıyy b. Hatem'den.

Muhakkikin Notu:

1. Abdurrezzak es-San'ani; el-Musannef'te;

C: 8/494 (Kitabu'l-Eyman ve'n-Nüzur)

16033 no'lu hadis, el-Hasen ve Muhammed b. Sirin'den.

16034 no'lu hadis (mürsel olarak).

16035 no'lu hadis; Ebu Musa'dan.

16038 no'lu hadis; Aişe'den.

16046 no'lu hadis; Adıyy b. Hatem'den.

16047 no'lu hadis; Öme'den.

2. Ebu Nuaym; Hilye'de C: 6/353.

3. el-Hatib, el-Bağdadi; Tarihu-Bağdad'da;

5/88, İbn Ömer'den.

C: 6/186, Adıyy b. Hatem'den.

C: 6/394.

4. Malik, el-Muvatta'da; (el-Leysi rivayeti) Sh: 319 (Kitabu'l-Eyman).

5. Malik, el-Muvatta; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 265.

753 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

İmam Muhammed bu Ebu Hanife'nin sözüdür, bizde onunla amel ediyoruz, dedi.

6. ez-Zeylai, Nasbu'r-Raye'de; C: 3/296 (Kitabu'l-Eyman).

5 no'lu hadis, (Müslim, Ebu Hureyre'den). Bu hadis, Ebu Hureyre, Abdurrahman b. Semure, Ebu Musa ve Adıyy b. Hatem'den rivayet edilmiştir.

7. İbn Hacer; ed-Diraye'de; (Kitabu'l-Eyman) 631 no'lu hadis.

8. İbn Hacer, et-Telhisu'l-Habir'de. C: 4/170 (Kitabu'l-Eyman).

2049 no'lu hadis; Abdurrahman b. Semure'den.

2050 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

9. el-Heysemi; Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 286 (Kitabu'l-Eyman ve'n-Nüzur) 1180 no'lu hadis, Abdullah b. Ömer'den.

10. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 2/120 (Kitabu'l-Eyman ve'n-Nüzur)

1344 no'lu hadis, Enes'ten.

11. el-Heysemi, Mecma'u'z-Zevaid'de; C: 4/183.

1. Ahmed (isnadı hasen) ; Ebu Said el-Hudri'den.

2. et-Taberani (el-Kebir) ; İbn Abbas'tan.

3. Ebu Ya'la ; İbn Ömer'den.

4. et-Taberani (el-Kebir) ; İmran b. Husayn'dan.

5. et-Taberani (el-Kebir) ; Ebu'd-Derda'dan.

6. et-Taberani (el-Evsat) ; Muaviye İbnu'l-Hakem'den.

7. et-Taberani (el-Kebir) ; Abdurrahman b. Uzeyne babasından.

8. et-Taberani (el-Kebir) ; Abdullah b. Amr'dan.

9. et-Taberani (el-Kebir) ; Ummu Seleme'den.

12. el-Kittani: Nazmu'l-Mütenasir'de; 192 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 18 kişinin rivayet ettiğini kaydeder.

Hadis No: 87

عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ لَا نِكَاحَ إِلَّا بِرِئَايَ.

○ Abdullah b. Abbas (ra) Allah Resûlü'nün (sav) şöyle dediğini rivayet ediyor: "Velisiz nikah yoktur."

a. Ebu Davud; Ebu Musa'dan⁽¹⁾.

b. İbn Mace; İbn Abbas'tan⁽²⁾.

c. et-Taberani; Cabir⁽³⁾, Ebu Hureyre⁽⁴⁾, Ebu Uthane⁽⁵⁾, Aişe⁽⁶⁾ ve İmran b. Husayn'dan⁽⁷⁾.

a. Ebu Davud; C: 2/229 (Kitabu'n-Nikah) Ebu Musa'dan.

b. İbn Mace; C: 1/605 (Kitabu'n-Nikah)

1880 no'lu hadis Aişe'den.

İkrime'den İbn Abbas'tan.

1881 no'lu hadis Ebu Musa'dan.

c. et-Taberani; (el-Kebir) 8121 no'lu hadis. Ebu'z-Zinnad ve Ebu Uthane'den.

11298 ve 11343 no'lu hadisler, Ata'dan, İbn Abbas'tan.

11944 no'lu hadis, İkrime'den, İbn Abbas'tan.

12483 no'lu hadis, Said b. Cubeyr, İbn Abbas'tan.

Muhakkıkla Notu:

1. et-Tirmizi; C: 3/407 (Kitabu'n-Nikah)

1101 no'lu hadis, Ebu Musa'dan.

Aynı bapta, Aişe, İbn Abbas, Ebu Hureyre, İmran b. Husayn ve Enes'ten rivayetler vardır.

Ebu Musa'nın hadisinde ihtilaf olduğu söylenmiştir.

2. er-Razi; İlelu'l-Hadis; C: 1/396.

1188 no'lu hadis, el-Hakem'den.

er-Razi, Ebu Naym'dan naklen şöyle dediğini rivayet eder. (İbn Ebi Leyla) hata yapmıştır. Babamın, el-Hakem, Ali'den dediğini duydum.

3. İbn Receb el-Hanbeli; Şerhu ilel't-Tirmizi:

310 no'lu hadis, rivayette meclis bir olması veya müteaddid olması. Şu'be ve Süfyan Ebu İshak ve Ebu Burde'den Münzel olarak. İsrail ise onu vasletmiştir.

4. İbn Ebi Şeybe; el-Musannef'te; C: 4/128 (Kitabu'n-Nikah)

Tavus'dan, Ömer'den (La nikahe illa bi Veliyy)

Aynı bapta, eş-Şa'bi, İbn Abbas, Cabir b. Zeyd ve İbrahim'den.

Aişe onu rafetti (merfu kıldı): Allah Resulü (sav); "Vellsiz nikah yoktur. Sultan velisi olmayanın velisidir" buyurmuşlardır.

Aynı şekilde Ebu Burde'den rivayet edilir.

5. et-Tahavi, Şerhu Meani'l-Asar'da; C: 2/7, 9. Ebu Burde (babasından), Ebu Musa'dan. et-Tahavi hadis geliş yollarının hepsini elde etmiştir. (Bkz: C: 2/7, 13).

6. İbnu'l-Carud: (702), Ebu Burde'den "merfu" olarak.

7. ed-Darekutni; C: 3/219 (Kitabu'n-Nikah) 4 no'lu hadis, Ebu Burde'den babasından "merfu" olarak.

9 no'lu hadis, ez-Zuhri, Ebu Said'den "merfu" olarak.

10 no hadis, İbn Abbas'tan "merfu" olarak.

11 no'lu hadis, İbn Abbas'tan "merfu" olarak.

8. el-Hakim; el-Müstedrek'te; C: 2/170 (Kitabu'n-Nikah)

Ebu Burde, Ebu Musa'dan "merfu" olarak.

9. el-Beyhaki; es-Sünen el-Kübra'da; C: 7/107 (Kitabu'n-Nikah) Ebu Burde, babasından (Ebu Musa) "merfu" olarak.

10. Ahmed, Müsned'de; C: 4/394, 413.

Ebu Burde babasından.

11. ed-Darekutni; C: 2/137 (Kitabu'n-Nikah) İsrail, Ebu İshak, Ebu Burde ve babasından. Şeriyk, Ebu İshak, Ebu Burde ve babasından. (Aişe'den).

12. İbn Hacer, et-Telhisu'l-Habir; C: 3/156. (babu Erkanı'n-Nikah).

1501 no'lu hadis, İmran b. Husayn'dan. (isnadında Abdullah b. Muharrer vardır. Metruk'tur.)

1502 no'lu hadis, Ebu Musa, vaslı ve isnadında ihtilaf vardır.

10475 no'lu hadis, Ebu Burde'den.

10476 no'lu hadis; Ali'den mevkuf olarak. İbn Abbas ve Ömer'den de mevkuf rivayetler vardır.

12- el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de, C: 4/285 (Kitabu'n-Nikah)

1. et-Taberani (el-Evsat); İbn Abbas'tan.

2. et-Taberani (el-Evsat); Ebu Umame'den.

3. et-Taberani (el-Evsat); Cabir'den.

4. et-Taberani (el-Evsat); Ebu Hureyre'den.

5. et-Taberani (el-Evsat); Aişe'den.

6. Ebu Davud; Ebu Musa'dan.

7. et-Taberani; İmran b. Husayn'dan.

13- ez-Zeylai, Nasbu'r-Raye'de; C: 3/167. (Kitabu'n-Nikah)

14. İbn Hacer, ed-Diraye'de; C: 2/55. (Kitabu'n-Nikah)

530 no'lu hadis.

1503 no'lu hadis; İbn Abbas'tan isnadında el-Haccac b. Ertat vardır, zayıftır.

1504 no'lu hadis, Aişe'den.

15. İbnu'l-Cevzi; el-İlel, el-Mutehantiye'de; C: 2/133.

1025 no'lu hadis Ata b. Abbas'tan isnadında en-Nehhaş vardır, Muttehem'dir.

Yahya, en-Nehhaş zayıftır, Ata ve İbn Abbas'tan münker olan rivayetler yapmaktadır. İbn Adliyy; en-Nehhaş hiçbir şey değildir dedi.

16. Abdurrezzak; el-Musannef'te; C: 6/195 (Kitabu'n-Nikah)

10472 no'lu hadis; Aişe'den.

10473 no'lu hadis, İmran İbnu'l-Husayn'dan.

10475 no'lu hadis; İmran b. Husayn'dan.

10476 no'lu hadis; Ali'den "mekuf" olarak.

17. el-Heysemi, Mecmauz-Zevaid'de; C: 2/285 (Kitabu'n-Nikah: Babu Ma Cae Fi'l-Veliyy ve ş-Şüküd)

1) et-Taberani, (el-Evsat'da) ; İbn Abbas'tan.

2) et-Taberani, (el-Evsat'da) ; Ebu Umame'den.

3) et-Taberani, (el-Evsat'da) ; Cabir'den.

- 4) et-Taberani, (el-Evsat'da) ; Ebu Hureyre'den.
 5) et-Taberani, (el-Evsat'da) ; Aişe'den.
 6) Ebu Davud ; Ebu Musa'dan.
 7) et-Taberani ; İmran İbn Husayn'dan.
 18. ez-Zeylal, Nasbu'r Raye'de; C: 2/167 (Kitabu'n-Nikah)
 1 no'lu hadis, (bu lafızla "Ğarib" dir.)
 19. İbn Hacer, ed-Dıraye'de; C: 2/55 (Kitabu'n-Nikah)
 530 no'lu hadis.
 20. el-Beğevl, Şerhu's-Sunne'de; C: 9/38 (Kitabu'n-Nikah)
 2261 no'lu hadis, Ebu Musa'dan.
 2262 no'lu hadis, Aişe'den.
 2264 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.
 21. el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra'da; C: 7/112 (Kitabu'n-Nikah) İbn Abbas'tan.
 22. İbn Hibban, 1243, 1244, 1245, no'lu hadisler.
 2261 no'lu hadis, Ebu Bureyde'den.
 2262 no'lu hadis, Aişe'den.
 2263 no'lu hadis, Aişe'den.
 2264 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.
 22. Tarihu-Bağdad.
 C: 2/214, Ebu Burde, Ebu Musa'dan.
 C: 2/224, el-Haris, Ali'den.
 C: 3/244, Ebu Hureyre'den.
 C: 4/224, Said'den, Ebu Hureyre'den.
 C: 6/141, Ebu Burde, Ebu Musa'dan.
 C: 6/279, Ebu Burde, Ebu Musa'dan.
 C: 8/370, Ebu Hureyre'den.
 C: 12/157, Aişe'den.
 C: 13/86, Ebu Burde, Ebu Musa'dan.
 C: 13/249, Urve, babasından ve Aişe'den.
 23. el-Kıttanl; Nazmu'l-Mütenasir'de; 157 no'lu hadis. 18 kişi bu hadisi rivayet etmiştir.

Hadis No: 88

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ: نَهَى رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ بَيْعِ الْخَصَاةِ
 وَعَنْ بَيْعِ الْفَرَرِ.

○ Ebu Hureyre (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav) çetene (taş atma) ve ğarer (su daki balığı veya gökteki kuşu satma) yoluyla yapılan alışverişi -bize- yasakladı.»

- a. Müslim, Ahmed; İbn Mes'ud'dan⁽¹⁾.
 b. et-Taberani; Sehl b. Sa'd⁽²⁾ İbn Abbas⁽³⁾, İbn Amr⁽⁴⁾ ve Attab b. Esid'den⁽⁵⁾.
 c. el-Bezzar; İbn Amr'dan⁽⁶⁾.
 d. Ebu Ya'la; Enes'ten⁽⁷⁾.

- a. Müslim; C: 5/3 (Kitabu'l-Buyu) Ebu Hureyre'den.
 – Ahmed, Müsned; C: 5/266, 303, 338, 342, Ebu Hureyre'den.
 b. et-Taberani (el-Evsat) C: 1/140.
 c. el-Bezzar; et-Telhisu'l-Habir'le karşılaşır (C: 3/6).

d. Ebu Ya'la; et-Telhisu'l-Habir'le karşılaştı. (C: 3/6).

Muhakkikin Notu:

1. Ebu Davud; C: 3/254 (Kitabu'l-Buyu)

3376 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

2. en-Nesai; C: 3/262 (Kitabu'l-Bey Ebu Hureyre'den.)

3. et-Tirmizi; C: 3/532 (Kitabu'l-Buyu)

1230 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

Ebu İsa, Ebu Hureyre hadisinin **hasen sahih** olduğunu söylemiştir.

Aynı babta; İbn Ömer, İbn Abbas, Ebu Said ve Enes'ten de rivayetler bulunmaktadır.

4. ed-Darimi; C: 2/251 254, Ebu Hureyre'den.

5. İbn Ebi Şeybe; el-Musannef'te; C: 8/194 (Kitabu'l-Buyu) Ebu Hureyre'den.

6. İbn Mace; C: 2/739 (Kitabu't-Ticarat)

2194 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

2195 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

7. İbnu'l-Carud; 590 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

8. ed-Darekutni; 295 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

9. el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra; C: 5/266. (Kitabu'l-Buyu)

1 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

C: 5/338 Said İbnu'l-Müseyyeb'den mürtel olarak.

C: 5/342, Ebu Hureyre'den.

10. Ahmed; Müsned'de; C: 2/376, 436, 496 Ebu Hureyre'den.

11. İbn Hacer; et-Telhisu'l-Habir'de.

C: 3/6 (Kitabu'l-Buyu)

1129 no'lu hadis.

12. Müslim, İbn Hibban, Ebu Hureyre'den.

13. İbn Mace, Ahmed, İbn Hadeb ve İbn Abbas'tan.

14. ed-Darekutni, et-Taberani; Sehl b. Sa'd'dan.

15. Ebu Ya'la; Enes'ten.

16. Ahmed; Ali'den.

17. İbn Ebi Asım; İmran b. Husayn'dan.

18. el-Beyhaki, İbn Ömer'den.

19. İbn Hibban; Mâmer babası yoluyla Nafi, İbn Ömer'den. İsnadı **hasen sahihtir**.

20. eş-Şafii -İbnu'l-Müseyyeb'in mürtelinden.

21. Malik, el-Muvatta'da; (el Leysi rivayeti Sh: 461 ve 1361 no'lu hadis, Said İbnu'l-Müseyyeb'den.

21.a- Malik, el-Muvatta'da; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 274.

775 no'lu hadis, Said İbnu'l-Müseyyeb'den.

Muhammed, "Biz bu kavli tercih ediyoruz. Çünkü Bey'ul-Ğararın hepsi fasiddir. Ebu Hanife'nin de söze budur.

22. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 2/91-92.

1286 no'lu hadis, İbn Ömer'den.

22.a- el-Heysemi; Mevaridu'z-Zam'an'da;

Sh: 273 (Kitabu'l-Büyû)

1115 no'lu hadis, İbn Ömer'den.

23. ez-Zebidi, (Ukudu'l-Cevahir el-Munife); C: 1/227 (Kitabu'l-Buyu).

24. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 4/80 (Kitabu'l-Buyu)

25. et-Taberani (el-Kebrî); Abdullah b. Mes'ud'dan.

26- 1. et-Taberani (el-Kebrî); İbn Abbas'tan.

2. et-Taberani (el-Evsat); Abdullah b. Ömer'den.

3. et-Taberani (el-Evsat); Sehl b. Sa'd'dan.

27. İrvanu'l-Galil: 1294 no'lu hadis.

28. el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de;

171 no'lu hadis, el-Ezhar'dan. Hadisi 10 ravi rivayet etmiştir.

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا، أَنَّهَا أَرَادَتْ أَنْ تُشْتَرِيَ جَارِيَةً تُعِيقُهَا. فَقَالَ أَهْلُهَا
يُمَكِّتُهَا عَلَى أَنْ وَلَا عَمَّا لَنَا. فَذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ ﷺ فَقَالَ: وَلَا يَمْنَعُكَ ذَلِكَ
فَالْتَمَأَ الْوَلَاءَ لِمَنْ أُعْتِقَ.

○ Aişe (ra) bir cariyeye satın almak ister. Fakat cariyenin sahipleri: "Sana onu satarız ama Velâ'sı bize ait olmak şartıyla" dediler. Bunu Allah'ın Resûlü'ne (sav) zikredince: "Sana engel değildir. Velâ ancak azad edenindir." dedi.

- a. el-Buhari; Müslim; Aişe'den⁽¹⁾.
- b. el-Bezzar; İbn Abbas'tan⁽²⁾.
- c. et-Taberani; Ali⁽³⁾ ve Beriyy'den⁽⁴⁾.

a. el-Buhari; C: 3/29 (Kitabu'l-Buyu) Aişe'den.
- Müslim; C: /213-217 (Kitabu'l-İtk) Aişe'den, -Berire- kıssası. (Sh: 217), Ebu Hurey-
re'den.

- b. el-Bezzar; ....
- c. et-Taberani; el-Kebir;
11666 ve 11667 no'lu hadisler, İbn Abbas'tan.
Muhakkikin Notu:
1. Malik, el-Muvatta'da; (el-Leysi rivayeti) Sh: 383 (Kitabu't-Talak)
1185 no'lu hadis, Aişe'den.
2. Malik, el-Muvatta'da; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 282, (Ebvabu'l-
Buyu'i ve't-Ticarati ve's-Seleml)
798 no'lu hadis, Aişe'den.
3. Ebu Davud; C: 4/21 (Kitabu'l-İtk)
3929 no'lu hadis; Aişe'den.
3930 no'lu hadis; Aişe'den.
4. en-Nesai; C: 6/163 (Babu Hiyari'l emetl tu'taku ve zevcuha memlukum) Ai-
şe'den, muhtelif rivayetlerle.
5. İbn Mace; C: 2/842 (Kitabu'l-İtk)
2521 no'lu hadis, Aişe'den.
6. et-Tahavi, Şerhu Meani'l-Asar'da; C: 2/220-221.
7. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de;
C: 4/231 (Kitabu'l-Ahkam).
1. et-Taberani (el-Evsat); Ali b. Ebi Talib'den.
2. et-Taberani (el-Evsat); İbn Abbas'tan.
8. İbnu'l-Carud; (981), Aişe'den.
9. ed-Darekutni; C: 3/294 (Kitabu'n-Nikah) 187 no'lu hadis, İbn Abbas'tan (Aişe'nin
Beriye'ye alması kıssası)
10. el-Beyhaki; es-Sünen el-Kübra'da.
C: 5/338 (Kitabu'l-Buyu)
İbn Ömer'den. Aynı babta Hişam b. Urve'nin babasının rivayeti vardır.
el-Buhari, Sahih'inde İsmail b. Uveys'den.
Müslim; Yahya b. Yahya'dan.
11. Ahmed, Müsned'de; C: 6/206, 213, 271, 272 Hişam b. Urve'den.

12. es-Suyutî, el-Camlu's-Sağır'da;
 9686 no'lu hadis, et-Taberani ve Ahmed'e nisbette bulundu. (İbn Abbas'tan)
 13. el-Elbanî, İrvau'l-Gallî'de; 1318 no'lu hadis.
 14. el-Elbanî, Sahihu'l-Caml'de; 7035 no'lu hadis.
 15. el-Kittanî; Nazmu'l-Mütenasir'de; 188 no'lu hadis, (Kitabu'l-Velâ) el-Ezhar'dan naklen. Hadisi beş kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 90

عَنْ عَلِيٍّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْإِمَّةُ مِنْ قُرَيْشٍ أَبْرَارُهَا أَمْرَاءُ أَبْرَارُهَا، وَقُبَّارُهَا أَمْرَاءُ قُبَّارِهَا. وَلِكُلِّ حَقٍّ. فَأَتُوا كُلَّ ذِي حَقٍّ حَقَّهُ. وَإِنْ أَمَرَ عَلَيْكُمْ عَبْدٌ حَبَشِيٌّ فَاسْمَعُوا لَهُ وَأَطِيعُوا مَا لَمْ يُخَيِّرْ أَحَدَكُمْ بَيْنَ إِسْلَامِهِ وَضَرْبِ عُنُقِهِ. نَكَلَتْهُ أُمُّهُ فَلَا ذَنْبَ لَهُ وَلَا أَعْرَ بَعْدَ ذَهَابِ دِينِهِ.»

○ Ali b. Ebi Talib (ra) Allah'ın Resûlü'nün (sav) şöyle dediğini rivayet ediyor: "İmamlar Kureyş'tendir. Ebrarları (muhsin ve takva sahipleri) ebrarlarının emirleri, Fuccarı da Fuccarlarının emiridirler. Her birinin -kendine ait hakkı vardır- Her hak sahibine hakkı olanı verin. Sizin üzerinize Habeşli bir köle bile emir kılınsa sizden birini İslâmı (dini) ile boynunu vurmak arasında seçme yapmaya zorlanmadıkça; ona kulak veriniz ve ona itaat ediniz. Annesi onu düşürsün. Onun dini gittikten sonra onun - artık- ne dünyası ne de ahireti kalmamıştır."

a. Ahmed; Ebu Berze⁽¹⁾ ve Enes'ten⁽²⁾.

b. et-Taberani; Ali'den⁽³⁾.

a. Ahmed, Müsned; C: 3/129, 183, Enes'ten.

C: 3/421 Ebu Berze el-Eslemî'den.

b. et-Taberani, el-Kebîr;

725 no'lu hadis, Enes b. Malik'ten.

Muhakkıkkın Notu:

1. et-Tayalisi, Müsned'de; 926 no'lu hadis, Ali b. Ebi Talib'den.

2133 no'lu hadis, Enes'ten.

2. İbn Asakir; C: 7/48 Enes'ten.

3. Ebu Nuaym, Hilye'de; C: 3/171 Enes'ten. C: 5/8 Ebu'l-Kasım Hammad b. Ahmed

b. Hammad b. Ebi Reça yoluyla C: 7/242 Ali'den.

C: 8/123. Fuyayb b. İyad'ın zikri bahsinde.

4. et-Temîmî, Usulu'd-Dîn; Sh: 275.

5. İbn Hacer, et-Telhisu'l-Habîr'de;

1730 no'lu hadis (İbn Hacer bu hadisin ravilerinin sahabiden 40 kişiye baliğ olduğunu

ve bunu müstakil bir risalede topladığını söyler)

6. El-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de;

C: 5/192 (Kitabu'l-Hilafe)

1- Ahmed, Ebu Ya'la, et-Taberanî (el-Evsat); Enes'ten.

2- Ahmed, Ebu Ya'la, et-Taberanî (el-Evsat); Ebu Hureyre'den.

3- Ahmed, Ebu Ya'la, el-Bezzar; Ebu Berze'den. (C: 5/191-196'a bkz.)

7. ed-Dulabi, el-Kuna'da; C: 1/106 Enes b. Malik'ten.

8. İbn Ebi Asım, (es-Sünne); 1019 no'lu hadis, Ali b. Ebi Talib'den.

1020 no'lu hadis, Enes b. Malik'ten.

9. el-Beyhaki es-Sünen el-Kübra'da; C: 3/121 (Kitabu's-Salat) Enes b. Malik'ten.

C: 4/76 (Kitabu Ma'rifeti's-Sahabe) Ali b. Ebi Talib'den.

10. el-Hakim, el-Müstedrek'de; C: 4/501. (Kitabu'l-Fiteni ve'l-Melahim) Enes b. Malik'ten.

11. es-Suyuti, el-Camlu's-Sağır'de; 3108 no'lu hadis.

12. el-Elbanî, Sahihu'l-Cami'de; 2754 no'lu hadis.

13. el-Elbanî, İrvau'l-Galil'de; 520 no'lu hadis.

14. el-Elbanî; er-Ravdu'n-Nadir;

674 no'lu hadis (el-Yazması)

15. es-Suyuti, ed-Durru'l-Mensur'da;

1144 no'lu hadis (Bizim tahkimimiz)

16. el-Kittani; Nazmu'l-Mütenasir'de;

175 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Hadisi rivayet edenlerin adedi 16 kişiye balığ olmuştur.

Hadis No: 91

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَنْ الْهَجْرَةِ. فَقَالَ:
«لَا هِجْرَةَ بَعْدَ الْفَتْحِ، وَلَكِنْ جِهَادٌ وَبَيَّةٌ وَإِذَا اسْتَفْرُغْتُمْ فَأَنْقِرُوا.»

○ Aişe (ra) diyor ki: «Mekke'nin fethinden sonra bazı sahabiler hicret için izin istediklerinde, gelip, Allah'ın Resûlü'ne (sav) sordular. O da (sav): "Fetihten sonra hicret yoktur. Ancak -ondan sonra- cihad ve niyet vardır. Cihada çağrılınca hemen çıkın." dedi.

a. el-Buharî, Müslim; Mucaşi b. Mes'ud'dan⁽¹⁾.

b. Ahmed, Ebu Saïd'den⁽²⁾.

c. et-Taberanî; Gazin İbnu'l-Hasir⁽³⁾ ve el-Hasir b. Ğaziyye'den⁽⁴⁾.

a. el-Buharî; (C: 3/200) Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer. İbn Abbas'tan.

(C: 3/210) Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer İbn Abbas'tan.

(C: 5/97) Kitabu'l-Meğazi. İbn Ömer ve Aişe'den mevkuf olarak.

- Müslim; (C: 6/28) Kitabu'l-İmare: İbn Abbas'tan.

b. Ahmed, Müsned; C: 1/226, 316, 355 İbn Abbas'tan.

c. 2/215, Abdullah b. Amr İbnu'l-As'dan.

C: 3/22, Ebu saïd el-Hudri'den.

C: 3/401, Safvan b. Umeyye'den.

C: 3/430, 431, Abdurrahman b. Safvan'dan.

C: 3/468, 469, Mucaşi b. Mes'ud'dan.

- C: 5/71. Mucaşi b. Mes'ud'dan.
 C: 187, Ebu Said el-Hudri'den.
 C: 6/466, Safvan b. Umeyye'den.
 et-Taberanî; el-Mu'cemu'l-Kebîr.
 10844 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 10989 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.
 10944 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

Muhakkikin Notu:

1. en-Nesal (C: 7/145, 146). Safvan b. Umeyye ve İbn Abbas'tan.
 Ömer İbnu'l-Hattab, Abdullah b. Vakîd, es-Sa'dî, Hassan b. Abdullah ed-Dümerî'den de rivayetler vardır.

2. Abdurrezzak; el-Musannef'te; (C: 5/309).

9711 (Babu, el-Cihad el-Kebîr) Abdullah b. Tavus ve babasından.

9712 no'lu hadis, Enes'ten.

9713 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

3. et-Tirmizî; C: 4/184, Kitabu's-Siyer.

1590 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

Ebu İsa bu hadise hasen sahlî demiştir. Aynı babta; Ebu Said, Abdullah b. Amr, Abdullah b. Hubşî'den de rivayetler bulunmaktadır.

4. ed-Darîmî; C: 2/239 (Kitabu'l-Cihad (Babu La Cihad ba'del-Fethi) Tavus ve İbn Abbas'tan.

5. İbnu'l-Carud; 1030 no'lu hadis. İbn Abbas'tan merfu olarak.

6. el-Beyhaki, es-Sünen el-Kübra'da; C: 9/16-17. Kitabu's-Siyer İbn Abbas'tan.

Müslim; Mucaşi b. Mes'ud es-Sülemî'den.

7. el-Heysime; Mecmau'z-Zevaid'de; C: 5/250 Kitabu'l-Cihad.

1- Ahmed, et-Taberanî; Ebu Said el-Hudri'den.

2- et-Taberanî; Gazîyye İbnu'l-Haris'ten.

8. İbn Ebî Asım; es-Sunne'de; C: 97. Safvan b. Umeyye'den.

9. el-Kettanî, Nazmu'l-Mütenasîr'de; 278 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi beş ravinin rivayet ettiğini söyler.

Hadis No: 92

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ امْرَأَةً وَجَدَتْ فِي بَعْضِ مَقَارِئِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ مَقْتُولَةً فَأَلْكَرَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «قَتَلَ النِّسَاءَ وَالصِّبَانَ».

○ Abdullah b. Ömer'den (ra) gelen bir rivayette, bir kadın Allah Resûlü'nün (sav) gazvelerinin birinde öldürülmüş olarak bulundu. (Bunun üzerine) Allah'ın Resûlü (sav) kadınların ve çocukların öldürülmesini yasakladı.

a. el-Buharî, Müslim; Abdullah b. Ömer'den⁽¹⁾.

b. Ahmed; İbn Abbas'tan⁽²⁾.

c. et-Taberanî; Ka'b b. Malik⁽³⁾, Abdullah b. Atik⁽⁴⁾, Ebu Sa'lebe el-Haşenî⁽⁵⁾ ve Ebu Said'den⁽⁶⁾.

a. el-Buharî; C: 4/146-147.

217 no'lu hadis, Abdullah'dan.

218 no'lu hadis, Nafi'den, İbn Ömer'den. (Allah'ın Resûlü (sav) kadınların ve çocukla-

ın öldürülmesini yasakladı)

- Müslim; C: 5/144 (Kitabu'l-Cihad ve's-Siyer) Abdullah b. Ömer'den.

b. Ahmed, Müsned; İbn Abbas'tan.

c. et-Taberanî, el-Kebîr; 13416 no'lu hadis, İbn Ömer'den.

Muhakkıkin Notu:

1. Ebu Davud; C: 3/53. Kitabu'l-Cihad.

2068 no'lu hadis, Abdullah'tan.

2. et-Tirmizî; C: 4/136 (Kitabu's-Siyer)

1569 no'lu hadis, İbn Ömer'den.

Ebu İsa, hadisin hasen sahih olduğunu söylemiştir. Aynı babta; Bureyde, Rebah İb-nu'r-Rebi, el-Esved b. Seri, İbn Abbas ve es-Sa'b b. Cesame'den rivayetler zikredilmiştir.

3. İbn Mace; C: 2/947 (Kitabu'l-Cihad)

2841 no'lu hadis İbn Ömer'den.

4. Malik, el-Muvatta'da; (el-Leysi rivayeti) Kitabu'l-Cihad;

971 no'lu hadis; Abdurrahman b. Sa'b'dan.

972 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

5. Malik, el-Muvatta'da; (Muhammed İbnu'l-Hasen rivayeti) Sh: 309.

868 no'lu hadis, İbn Ömer'den. İmam Muhammed: "Bununla amel edertz" demiştir.

6. İbn Hibban; 1657 no'lu hadis, İbn Ömer'den.

7. ed-Darimî, es-Sünen'de; C: 2/222, 223 (Kitabu'l-Cihad) İbn Ömer'den.

8. et-Tahavî, Şerhu Meanî'l-Asar'da; C: 3/220 (Kitabu's-Siyer). İbn Abbas, İbn Ömer ve Ka'b b. Malik'ten.

Aynı babta, Rebah b. Hanzale, Hanzale ve Rebah İbnu'r-Rebi'den de rivayetler bulunmaktadır.

9. İbnu'l-Carud; 1043 no'lu hadis. Abdullah b. Ömer'den.

10. el-Beyhakî, es-Sünen el-Kübra; C: 9/77 (Kitabu's-Siyer)

Ka'b b. Malik (amcasından) ve İbn Ömer'den. el-Buhari ve Müslim; hadisi el-Esved b. Seri'den rivayet etmişlerdir.

11. Ahmed, Müsned'de; C: 2/22 23, 76, 91. İbn Ömer'den.

C: 3/435 el-Esved b. Seri'den.

12. el-Hakîm, el-Müstedrek'te; C: 2/123. Kitabu'l-Cihad; el-Esved b. Seri'den.

13. el-Heysemî; Mecmau'z-Zevaid'de; C: 5/315. Kitabu'l-Cihad.

1- Ahmed ; Ubey b. Ka'b'dan.

2- et-Taberanî, el-Bezzar ; İbn Abbas'tan.

3- et-Taberanî, el-Bezzar ; Abdullah b. Atik'ten.

4- et-Taberanî, (el-Kebîr, el-Evsat), Ahmed ; el-Evsat b. Seri'den.

5- et-Taberanî, (el-Evsat) ; Ebu Sa'lebe el-Haşenî'den.

6- et-Taberanî (el-Evsat) ; Ebu Said'den.

14. el-Elbani, İrvau'l-Gall'de; 1210 no'lu hadis, Kitabu'l-Cihad.

15. el-Kettanî; Nazmu'l-Mütenasir'de;

150 no'lu hadis el-Ezhar'dan naklen. Müellif hadisi yedi ravinin rivayet ettiğini yazar.

Hadis No: 93

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «الْحَرْبُ خُلْدَةٌ».

○ Ebu Hureyre (ra), Allah Resûlü'nden (sav) şöyle dediğini rivayed ediyor: "Harb Huda'dar(aldatmacadır)."

a. el-Buhari, Müslim; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾.

b. Ahmed; Ali'den⁽²⁾, Enes'ten⁽³⁾.

c. İbn Mace; İbn Abbas'tan⁽⁴⁾.

d. et-Taberanî; Hasen b. Ali⁽⁵⁾, Zeyd b. Sabit⁽⁶⁾, Avf b. Malik⁽⁷⁾, Nubeyt b. Şerit⁽⁸⁾, en-

Nevvas b. Sem'an⁽⁹⁾, Hüseyin b. Ali⁽¹⁰⁾ ve İbn Ömer'den⁽¹¹⁾.

e. Ebu Ya'la; Abdullah b. Selam'dan⁽¹²⁾.

f. İbn Asakir; Halid İbnu'l-Velid⁽¹³⁾ ve Cabir'den⁽¹⁴⁾.

a. el-Buhari; C: 4/24 (Kitabu'l-Cihad) Ebu Hureyre ve Cabir b. Abdillahi'tan.

C: 5/49 (el-Menakıb: 115 Bab) Ali'den.

– Müslim; C: 5/143 (Kitabu'l-Cihadi ve's-Siyer) Ömer, Cabir ve Ebu Hureyre'den.

b. Ahmed, Müsned; C: 1/81, 90, 113, 126, 131, 134 Ali'den.

C: 2/312, 314, Ebu Hureyre'den.

C: 3/224, 297, 308, Enes'ten.

C: 6/387, Ka'b b. Malik, babasından.

C: 6/459, Esmâ binti Yezid'den.

c. İbn Mace; C: 2/945 (Kitabu'l-Cihad)

2833 no'lu hadis, Aişe'den.

2834 no'lu hadî, İbn Abbas'tan.

d. et-Taberani; el-Kebir 4866, Zeyd b. Sabit'ten.

11798 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

e. Ebu Ya'la; el-Heysemi; (Mecmau'z-Zevaid'de; C: 5/320) ile karşılaştı. Abdullah

b. Selam'dan. İsnadında Hişam b. Ziyad vardır metruktur. Hasan b. Ali'den gelen rivayette

Hakim b. Ubeyd vardır. O da metruk tur.

g. İbn Asakir; Halid, İbnu'l-Velid'den.

Muhakkikin Notu:

1. Ebu Davud; C: 3/43 (Kitabu'l-Cihad)

2636 no'lu hadis, Cabir'den.

2637 no'lu hadis, Ka'b b. Malik'ten.

C: 4/244. (Kitabu's-Sunne, babu kitali'l-Havaric)

4767 no'lu hadis, Ali b. Ebi Talib'ten.

2. et-Tirmizi; C: 4/193 (Kitabu Fedaili'l-Cihad)

1675 no'lu hadis, Cabir b. Abdillahi'tan. Ebu İsa, aynı babta; Zeyd b. Sabit Aişe, İbn

Abbas, Ebu Hureyre, Esmâ binti Yezid, Ka'b b. Malik ve Enes'ten de rivayetler bulunmak-tadır.

3. el-Beğevî, Şerhu's-Sunne'de; C: 11/40 (Kitabu'l-Cihad) 2690 no'lu hadisi Buhari ve Müslim'e nisbet eder.

4. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; C: 2/288 (Kitabu'l-Cihad)

1725 no'lu hadis; Hasen b. Ali'den.

1726 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

5. el-Heysemi; Mecmau'z-Zevaid'de.

C: 5/320 (Kitabu'l-Cihad)

1- Ahmed ; Enes b. Malik'ten.

2- Ebu Ya'la ; Abdullah b. Selam'dan.

3- Ebu Ya'la ; Hasan b. Ali'den.

4- el-Bezzar ; Hüseyin b. Ali'den.

5- el-Bezzar ; İbn Ömer'den.

6- et-Taberani (el-Evsat) ; Nubeyt b. Şerit'ten.

7- et-Taberani ; Zeyd b. Sabit'ten.

8- et-Taberani ; İbn Abbas'tan.

9- et-Taberani ; Avf b. Malik'ten.

10- et-Taberani ; en-Nevvas b. Sem'an'dan.

6. es-Suyutî, el-Camlu's-Sağır'de; 3812 no'lu hadis.

7. el-Elbanî, Sahihu'l-Camî; 3171 no'lu hadis.

8. el-Elbanî, er-Ravdun-Nadîr; 770 no'lu hadis.

9. el-Elbanî, Tahricu ehadi'si fikh'l's-Siyer; 332 no'lu hadis.

10. el-Kettanî, Nazmu'l-Mütenasîr'de;

148 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Ravisinin adedi 14 kişiye baliğ olmuştur. Ayrıca hadis, Ka'b b. Malik, Aişe ve Nuaym b. Mes'ud'dan rivayet olunmuştur. et-Teysir ve Feydu'l-Kadir'de mütevatırdır denir.

Hadis No: 94

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «مَنْ ظَلَمَ قِد شِيرٍ مِنْ أَرْضٍ طَوَّقَهُ مِنْ سَبْعِ أَرْضِينَ.»

○ Aişe (ra) Allah'ın Resûlü'nden rivayet ediyor: "Kim bir toprakta (arazide) bir karış kadar zulmederse, onu kıyamet günü yedi (kat) yerden boynuna takarak gelir."

- a. el-Buhari, Müslim; Aişe'den⁽¹⁾.
- b. Ahmed; Zeyd b. Sabit⁽²⁾, Ebu Hureyre'den⁽³⁾.
- c. et-Taberani; Enes⁽⁴⁾, Sa'd b. Ebi Vakkas⁽⁵⁾, İbn Abbas⁽⁶⁾, el-Hakem b. Haris, es-Sulemi⁽⁷⁾, Şeddad b. Evs⁽⁸⁾, Ebu Şureybe el-Huzai⁽⁹⁾, el-Muverser b. Mahreme⁽¹⁰⁾, Ubade İbnu's Samit⁽¹¹⁾ ve Umeyye'den⁽¹²⁾.
- d. Ebu Nuaym; İbn Ömer'den⁽¹³⁾.

- a. el-Buhari; C: 3/100 (Kitabu'l-Mezalim Said b. Zeyd ve Aişe'den. el-Buhari; C: 4/74 (Kitabu Bedi'l-Halk) Aişe'den. Müslim; C: 5/57 Kitabu'l-Buyu: Tahrimu'l Zulmi ve Ğasbi'l-Ard. Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl, Ebu Hureyre ve Aişe'den.
- b. Ahmed, Müsned; C: 1/187, 188, 189, 190 Said b. Zeyd'den.
- C: 2/387, 388, 432, Ebu Hureyre'den.
- C: 4/140, 202, Ebu Malik el-Eşcai'den.
- C: 4/173, Ya'la b. Murre'den.
- C: 5/341, 344, Ebu Malik el-Eşcai'den.
- C: 6/64, 79, 252, 259, Aişe'den.
- c. et-Taberani, el-Kebir; 7170 no'lu hadis, Şeddad b. Evs'ten.
- d. Ebu Nuaym Hilye'de; C: 1/96 Abdullah b. Ömer'den.
- Muhakkikin Notu:
- 1. et-Tirmizi; C: 4/28 (Kitabu't-Diyat) 141 no'lu hadis, Said b. Zeyd b. Amr b. Nufeyl'den.
- 2. ed-Darimi; C: 2/2647 (Kitabu'l-Buyu) Said b. Zeyd'den.
- 3. es-Suyuti; el-Camiu's-Sagîr'de; 8842 no'lu hadis.
- 4. el-Elbani, Sahihu'l-Cami'de; 6261 no'lu hadis.
- 5. el-Heysemi; Mevaridu'z-Zam'an'da; Sh: 284. 1161 no'lu hadis Ya'la b. Murre'den.
- 6. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de;
- 1- et-Taberani; İbn Mes'ud'dan.
- 2- Ahmed (iki isnadla); Ebu Hureyre'den.
- 3- Ahmed, et-Taberani; Ya'la b. Murre'den.
- 4- Ebu Ya'la, el-Bezzar, et-Taberani; Said b. Ebi Vakkas'tan.
- 5- et-Taberani (el-Kebir); Şeddad b. Evs'ten.
- 6- et-Taberani (el-Kebir); İbn Şurayh el-Huzai'den.
- 7- et-Taberani (el-Kebir); el-Musevver b. Mahreme'den.

8. et-Taberani (el-Evsat); Enes b. Malik'ten.

7. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; 186 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 14 ravi rivayet etmiştir.

Hadis No: 95

عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ: «قَضَى يَمِينَ وَشَاهِدَ.»

○ Abdullah b. Abbas (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav) yemin ve şahitle hüküm verdi.»

a. Ebu Davud; Ebu Hureyre'den⁽¹⁾.

b. İbn Mace; Cabir'den⁽²⁾.

c. Ahmed; Ammare b. Hizam'dan⁽³⁾.

d. et-Taberani; Bilal İbnu'l Haris⁽⁴⁾, Zeyd b. Sarî⁽⁵⁾ ve İbn Ömer'den⁽⁶⁾.

a. Ebu Davud; C: 3/308 (Kitabu'l-Ekdiye)

3608 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

3609 no'lu hadis; Amr b. Dinar'dan.

3610 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

b. İbn Mace; C: 2/793 (Kitabu'l-Ahkam)

2368 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

2369 no'lu hadis; Cabir'den.

2370 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

2371 no'lu hadis; Surrek'ten (Mısırlı bir kişidir)

c. Ahmed, Müsned; C: 1/248, 315, 323. İbn Abbas'tan.

C: 5/285, Sa'd b. Ubade'den.

d. et-Taberani; 1139 no'lu hadis, Bilal İbnu'l-Haris'ten.

4309 no'lu hadis, Zeyd b. Sabit'ten.

6717 no'lu hadis, (Surrek'tan)

Muhakkıklık Notu:

1. Müslim; C: 5/128 (Kitabu'l-Kadai ve's-Şehadat) İbn Abbas'tan.

2. et-Tahavi, Şerhu Meani'l-Asar'da;

C: 4/144 (Babu'l-Kadai bi'l-Yemini ve's-Şahidi)

Abdullah b. Abbas, Ebu Hureyre, Abdülaziz..., Zeyd b. Sabit, Cabir b. Abdullah, Cafer'den (babasından) rivayet olunmuştur.

3. İbnu'l-Carud; 1006 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

4. el-Beyhakl; es-Sünen, el-Kübra'da; C: 10/167. (Kitabu's-Şehadat) İbn Abbas'tan.

5. eş-Şafil, Müsned'de; Sh: 149.

(Kitabu'l-Yemin) İbn Abbas'tan. (Amr b. Dinar el-Emval'de nakleder)

İbn Abbas sahabelerden adını hatırlayamadığı birisini de zikreder. Hadisin isminde, Sa'id İbnu'l-Müseyyeb vardır.

6. İbn Adıyy, el-Kamıl'de; C: 2/187.

7. ed-Darekutni; C: 4/212 (Kitabu'n Fi'l-Ekdiyeti ve'l-Ahkamı)

29 no'lu hadis; Cabir'den.

30-31 no'lu hadis; Ali'den.

32 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

8. et-Tirmizi; C: 3/627 (Kitabu'l-Ahkam) "

1343 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den. Ebu Hureyre hadisine hasen Garib dedi.

Rebia kendisine Sa'd b. Ubade'nin oğlunun bunu Sa'd'ın yazdığı bir kitapta (vesikada) Allah Resulü'nün (sav) şahitle ve yeminle hüküm verdiğini bulduklarını söylediğini nakleder.

Aynı babta, Ali, Cabir, İbn Abbas ve Surrek'ten rivayetler bulunmaktadır.

9. İbn Hacer, el-Metalibu'l-Alliye'de; C: 2/252 (Kitabu'l-Kadai ve's-Şehadet)

2102 no'lu hadis; Ca'fer ve babasından.

2140 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

10. İbn Hacer, et-Telhisu'l-Habir;

C: 2/205, 2132 no'lu hadis, İbn Abbas, 2133 no'lu hadis Cabir'den.

11. el-Beğevi, Şerhu's Sunne'de; C: 10/102 (Kitabu'l-İmaretı ve'l-Kadai)

2502 no'lu hadis; İbn Abbas'tan (Müslim)

2503 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

12. ez-Zeylal, Nasbu'r-Raye'de; C: 4/97-100 (Kitabu'd-Deava) İbn Abbas'tan. Ebu Davud, en-Nesai ve İbn Mace'de bu hadisi tahrir etmişlerdir.

13. en-Nesai; İbn Abbas'tan.

14. el-Elbanı, İravu'l-Galil'de; 2683 no'lu hadis.

15. el-Kettanı, Nazmu'l-Mütenasir'de;

190 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 15 ravisinin rivayet ettikleri sabit olmuştur.

Kitabu'l-Menâkıb

Hadis No: 96

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: حِينَ أُسْرِى بِي لَقِيتُ مُوسَى قَالَ لَقِيتُهُ لَمَّا إِذَا رَجُلٌ حَبِيبُهُ قَالَ مَضْطَرَبٌ رَجُلُ الرَّأْسِ، كَأَنَّهُ مِنْ رِجَالِ شَوْعَةَ، قَالَ لَقِيتُ عِيسَى قَالَ لَقِيتُهُ قَالَ: رَبْعَةٌ أُخْمَرُ كَأَلْمَا خَرَجَ مِنْ دَيْمَاسٍ (يَعْنِي الْحَمَامِ) وَرَأَيْتُ إِبْرَاهِيمَ قَالَ: وَأَنَا أَتْبَعُهُ وَلَدِهِ بِهِ. قَالَ وَأَوَيْتُ بِإِبْنَيْنِ أَحَدُهُمَا لَيْنٌ وَالْأُخْرَى حَمْرٌ. فَقَالَ لِي (جَبْرِيلُ) لَحْذِ أَتَيْتُهُمَا فَبِئْسَ. فَأَعْذْتُ اللَّيْنَ فَشَرِبْتُهُ، فَقِيلَ هُدَيْتَ الْفِطْرَةَ أَوْ أَصَبْتَ الْفِطْرَةَ. أَمَا إِنَّكَ لَوِ أَخَذْتَ الْخَمْرَ غَوْتَ أَمَّاكَ.

○ Ebu Hureyre'den (ra) gelen bir rivayette Allah'ın Resûlü (sav) dedi ki: "İsra gecesini götürüldüğümde- Musa'yla karşılaştım onun vasfını inceleyince, sanki onun başını daha yeni taramış Şenûe kabilesinin erkeklerinden biri imiş sandım. İsa'yla karşılaştım. Vasfını inceledim. Onu orta boylu, sanki daha yeni hamamdan çıkmış gibi gördüm. Sonra İbrahim'e geldim. "Ben onun ona en çok benzeyen çocuğuyum" dedi. Sonra bana iki kap getirildi. Birisi süt (ile dolu) diğeri şarap (ile dolu idi) -Cibril- bana: "Hangisini istersen onu al" dedi. Sütü aldım ve içtim. Bana fıtrat -yoluna- erdirdin -veya fıtratı- seçtin, eğer sen şarabı alsaydın ümmetin -hidayet yolundan ayrılıp- sapıttırdı" denildi.»

a. el-Buharî, Müslim; Enes⁽¹⁾, Malik b. Sa'sa⁽²⁾, Ebu Zer⁽³⁾ ve Cabir b. Abdillâh'tan⁽⁴⁾.

b. et-Tirmizî; Bureyde⁽⁵⁾ ve Huzeyfe İbnü'l-Yeman'dan⁽⁶⁾.

c. en-Nesai, Ahmed; İbn Abbas'tan⁽⁷⁾.

d. Zevaidü'l-Müsne'd; Ubeyy b. Ka'b'dan⁽⁸⁾, el-Beyhaki, Delailü'l-Nubuvve; Ebu Said el-Hudri⁽⁹⁾, Şeddad b. Evs⁽¹⁰⁾, Ebu Hureyre⁽¹¹⁾ ve Aişe'den⁽¹²⁾.

f. İbn Arafâ; İbn Mes'ud'dan⁽¹³⁾.

g. el-Bezzar; Ali b. Ebi Talib'den⁽¹⁴⁾.

h. İbn Merdeveyh; (Tefsir). Ömer İbnü'l-Hattab⁽¹⁵⁾, Ebu Hibbe el-Ensari⁽¹⁶⁾ Ebu Ya'la el-Ensari⁽¹⁷⁾, Ebu'l-Hamra⁽¹⁸⁾, Ebu Eyyub⁽¹⁹⁾, Ebu Uman⁽²⁰⁾, Semure b. Cundub⁽²¹⁾, İbn Amr⁽²²⁾, Suheyb⁽²³⁾ ve Esmâ binti Ebi Belk⁽²⁴⁾ den.

i. Said b. Mansur, Sunen; Abdurrahman b. Kurt'tan⁽²⁵⁾.

j. et-Taberani; Ummu Hanî'den⁽²⁶⁾.

- a. el-Buhari; C: 4/247 (Kitabu Bed'il-Halk) Cabir b. Abdillâh ve Malik b. Sa'sa'dan.
- C: 5/224 (Kitabu't-Tefsir), Ebu Hureyre ve Cabir'den.
- Müslim; C: 1/99, 100 (Kitabu'l-İman) Enes b. Malik ve Abdillâh b. Mes'ud'dan.
- Müslim; C: 7/102 (Kitabu'l-Enbiya) Enes b. Malik'ten.
b. et-Tirmizî; C: 5/300 (Kitabu't-Tefsir)
3130 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den, Ebu İsa bu hadise hasen sahihtir demiştir.
3131 no'lu hadis; Enes'ten (Hasen Garib)
3132 no'lu hadis; Ebu Bureyde'den, babasından. (Hasen Garib)
3133 no'lu hadis, Cabir b. Abdillâh'tan. (hasen sahihtir) Aynı babta Malik b. Sa'sa'dan
Ebu Said ve İbn Abbas'tan rivayetler vardır.
3462 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.
c. en-Nesai; C: 1/217 (Kitabu's-Salat) Enes b. Malik'ten.
- Ahmed, Müsned; C: 1/245, 259. İbn Abbas'tan.
C: 1/309, 342, 354, 374, 375. İbn Mes'ud'dan.
C: 2/282, 528, Ebu Hureyre'den.
C: 3/120, 148, 180, 231, 239, 248. Ebu Said el-Hudri'den.
C: 3/377, Cabir b. Abdillâh'tan.
e. el-Beyhâkî, Delallu'n-Nubuvve; C: 2/106 (Babu'l-İsra)
Neddad b. Evs, Ebu Hureyre, Cabir b. Abdillâh, Aişe, Enes b. Malik, İbn Abbas, Hu-
zeyfe'den.
f. İbn Arafâ; .... İbn Mes'ud'dan.
h. İbn Merdeveyh; Tefsirinde (henüz basılmış değil)
j. et-Taberani; (ummu Hani'den)
k. İbn Sa'd C: 1/143.
1- es-Suyuti, hadisın rivayet yollarını (el-Hasaisu'l-Kubra) adlı kitabında çıkarmaya
çalışmıştır. C: 1/156-180; Enes, Ubeyy b. Ka'b, Bureyde, Cabir, Huzeife İbnü'l-Yeman,
Semure, Sehl b. Sa'd, Şeddâd b. Evs, Suheyb İbn Abbas, İbn Ömer, İbn Mes'ud, Abdullâh
b. Sa'd b. Zurare, Abdullâh b. Kurt es-Semali, Ömer İbnü'l-Hattab, Malik b. Sa'sa, Ebu Ey-
yub el-Ensari, Ebu'l-Humeyra (Hamra), Ebu Zer, Esmâ bintü Ebi Bekr, Ummu Hani, Um-
mu Seleme'den.
2- el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de;
258 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. el-Kittani, hadisi 27 kişinin rivayet ettiğini zikre-
diyor.

Hadis No: 97

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ ..... فَإِذَا جَمَلٌ نَادَى فُجَاءَ حَتَّى خَرَّ بَيْنَ
السَّمَاطِينَ سَاجِدًا. قَوَّفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَقَالَ لِلنَّاسِ وَمَنْ صَاحِبُ هَذَا الْجَمَلِ؟
قَالَ لَيْتِي مِنَ الْأَنْصَارِ: هُوَ لَنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِمَا شَأْنُهُ؟ قَالُوا: اسْتَقْبَا عَلَيْهِ عَشْرِينَ
سَنَةً وَكَانَتْ بِهِ شَيْعِمَةٌ، فَأَرَدْنَا أَنْ نَنْحَرَهُ وَنَقْتَمَهُ بَيْنَ غُلَمَانَا. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ
”فِيهِوْنِي“ قَالُوا: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: إِمَّا لَا فَأَخْبِنُوا إِلَيَّ حَتَّى
يَأْتِيَ أَجَلُهُ. قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ، نَحْنُ أَوْلَى بِالسُّجُودِ لَكَ مِنَ الْبَهَائِمِ، فَقَالَ وَقَدْ كَانَ
يَتَّبِعُنِي أَنْ يَسْجُدَ بِشَرِّ لَأَعْبُدَ كَانَ النَّسَاءُ لِأَزْوَاجِهِنَّ.

○ Cabir b. Abdillâh (ra) rivayet ediyor: « Sahiplerinden kaçan bir deve geldi bizimle hurmahıklar arasında Allâh Resûlû'nün (sav) önünde secde etti.

Allâh Resûlû (sav) ashâbına: "Kim bu devenin sahibi?" dedi. Ensar'dan bazı gençler: "O bizim devemiz, ya Resûlallâh" dediler. "Peki bu devenin nesi var? (durumu nedir?)" dedi.

"Ya Resûlallâh biz bu devenin sırtından yirmi yıl su çıktık. Çok yağ bağlayıp ağırlaşmıştı, onu kesip -etini- çocuklarımız arasında bölüşmek istedik" dediler. Allâh'ın Resûlû (sav): "Onu bana satınız" dedi. Onlar da: "Evet ya Resûlallâh" dediler. Allâh Resûlû (sav): "Hayır onu -bana vermeyiniz- ona eceli gelinceye kadar iyilikle davranın" dedi. Sahabe: "Ya Resûlallâh biz hayvanlardan daha çok sana secde etmeye layıkız" dediler. Allâh'ın Resûlû (sav): "Eğer -insanlardan kendisine secde edilmesi gereken birisi olsaydı; kadınların kocalarına secde etmeleri gerekirdi." buyurdu.»

a. Ahmed; Enes'ten.

Muhakkikun Notu:

1. İbn Kesir eş-Şemâil'de; Ahmed'in Müsned'inden naklen; Enes b. Malik, Cabir b. Abdillâh, Abdullâh b. Ca'fer, Aîşe, Ya'la, b. Murre'den.

2. et-Taberânî; İbn Abbas, Ebu Hureyre ve Ğuneym b. Evs'ten.

3. Ebu Nuaym, Delailu'n-Nubuvve'de; Sh: 135 (Babu Sucudî'l-Behaimi) Cabir b. Abdillâh, Sa'lebe b. Ebi Malik, Ya'la, b. Murre es-Sekafi, Ğeylan b. Seleme es-Sekafi, Abdullâh b. Ebi Evfa ve Enes b. Malik'ten.

4. ed-Darekutnî, Sünen'de; C: 1/11 (Mukaddime'de, Cabir b. Abdillâh'tan.)

5. el-Heysemi Mecmau'z-Zevaid'de; C: 9/5.

1- Ahmed, et-Taberânî ; Ya'la b. Murre'den.

2- el-Bezzar ; Ebu Hureyre'den.

3- Ahmed ; Cabir b. Abdillâh'tan.

4- el-Bezzar ; Abdullâh b. Mes'ud'dan.

5- et-Taberânî ; Ya'la b. Umeyye'den.

(Ricalî Sahih ricalidir)

6. İbn Hacer, el-Metallbu'l-Alliye'de; C: 4/5 (Kitabu'l-Menakib)

3825 no'lu hadis, Cabir'den.

7. el-Kadî İyad, eş-Şifa'da; C: 1/312. Sa'lebe b. Malik, Cabir b. Abdillâh, Ya'la b. Murre ve Abdullâh b. Cafer'den.

8. İbn Kesir, eş-Şemâil'de; (258). Enes b. Malik Cabir b. Abdillâh, İbn Abbas, Ebu Hureyre, Abdullâh b. Cafer, Aîşe ve Ya'la b. Murre'den.

9. el-Buhârî; C: 2/41 (Kitabu's-Salat) 4 no'lu hadis, Sehl b. Sa'd'dan.

10. el-Kettânî, Nazmu'l-Mütenasir'de;

271 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Sahabeden yedi kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 98

عَنْ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ يَخْطُبُ إِلَى جَذَعٍ. فَلَمَّا أَخَذَ النَّبِيُّ ﷺ الْمِنْبَرَ خَنَّ الْجَذَعُ حَتَّى أَثَاءَ، فَأَلْتَزَمَهُ فَسَكَنَ.

○ Abdullah b. Ömer (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav) -mescidinde- hurma dalından tutarak hutbe irad ederdi. Allah'ın Resûlü (sav) kendisine minber edinince (hurma dalı) inledi. Allah Resûlü de (sav) -bunun üzerine- gelip onu kucakladı ve ondan sonra sesi dindi.»

a. el-Buhari, Müslim; Sehl b. Sa'd'dan⁽¹⁾.

b. el-Buhari; Cabir b. Abdillâh⁽²⁾ ve İbn Ömer'den⁽³⁾.

c. ed-Daremi; Ubeyy b. Ka'b⁽⁴⁾, Bureyde⁽⁵⁾, Ka'b b. Malik⁽⁶⁾ ve Ebu Said el-Hudri'den⁽⁷⁾.

d. et-Tirmizî; Enes'ten⁽⁸⁾.

e. el-Beyhaki, Delallu'n-Nubuvve; Ummu Seleme⁽⁹⁾ ve el-Muttalib b. Ebi Vedaa es-Sehmi'den⁽¹⁰⁾.

a. el-Buhari; C: 5/41 (Kitabu'l-Menakıb) Cabir b. Abdillâh ve İbn Ömer'den. 92 no'lu hadis Cabir'den.

c. ed-Darîmi; C: 1/15 (Mukaddime)

İbn Ömer, Bureyde (babasından) Cabir b. Abdillâh, Ebu Said, İbn Abbas, Sehl b. Sa'd ve Enes b. Malik'ten.

d. et-Tirmizî; C: 2/379.

505 no'lu hadis, İbn Ömer'den (Hasen Garib) Aynı babta, Enes, Cabir, Sehl b. Sa'd, Ubeyy b. Ka'b, İbn Abbas ve Ummu Seleme'den de rivayetler vardır.

C: 5/594 (Kitabu'l-Menakıb)

3627 no'lu hadis, Enes b. Malik'ten. (Hasen Sahih)

e. el-Beyhaki, Delallu'n-Nubuvve; C: 2/272-282.

Cabir, İbn Ömer, İbn Abbas, Enes, Sehl b. Sa'd, Ummu Seleme ve Ebu Hureyre'den.

Muhakkikin Notu:

1. Ebu Nuaym; Delallu'n-Nubuvve'de; Cabir, Ubeyy b. Ka'b, Sehl b. Sa'd, Ebu Said ve Aişe'den.

2. en-Nesai; C: 1/207, Cabir'den.

3. İbn Mace; C: 1/454 (Kitabu' İkameti's-Salati 199 Bab) 1414 no'lu hadis; Ubeyy b. Ka'b'dan. 1415 no'lu hadis; Enes'ten. 1417 no'lu hadis; Cabir b. Abdillâh'tan.

4. Ahmed, Müsned'de; C: 1/249-267.

Abdullah b. Abbas'tan.

C: 5/337-339 Sehl b. Sa'd'dan.

5. İbn Hacer; el-Metallhubu'l-Alliye'de; C: 4/3 (Kitabu'l-Menakıb)

3822 no'lu hadis, Sehl b. Sa'd'dan.

6. el-Kadi, İyad; eş-Şifa'da; C: 1/303 (Fadlu fi kıssati Haninil-Cez'i) "Hadis meşhurdur. Haberi ise mütevatırdır. Bu hadisi sahih sahipleri, Ebeyy b. Ka'b, Cabir, Enes b. Malik, İbn Ömer, İbn Abbas, Sehl b. Sa'd, Ebu Said el-Hudri, Bureyde ve Ummu Seleme'den rivayet etmişlerdir" diyor.

7. İbn Sa'd; et-Tabakat'da; C: 2/10. (Zikru minberi Resulillah) Sehl, Cabir, Ubeyy b. Ka'b ve İbn Abbas'tan.

8. İbn Kesir, eş-Şemall; Sh: 239. Ubeyy-Ka'b, Enes, Cabir, Sehl b. Sa'd, İbn Abbas.

İbn Ömer, Ebu Said, Aişe ve Ummu Seleme'den.

9. el-Kittânî, Nazmul-Mütenasîr'de; 263 no'lu hadis, el-Ezhar'dan.

Hadis No: 99

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، أَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ، «فُضِّلْتُ عَلَى الْأَنْبِيَاءِ بِسَبْعٍ: أَغْلَيْتُ جَوَامِعَ الْكَلِمِ، وَلَهَيْتُ بِالرَّغْبِ، وَأَخَلْتُ لِي الْغَائِمَ وَجَعَلْتُ لِي الْأَرْضَ مَنْجِدًا وَطَهْرًا، وَأَرْسَلْتُ إِلَى الْخَلْقِ كَأَنَّهُ، وَلَجِمَ بِي التَّيُّونَ».

○ Cabir b. Abdillâh (ra) Allah Resûlü'nün (sav) şöyle dediğini rivayet ediyor: "Bana benden önceki nebilerin hiçbirisine verilmeyen beş haslet verildi:

● (Allah katından) düşmanlarımdın kalbine atılan korkuyla bir aylık mesafeyi gitmeden muzaffer kıldım.

● Yeryüzü bana mescid kılındı. Ümmetimden kime nerede namaz vakti yetişirse namazı (ını orada) kılsın.

● Ganimetler bana helal kılındı. Benden önce kimseye helal kılınmamıştı.

● Bana şefaât verildi.

● (Benden önce) Nebi sadece kendi kavmine gönderiliyordu. Ben -ise- bütün insanlara (peygamber olarak) gönderildim."

a. el-Buhârî, Müslîm; Cabir b. Abdillâh⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾.

b. Ahmed, Müsned; Ali⁽³⁾, İbn Abbas⁽⁴⁾, İbn Amr⁽⁵⁾, Ebu Zer⁽⁶⁾ ve Ebu Musa'dan⁽⁷⁾.

c. et-Taberânî; İbn Ömer⁽⁸⁾, es-Saib b. Yezid⁽⁹⁾ ve Ebu Said'den⁽¹⁰⁾.

a. el-Buhârî, C: 1/149 (Kitabu't-Teyemmüm) Cabir'den.

C: 1/190 (Akamu'l-Mesacid) 98 no'lu hadis Cabir'den.

C: 8/165 (Kitabu'l-İ'tisam)

– Müslîm; C: 2/64 (Kitabu'l-Mesacid) 46 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

b. Ahmed, Müsned; C: 1/98, Ali b. Ebi Talib'den.

C: 1/301 İbn Abbas.

C: 2/222, Abdullâh b. Amr'dan.

C: 2/264, 268, 412, 455, 501 Ebu Hureyre'den.

C: 3/304, Cabir'den.

C: 4/416, Ebu Musa'dan.

C: 5/145, 148, 162, Ebu Zer'den.

C: 5/248 256, Ebu Ummame'den.

c. et-Taberânî (el-Keblîr);

7931 no'lu hadis; Ebu Ummame'den.

11047 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

11085 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

1352 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

Muhakkıkın Notu:

1. et-Tirmizî; C: 4/123 (Kitabu's-Siyer)

1553 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den. Ebu İsa aynı babta Ali, Ebu Zer, Abdullah b. Amr, Ebu Musa ve İbn Abbas'tan rivayetler vardır.

2. en-Nesai; C: 1/209 (Kitabu'l-Gusl) Cabir'den.

C: 6/4 (Kitabu'l-Cihad) Ebu Hureyre'den.

3. ed-Darîmî; C: 2/224 (Kitabu's-Siyer) Ebu Zer'den.

4. Ebu Nuaym, Hilye'de; C: 8/316 Cabir'den.

5. Ebu Avane, Müsned'de; C: 1/395 Ebu Zer'den.

6. İbn Mace; 567 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

7. el-Beyhaki; C: 1/213, 214.

8. el-Camilu's-Sağır'de; 1174 no'lu hadis.

9. Sahihu'l-Camil'de; 1067 no'lu hadis.

10. İrvau'l-Gallî'de; 285 no'lu hadis.

11. el-Kettani Nazmu'l-Mütenasir'de; 257 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. 10 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 100

عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا قَالَتْ إِنَّ أَرْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ حِينَ تُوُفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ أُرْدُنَ أَنْ يَخُنَّ عُثْمَانُ بْنُ عَفَّانٍ إِلَى أَبِي بَكْرٍ، فَبَسَّاهُ بِمِرْأَتِهِنَّ مِنَ النَّبِيِّ ﷺ قَالَتْ عَائِشَةُ لَهُنَّ: أَلَيْسَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَالْكَوْبُثُ مَا تَرَكْنَاهُ صَدَقَةً.

○ Aişe (ra) rivayet ediyor: Allah'ın Resûlü (sav) vefat edince, Ebu Bekr'e Allah'ın Resûlü'nün (sav) mirası hakkında sorması için Osman b. Affan, göndermek istediler. Bunun üzerine Aişe (ra) onlara: "Siz Allah Resûlü'nün (sav): "Biz peygamberler miras bırakmayız, ne bırakmışsak o -Allah yolunda-sadakadır." dediğini duymadınız mı?" dedi.

a. el-Buharî, Müslîm; Ömer⁽¹⁾, Osman⁽²⁾, Sa'd b. Ebi Vakkas⁽³⁾, Ali⁽⁴⁾ ve el-Abbâs⁽⁵⁾,

b. Müslîm; Ebu Bekr⁽⁶⁾, Abdurrahman b. Avf⁽⁷⁾, ez-Zubeyr İbnu'l-Avvam⁽⁸⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽⁹⁾.

c. Ebu Davud; Aişe'den⁽¹⁰⁾.

d. en-Nesai; Talha'dan⁽¹¹⁾.

e. et-Taberanî; Huzeyfe⁽¹²⁾ ve İbn Abbas'tan⁽¹³⁾. Cennetle müjdelenen 10 sahâbi Bu hadisi rivayet edenler arasındadır.

a. el-Buharî; C: 4/177 (Kitabu'l-Hums) Aişe, Ebu Bekr, Ömer'den.

C: 4/266 (Kitabu'l-Feraid) Aişe'den.

b. Müslîm; C: 5/153 (Kitabu'l-Cihad) Aişe ve Ebu Hureyre'den.

c. Ebu Davud; C: 3/140 (Kitabu'l-İmare)

2963 no'lu hadis, Aişe'den.

d. en-Nesai; C: 7/132 (Kitabu'l-Kasmi ve'l-Fey'i), Aişe'den.

e. et-Taberanî; ...

Muhakkıkın Notu:

1. et-Tirmizî; C: 4/157 (Kitabu's-Siyer)

1610 no'lu hadis Malik b. Enes, Ömer, Osman, ez-Zübeyr, Abdurrahman b. Avf, Sa'd b. Ebi Vakkas, Ali, el-Abbas ve Ebu Bekr'den. et-Tirmizi, bu hadise **hasen sahih** dedi. et-Tirmizi aynı babta, Ömer, Talha, ez-Zübeyr, Abdurrahman b. Avf, Sa'd ve Aişe'den de rivayetler olduğunu zikreder.

2. Malik, el-Muvatta'da; (el-Leysi rivayeti)

1823 no'lu hadis, Aişe ve Ebu Hureyre'den.

3. el-Heysemi, Keşfu'l-Estar'da; 1389 no'lu hadis.

4. el-Bezzar; "Huzeyfe'nin hadisinden başka bir konuda hadis bilmiyoruz der.

5. el-Heysemi, Mecmau'z-Zeval'de; C: 4/224. (Kitabu'l-Vesaya) Huzeyfe'den. el-Bezzar bu hadisin, ricalinin Buhari'nin ricali olduğunu söyler.

6. Ahmed, Müsned'de; C: 1/109, 624 Ebu Bekr'den.

C: 1/25 47, 48, 49, Ömer'den.

C: 1/60, Osman'dan.

C: 1/162, Ebu Talha'dan.

C: 1/162, 164-164, ez-Zubeyr'den.

C: 1/191. Abdurrahman b. Avftan.

C: 1/208, el-Abbas b. Abdulmuttalib.

C: 1/463, Ebu Hureyre'den.

C: 6/145, 262, Aişe'den.

7. Tarihu Bağdad; C: 12/377, Ebu Bekr'den.

8. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de;

277 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi aşer-i mubeşşere dahil olmak üzere 13 kişi rivayet etmiştir. İbn Hacer "Emali"sinde hadisin sahih ve mütevâtir olduğunu zikreder.

Hadis No: 101

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «أَلَا إِنِّي أَنَبَأُ إِلَى كُلِّ خَلٍّ مِنْ خَلِيٍّ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا خَلِيلًا لَأُتِّدْتُ أَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا. إِنَّ صَاحِبَكُمْ خَلِيلُ اللَّهِ.»

○ Abdullah b. Mes'ud (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav): "Bilinki ben her dostun dostluğundan beriyim. Biliniz ki eğer ben birisini dost edinmek isteseydim, Ebu Bekr'i dost edinirdim. Sizin sahibiniz Allah'ın dostudur." buyurdu»

a. el-Buhari, Müslim; Ebu Said⁽¹⁾ ve İbn Abbas'tan⁽²⁾.

b. el-Buhari; İbnu'z-Zubeyr'den⁽³⁾.

c. Müslim; İbn Mes'ud⁽⁴⁾ ve Cundub el-Beceli'den⁽⁵⁾.

d. et-Tirmizi; Ebu'l-Mualla⁽⁶⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽⁷⁾.

e. el-Bezzar; Enes'ten⁽⁸⁾.

f. et-Taberani; İbn Ömer⁽⁹⁾, İbn Abbas⁽¹⁰⁾, Ebu Vakid⁽¹¹⁾ ve Aişe'den⁽¹²⁾.

a-b. el-Buhari; C: 5/66 (Kitabu'l-Fedail)

156 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

157 no'lu hadis; Eyyub'dan.

c. Müslim; C: 7/108 (Kitabu Fedaili's-Sahabe)

Ebu Said ve Abdullah b. Mes'ud'dan.

d. et-Tirmizi; C: 5/606 (Kitabu'l-Menakıb)

3655 no'lu hadis, Abdullah b. Mes'ud'dan. et-Tirmizi, bu hadise "hasen sahih"tir dedi.

Bu babta; Ebu Said, Ebu Hureyre, İbnu'z-Zubeyr ve İbn Abbas'tan rivayetler vardır.

e. el-Bezzar; ....

f. et-Taberani, el-Kebir'de;

1686 no'lu hadis, Abdullah b. Haris ve Cundub el-Beceli'den.

1016, 10107 ve 10457 no'lu hadisler. Abdullah b. Mes'ud'dan.

Muhakkikin Notu:

1. el-Heysemi; (Mecmau'z-Zevaid'de; C: 9/44 Kitabu'l-Menakıb)

1- et-Taberani (el-Evsat) ; Ebu Hureyre'den.

2- et-Taberani (el-Evsat) ; Aişe'den.

3. et-Taberani ; İbn Ömer'den.

4. et-Taberani ; İbn Abbas'tan.

2. Ahmed, Müsned'de; C: 3/18 (Ebu said el-Hudri'den)

C: 4/4, Abdullah İbnu'z-Zubeyr'den.

3. es-Suyuti, el-Camli's-Sağır'de; 7438 no'lu hadis.

4. el-Elbani, Sahihu'l-Camli'de; 5172, 5173, 5174 no'lu hadisler.

5. Ebu Nuaym, Hilye; C: 3/13 İbn Abbas'tan.

C: 3/343 İkrime ve İbn Abbas'tan.

C: 3/317 Abdullah İbnu'z-Zubeyr'den.

C: 7/315 Abdullah İbnu'z-Zubeyr'den.

6. el-Hatib, Tarihu Bağdad, C: 3/134. el-Bera'dan.

7. İbn Ebi Asım, es-Sunne'de; 1225 no'lu hadis, Enes'ten.

1226 no'lu hadis; Abdullah'tan.

1227 no'lu hadis; Ebu Said'den.

1228 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

8. el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de;

el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 14 kişi rivayet etmiştir.

el-Münavi, et-Teysir'de, Mürteda ez-Zeblydi'de İhya'nın Şerhinde mütevatir olduğunu söylemişlerdir.

Hadis No: 102

عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: مَنْ كُنْتُ مَوْلَاَهُ فَلَيْ مَوْلَاَهُ.

○ Zeyd b. Erkam (ra), Allah'ın Resûlü'nün (sav) şöyle dediğini rivayet eder: "Ben kimin mevlası (efendisi) isem, Ali de onun mevlasıdır."

a. et-Tirmizî; İbn Erkam'dan⁽¹⁾.

b. Ahmed; Ali⁽²⁾ ve Ebu Eyyub el-Ensari'den⁽³⁾.

c. el-Bezzar; Ömer⁽⁴⁾ Zumur⁽⁵⁾, Talha⁽⁶⁾, Ammare⁽⁷⁾, İbn Abbas⁽⁸⁾ ve Bureyde'den⁽⁹⁾ Ebu Hureyre'den⁽¹⁰⁾.

d. et-Taberani; İbn Ömer⁽¹¹⁾, Malik, İbnu'l-Huveyris⁽¹²⁾, Habeşi b. Cınrade⁽¹³⁾, Cerir⁽¹⁴⁾, Sa'd b. Ebi Vakkas⁽¹⁵⁾, Ebu Said⁽¹⁶⁾ ve Enes'ten⁽¹⁷⁾.

e. Ebu Nuaym, Hilye; Cenda el-Ensari'den⁽¹⁸⁾.

f. İbn Asakir; Ömer b. Abdülaziz'den⁽¹⁹⁾.

g. İbn Ükde (Kitabu'l-Muvalat) Zer b. Hubeyş ve Kays b. Sabit⁽²⁰⁾ ve Habib b. Bedil b. Vereka'dan⁽²¹⁾.

h. Ya'la b. Murre; "Ali Kufeye geldi ve -kim Allah Resulü'nü (sav) "ben kimin mevlası isem, Ali'de onun mevlasıdır" dediğini kim duydu? deyince 10 kişiden fazla adam ayağa kalktı"

Yezid (veya) Zeyd b. Şurehbil el-Ensari'den⁽²²⁾.

a. et-Tirmizî; C: 5/633 (Kitabu'l-Menakıb)

3713 no'lu hadis, Ebu Seri veya Zeyd b. Erkam'dan. Hadis "hasen sahih"tir.

b. Ahmed, Müsned'de; C: 1/84, 118, 119, 152, Ali b. Ebi Talib'den.

C: 1/321, İbn Abbas'tan.

C: 4/381, el-Bera b. Azib'den.

C: 4/368, 370, 372 Zeyd b. Erkam'dan.

C: 5/347, Bureyde el-Eslemî'den.

C: 5/366, Bazı sahâbeden.

C: 5/419, Ebu Eyyub'dan.

c. el-Bezzar; Mecmau'z-Zevaid (C: 9/105) ile karşılaştır.

d. et-Taberânî; el-Kebîr: 3049 no'lu hadis, Zeyd b. Erkam ve Huzeyfe b. Esid'den.

3052 no'lu hadis, Huzeyfe b. Esid'den.

4052, 4053 no'lu hadisler, Ebu Eyyub'dan.

4968 no'lu hadis, Zeyd b. Erkam'dan.

4969, 4970, 4971, 4983, 4985, 4986, 4996, 5058, 5059, 5065, 5066, 5068, 5071, 5092,

5096 5097, 5128 no'lu hadisler yaklaşık lafızlarla Zeyd b. Erkam'dan.

e. Ebu Nuaym Hilye; C: 4/23, Bureyde'den. C: 5/27, C: 5/364.

Muhakkikin Notu:

1. Ebu Asım; Kitabu's-Sunne'de; 1354 no'lu hadis, Bureyde'den.

1355 no'lu hadis; Ebu Eyyub'dan.

1356 no'lu hadis; Cabir'den.

1357 no'lu hadis; İbn Ömer'den.

1358 no'lu hadis; Talha'dan.

1359 no'lu hadis; Sa'd'dan.

(Hubeşi b. Cunade, Zeyd b. Erkam, el-Bera, Ebu Said ve Ali'den)

2. el-Hatib, Tarihu Bağdad; C: 7/377 Enc'sten.

C: 8/290, Ebu Hureyre'den.

C: 12/236, Ali'den.

3. İbn Mace; C: 1/43, 116 no'lu hadis, el-Bera b. Azib'den.

4. el-Heyseml, Mevaridu'z-Zam'an'da; (Kitabu'l-Münafikin)

2204 no'lu hadis; Ebu Burde'den.

2205 no'lu hadis; Ali'den.

5. el-Heyseml, Mecmau'z-Zevaid'de;

C: 9/103, 106 (Kitabu'l-Menakıb)

1- Ahmed, et-Taberânî

; Ebu Eyyub'dan.

2-3 et-Taberânî

; Ömer ve Zu Mur ve Zeyd b. Erkam'dan.

4- Ahmed

; İbn Ebi't-Tufeyl'den.

5- et-Taberânî, el-Bezzar

; Zeyd b. Erkam'dan.

6- Ebu Ya'la, el-Bezzar

; Ebu Hureyre'den.

7- et-Taberânî

; İbn Ömer'den.

8- et-Taberânî

; Malik İbnu'l-Huveyris'ten.

9- et-Taberânî

; Hubeşi b. Cunade'den.

10- Abdullah b. Ahmed, el-Bezzar

; Zeyd b. Vesiyğ'den.

11- Ahmed

; Ali'den.

12- el-Bezzar

; Zeyd b. Ammare (babasından).

13- et-Taberânî

; Malik İbnu'l-Huveyris'ten.

14- et-Taberânî (el-Evsat)

; İbn Mes'ud'dan.

15- et-Taberânî

; Ammar b. Yasir'den.

16- et-Taberânî

; Vehb b. Hamza'dan.

6. el-Kettânî, Nazmu'l-Mütenasir'de; 232 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Hadisi ri-vayet edenlerin sayısı 25 sahâbiye ulaşmıştır.

عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ، قَالَ خَلَفَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ عَلَى بْنِ أَبِي طَالِبٍ فِي غَزْوَةِ ثُبُوكَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ دَخَلْتُ فِي النَّسَاءِ وَالصَّبَيَانِ؟ فَقَالَ: وَأَمَّا نَرَضَى أَنْ تَكُونَ مِنِّي بِمَنْزِلَةِ هَارُونَ مِنْ مُوسَى غَيْرَ أَنَّهُ لَا نَبِيَّ بَعْدِي.

○ Sa'd b. Ebi Vakkas (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav) Tebük Gazvesi'nde, Ali b. Ebi Talib'i (ra) kendi yerine halife olarak bıraktı. Ali: "Ya Resûlallah beni kadın ve çocuklara mı halife olarak bırakıyorsun?" deyince Allah'ın Resûlü (sav): "Benim katımda, Harun'un Musa'ya nisbetle sahip olduğu makamdan razı olmaz mısın? Ancak benden sonra Nebi gelmeyecektir." dedi.»

a. Ahmed; Ebu Said el-Hudri⁽¹⁾ ve Esmâ binti Umeys'ten⁽²⁾.

b. et-Taberani; Ummu Seleme⁽³⁾, Hubeyş b. Cunade⁽⁴⁾, İbn Ömer⁽⁵⁾, Cabir b. Semure⁽⁶⁾, el-Bera b. Azib⁽⁷⁾ ve Zeyd b. Erkam'dan⁽⁸⁾.

a. Ahmed; 3026, 3003 no'lu hadisler.

b. et-Taberani; el-Kebir, 5094 ve 5095 no'lu hadisler, Zeyd b. Erkam'dan.

12593 no'lu hadis, İbn Abbas'tan.

– el-Evsat'ta; 343, 344 no'lu hadisler.

647 no'lu hadis, Malik İbnu'l-Huveysir'ten.

Muhakkik'in Notu:

1. el-Buhari; C: 8/86 (Kitabu'l-Meğazi) Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.

2. Müslim; 2404 no'lu hadis, (Fedailus-Sahabe) Sa'd b. Ebi Vakkas'tan.

3. et-Tirmizî; C: 5/641 (Kitabu'l-Menakıb)

3730 no'lu hadis, Cabir b. Abdillâh'tan. et-Tirmizî; bu hadise hasen garîb dedi.

Aynı babta; Sa'd, Zeyd b. Erkam, Ebu Hureyre ve Ummu Seleme'den de rivayetler bulunmaktadır.

4. İbn Mace; C: 1/43, 115 no'lu hadis, Sa'd b. Ubade'den.

5. en-Nesai, Hasalsu Ali'de; Sh: 61-64.

6. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; (Kitabu'l-Menakıb)

2201 no'lu hadis, Ummu Seleme'den.

7. el-Heysemi, Mecamu'z-Zevaid'de; C: 9/109.

1- Ahmed, el-Bezzar ; Ebu Said el-Hudri'den.

2- Ebu Ya'la, et-Taberani ; Ummu Seleme'den.

3- el-Bezzar, et-Taberani ; İbn Abbas'tan.

4- et-Taberani ; Hubeyş b. Cunade'den.

5- et-Taberani (el-Kebir, el-Evsat) ; İbn Ömer'den.

6- et-Taberani (el-Evsat) ; Ali'den.

7- et-Taberani (el-Evsat) ; Cabir b. Semure'den.

8-9- et-Taberani ; el-Bera b. Azib'den.

8. el-Hakim, el-Müstedrek'te; C: 3/132, 134. Ahmed b. Hanbel yoluyla.

9. İbn Ebi Asım; Kitabu's-Sunne'de;

1331 no'lu hadis; İbrahim b. Sa'd'dan babasından.

1333 no'lu hadis; Ummu Seleme'den.

1343 no'lu hadis; Zeyd b. Erkam'dan.

1345 no'lu hadis; Cabir b. Ali'den.

Hadis No: 104

عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ لِعَمَّارَ [بْنِ يَاسِرٍ]: «تَفْضَلُكَ الْبَيْعَةُ الْبَاقِيَةُ».

○ Ümmü Seleme (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav), Ammar'a: "Seni bağî olan bir topluluk öldürecek." dedi.»

a. el-Buhari, Müslim; Ebu Said'den⁽¹⁾.

b. Müslim; Ebu Katade⁽²⁾ ve Ummu Seleme'den⁽³⁾.

c. el-Hakim; Huzeyfe⁽⁴⁾ ve İbn Mes'ud'dan⁽⁵⁾.

d. Ahmed; Ammar b. Yasir⁽⁶⁾, Amr İbnu'l-As⁽⁷⁾, Abdullah b. Amr İbnu'l As⁽⁸⁾, Amr b. Hazm⁽⁹⁾ ve Huzeyfe b. Sabit'ten⁽¹⁰⁾.

e. Ebu Ya'la, et-Taberani; Osman b. Affan⁽¹¹⁾, Enes b. Malik⁽¹²⁾ ve Ebu Hureyre⁽¹³⁾.

f. er-Rafi (Tarih); Ebu Rafi'den⁽¹⁴⁾.

g. İbn Asakir; Cabir b. Abdillan'tan⁽¹⁵⁾.

Bu hadisi aynı zamanda; Ammar⁽¹⁾, Osman b. Affan⁽²⁾, Muaviye b. Ebi Süfyan⁽³⁾, Abdullah b. Abbas⁽⁴⁾, Amr İbnu'l-As⁽⁵⁾, Abdullah b. Amr⁽⁶⁾, İbn Ömer⁽⁷⁾, Ebu Rafi⁽⁸⁾, Abdullah b. Mes'ud⁽⁹⁾, Huzeyfe İbnu'l-Yeman⁽¹⁰⁾, Ebu Hureyre⁽¹¹⁾, Ebu Said⁽¹²⁾, Zeyd b. Ebi Evfa⁽¹³⁾, Cabir b. Semure⁽¹⁴⁾, Cabir b. Abdillan⁽¹⁵⁾, Ebu Katade⁽¹⁶⁾, Amr b. Hazm⁽¹⁷⁾, Huzeyme b. Sabit⁽¹⁸⁾, Ebu'l-Yusr⁽¹⁹⁾, Ka'b b. Amr⁽²⁰⁾, Ziyad İbnu'l-Ferd⁽²¹⁾, Ka'b b. Malik⁽²²⁾, Enes⁽²³⁾, Ebu Umame⁽²⁴⁾, Aişe⁽²⁵⁾ ve Ummu Seleme⁽²⁶⁾ rivayet etmişlerdir.

a. el-Buhari; C: 1/194 (Kitabu's-Salat) 107 no'lu hadis, Ebu Said el-Hudri'den.

b. Müslim; C: 8/186 (Kitabu'l-Fiten) Ebu Said el-Hudri ve Ummu Seleme'den (2006 no'lu hadis)

c. el-Hakim, el-Müstedrek; C: 3/386 (Kitabu marifeti's-Sahabe) Ammar b. Yasir, Huzeyme b. Sabit ve Amr İbnu'l-As'dan.

d. Ahmed, Müsned; C: 2/161, 164, 206 Abdullah b. Amr'dan.

C: 3/2, 5, 28, Ebu Said el-Hudri'den.

C: 3/197, 199, Amr İbnu'l-As'dan.

C: 5/215, 216, Huzeyme b. Sabit'ten.

C: 5/306, 307 Ebu Said el-Hudri'den.

C: 6/289, 300, 311, 315, Ummu Seleme'den.

Muhakkikin Notu:

1. İbn Hacer, el-İsabe'de; C: 2/206.

2. İbn Sa'd; et-Tabakat'ta; C: 3/179, 180. Abdullah b. Ebi Huzeyl, Ummu Seleme, Ebu Said el-Hudri ve Abdullah b. Amr'dan.

3. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 9/296.

1- et-Taberani ; Ebu Rafi'den.

2- et-Taberani ; Ziyad İbnu'l-Ferd'den.

3- et-Taberani ; Ebu'l-Yusr b. Amr'dan.

4- Ebu Ya'la, et-Taberani ; Muaviye'den.

5- el-Evsat ; Ebu Said el-Hudri'den.

6- Ebu Ya'la ; Ebu Hureyre'den.

7-8- el-Bezzar ; Huzeyfe ve İbn Mes'ud'dan.

9-10- et-Taberani ; Amr İbnu'l-As ve oğlu Abdullah'tan.

4. et-Tirmizi; C: 5/669 (Kitabu'l-Menakib) Ammar b. Yasir'den.

3800 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

et-Tirmizî bu hadisi ayrıca Ummu Seleme, Abdullah b. Amr, Ebu'l-Yusr ve Huzeyfe'nin rivayet ettiğini söyler. Hadisin hasen sahih olduğunu kaydeder.

5. el-Kettanî, Nazmu'l-Mütenasîr'de;

237 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Hadisin ravilerinin adedi 31 kişiye ulaşmıştır.

Hadis No: 105

عَنِ ابْنِ عُمَرَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ، قَالَ، رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: وَالْحَسَنُ وَالْحُسَيْنُ سَيِّدَا شَبَابِ أَهْلِ الْجَنَّةِ.

○ Abdullah b. Ömer (ra) Allah'ın Resûlü (sav) iki şöyle söyledi diyor: "Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin efendisi-dirler."

a. Ahmed, et-Tirmizî; Ebu Said⁽¹⁾.

b. et-Tirmizî; Huzeyfe İbnü'l-Yeman'dan⁽²⁾.

c. et-Taberânî; Ömer İbnü'l-Hattab⁽³⁾, Ali⁽⁴⁾, Cabir b. Abdullah⁽⁵⁾, Huseyn b. Ali⁽⁶⁾, Usame b. Zeyd⁽⁷⁾, el-Bera b. Azib⁽⁸⁾, Kurre b. İyas⁽⁹⁾, Malik İbnü'l-Huveyrîs⁽¹⁰⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽¹¹⁾.

d. İbn Adıyy; İbn Ömer⁽¹²⁾, İbn Mes'ud⁽¹³⁾ ve Enes'ten⁽¹⁴⁾.

e. İbn Asakir; Bureyde⁽¹⁵⁾ ve İbn Abbas'tan⁽¹⁶⁾.

a. Ahmed, Müsned; C: 3/3, 62, 64, 80, 82 Ebu Said el-Hudri'den.

et-Tirmizî; C: 5/656 (Babu Menakibi'l-Hasen ve'l-Huseyn)

3768 no'lu hadis, Ebu Said el-Hudri'den.

b. et-Tirmizî; 387 no'lu hadis, Huzeyfe'den. et-Tirmizî bu hadisin "hasen garîb" olduğunu söylemiştir.

c. et-Taberânî; el-Kebîr. 2598 no'lu hadis, Ömer'den.

2599, 2601, 2602 no'lu hadisler Ali'den.

2600 no'lu hadis, el-Haris'ten.

2604 ve 2605 no'lu hadisler Ebu Hureyre'den.

2606, 2607, 2608 ve 2609 no'lu hadisler Huzeyfe'den.

2610, 2611, 2611, 2613, 2614 ve 2615 no'lu hadisler, Ebu Said el-Hudri'den.

2616 no'lu hadis; Cabir b. Abdullah'dan.

2617 no'lu hadis; Muaviye b. Kurre'den.

2618 no'lu hadis; Usame b. Zeyd'den.

d. İbn Adıyy; .....

e. İbn Asakir; .....

Muhakkıklık Notu:

1. el-Hakîm, el-Müstedrek'te; C: 3/166-167 Ebu Said el-Hudri'den.

2. Ebu Nuaym, Hilîye'de; C: 5/7, Ebu Said'den.

3. el-Hatîb, Tarîhu Bağdad'da; C: 4/207. Ebu Said el-Hudri'den.

C: 6/372, Huzeyfe'den.

C: 11/90, Ebu Said'den.

4. İbn Hibban; 2229 no'lu hadis, Huzeyfe'den.

5. İbn Asakir, Tarîhu Dimesk; C: 4/255 Huzeyfe'den.

6. el-Heysemî, Mevâridü'z-Zam'an'da; (Kitabu'l-Menakıb)

2228 no'lu hadis; Ebu Said'den.

2229 no'lu hadis; Huzeyfe'den.

7. es-Suyuti; el-Camlu's-Sağır'de;
3820 no'lu hadis, el-Münavi mütevâtir olduğunu söylemiştir.
8. İbn Mace; 118 no'lu hadis, İbn Ömer'den.
9. el-Elbani, el-Ehadisu's-Sahih'da;
797 no'lu hadis.
10. el-Kettani; Nazmu'l-Mütenasir'de;
235 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Ravisinin adedi 16 kişiye baliğ olmuştur.

Hadis No: 106

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: - وَجَنَازَةُ سَعْدِ بْنِ مَعَاذٍ
بَيْنَ أَيْدِيهِمْ - وَأَقْرَبُهَا عَرْشُ الرَّحْمَنِ.

○ Cabir b. Abdullah (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü (sav), Said b. Muaz'in (ra) cenazesi önlerindeyken "er-Rahman'ın arşı Said b. Muaz'ın ölümünden titredi." dedi.»

- a. Ahmed, el-Buhari, Müslim; Cabir'den⁽¹⁾.
b. Ahmed, Müslim; Enes'ten⁽²⁾.
c. el-Hakim; Esid b. Hudayr'dan⁽³⁾.
d. Ahmed, el-Bezzar; İbn Ömer'den⁽⁴⁾.
e. et-Taberani; Muaykib'dan⁽⁵⁾.
f. Ahmed, Ebu Ya'la; Ebu Said'den⁽⁶⁾.

a. el-Buhari; C: 5/116 (Kitabu Menakibi'l-Ensar)

291 no'lu hadis, Cabir'den.

C: 3/231, Enes'ten.

– Ahmed, Müsned; C: 3/234 296, 349, 613 Cabir'den.

C: 4/352 Said b. Hudayr'dan.

C: 6/329, Rumeysa'dan.

C: 6/456, Esmâ binti Yezid'den.

b. Müslim, C: 7/150, Cabir ve Enes'ten.

c. el-Hakim, el-Müstedrek; C: 3/205 (Kitabu Ma'rifeti's-Sahabe)

Ebu Said'den gelen hadisin, Müslim'in şartına göre sahih olduğunu söylemiştir.

d. et-Taberani, el-Kebir; C: 6/11.

5332 no'lu hadis; Aişe'den.

5334 no'lu hadis; Ebu Said'den.

5335, 5336, 5337 5338, 5339 ve 5346 no'lu hadisler, Cabir b. Abdullah'tan.

5341 no'lu hadis, Muaykib'dan.

5342 ve 5343 no'lu hadis Enes'ten.

5344 no'lu hadis, Esmâ b. Yezid'den.

Muhakkıklık Notu:

1. Abdurrezzak, el-Musannef'te; 6747 no'lu hadis, Cabir b. Abdullah'tan.

2. İbn Hacer, el-İsabe; C: 2/35.

3. el-Heysemi, Mecma'z-Zevaid'de; C: 8/309.

1- Ahmed, et-Taberani ; Aişe'den.

2- et-Taberani ; Muaykib'dan.

4. et-Tirmizi; C: 5/689 (Babu Menakıb, Sa'd b. Muaz)

3848 no'lu hadis, Cabir'den.

5. İbn Mace; 158 no'lu Cabir'den.

6. es-Suyuti el-Camlu's-Sağır'de; 2760 no'lu hadis, Enes'ten.

7. el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de;

237 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. el-Kittani hadisi, altı kişi rivayet etmiştir der. Ayrıca, Aişe, Huzeyfe, Asım b. Ömer b. Katade ve Katade'nin büyük annesi Rumeysa'dan rivayetler varid olmuştur.

Hadis No: 107

عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَارِيِّ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ غَنِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ: دَنَا
أَبَا مُوسَى لَقَدْ أَغْطَيْتَ مِزْمَارًا مِنْ مِزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ.

○ Ebu Burde ve Ebu Musa el-Eşari'den (ra): Allah Resûlü (sav): "Ey Ebu Musa sana Al-i Davud'ın Mezamîr'inden bir mizmar verilmiş (tir)" dedi.

a. el-Buhari, Müslim; Bureyde'den⁽¹⁾.

b. Ahmed, en-Nesai, İbn Mace; Ebu Hureyre'den⁽²⁾.

c. en-Nesai; Aişe'den⁽³⁾.

d. Ebu Ya'la; Enes'ten⁽⁴⁾.

e. el-Bezzar, et-Taberani; Seleme b. Kays⁽⁵⁾ ve Abdurrahman b. Ka'b b. Malik'ten⁽⁶⁾ - mürsel- olarak.

a. el-Buhari, C: 6/336 (Babu Fedaili'l-Kur'an)

69 no'lu hadis, Ebu Musa ve Bureyde'den.

– Müslim; C: 2/192. Bureyde'den.

b. Ahmed; C: 2/369, Ebu Hureyre'den.

C: 2/450, Ebu Hureyre'den.

C: 5/349, 351 359, Bureyde'den.

C: 6/167, Ebu Musa'dan.

c. en-Nesai; C: 2/180, Aişe'den. (Babu Fedaili'l-Kur'an) Sh: 95 Aişe'den.

d. Ebu Ya'la; Mecmau'z-Zevaid'de; (C: 9/360) ile karşılaştı.

e. et-Taberani; el-Kebir; C: 19/80

161 no'lu hadis, Abdurrahman b. Ka'b b. Malik'ten.

Muhakkıklık Notu:

1. et-Tirmizî; C: 5/693 (Kitabu'l-Menakıb)

3855 no'lu hadis, Ebu Burde ve Ebu Musa'dan.

Bu hadisin Garib olduğunu söylemiştir.

2. ed-Darimî; 1497 no'lu hadis, Aişe'den.

3. İbn Mace; 1341 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

4. el-Heysemlî, Mecmau'z-Zam'an'da;

Sh: 562 (Kitabu'l-Menakıb)

2263 no'lu hadis; Aişe'den.

2264 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

5. et-Heysemlî, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 9/359.

1- İbn Mace ; Ebu Hureyre'den.

2- et-Taberani ; Seleme b. Kays'tan.

3- Ebu Ya'la ; Enes'ten.

4- et-Taberani ; Abdurrahman b. Ka'b b. Malik'ten.

5- el-Kittani, Nazmu'l-Mütenasir'de;

199 no'lu hadis. Hadisi yedi ravinin rivayet ettiğini nakleder.

Hadis No: 108

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، سُئِلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: أَيُّ النَّاسِ خَيْرٌ قَالَ: أَقْرَبِي ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ ثُمَّ الَّذِينَ يُلُونَهُمْ، ثُمَّ يَجِيءُ قَوْمٌ يُبْذَرُ شَهَادَةُ أَحَدِهِمْ يَمِينُهُ وَيُبْذَرُ شَهَادَتُهُ.

○ Abdullah b. Mes'ud (ra) diyor ki: «Allah'ın Resûlü'ne: "Ya Resûlallah insanların hangisi daha hayırlıdır?" diye soruldu. Allah'ın Resûlü (sav): "İnsanların en hayırlısı benim asrımdakiler, sonra onların ardından gelenler, sonra da onların ardından gelenler, sonra öyle bir kavim gelir ki, onların birinin şehadeti yeminini, yemini de şehadetini geçer."»

- a. el-Buhari, Müslim; İbn Mes'ud⁽¹⁾ ve İmran b. Husayn'dan⁽²⁾.
- b. Ahmed, Müslim; Ebu Hureyre⁽³⁾ ve Aişe'den⁽⁴⁾.
- c. Ahmed, Bureyde⁽⁵⁾ ve en-Nu'man b. Beşir'den⁽⁶⁾.
- d. et-Tayalisi; Ömer'den⁽⁷⁾.
- e. et-Taberani; Sa'd b. Temim⁽⁸⁾ ve Cemile b. Ebi Leheb'den⁽⁹⁾.
- f. İbn Ebi Şeybe; Amr b. Şurahbiyl'den⁽¹⁰⁾ -mürsel- olarak.

a. el-Buhari; C: 5/63 (Babu Fedaili'-Ashabi'n-Nebi)

150 no'lu hadis; İmran b. Husayn'dan.

151 no'lu hadis; İbn Mes'ud'dan.

b. Müslim; C: 7/184 (Kitabu'l-Menakıb)

Abdullah b. Mes'ud'dan. Aynı babta, Ebu Hureyre'den ve Aişe'den rivayetler vardır.

c. Ahmed, Müsned; C: 1/387, 417, 434, 438, 444, Abdullah b. Mes'ud'dan.

C: 4/267, 276, 277 en-Nu'man b. Beşir'den.

C: 4/426, İmran b. Husayn'dan.

d. et-Tayalisi; Sh: 39, 299 no'lu hadis, Ömer'den.

e. et-Taberani, el-Kebir; 2187, 2188 no'lu hadis, Ca'de b. Hubeyre'den.

İbn Hacer, Fethu'l-Bari'de, hadisin ricalini "sika" olduğunu ancak Ca'de'nin sıhhatinde ihtilaf edildiğini zikreder.

5469 no'lu hadis, Sa'd b. Temim'den.

Mecmau'z-Zevaid'de C: 10/19 ricali "sika" dir denilmekte.

10058 ve 10838 no'lu hadisler. Abdullah b. Mes'ud'dan.

506, 507, 508, 509, 560, 561, 562, 563, 564, 565 no'lu hadisler, İmran b. Husayn'dan.

Muhakkıkkın Notu:

1. et-Tirmizi; C: 2/35, 49.

2. İbn Hibban; 2285 no'lu hadis.

3. el-Hakim, el-Müstedrek'te; C: 3/471. Hilal b. Yesaf ve İmran b. Husayn'dan.

4. İbn Hacer, el-İsabe'de; C: 1/21.

5. el-Kurtubi (İbn Abd'l-Ber) el-İstiyab'da;

C: 1/6 hadisi, Ömer, İmran en-Nu'man b. Beşir, Bureyde, Ca'de b. Hubeyre ve Ebu Hureyre'nin rivayet ettiklerini kaydeder.

6. el-Heysemi Mecmau'z-Zevaid'de; C: 10/20.

1. Ahmed, et-Taberani (el-Evsat, el-Kebir) ; en-Nu'man b. Beşir'den.

2. el-Bezâr
3. et-Taberânî
4. et-Taberânî (es-Sağîr)
5. et-Taberânî (el-Evsat)
6. et-Taberânî
7. el-Heysemî, Mevaridu'z-Zam'an'da;
2285 no'lu hadis, İmran b. Husayn'dan.
8. es-Suyutî, el-Camlu's-Sağîr'de; 4039, 4034, 4035, 4036, 4037 no'lu hadisler.
9. el-Kittânî, Nazmu'l-Mütenasîr'de;
240 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 13 kişinin rivayet ettiğini zikreder.
10. el-Elbanî, Sahihu'l-Cami'de; 698, 699, 700 no'lu hadisler.

; Ömer İbnü'l-Hattab'dan.
; Enes'ten.
; Semure b. Cundub'dan.
; Ebu Hureyre'den.
; Ca'de b. Hubeyre'den.

Kitabu'l-Ba's

Hadis No: 109

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ، قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: «إِنَّ الْعَبْدَ إِذَا وَضِعَ فِي قَبْرِهِ وَتَوَلَّى عَنْهُ أَصْحَابُهُ أَنَّهُ لَيَسْمَعُ قَرَعَ بِغَالِيهِمْ. قَالَ يَأْتِيهِ مَلَكَانِ فَيَقْعِدَانِيهِ فَيَقُولَانِ لَهُ مَا كُنْتَ تَقُولُ فِي هَذَا الرَّجُلِ؟ قَالَ فَأَمَّا الْمُؤْمِنُ فَيَقُولُ: أَشْهَدُ أَنَّهُ عَبْدُ اللَّهِ وَرَسُولُهُ قَالَ فَيَقَالَ لَهُ: أُنْظُرْ إِلَى مَقْعِدِكَ مِنَ النَّارِ قَدْ أَبْذَلَكَ اللَّهُ بِهِ مَقْعَدًا مِنَ الْجَنَّةِ. قَالَ النَّبِيُّ ﷺ: فَيَرَاهُمَا جَمِيعًا.»

○ Enes b. Malik'ten (ra) gelen bir rivayette Allah'ın Resûlü (sav): "Kul kabrine konulunca, ashabı onun yanubaşından ayrılırlar (ken) o, onların nalınlarının tıkırtısını duyar. -sonra- Ona iki melek gelir ve onu oturturlar. Ve ona: "Bu adam Muhammed hakkında (dünyada iken) ne diyordun?" derler. Mü'min olan: "Şehadet ederim ki o Allah'ın kulu ve Resûlüdür." der. Sonra ona: "Cehennemdeki yerine bak, Allah onun yerine sana cennette bir yer hazırladı." denir. Sonra Allah Resûlü (sav): "O (cehennem ve cennetteki) iki yeri beraber görür." dedi.

a. el-Buhari, Müslim; Enes'ten⁽¹⁾.

b. el-Buhari; Esmâ binti Yazid'den⁽²⁾.

c. Müslim; Amr İbnü'l-As'dan⁽³⁾.

d. Ebu Davud; el-Bera b. Azib⁽⁴⁾ ve Osman b. Affan'dan⁽⁵⁾.

e. et-Tirmizî, el-Hakim, İbn Mace; Ebu Hubeyre'den⁽⁶⁾.

f. Ahmed, Müsned; Cabir b. Abdullah⁽⁷⁾, İbn Ömer⁽⁸⁾, Ebu Said⁽⁹⁾ ve Aişe'den⁽¹⁰⁾.

g. el-Beyhaki; (Kitabu Azabi'l-Kabr) İbn Abbas⁽¹¹⁾, İbn Mes'ud⁽¹²⁾, Ömer⁽¹³⁾, Ebu'd-Derda⁽¹⁴⁾, Ebu Rafi⁽¹⁵⁾, Ebu Musa⁽¹⁶⁾ ve Ata b. Yesar'dan⁽¹⁷⁾ -mürsel- olarak.

h. İbn Ebi'd-Dünya; Temimu'd-Dari⁽¹⁸⁾ ve Ubade İbnü's-Samit'ten⁽¹⁹⁾.

i. et-Taberani; Beşir⁽²⁰⁾ ve Ebu Umame'den⁽²¹⁾.

j. Ebu Nuaym, Hilye; Sevvân⁽²²⁾, Dâmir b. Habib⁽²³⁾ ve Ata'dan⁽²⁴⁾ -mürsel- olarak.

k. el-Beyhaki, Kitabu'z-Zühed; Muaz b. Cebel'den⁽²⁵⁾.

l. İbn Ebi Hatem; Ebu Katade'den⁽²⁶⁾.

b. 128 no'lu hadis, Esmâ binti Ebî Bekr'den.

c. Müslim; C: 8/161 (Kitabu'l-Cennetü ve sıfatı Nalymihâ ve ehliha) Enes'ten.

d. Ebu Davud (Kitabu'l-Cenaiz).

3221 no'lu hadis, Osman b. Affan'dan.

e. et-Tirmizî; C: 3/383 (Kitabu'l-Cenaiz)

1071 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den. Aynı babta, Ali, Zeyd b. Sabit, İbn Abbas, el-Bera b. Azib, Ebu Eyyub, Enes, Cabir ve Ebu Said'den rivayetler vardır. et-Tirmizî, Ebu Hureyre hadisine Hasen Garib demiştir.

el-Hakim, el-Müstedrek; C: 1/370 (Kitabu'l-Cenaiz) Osman b. Affan'dan.

- İbn Mace; C: 2/1426 (Kitabu'z-Zuhd)

4268 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

4269 no'lu hadis; el-Bera b. Azib'den.

Muhakkıkin Notu:

1. el-Kurtubî, et-Tezkire'de; C: 1/143.

el-Buhârî, İbn Mace, et-Tirmizî ve Ebu Davud'dan naklen.

2. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 3/47.

1- Ahmed, el-Bezzar ; Ebu Said'den.

2- Ahmed, et-Taberani (el-Evsat) ; Cabir'den.

3-4- Ahmed ; Aîşe ve el-Bera b. Azib'den.

5- et-Taberani ; Ebu Hureyre'den.

6- et-Taberani ; Ebu Rafî'den.

7- et-Taberani (el-Kebir) ; Abdullah'tan.

8- et-Taberani (el-Evsat) ; İbn Abbas'tan.

6) el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; (Sh: 196-199), Kitabu'l-Cenaiz.

780 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

781 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

7) el-Heysemi, Keşfu'l-Estar.

C: 1/410 (Kitabu'l-Cenaiz)

869 no'lu hadis; Ebu Rafî'den.

870 no'lu hadis; Beşirü'l-Meafiri ve babasından.

871 no'lu hadis; Cabir'den.

872 no'lu hadis; Ebu Said'den.

874 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

8) el-Kittanî, Nazmu'l-Mütenasir'de;

111 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 28 kişi rivayet etmiştir.

9) İbnu'l-Kayyim, er-Ruh'da; Sh: 74-80.

Hadis No: 110

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِرِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا قَالَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:
«حَوْضِي مَسِيرَةُ شَهْرٍ وَزَوَانِيَةُ سَوَاءٍ وَمَاؤُهُ أَيْضٌ مِنَ الْوَرْدِ وَرِيحُهُ أَطْيَبُ مِنَ الْيَسَنِ
وَكَثْرَتُهُ كَثْرَتُ السَّمَاءِ: لَمَنْ شَرِبَ مِنْهُ فَلَا يَطْمَأْ بَعْدَهُ أَبَدًا. (قال) قَالَتْ أَسْمَاءُ بِنْتُ
أَبِي بَكْرٍ قَالَ: رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: «إِنِّي عَلَى الْحَوْضِ حَتَّى أَنْظُرَ مَنْ يَرُدُّ عَلَيَّ مِنْكُمْ.
وَسَيُؤْخَذُ أَنَا وَرَبِّي فَأَقُولُ يَا رَبِّ مَتَى وَمِنْ أَيْنِ، فَيَقَالَ أَمَا شَرِبْتَ مَا عَمَلُوا بَعْدَكَ
وَاللَّهِ مَا يَرْجِعُونَ عَلَيْكَ أَغْقَابَهُمْ.»

○ Abdullah b. Amr İbnu'l As'dan (ra) gelen bir rivayette Allah Resûlü (sav): "Benim Havzım bir aylık bir yol yürüme

büyüklüğündedir. Köşeleri birbiriyle (uzaklıkta) denktir. Suyu gümüşün beyazlığından daha beyazdır. Kokusu misk kokusundan daha güzel, kadehleri gökyüzünün yıldızları gibidir. Kim ondan içerse, ondan sonra ebediyen susamaz!" dedi. Amr İbnu'l As diyor ki:

«Ebu Bekr'in kızı Esmâ Allah Resûlü'nün şöyle dediğini rivayet etti: "Ben havzım yanında sizlerden kimlerin geldiğini görmek için bekleyeceğim. (Fakat) Ümmetimden bazıları alıkonup, benim yanıma gelmelerine izin verilmeyecek. Ben, ya Rabbi! Onlar da benden ve benim ümmetimdendirler derim." Fakat, Allah Resûlü'ne (sav): Hiç hissetmedin mi onlar senden sonra neler yaptılar? Vallahi onlar senden sonra hala geriye doğru dönmekteler" denir.»

a. el-Buhari, Müslim; Enes⁽¹⁾, Esiyd b. Hudayr⁽²⁾, Cundub b. Abdillâh el-Berdi⁽³⁾, Harise b. Vehb⁽⁴⁾, Sehl b. Sa'd⁽⁵⁾, Abdullâh b. Zeyd⁽⁶⁾, İbn Ömer⁽⁷⁾, İbn Amr⁽⁸⁾, İbn Mes'ud⁽⁹⁾, el-Mestur b. Şeddâd⁽¹⁰⁾, Ebu Hureyre⁽¹¹⁾, Esmâ binti Ebi Bekr⁽¹²⁾, İbn Abbas⁽¹³⁾, Sevban⁽¹⁴⁾, Cabir b. Semure⁽¹⁵⁾, Huzeyfe⁽¹⁶⁾, Ukbe b. Amir⁽¹⁷⁾, Ebu Zer⁽¹⁸⁾, Ebu Said⁽¹⁹⁾, Aişe⁽²⁰⁾ ve Ummu Seleme'den⁽²¹⁾.

b. Ebu Avane, Ebu Bekr'den⁽²²⁾.

c. el-Beyhakî, Şuabul-İman; Ömer⁽²³⁾ ve Utbe b. Abd es-Sulemil'den⁽²⁴⁾.

d. Ebu Nuaym, Hilye; Ali b. Ebi Talib'den⁽²⁵⁾.

e. et-Tirmizî; Semure b. Cundub⁽²⁶⁾.

f. el-Hakim; Usame b. Zeyd⁽²⁷⁾, Hamze b. Abdulmuttalib⁽²⁸⁾, Havle binti Kays⁽²⁹⁾, Habab İbnu'l-Eret⁽³⁰⁾, Zeyd b. Erkam⁽³¹⁾, Aiz b. Amr⁽³²⁾, Lakıvı b. Amir⁽³³⁾, Ka'b b. Ücre⁽³⁴⁾ ve Ebu Berze'den⁽³⁵⁾.

g. el-Bezzar; Bureyd'den⁽³⁶⁾.

h. et-Taberantî; Ubeyy b. Ka'b⁽³⁷⁾, el-Bera b. Azib⁽³⁸⁾, Cabir b. Abdillâh⁽³⁹⁾, Huzeyfe b. Esiyd⁽⁴⁰⁾, Hasen b. Ali⁽⁴¹⁾, Zeyd b. Sabit⁽⁴²⁾, Selman⁽⁴³⁾, Ebu Umame⁽⁴⁴⁾, Ebu Bekre⁽⁴⁵⁾, Ebu Derda⁽⁴⁶⁾ ve Ebu Mes'ud'dan⁽⁴⁷⁾.

i. Ebu Zur'a, Musnedu's-Şamiyyin; Suveyd b. Cübülle el-Fezari'den⁽⁴⁸⁾.

j. İbn Hibban; el-İrbad b. Sâriye'den⁽⁴⁹⁾.

k. İbn Ehl'd-Dünya; en-Nevvas b. Sem'an'dan⁽⁵⁰⁾.

a. el-Buhari, C: 8/214 (Kitabu'r-Rikak)

157-158 no'lu hadisler; İbn Ömer'den.

159 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

160 no'lu hadis; Abdullâh b. Amr.

161-163 no'lu hadisler; Enes'ten.

164 no'lu hadisler; Sehl b. Sa'd'dan.

165 no'lu hadisler; Said İbnu'l-Müseyyeb'in mürselinden.

166-167 no'lu hadisler; Ebu Hureyre'den.

169 no'lu hadis; Ukbe'den.

170 no'lu hadis; Harise b. Vehb'den.

171 no'lu hadis; Esmâ binti Ebi Bekr'den.

- Müslim; C: 7/66. 2292 no'lu hadis, Amr İbnu'l As'dan.

- el-Münzirî; 154 no'lu hadis. Aynı babta; Aişe, Ummu Seleme Ukbe b. Amir, Harise b. Vehb, İbn Ömer, Ebu Zer, Sevban, Ebu Hureyre, Enes b. Malik, Katade ve Cabir b. Semure'den.

- İbn Hibban; 2626, 2627 no'lu hadisler. Ma'mar b. Ya'mer yoluyla.

e. et-Tirmizî; (Kitabu Sifeti'l-Kiyame) 5442 no'lu hadis, Enes'ten.

Bu hadise, Ebu İsa Hasen Sahih Garib demıştır.

5243 no'lu hadis, el-Hasen b. Semure'den. 5443 no'lu hadis; Sevban'dan. 5445 no'lu hadis; Ebu Zer'den.

Aynı babta, Huzeyfe, Abdullah b. Amr, Ebu Berze, İbn Ömer, Harise b. Vehb ve el-Mesur b. Şeddad'dan da rivayetler zikredilmektedir.

f. el-Hakim, el-Müstedrek C: 1/75 (Kitabu'l-İman) Ebu Siyre, el-Huzeli, Ebu Berze Zeyd b. Erkam, Cerir İbn Ömer, Enes, Ka'b b. Ucre ve Ubade İbnu's-Samit'ten.

g. İbn Hibban; 2601, 2603 no'lu hadisler. İbn Ömer'den. 2626 2627 no'lu hadisler, Ma'mer b. Ya'mer'den.

Muhakkıklık Notu:

1. İbn Ebi Asım (es-Sunne)'de; (698-729) Sevban, Enes ve Ubeyy b. Ka'b, Abdullah b. Ömer, Ebu Berze, Ebu Said, Huzeyfe ve Ebu Hureyre'den.

2. el-Akullî, er-Rasaf'ta; C: 2/380. Abdullah b. Amr İbnu'l-As'dan. (şeyhayn tahrir etmiştir)

3. et-Tebrizî, el-Mişkat'ta;

5567 no'lu hadis; Abdullah b. Amr'dan.

5568 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den. (Müslim).

5569 no'lu hadis; Enes'ten.

5570 no'lu hadis; Sevban'dan.

4. el-Acurrî, eş-Şeria'da; Sh: 352 Sevban'dan.

5. İbn Mace; (Kitabu'z-Zuhd)

4301 no'lu hadis; Ebu Said'den.

4302 no'lu hadis; Huzeyfe'den.

4303 no'lu hadis; Sevban'dan.

4304-5 no'lu hadisler; Enes'ten.

4306 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

6. Ahmed, Müsned'de; C: 5/280, 281, 282.

7. el-Kettanî, Nazmu'l-Mütenasir'de;

305 no'lu hadis. Bu hadisin ravilerinin sayısı 37 kişiye ulaşmıştır.

Bu hadisin mütevatir olduğunu beyan edenler arasında; İbn Hacer, İbn Abdî'l-Ber (et-Temhid'de) ve el-Beydavi gibi alimlerde var.

Hadis No: 111

عن عمران بن الحصين رضي الله عنه قال، قال لي النبي ﷺ: «يَدْخُلُ الْجَنَّةُ مِنْ أُمَّتِي سَبْعُونَ أَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ قَالُوا وَمَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ. هُمُ الَّذِينَ لَا يَكْذِبُونَ وَلَا يَسْتَرْفُونَ وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ لِقَامِ عَكَاشَةَ فَقَالَ: أَدْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَ مِنْهُمْ قَال، أَلْت مِنْهُمْ. قَالَ، فَقَامَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا لَيْتَ اللَّهَ أَدْعُ اللَّهَ أَنْ يَجْعَلَ مِنْهُمْ. قَالَ، سَبَقَكَ عَكَاشَةُ.»

○ İmran İbnu'l Husayn'dan (ra) gelen bir rivayette, Allah'ın Resûlü (sav): "Cennete ümmetimden yetmiş bin kişi hesaba -çekilmeden- girecektir." "Onlar kim ya Resûlallah?" dediler.

Allah'ın Resûlü (sav): "Onlar ateşle dağlamayan, (Şirk olan) rukye yapmayanlar ve Rabblerine tevekkül edenlerdir." dedi. Bunun üzerine Ukkâse (ra) ayağa kalkıp: "Ya Resûlallah benim için dua et, Allah beni onlardan kılsın" dedi. Allah Resûlü (sav): "Sen onlardansın" dedi. Ardından bir kişi daha kalktı: "Ey Allah'ın Nebisi! Allah'ın beni de onlardan kılması için bana da dua et!" dedi. "Bunu dilemede Ukkâse senin önüne geçti" diye cevap verdi.

a. el-Buhari, Müslim; İbn Abbas⁽¹⁾ ve Ebu Hureyre'den⁽²⁾.

b. Müslim; İmran b. Husayn'dan⁽³⁾.

c. et-Tirmizî; Ebu Umame'den⁽⁴⁾.

d. Ahmed; Ebu Bekr⁽⁵⁾, Abdurrahman b. Ebi Bekr⁽⁶⁾, İbn Mes'ud⁽⁷⁾, Cabir b. Abdullah⁽⁸⁾, Ebu Eyyub el-Ensari⁽⁹⁾, Sevbân⁽¹⁰⁾ ve Huzeyfe İbnu'l-Yeman'dan⁽¹¹⁾.

e. el-Bezzar; Enes⁽¹²⁾, Ebu Said⁽¹³⁾, Rufaa el-Cuheni⁽¹⁴⁾ el-Feltan b. Asum⁽¹⁵⁾ ve Semure b. Cundub'dan⁽¹⁶⁾.

f. et-Taberani; Amr b. Hazm⁽¹⁷⁾, Ebu Said⁽¹⁸⁾ ve Esmâ binti Ebi Bekr'den⁽¹⁹⁾.

a. el-Buhari; C: 8/202 (Kitabu'r-Rikak)

128 no'lu hadis; İbn Abbas'tan.

129 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

130 no'lu hadis; Sehl b. Sa'd'dan.

b. Müslim; C: 1/122, Cabir'den.

— Müslim; C: 1/132 (Kitabu'l-İman)

Ebu Hureyre, İmran b. Husayn, Sehl b. Sa'd'dan.

c. et-Tirmizî; (Kitabu sıfeti'l-Kiyame)

2437 no'lu hadis, Ebu Umame'den. Ebu İsa bu hadise Hasen Garîb demiştir.

d. Ahmed, Müsned; C: 4/16.

C: 4/436 İmran b. Husayn'dan.

C: 4/343 İmran b. Husayn'dan.

f. et-Taberani (el-Kebîr);

3619 no'lu hadis; Habbab İbnu'l-Evet'ten.

5782 no'lu hadis; Sehl b. Sa'd'dan.

5898 no'lu hadis; Sehl b. Sa'd'dan.

7665-7672 no'lu hadis; Ebu Said'den.

II. Kısımdan; 380, 424, 425, 426, 427, 494, 585 no'lu hadisler, İmran b. Husayn'dan.

771-772 no'lu hadisler; Ebu Said'den.

Muhakkıkın Notu:

1. et-Tebrizî; el-Mışkat'ta;

5556 no'lu hadis, Ebu Umame'den.

2. İbnu'l-Kayyim, Hadî'l-Ervah'da; (Bab: 32) Sh: 99. Hadisin rivayet senedini takip ederek; Ebu Hureyre (el-Buharî, Müslim) Sehl b. Sa'd (Müslim) İmran b. Husayn (Ahmed b. Menî) İbn Mes'ud'dan (Müslim'in şartına göre) rivayet edildiğini tesbit etmiştir. Ebu Avane; Müsned'de C: 1/87.

1. Müsnedu's-Samiyyin'de; 1889 ve 2861 no'lu hadisler.

5. es-Suyutî, el-Camiu's-Sağır'de; 7555 no'lu hadis.

6. el-Elbanî, Sahihu'l-Cami'de; 5242 no'lu hadis.

7. el-Elbanî; el-Ehadis es-Sahihah'da; 2179 no'lu hadis.

8. et-Kittânî; Nazmu'l-Mütenasir'de; 309 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen.

وَسَلَّمَ إِنَّ رَبِّي قَدْ غَضِبَ الْيَوْمَ غَضَبًا لَمْ يَغْضَبْ قَبْلَهُ بَلَّةٌ وَلَنْ يَغْضَبَ بَعْدَهُ بَلَّةٌ وَلَمْ يَذْكُرْ لَهُ ذَنْبًا نَفْسِي نَفْسِي إِذْهَبُوا إِلَى غَيْرِي إِذْهَبُوا إِلَى مُحَمَّدٍ ﷺ قِيَاؤُنِي فَيَقُولُونَ يَا مُحَمَّدُ أَلَيْسَ رَسُولُ اللَّهِ وَخَاتَمُ الْأَنْبِيَاءِ وَغَفَرَ اللَّهُ لَكَ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِكَ وَمَا تَأَخَّرَ. إِشْفَعْ لَنَا. إِلَى رَبِّكَ أَلَا تَرَى مَا نَحْنُ فِيهِ أَلَا تَرَى مَا قَدْ بَلَّغْنَا؟ فَأُطْلَقَ قَاتِي نَحْتِ الْقَرْشِ فَأَقْعَ سَاجِدًا لِرَبِّي ثُمَّ يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَيَّ وَيُلْهِمُنِي مِنْ مَخَامِدِهِ وَحُسْنِ الثَّأَةِ عَلَيْهِ شَيْئًا لَمْ يَفْتَحْهُ لِأَخِي قَبْلِي ثُمَّ قَالَ يَا مُحَمَّدُ ﷺ إِزْفَعْ رَأْسَكَ سَلْ تُعْطَهُ إِشْفَعْ تُشْفَعُ فَأَرْفَعُ رَأْسِي فَأَقُولُ، يَا رَبِّ أُمِّي أُمِّي. يَقَالُ يَا مُحَمَّدُ أَذْخِلِ الْجَنَّةَ مِنْ أُمَّتِكَ مَنْ لَأَجْسَابِ عَلَيْهِ مِنَ الْبَابِ الْأَيْمَنِ مِنْ أَبْوَابِ الْجَنَّةِ وَهُمْ شُرَكَاءُ النَّاسِ فِيمَا سِوَى ذَلِكَ مِنَ الْأَبْوَابِ. وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ إِنَّ مَا بَيْنَ الْمِصْرَاعَيْنِ مِنْ مَصَارِيحِ الْجَنَّةِ لَكَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَمَدْيَنَ أَوْ كَمَا بَيْنَ مَكَّةَ وَبَصْرَةَ.

○ Ebu Hureyre (ra) anlatıyor: «Birgün Allah'ın Resûlü'ne (sav) et getirildi. -Etili kolu- eline alıp- kaldırdı. Kol (omuz) eti hoşuna giderdi. Ondan bir parça aldı ve şöyle dedi: "Ben kıyamet günü insanların efendisiyim. Biliyor musunuz bu nedendir? Allah kıyamet günü öncekileri ve sonrakileri bir alanda toplar. O günkü davetçi, onlara sesini duyurur. Göz onları -yayıldıkları- yerlere kadar görür. Güneş alçalır, insanları taşımaya güçleri yetmeyecek kadar bir gam ve sıkıntı sarar. İnsanların bazısı bazısına: "İçinde bulunduğumuz durumu ve başımıza geleni görmüyor musunuz?" "Size Rabbiniz katında şefa'at edecek birisine bakmaz mısınız?" derler.

"İnsanların bazısı, bazısına Adem'e gidin derler. Onlar da Adem'e gelirler: "Ey Adem! Sen insanlığın babasısın, Allah seni kendi eliyle yarattı, sana ruhundan üfledi ve meleklerin sana secde etmelerini emretti. Rabbinin katında bize şefa'at et. İçinde bulunduğumuz durumu ve başımıza geleni görmüyor musun?" derler. Adem der ki: "Rabbim bugün öyle bir gazaba gelmiştir ki, O ne bundan önce böyle gazaba gelmiş ve ne de bundan sonra benzeri bir gazaba gelmeyecektir. O beni ağaçtan yemekten men etti, ben ona asi oldum ve o

ağaçtan yedim. Nefsim, nefsim! (der). Benden başkasına gidin, Nuh'a gidiniz."

Nuh'a gelirler: "Ey Nuh!" "Sen peygamberlerin (tufandan sonra) yere (dünyaya) gönderilen ilkisin. Allah seni çok şükreden kul olarak adlandırdı. Rabbinin katında bize şefaata et. İçinde bulunduğumuz durumu ve başımıza geleni görmüyor musun?" derler. (Nuh) der ki: "Rabbim bugün öyle bir gazaba gelmiştir ki, O ne bundan önce böyle bir gazaba gelmiş ve ne de bundan sonra benzeri bir gazaba gelmeyecektir. Benim bir tek duam vardı, onu da kavmimin aleyhine yaptım. Nefsim, nefsim, İbrahim'e gidiniz."

İbrahim'e gelirler, derler ki: "Sen Allah'ın Nebisi ve yeryüzündeki insanlar arasından seçilen Halilisin. Rabbine bizim için şefaatta bulun. İçinde bulunduğumuz durumu ve başımıza geleni görmüyor musun?" derler. İbrahim onlara der ki: "Benim Rabbim, bugün öyle bir gazaba gelmiştir ki, O ne bundan önce böyle bir gazaba gelmiş ve ne de bundan sonra benzeri bir gazaba gelmeyecektir. (Dünyada) söylemiş olduğu yalancıklarını zikreder. Nefsim, nefsim!.. Benden başkasına gidin, Musa'ya gidiniz."

Musa'ya gelirler: "Ey Musa!" "Sen Allah'ın Resûlü'sün Allah seni Risaletleri ile ve seninle konuşmakla seni insanlar arasında faziletli kıldı. Rabbine bizim için şefaatta bulun. İçinde bulunduğumuz durumu ve başımıza geleni görmüyor musun?" derler. Musa onlara der ki: "Rabbim, bugün öyle bir gazaba gelmiştir ki, O ne bundan önce böyle bir gazaba gelmiş ve ne de bundan sonra benzeri bir gazaba gelmeyecektir. Ben öldürülmesi emredilmeyen bir insan öldürdüm. Nefsim, nefsim!.. İsa'ya gidiniz." İsa'ya gelirler. Derler ki: "Ey İsa sen Allah'ın Resûlü'sün, beşikteyken insanlarla konuştun. Sen, O'ndan bir sözsün. Meryem'e o sözü ilka etti. Sen ondan bir "ruh" sun. Rabbine bizim için şefaatta bulun." İsa (as) onlara der ki: "Rabbim bugün öyle bir gazaba gelmiştir ki, O ne bundan önce böyle bir gazaba gelmiş ve ne de bun-

dan sonra benzeri bir gazaba gelmeyecektir. (Hiç günahından söz etmedi) Nefsim, nefsim!.. Benden başkasına gidiniz Muhammed'e (sav) gidiniz." Sonunda bana gelirler: "Ey Muhammed (sav) sen Allah'ın Resûlü, peygamberlerin hatemisin. Allah senin geçmiş ve gelecek günahlarını bağışlamıştır. Rabbinden bizim için şefaatta bulun. İçinde bulunduğumuz durumu ve başımıza geleni görmüyor musun?" derler. Ben bunun üzerine gider, arşın altına gelir, Rabbime secdeye kapanırım. Sonra Allah bana (rahmeti, keremi ve fazlından) O'na hamdetme ve güzel senadan o güne kadar kimseye açmadığı bir ilhamın (kapısını) açar. Sonra bana "Ey Muhammed başını kaldır, iste sana verilecek, şefaet et şefaatin kabul edilecek" der. Ben de başımı kaldırır, ümmetim, ümmetim" derim. Bana (şöyle) denir: "Ey Muhammed ümmetinden hiç hesaba çekilmeyecekleri, cennetin sağ kapısından içeri girdir. Onlar bunun dışındaki kapılarda insanlarla beraberdirler. Muhammed'in nefsi elinde olana yemin ederim ki, cennetin -bir kapısının- iki sövesi arasındaki mesafe Mekke ile Hecr veya Mekke ile Busra arasındaki mesafe kadardır" buyurdu.

a. el-Buhari, Müslim; Enes⁽¹⁾, Ebu Hureyre⁽²⁾ ve İbn Ömer'den⁽³⁾.

b. Müslim; Huzeife⁽⁴⁾ ve Cabir'den⁽⁵⁾.

c. Ahmed; Ebu Bekr⁽⁶⁾, İbn Abbas⁽⁷⁾, Ubeyy b. Ka'b'dan⁽⁸⁾.

d. et-Tirmizî; Ebu Said'den⁽⁹⁾.

e. et-Taberani; Selman⁽¹⁰⁾ ve Ukbe b. Amir'den⁽¹¹⁾.

f. el-Hakim; Ubade İbn'u's-Samit'ten⁽¹²⁾.

a. el-Buhari; C: 9/217, 219 (Kitabu't-Tevhid)

39 no'lu hadis; Enes'ten. 65 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den. 60 no'lu hadis; Ebu Said'den. 149 no'lu hadis; Enes'ten.

C: 4/270 (Kitabu'l-Enbiya) 143 no'lu hadis. Ebu Hureyre'den.

Müslim C: 1/124 (Kitabu'l-İman) Enes b. Malik. C: 1/130 (Kitabu'l-İman) Ebu Hureyre'den.

C: 1/122, Cabir'den.

C: 1/124.

C: 1/127 (Kitabu'l-İman) Ebu Hureyre'den.

d. Ahmed, Müsned; C: 1/5, Ebu Bekr'den. C: 1/282, 295, 296, İbn Abbas'tan.

C: 2/436, Ebu Hureyre'den.

C: 3/116, 144, 178, 244, 247, 248, Enes'ten.

e. et-Tirmizî (Kitabu Sifet'i'l-Kiyame).

2434 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den. Aynı babta Ebu Bekr, Enes, Ukbe b. Amir ve Ebu Said'den. Ebu İsa bu hadis, Hasen Sahih'tir dedi.

f. el-Hakim; el-Müstedrek; C: 4/588 (Kitabul-Ehval) Huzeýfe İbnu'l-Yeman, Abdul-lah b. Mes'ud'dan.

Muhakkikin Notu:

1. et-Tebrizi; el-Mışkat'ta; (Babu'l-Havd)

5572 no'lu hadis; Enes'ten.

5573 no'lu hadis; Enes'ten.

5575 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

5579 no'lu hadis; Ebu Said'den.

2. el-Heysemi, Mevaridu'z-Zam'an'da; (Kitabu'l-Ba's Sh: 642)

2589 no'lu hadis; Ebu Bekr'den.

2596 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

2591 no'lu hadis; Enes'ten.

2592 no'lu hadis; Avf b. Malik'ten.

2594 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

3. el-Heysemi, Mecmau'z-Zevaid'de; C: 10/367.

1- Ahmed, et-Taberani; Ubade İbnu's-Samit'ten.

2- Ahmed, et-Taberani; Muaz b. Cebel'den.

3- et-Taberani (el-Evsat); Abdullah b. Ömer'den.

4- Ebu Ya'la, Ahmed; İbn Abbas'tan.

5- Ahmed; Enes'ten.

6- Ahmed, Ebu Ya'la; Ebu Bekr'den.

7- Ahmed; Ebu Eyyub'dan.

8- et-Taberani; Ükbe b. Amir'den.

9- et-Taberani ve İshak; Abdullah b. Amr İbnu'l-As'dan.

10- et-Taberani (el-Kebir); Ka'b b. Malik'ten.

11- et-Taberani (el-Evsat); Abdullah b. Yasir'den.

12- el-Kettani, Nazmu'l-Mütenasir'de; 301 no'lu hadis, el-Ezhar'dan naklen. Hadisi 12 kişi rivayet etmiştir.

Hadis No: 113

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ إِذَا خَطَبَ أَحْمَرَّتْ عَيْنَاهُ وَعَلَا صَوْتُهُ وَأَشَدُّ غَضَبُهُ حَتَّى كَأَنَّهُ مَنْدَرٌ جَنَشِرٌ يَقُولُ: صَبَحَكُمْ وَمَسَاءَكُمْ! وَيَقُولُ: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ كَهَاتَيْنِ (وَيَقْرَأُ بَيْنَ أَصْبَغِيهِ النَّبَاةَ وَالْوَسْطَى) وَيَقُولُ: هَإِنَّمَا بَعْدُ، فَإِنَّ خَيْرَ الْحَدِيثِ كِتَابُ اللَّهِ وَخَيْرُ الْهَدْيِ هَدْيُ مُحَمَّدٍ ﷺ وَشَرُّ الْأُمُورِ مُخَدَّنَاتُهَا، وَكُلُّ بَذْعَةٍ ضَلَالَةٌ - ثُمَّ يَقُولُ - أَنَا أَوْلَى بِكُلِّ مُؤْمِنٍ مِنْ نَفْسِهِ. مَنْ تَرَكَ مَالًا فَلَأُفْلِهِ، وَمَنْ تَرَكَ ذَنْبًا أَوْ صَيَاعًا فَلِأَيِّ وَغَلَى.

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِ خَلْقِهِ مُحَمَّدٍ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْمُبْعُوثِ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَعَلَى آلِهِ وَأَهْلِ بَيْتِهِ الطَّاهِرِينَ وَعَلَى مَنْ اتَّبَعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ.

○ Cabir b. Abdillâh (ra) rivayet ediyor: «Allah'ın Resûlü (sav), hutbe okuduğunda gözleri kızarır, sesi yükselir ve gaza artardı. Sanki O bir ordunun -düşman- sizi sabah ve akşam baskına uğratacak diyen bir habercisi (uyarıcısı) gibiydi. -Ve şöyle derdi: "Ben ve kıyamet saati ile aramdaki zaman mesafesi (sebbabe ile orta parmağını birbirine yaklaştırarak) şu ikisi arasında ki gibi (bir zamanda) gönderildim. (Bilin ki) sözün en hayırlısı, Allah'ın kitabı, yolun (metodun) en hayırlısı Muhammed'in yoludur. İşlerin en şerlisi, o işlerin -dünde sonradan-uydurulanıdır. Her bid'at dalalettir. Sonra şöyle söylerdi; ben her mü'min için ona nefsin den daha çok layıkım (gerekliyim). Kim bir mal bırakır da -ölürse- ehlinindir. Kim de borç veya ardında çok yoksul bir aile bırakırsa -sorumlulukları- bana ait ve benim üzerime dir."»

a. el-Buhari; Enes⁽¹⁾ ve Sehl b. Sa'd'dan⁽²⁾.

b. el-Buhari; Ebu Hureyre'den⁽³⁾,

c. et-Tirmizi; el-Mestur b. Şeddad'dan⁽⁴⁾.

d. Ahmed; Bureyde⁽⁵⁾, Cabir b. Semure⁽⁶⁾, Vehb İbnu's-Sevai⁽⁷⁾ ve İbn Ömer'den⁽⁸⁾.

e. et-Taberani; Ebu Cübeyre İbnu'd-Dahhak'tan⁽⁹⁾.

f. el-Bezzar; Ensar'dan bazıları⁽¹⁰⁾.

a. el-Buhari; C: 8/189 (Kitabu'r-Rikak)

90 no'lu hadis; Sehl'den.

91 no'lu hadis; Enes'ten.

92 no'lu hadis; Ebu Hureyre'den.

- Müslim; C: 3/11 (Kitabu'l-Cum'ua)

Cabir b. Abdillâh'tan.

C: 8/208 (Kitabu'l-Fiten)

Sehl b. Sa'd ve Enes b. Malik'ten.

c. et-Tirmizi; 2311 no'lu hadis.

d. Ahmed, Müsned; C: 3/123, 124, 130, 131, 193, 218, 222, 237, 274, 278, 283 no'lu hadisler, Enes'ten.

C: 4/309 Vehb es-Sevai'den.

C: 5/92, 103, 108, Cabir b. Semure'den.

e. et-Taberani, el-Kebir;

743 no'lu hadis, Enes'ten.

(1843'ten-1849'a kadar) Cabir b. Semure'den.

5873, 5883, 5912, 5953, 5988 no'lu hadisler, Sehl b. Sa'd'dan.

(II. Kısım)

724 no'lu hadis; el-Mustevrid b. Şeddad el-Fehri'den.

(III. Kısım); 326 no'lu hadis, Ebu Cuhayfe Vehb es-Sevai'den.

(III. Kısım); 971-972 no'lu hadis. Ebu Cübeyre İbnu'd-Dahhak'tan.

Muhakkıkn Notu:

1. İbn Mace; 45 no'lu hadis, Cabir b. Abdillab'tan.

4040 no'lu hadis, Ebu Hureyre'den.

2. ed-Darımı; C: 5/313 (Kitabu'r-Rikak), Enes'ten.

3. es-Suyuti, el-Camiu's-Sağır;

3146 no'lu hadis. Ahmed, et-Taberani ve et-Tirmizi'ye tahrıcını nisbet etti.

4. el-Kıttani, Nazmu'l-Mütenasir'de;

287 no'lu hadis. el-Ezhar'dan naklen. Hadisin ravilerinin adedi 10 kişiye baliğ olmuştur.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
el-İmam es-Suyuti'nin Mukaddimesi	5
Kitap Hakkında	7
Mütevâtir Hadis Nedir?	9
Mütevâtir Hadis ve Haberler Hakkında Yazılmış Eserler	23

Hadis No.	Açıklama	Sayfa
Kitabu'l-İlm		
1.	Kim kasıtlı olarak benim adıma yalan söylerse	25
2.	Sözümü duyup, onu anlayan ve onu duymayana ulaştıran kişinin Allah yüzünü bereketle aydınlatısın	27

Kitabu'l-İman

3.	Kim "Allah'tan başka ilah olmadığına, ilah'ın ancak Allah olduğuna şehadet ederek ölkürse cennete girmiştir	29
4.	Ben insanlarla, "La ilahe illallah" deyinceye kadar savaşmakta emrolundum..	30
5.	Müslüman, müslümanların dilinden ve elinden emin olduğu kimsedir...	31
6.	Zani, zina ederken, mü'min olarak zina etmez, hırsız hırsızlık ettiğinde mü'min olarak hırsızlık etmez.	32
7.	Haya iman'dandır..	34
8.	Cibril (as)'ın Allah'ın Resulü'ne (sav) İslâm ve iman hakkında sorması...	35
9.	İman Yemani'dir..	37
10.	Mü'minlerin imanca en olgunu, olanların ahlakça en iyi olanıdır.	38

Kitabu't-Tahare

11.	O suyu kendisiyle temizlenilen ve ölküsü helal olanıdır.	39

<u>Hadis No.</u>	<u>Açıklama</u>	<u>Sy. No.</u>
12.	Allah hiç bir namazı temizlik (yapılmadan) kabul etmez.	40
13.	Mestler üzerine "Mesh'etme"	41
14.	(Abdest) alırken Allah'ın adını zikretmeyenin abdesti yoktur.	43
15.	Allah'ın Resulü (sav) abdest alırken sakallarını hilalliyordu.	43
16.	(Abdest alırken yıkanmayan) (ve) cehennem ateşinde yanacak olan topuklara yazıklar olsun.	45
17.	Kim fercine (cinsel uzvuna) dokunursa abdest alsın	46
18.	Ateşin değiştiğinden abdest alınız.	47
19.	Su su'dandır.	48
20.	Eğer ümmetime meşakkat vereceğini bilmeseydim, onlara her abdest alışlarında "Sivaki" emrederdim.	49

Kitabu's-Salat

21.	Müezzinler kıyamet günü insanların boynu en uzun olanlardır.	51
22.	Müezzine sesi süresince (sesinin ulaştığı yere) kadar (günahları) bağışlanır.	52
23.	Cibril (as)'ın Allah'ın Resulü (sav)'e namaz kıldırması.	53
24.	Sıcak arttığında namazı serinleterek kılınız.	55
25.	Fecir namazını (ufuk) aydınlanınca kılınız.	56
26.	Allah Resulü (sav)'in Hayber Gazvesi dönüşünde sabah namazından sonra uyuyup namaza kalkamaması.	57
27.	Güneş doğuncaya kadar sabah namazından sonra namaz yoktur.	59
28.	Kim Allah için bir mescid bina ederse...	60
29.	Kananlıklarda çokça mescidlere gidenlerin cennetle müjdelenmesi...	62
30.	Kim sarımsak veya soğan yerse bizim mescidimize yaklaşmasın..	63
31.	Namazın anahtarı temizliktir...	64
32.	Namaz'da -Besmele-yi cehren okumak..	65
33.	Namaz'de elleri kaldırmak.	66
34.	Namaz'da Teşehhüd..	68
35.	Allah'ın Resulü (sav)'e salavat getirmek.	70
36.	Allah'ın Resulü (sav) -önce- namazda sağ yanına selam veriyordu..	72
37.	Vitir namazının fazileti.	73

Hadis No.	Açıklama	Sy. No.
38.	Kim özürsüz olarak üç- kez cuma (namazını) hafife alarak terkederse..	74
39.	Biriniz Cuma namazına geleceği zaman -gusül- abdesti alsın.	76
40.	Allah Resulü (sav)'nün bayram namazlarına gidiş ve dönüşü..	77
41.	Ölülerinize (La ilahe illallah'ı) telkin ediniz.	78
42.	Allah Resulü (sav)'in gece defnedilen bir ölünün mezarının yanından geçmesi..	79
43.	Allah Resulü (sav)'in yanından geçen bir cenazeye hayır dua etmesi.	80
44.	Ölü, yakınlarının ardından ağlamasıyla kabirde azap görür..	82
45.	Ben sizi kabirleri ziyaret etmekten alıkoymuştum..	83
Kitabu'z-Zekat		
46.	Bir malın üzerinden bir (Havl) geçmedikçe onda zekât yoktur.	85
Kitabu's-Savm		
47.	Kan alan ve aldırان iftar etmişlerdir.	87
48.	Sefer'de oruç..	89
49.	Aşura günü orucu..	90
50.	Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şewal'dan altı gün katarsa..	91
51.	Teşrik günleri yeme ve içme günleridir.	92
Kitabu'l-Hac		
52.	Ramazan Umresi.	94
Kitabu'l-Edeb		
53.	Müsteşar mü'temendir.	96
54.	Bir hurmanın yansııyla da olsa cehennem ateşinden kendinizi koruyun.	97
55.	La havle ve La kuvvete illa Bi'llah.	98
56.	Bir adamın kalbi şüirle dolmaktansa..	99
57.	Ademoğlunun bir vadi dolusu altını olsa....	100
58.	Biriniz cennet ehlinin ameliyle amel eder...	102

Hadis No.	Açıklama	Sv. No.
59.	Her ma'ruf sadakadır..	103
60.	Kur'an yedi harf üzere nazil olmuştur.	104
61.	İhlas Suresi.."nın fazileti.	106
62.	Kişi sevdiği ile beraberdir.	108
63.	Kim beni rüyasında görürse..	110
64.	Salih Rü'ya...	111
65.	Müslümanın kardeşine küserek onu üç günden fazla terketmemesi..	112
66.	Dünya (malı) gösterişli ve tatlıdır..	114
67.	Merhamet etmeyene merhamet olunmaz..	115
68.	Adem (as)'ın zürriyetinden alınan iki -kabza-..	116
69.	Evimle minberim arası cennet bahçelerinden bir bahçedir.	118
70.	Şîr'de hikmet vardır..	119
71.	Kim bir hastayı ziyaret ederse...	120
72.	Allah'ın ümmetimin erken vakitlerini bereketlendir..	121
73.	Kim alışverişte aldattırsa bizden değildir..	122
74.	Kim bir akanı satarsa...	123
75.	Mü'min bir tek bağırsak (dolusu), kafir ise yedi bağırsak dolusu yer...	124
76.	Zulüm kıyamet günü (cehennem) karanlıklarındandır.	125
77.	Hiç kimseyi ameli cennete koymayacaktır..	126
78.	Hayır, kıyamet gününe kadar atların alınlarında düğümlemişti.	127
79.	Kık mali uğrunda öldürülürse o şehiddir.	129
80.	Allah yolunda yürümek..	130
81.	Kıyamet gününe kadar "Hak" ile üstün olacak taife..	132
82.	Çocuk (bulunduğu) yatağa aittir, Zani için de "Recm" vardır..	133
83.	Maiz'in recmedilmesi..	135
84.	Hadlerde şefa'atçı olmanın yasaklanması...	138
85.	Her sarhoşedici (şey) haramdır..	140
86.	Yemin etmenin hükmü..	142
87.	Veli'siz nikah yoktur.	144
88.	Çarar satışının haram kılınması..	146
89.	Velâ (köleyi) azad edenin hakkıdır.	148
90.	İmamlar Kureyş'dendir...	149
91.	Fetih'den sonra -Hicret- yoktur.	140

Hadis No.	Açıklama	Sy. No.
92.	Cihad'da kadın ve çocukların öldürölmesinin yasaklanması.	151
93.	Harb hiyd'a'dır..	152
94.	Kim bir toprağı zulmen zimmetine geçirirse..	154
95.	Şahid ve yemin ile hüküm vermek..	155

Kitabu'l-Menakub

96.	İsra..	157
97.	Allah'ın Resulü (sav)'e sahibini şikayet edene deve..	158
98.	Hurma dalının ağlanması.	160
99.	Allah Resulü (sav)'e verilen Beş Haslet..	161
100.	Peygamberler miras olarak mal bırakmazlar..	162
101.	Eğer ben bir kimseyi halil edinecek olsaydım..	163
102.	Ben kimin mevlası (efendisi) isem Ali'de onun mevlasıdır.	164
103.	Benim katımda Harun'un Musa (as)'ya nisbetle sahip olduğu makam gibi bir makama razı olmazmısın?..	166
104.	Ammar'ı bağı bir taife öldürür..	167
105.	Hasan ve Hüseyin cennet gençlerinin iki efendisidirler.	168
106.	Arş Sa'd b. Muaz'ın ölümünden (dolay) titremiştir.	169
107.	Ebu Musa el-Eş'ari'nin kuraatı..	170
108.	İnsanların en hayırlıları benim asımda olanlardır..	171

Kitabu'l-Ba's

109.	Kabirde ölüye soru sorulması..	173
110.	Havz..	174
111.	Cennet'e sorgusuz giren yetmişbin kişi..	176
112.	Şefa'at..	178
113.	Hız Muhammed (sav)'in gönderilişi ve kıyamet..	182

İçindekiler

187